

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДУВАННЯ

Науково-технічний збірник

Заснований в 1997

Випуск № 41

Цей спеціальний випуск підготовлений за матеріалами публікацій, доповідей та повідомлень, зроблених на міжнародній науково-практичній конференції «АРХІТЕКТУРА ІСТОРИЧНОГО КИЄВА» (м. Київ 29 жовтня 2015 р.) та рекомендованих для опублікування її оргкомітетом.

Київ КНУБА 2015

УДК 711.11; 711.112

Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник / Відпов. ред. М.М. Дьомін. – К., КНУБА, 2015. – Вип. 41. – 252 с. Українською та російською мовами.

В збірнику висвітлюються актуальні проблеми досліджень у галузі архітектури та містобудування, теорії та історії архітектури, реконструкції існуючої забудови.

Розрахований на працівників науково-дослідних і проектних організацій, викладачів вищих навчальних закладів.

Современные проблемы архитектуры и градостроительство: Науч.-техн. сборник / Ответ. ред. Н.Н. Демин. – К., КНУБА, 2015. – Вып. 41. – 252 с. На украинском и русском языках.

В сборнике освещаются актуальные проблемы исследований в области архитектуры и градостроительства, теории и истории архитектуры, реконструкции существующей застройки.

Рассчитан на работников научно-исследовательских и проектных организаций, преподавателей высших учебных заведений.

Відповідальний редактор – член-кореспондент АМ України, доктор архітектури, професор М.М. Дьомін.

Редакційна колегія: доктор технічних наук, професор Габрель М.М.; кандидат технічних наук, професор Товбич В.В. (заступник відповідального редактора); доктор технічних наук, професор Ключниченко Є.Є.; доктор технічних наук, професор, Кащенко О.В.; доктор архітектури Ф. Міїс *Бельгія*; доктор архітектури П. Нігст *Австрія*; доктор-інженер, професор В. Калусе *Німеччина*; доктор технічних наук Е. Баумгатер *Австрія*; доктор технічних наук, професор Михайленко В.Є.; доктор географічних наук, професор Нудельман В.І.; доктор архітектури, професор Панченко Т.Ф. доктор технічних наук, професор Підгорний О.Л.; доктор технічних наук, професор Плоский В.О.; доктор технічних наук, професор Самойлович В.В.; доктор технічних наук, професор Сергейчук О.В.; доктор архітектури, професор Слепцов О.С.; доктор архітектури, професор Шебек Н.М.; доктор архітектури, професор Ковальський Л.М.; доктор архітектури, професор Куцевич В.В.; кандидат архітектури, доцент Левченко О.В. (відповідальний секретар); доктор архітектури, професор Тімохін В.О. (заступник відповідального редактора); доцент Чередніченко П.П. (заступник відповідального секретаря); дійсний член АМ України, доктор технічних наук, професор Яковлев М.І.

Рекомендовано до видання вченою радою Київського національного університету будівництва і архітектури, протокол № 39 від 27 листопада 2015 р.

На замовних засадах

© Київський національний
університет будівництва
і архітектури, 2015

МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«АРХІТЕКТУРА ІСТОРИЧНОГО КИЄВА»

КОНФЕРЕНЦІЯ ВІДБУВАЄТЬСЯ ЗА УЧАСТІ:

Міністерства освіти і науки України

Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України

Академії мистецтв України

Української Академії архітектури

Спілки архітекторів України

ТОВ «Візіком»

НПАБ «Ліцензарх»

ГО «Ландшафтна ініціатива»

Науково дослідного інституту теорії та історії архітектури, містобудування і дизайну

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА:

Науково-технічний збірник «Сучасні проблеми архітектури і містобудування», архітектурний Вісник КНУБА.

МЕТА КОНФЕРЕНЦІЇ:

Сучасне дослідження, висвітлення, відкрита та прозора дискусія щодо проблем забудови в історичних містах (на прикладі м.Києва).

НАУКОВА ПРОГРАМА

Тематика секційних засідань:

- Збереження та реставрація пам'яток архітектури і містобудування. Храмовбудування.
- Реконструкція, реновація, реабілітація міського середовища
- Соціокультурні аспекти архітектурної діяльності.
- Правові та економічні аспекти архітектурної діяльності.
- Теоретико-методологічні засади розвитку історичних міст.

Програма доповідей**29 жовтня 2015 р.**

Проф. П. Куліков, проф. В. Товбич, «Архітектура історичного Києва. Дискусійний подіум з проблем забудови.»

Проф. О. Слєпцов «Архітектура православного храму.»

Директор фундації Фредеріка Кіслера П. Богнер «Чернівчанин Кізлер у просторі світової архітектури.»

Дипл. інж. архітектор, П. Пректль «Архітектурні конкурси в історичних містах Західної Європи.»

Проф. Т. Панченко «Ландшафт Києва як об'єкт історичної культурної спадщини і сучасного зеленого будівництва.»

Проф. В. Куцевич «Київські пам'ятки архітектури в історії України.»

Доц. Р. Косаревська «З досвіду залучення студентів до вивчення та збереження архітектурної спадщини Києва.»

Студ. І. Зеленкова «Реставраційний проект як індикатор національного духу архітектурної ідеї.»

Доц. О. Дудка «Особливості проведення творчих конкурсів 1920-1930 рр. та їх вплив на подальшу архітектурну діяльність.»

Ст. викл. І. Акмен, доц. В. Лопатько, доц. В. Шуліка «Церква-музей в маєтку Наталіївка. Доля архітектури та її творців в структурі повсякдення.»

Доц. Т. Ладан «Основи стратегії та моделі реконструкції кінотеатру “Жовтень” у м. Києві.»

Асп. А. Онофрійчук «Місце розташування житла довготривалого перебування в структурі міста Києва.»

Доктор – інж. Н. Вусатюк «Девелопмент готелів у Східній Європі на прикладі України.»

Магістр А. Гусєва «Актуальні проблеми спальних районів.»

Канд. арх. М. Бадюл, канд. арх. А. Зєрова «Вплив сучасних інформаційних технологій на функціонально-просторове формування об'єктів пам'яті.»

Канд. арх. А. Марковський «Особливості формування генерального плану Києва першої третини ХХ століття.»

Асп. С. Марчук «Контекстуальний підхід в ревалоризації архітектурно-історичного середовища малого міста.»

Доц. О. Пивоваренко «Архітектура шкільних комплексів в забудові історичного Києва.»

Канд. мист-ва С. Біленкова «Архітектурна експедиція з Києва у Чернівцях у 1940 рік. Історичні паралелі.»

Доц. Н. Лоліна «Стилістика міського середовища – парадигма існування в рамках сучасного Києва.»

Доц. І. Абрамюк «Стан збереження історично сформованого середовища у місті Луцьку.»

Магістр М. Сіверс «Сакральні площі Києва: минуле, сьогодення, майбутнє.»

Асп. Є. Швець «Особливості становлення та трансформації мультикультурного міського середовища історичного ядра (Касби) міста Алжир, під впливом Ісламської Цивілізації.»

Асп. О. Набок «Припортова територія міста Києва. Аналіз функціонально-планувальної організації.»

Асп. М. Кумейко «Реконструкція і реставрація архітектурних об'єктів в системі підготовки суб'єктів архітектури.»

Канд. т. н. М. Орленко «Комплексні науково-реставраційні дослідження, науково-проектні роботи 1981-1990 рр. і програма наукових досліджень Успенського собору 1981 р.»

Студ. О. Івашко «Реабілітація міського середовища засобами стріт-арту.»

Асп. Лі Шуань «Памятники модерна на территории Китая – опыт современного использования.»

Доц. В. Книш, магістр арх-и і. Іщенко «Питання висотного будівництва в історичному середовищі міста Києва.»

Асист. С. Дюжев «Історична забудова міста чи історичний міський ландшафт (місто-ландшафт і технологічні аспекти його містобудівного планування).»

Доц. О. Зінов'єва «Ритмічно-еволюційний розвиток плану Києва.»

Асп. І. Стецюк «Типи та види гармонійної трансформації міського середовища.»

Доц. Г. Ковальська «Реорганізація мережі навчальних закладів у кварталах історичної забудови.»

Асп. М. Сингаєвська «Виявлення ознак впливовості конструктивізму в сучасній архітектурі м. Києва.»

Доц. В. Щурова «Відновлення утилітарних, функціональних і естетичних якостей первинної житлової структури – двору.»

Доц. Н. Лещенко «Ревалоризація історичних центрів малих міст.»

Доц. Л. Василенко «Проблема адаптації архітектури авангарду в сучасному середовищі Києва.»

Асп. Алімадад Солтані-Алі «Проблемы реконструкции современных рынков и рыночных площадей Ирана.»

Асист. І. Новосад «Історія забудови типовими житловими будинками столиці України Києва.»

Доц. Ю. Рябець «Роль мобільних об'єктів обслуговування у структурі великих міст України.»

Доц. С. О. Смоленська «Зберегти пам'ятки конструктивізму в Україні (на основі неопублікованих архівних матеріалів).»

Асп. О. Чала «Комплексний підхід до вирішення проблеми безбар'єрного архітектурного середовища та інклюзивного дизайну.»

Доц. Р. Стоцько «Концепція духовно-гуманітарного простору в архітектурі будівель папського лютеранського університету в Римі.»

Асп. С. Трофимчук «Композиційна роль медіа-засобів у сучасній архітектурі.»

Магістр О. Козакова «Готельні будівлі історичного Києва (на прикладі Поштового будинку на Поштовій площі).»

Доц. В. Сафронов, доц. О. Сафронова «Аналіз розвитку і впровадження концепції розміщення зовнішньої реклами в м. Києві.»

Асист. Ю. Горова «Київський державний музей авіації в Жулянах.»

Проф. Ю. Івашко, доц. В. Ніколаєнко «Стилістична специфіка історичної забудови Старої Полтави.»

Асп. А. Шевельова «Сучасні недоліки архітектурного середовища військових містечок Києва.»

Доц. В. Яценко «Елементи культурно-історичного середовища – об'єкт спільних інтересів міста та приміської зони.»

Проф. Шебек «Проблеми відновлення естетичної якості історичного середовища м. Києва.»

Проф. Г. Яблонська «Ущільнення житлової забудови центральних та переферійних районів м. Києва.»

Ст. викл. О. Бачинська «Проблеми відродження втраченого Пустинно-Миколаївського монастиря на Печерську у Києві.»

Доц. І. Коротун «Архітектурні об'єкти всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО в Україні: проблеми, задачі та тенденції організації збереження і управління.»

Асп. Факарі Мехді «Современные направления реконструкции парков крупнейших городов на примере сравнительного анализа Киева и Парижа.»

Доц. Л. Рубан «Історико-культурний потенціал прибережних територій в міській структурі (системі) як фактор соціально-економічного розвитку міста.»

Архітектор О. Сєдак «Національні та культурні традиції у формуванні сучасної забудови Києва.»

Архітектор І. Сєдак «Цегляний стиль у формуванні архітектури Києва.»

Магістр О. Гордієнко «Особливості ландшафтно-складової у формуванні міського середовища Києва.»

Доц. Н. Авдєєва «Екологічні аспекти дизайн-проектування історичного середовища міста, на прикладі міської цивільної програми «Київ самобутній».»

УДК 72.01

П.М.Куліков*проф.КНУБА***В.В.Товбич***проф.КНУБА*

АРХІТЕКТУРА ІСТОРИЧНОГО КИЄВА – ДИСКУСІЙНИЙ ПОДІУМ ПРОБЛЕМ ЗАБУДОВИ

Анотація: задекларовано актуальність, обґрунтування та принципи проведення міжнародної науково-практичної конференції "Архітектура історичного Києва".

Ключові слова: архітектура, містобудування, конференція.

Невдоволеність громадян станом в архітектурно-будівельній галузі взагалі і результатами містобудівних процесів у Києві зокрема стає все виразніше і іноді переходить в протестні форми виявлення. Всупереч існуючим законам і правилам "архітектурні шедеври" з'являються як гриби після дощу і мають тенденцію до розміщення в найбільш значущих з історичної, пам'яткоохоронної та природоохоронної точок зору місцях.

Такий стан справ дратує, з'являються лідери протиборюючих сторін: громадські організації спротиву з однієї сторони і групи інвесторів-забудовників і їх лобістів з іншої сторони. Звичайно є ще групи співчуваючих і значний прошарок громадян, яким до всього цього немає ніякого діла. Є і тенденція: чим більше і цинічніше інвестори-забудовники ігнорують писані і не писані правила, тим активніше та радикальніше діє протестна частина суспільства. Градус протистояння росте і може, а іноді вже доходить, до силових дій з двох сторін.

Неприємно констатувати, але частина архітекторів-проектувальників, волею або неволею, опинилася на "темній стороні", а саме стороні інвесторів-порушників. І їх мовчазлива згода і участь в таких проектах не виправдовується складним матеріальним становищем і кризою в Україні, галузі, недостатньою кількістю проектною роботи.

Слід зауважити, що останнім часом Спілка Архітекторів України намагається вплинути на цей процес: шляхом підвищення вимог до архітекторів при сертифікації; впливом на формування професійної позиції; участі в розробці законодавчих та регламентуючих документів і просто виявлення своєї думки щодо таких проектів та їх авторів.

Група архітекторів-науковців звернула увагу на відсутність компромісної професійної дискусії між сторонами будівельного процесу. Відсутнє і місце для

такої дискусії. Вся дискусія відбувається на сторінках масової преси. Предмети і докази протилежної сторони не вислуховуються і відповідно не враховуються. Інше місце – це в протистоянні біля огорожі ділянки і вихлопними емоціями учасників конфлікту перед камерами інформаційних новисних каналів.

Тому був запронований такий дискусійний подіум на базі шанованої і авторитетної установи – Київського національного університету будівництва і архітектури, який готує фахівців з архітектурних та будівельних

спеціальностей, в якому працюють сотні докторів і кандидатів наук (тільки на архітектурному факультеті працює 12 докторів архітектури і спеціалізована вчена рада по захисту докторських і кандидатських дисертацій). Авторитетом і знаннями своїх фахівців є можливість сформулювати експертну науково-технічну консультативну раду з питань архітектури для будь-якого рівня компетенції прийняття рішень. Це може бути Мінрегіонбуд, Міністерство культури, Київська адміністрація тощо.

На базі дискусійного подіуму та такої ради є можливість отримувати експертне фахове заключення з актуальних та гострих питань архітектури і будівництва.

Спочатку цю ідею спробуємо реалізувати у вигляді міжнародної науково-практичної конференції, а матеріали опублікувати в фаховому науково-технічному збірнику "Сучасні проблеми архітектури і містобудування". Є намір зробити цю конференцію щорічною. А поміж конференціями на базі відродженого в Київському національному університеті будівництва і архітектури Науково-дослідного інституту історії, теорії архітектури, містобудування та дизайну (НДІТАМД), а саме його наукової ради, організовувати дискусійні столи та семінари з актуальних, невідкладних архітектурних проблем Києва. Є намір публікувати ці питання на сайті НДІТАМД і активно впливати на прийняття рішень відповідними органами.

Перша конференція отримала назву "Архітектура історичного Києва" і це не випадково, тому що мета конференції – сучасне дослідження, висвітлення, відкриття та прозора дискусія щодо проблем забудови в історичних містах (на прикладі м.Києва). І це не тільки збереження пам'яток архітектури, як з першого погляду можна зрозуміти цю назву, а значно ширша і об'ємніша проблематика. Це детальна дискусія стосовно та тенденцій забудови Києва. Це можна побачити з програми наукової конференції, а саме тематики секційних засідань. Було заплановано роботу п'яти секцій з таких напрямів:

- Збереження та реставрація пам'яток архітектури і містобудування. Храмобудування.

- Реконструкція, реновація, реабілітація міського середовища.
- Соціокультурні аспекти архітектурної діяльності.
- Правові та економічні аспекти архітектурної діяльності.
- Теоретико-методологічні засади розвитку історичних міст.

В збірці доповіді-публікації будуть розміщені за традиційною формою у відповідності до спеціальностей – теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури, архітектура будівель і споруд, містобудування та ландшафтна архітектура.

Для забезпечення наукової направленості і забезпечення толерантності дискусії поважний науковий комітет конференції запропонував девіз конференції – "Критикуєш – пропонуй вирішення".

І трохи інформації за результатами конференції, яка відбулася 29 жовтня 2015 року. Конференція відбулася в рамках XXIII – XXIV огляду-конкурсу дипломних робіт. На конференції було представлено 60 доповідей і відповідно в тематичній збірці "Сучасні проблеми архітектури і містобудування", № 41 опубліковано 42 статті. Особливо хочеться відзначити доповіді П. Богнер "Чернівчанин Кізлер у просторі світової архітектури." та П. Пректль "Архітектурні конкурси в історичних містах Західної Європи. "

Оргкомітет вдячний за підтримку організаторів конференції – Київський національний університет будівництва і архітектури, НПАБ "Ліцензарх" та ГО "Ландшафтна архітектура".

Аннотация

Задекларировано актуальность, обоснование и принципы проведения международной научно-практической конференции "Архитектура исторического Киева".

Ключевые слова: архитектура, градостроительство, конференция.

Abstract

Actuality, substantiation and principles of "The historical Kyiv architecture" international research and practice conference carrying out are declared.

Key words: the architecture, the urban planning, the conference.

УДК 719.3

І. Г. Абрамюк

*канд. арх., в.о. доцента кафедри**Луцького національного технічного університету*

СТАН ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНОСФОРМОВАНОГО ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА У МІСТІ ЛУЦЬКУ

Анотація: в статті виконано оцінювання стану збереження пам'яток житлової архітектури в м. Луцьку зведених впродовж 20-30-тих років ХХ ст. Виявлено, що в переважній більшості історичний житловий фонд знаходиться у задовільному стані та потребує лише зміцнення конструкцій, оновлення декору та тиньку.

Ключові слова: архітектура житла, фасад, декор, конструктивні елементи, пере пристосування пам'яток архітектури.

Постановка проблеми. З активізацією темпів будівництва житла та його реконструкції в сучасних умовах розвитку міста Луцька, як центру Волинської області, спостерігається тенденція забудови історичного ареалу міста та перепристосування об'єктів архітектурної спадщини. Очевидно, що основною ціллю процесів забудови цієї території є забезпечення захисту від деградації і знищення давніх будівель і споруд, надання їм нових вартостей, спроба активізувати їх заселення та використання [2, с. 12]. Але досить часто спостерігаються негативні тенденції проведення „косметичних” ремонтів, невідповідних пристосувань будівель та будівництво нових дисонуючих об'єктів без врахування навколишнього середовища. Така ситуація вказує на необхідність розгляду проблеми – визначення стану фізичного збереження існуючої забудови в історичних кварталах міста та виявлення автентичних рис у луцькій архітектурі для окреслення концепції їх подальшого використання.

Виклад основного матеріалу. Серед численних історичних міст України, м. Луцьк вирізняється багатою на події історією. Протягом свого понад 900-літнього розвитку місто було і княжою резиденцією, і центром воєводства, і повітовим містом губернії, і центром області. Очевидно, що всі політичні та економічні зміни відобразилися у вигляді широкої типологічної та стилістичної архітектурної палітри. Власне, найактивніший розвиток архітектури та будівництва припав на 20-30-ті роки ХХ ст., періоду розквіту польської держави, внаслідок активізації будівельних процесів, які зумовили появу на вулицях і площах міста будівель і споруд, що презентували різні стильові напрямки в архітектурі [1, с. 49 - 62]. Власне, житлова архітектура саме цього

історичного періоду потребує детального дослідження з метою збереження та ефективного використання.

Для розробки концепції ефективного використання житлової архітектури м. Луцька 20-30-тих років XX ст. було виконано оцінювання стану збереження конструктивних та декоративних елементів будівель, зведених з використанням різних будівельних матеріалів (дерев'яних, цегляних та комбінованих). Комплексний підхід вирішення питання збереження історично сформованого середовища ґрунтувався на натурному обстеженні об'єктів архітектури.

В результаті обстеження конструктивних елементів житлових будівель наявність тріщин, пошкодження тиньку, знищення декору, руйнацію окремих частин, їх було розділено на три групи. До першої віднесені будинки, конструкції яких збереглися у відмінному стані або вже були проведені роботи з ремонту, реставрації чи реновації. Це ряд комерційних домів на вул. Лесі Українки: №№ 5; 46, 53, 61, 63; Богдана Хмельницького: №№ 15, 23, 45; Кривий Вал: №№ 12 (1927), 17 (арх. Тимошенко), 29; Крилова: №№ 3, 5, 6 (арх. С.Тимошенко), 8; особняки на вул. Богдана Хмельницького, 10 (арх. О.Лушпинський), 5 (арх. П.Пилипчук) та 12 (арх. Т.Садковскі); на вул. Сенаторки Левчанівської, 5; Кафедральній, 25; Кооперативній, 1; Офіцерській, 1; Стрілецькій, 61; садиби на вул. Горького, 10; Івана, Франка, 2; Гайдамацькій, 3; дерев'яні садиби на вул. Костопільській та вул. Торговій, 2 (арх. О.Петров, 1937 р.).

Особняк на вул. Богдана Хмельницького, 10
(арх. О.Лушпинський)

Будинок по вул. Крилова, 6
(арх. С.Тимошенко)

Другу групу становлять будівлі, конструктивні елементи яких знаходяться в задовільному стані, але фасади потребують поверхневого ремонту (тинькування, фарбування, відновлення декоративних елементів, заміна віконних та дверних блоків). До цієї групи відносяться і прибуткові дома на головних магістралях, і муровані чи дерев'яні садиби на периферії, зведені в першій половині XX ст. Це. Наприклад, будівлі на межах функцій на вул. Лесі Українки: №№ 13, 15, 37; ряд чиншових будинків на вул. Ярощука; на розі

вулиць Лесі Українки та Пушкіна (арх. Т.Садковські, 1934 р.); на вул. Кривий Вал: №№ 27 (арх. Й.Новак, 1936р.), 16, 21, 23, 25; Шевченка, 12; Пролетарській, 22; Богдана Хмельницького, 38; С. Бандери: №№ 9, 12; Коперніка, 31; Ковельській, 18 (1927р.); Словацького, 14 (1907 р.), 2; Горького (1911р.) та Глушець; Данила Галицького, 5 і 7; будинки для офіцерів на вул. Стрілецькій; садиби на пр. Волі, 57а та Данила Галицького, 22.

До третьої групи збереженого в Луцьку житла віднесені будівлі, конструкції яких знаходяться в незадовільному стані і вимагають значного ремонту. Такі будинки розташовані на вул. Словацького, 5; Богдана Хмельницького, 28; Данила Галицького, 20.

Багатоквартирний будинок
по вул. Коперніка, 31

Чиншовий будинок по вул. Ковельській, 18

Житловий будинок на дві родини
по вул. Д.Галицького, 20

Житловий будинок на дві родини
по вул. Б.Хмельницького, 28

Результати проведеного дослідження вказують, що основна частина житлової забудови Луцька, що зосереджена у центрі міста, знаходиться у доброму фізичному стані і потребує лише «косметичного» ремонту. Важливо відзначити, що при проведенні такого ремонту необхідно враховувати принцип колористичного вирішення фасадів та використання традиційних будівельних матеріалів.

Окрім того, зважаючи, на велику кількість зруйнованих в часі Вітчизняної війни будівель і споруд, на сьогоднішній день ідентифіковано

лише невелику частину житлових будинків міста. Результат проведеного порівняння дав можливість виявити, що основна частина житла відповідає первинному запроектованому вигляду фасадів та композиційної побудови. Лише в незначній частці будівель виконувалися перебудови та прибудови додаткових об'ємів. Наприклад, планування садиб на вул. Ярощука №9 та Парковій №7 сьогодні змінилося внаслідок прибудови численних флігелів, що відобразилося на композиційній побудові споруд.

Також спостерігаються процеси часткового або повного облицювання фасадів новітніми будівельними матеріалами, в результаті яких будівлі зведені у першій половині ХХ ст. набувають рис сучасної забудови. Прикладом таких дій є дерев'яна садиба на вул. Драгоманова, 35 (поч. ХХ ст.), фасади якої в процесі ремонту були обшиті вагонкою, внаслідок чого будівля втратила свою автентичну особливість у вигляді декоративної різьби. Ще одним прикладом зміни фасадів історичних будівель є чиншовий будинок на вул. Парковій, 9 (арх. Ф.Кокеш, 1919 – 1939рр.). На сьогоднішній день до головного фасаду прибудовано сходи, змінені колористичне рішення, внутрішнє планування та вирішення самого фасаду. Проведена перебудова суттєво вплинула на сприйняття будинку як пам'ятки архітектури початку ХХ ст.

Ідентифікація архівних матеріалів та обстеження збережених житлових будівель міста дала можливість виявити, що переважна більшість житла різного типу (садиби, особняки, комерційні дома) не змінювали функціонального призначення протягом свого існування. Проте поряд із такими спорудами існують будівлі, функціональне призначення яких змінилося із житлового на громадське або ж торговельне. Прикладами таких змін є особняк на вул. Богдана Хмельницького, 5 (арх. П.Пилипчук), де розташовано приміщення Укресімбанку; будинок на вул. Словацького, 3, де сьогодні знаходиться приміщення адміністративного суду; будинок на вул. Ковельській, 24, в правому крилі якого розміщується магазин; садиба на пр. Волі, 57а; особняк на вул. Богдана Хмельницького, 10 (арх. О.Лушпинський), сьогодні є приміщенням для Укрсиббанку. В результаті перепристосування будівель під нові функції, фасади змінюють своє колористичне рішення та декоративні елементи, що призводить до втрати пам'яткою автентичності.

Висновки. Аналіз стану збереження житлових будівель першої половини ХХ ст. у м. Луцьку дав можливість виявити, що незважаючи на існуючу практику перебудови, перепристосування та зміни конструктивних елементів і колористики споруд, історичний житловий фонд знаходиться у задовільному стані та потребує лише зміцнення внутрішніх конструкцій, оновлення тиньку й декоративних елементів.

Очевидно, що для подальшого якісного розвитку та використання об'єктів історичної архітектурної спадщини варто зберігати первинне функціональне призначення будівель, так як його зміна призводить до порушення об'ємно-планувальних рішень, зовнішнього декору та опорядження. Крім того, необхідно звернути увагу на збереження й відтворення елементів екстер'єрів будівель і споруд (архітектурного декору, графічних елементів, кованих деталей, зовнішніх конструкцій та ін.), а також малих архітектурних форм, скверів, парків у історичних ареалах міста: застосування ретроверсій та врахування стилістичної цінності кожної споруди при новому будівництві. При організації історичного міського середовища важливо враховувати ступінь його озеленення, так як надмірна висота та ширина крони дерев заважає ефективному сприйняттю архітектурно-художньої виразності пам'яток архітектури та окремих елементів.

Список використаних джерел:

1. Абрамюк І.Г. Принципи формування архітектури житла міста Луцька та їх актуальність в сучасних умовах: Дис. к.арх. 18.00.01 / НУ «ЛП». – Львів, 2011. – 262 с.
2. Бевз М.В. Методологічні основи збереження та регенерації заповідних архітектурних комплексів історичних міст України (на прикладі Західної України): Автореф. дис. д-ра арх. 18.00.01 / ХДТУБА. – Харків, 2004. – 32 с.
3. Березовецька І.А. Стан збереження та цінність садибного житла Львова першої третини ХХ ст. / Березовецька І. А. // Вісник НУ «Львівська політехніка». – Архітектура. – Львів, 2011. - № 674. – с. 371 – 377.

Аннотация

В статье осуществлена оценка состояния сохранения памятников жилой архитектуры в г. Луцке, возведенных в 20-30-х годах ХХ в. Определено, что в большинстве исторический жилой фонд находится в удовлетворительном состоянии и необходимо только укрепление конструкций, обновление декора и штукатурки.

Ключевые слова: архитектура жилья, фасад, декор, конструктивные элементы, изменения функций памятников архитектуры.

Abstract

The article written assessment of the state of conservation of residential architecture in the city. Lutsk consolidated within 20-30 years of the twentieth century. Revealed that the vast majority of historical housing stock is in good condition and needs only strengthen structures, updating decor and plaster.

Keywords: architecture home, facade, decoration, design elements, re adaptation monuments.

УДК 72.03 (477) +726.03(477)

И. Р. Акмен, В. М. Лопатько,
Харьковский национальный университет
строительства и архитектуры
В. В. Шулика,
Харьковская государственная академия
дизайна и искусств

ЦЕРКОВЬ-МУЗЕЙ В ИМЕНИИ «НАТАЛЬЕВКА»: СУДЬБА АРХИТЕКТУРЫ И ЕЕ СОЗДАТЕЛЕЙ В СТРУКТУРЕ ПОВСЕДНЕВНОСТИ

Аннотация. Статья посвящена судьбе «обители искусств» — церкви Всемилоостивейшего Спаса в имении Натальевка, возведенной усилиями крупнейшего промышленника Харьковской губернии П. И. Харитоненко в содружестве с талантливыми зодчими, скульпторами, живописцами, прославившими наш край и открывшими страничку истории уникальной творческой среды слобожанской усадьбы, впитавшей традиции просвещения и меценатства конца XIX — начала XX веков. Рассматриваются вопросы строительства, сохранения и реставрации объекта.

Ключевые слова: церковь-музей, имение Натальевка, архитектурное просвещение, творческие мастерские, иконостас, сохранение и реставрация.

Столетняя история, оставившая плоды самоотверженной деятельности слобожанских промышленников и меценатов рубежа XIX – XX вв., возвращает нам забытые страницы повседневной жизни созданных ими значимых явлений культуры. Хранящиеся в письмах, иллюстрациях, журнальных статьях, газетных сообщениях и просто в воспоминаниях современников, многие события истории нашего края, зачастую не являющиеся предметом осмысления, будучи сами себе понятными и незаметно прожитыми, тем не менее описывают реальное поле духовных ориентиров и художественных предпочтений целого поколения заказчиков и творческих содружеств — архитекторов, скульпторов, художников. Так случилось, что и судьба уникальной «обители искусств» — церкви-музея Всемилоостивейшего Спаса в имении Натальевка осталась представлена в нескольких журнальных публикациях дореволюционного периода [1, 2], путевых заметках Г. К. Лукомского [3], обзоре выставки художественной старины В. Т. Георгиевского [4] и в газетной публицистике, активно освещавшей благотворительную деятельность [5, 6, 7, 8]. Особый интерес вызывает

проблема менталитета и внутреннего мира семьи Харитоненко, социокультурной составляющей их благотворительной деятельности, о чем сказано в работах И. С. Плахтия, Л. С. Азарцевой и др. [9–15].

Меценатство, уходящее корнями в традиции прошлого, а также строительный подъем, вдохновленный успехом предпринимательства, являлись важным феноменом культуры начала XX века. Финансовый успех капиталистического производства требовал гарантии качества строительных работ. «Строительство было и может быть искусством — образным, поэтическим, даже мистическим и волшебным. Когда поэзия и волшебство заключены в людях и в эпохе, они проявятся и в искусстве... Поэтому бесполезно говорить: давайте строить волшебные здания!», — само собой диктовало время «новых методов и технологий» [16, с. 78]. Взаимоотношение заказчика и исполнителя в области архитектурной деятельности приобрели существенные изменения. Если ранее главным заказчиком были государственные структуры, Синод, земские учреждения, то теперь с ними вступил в конкуренцию частный заказ, имеющий свое стилевое предпочтение и право выбора исполнителя. Расширилась возможность проектной практики зодчего, которая была неразрывно связана с его «публичной» деятельностью, газетной критикой и навязчивыми «вкусами» любителей «поглазеть и поговорить», как результат развернутой сети архитектурного просвещения, сформировавшейся к началу XX века [17].

Неудивительно, что большой объем проектных работ видным архитекторам зачастую приходилось перебрасывать на плечи своих добросовестных учеников. Так и случилось, что молодой, но уже практикующий ученик А. В. Щусева — А. М. Рухлядев — с 1912 г. становится главным архитектором фирмы Харитоненко. В этот период по эскизам своего учителя он реализует проект церкви Всемиловейшего Спаса в имении Натальевка, задуманной хозяином усадьбы как музей народной культуры с творческими мастерскими (строительство велось с 1911 по 1914 гг.). Находясь продолжительное время на службе у Харитоненко, А. М. Рухлядев проектирует и строит на станции Кириковка свекольно-сахарный завод и поселок служащих при нем, а в Лебедине — загородный дом в усадьбе финансиста Н. М. Чупрова.

Значительное развитие частного храмостроительства в первом десятилетии XX в. на Слобожанщине явилось результатом глубокой веры, патриотизма и духовности местного населения. Как истинно верующий гражданин, П. И. Харитоненко чтит родовые семейные устои, увлекался стариной, строил приходские церкви, учебные заведения и не стыдился ежедневного кропотливого труда на благо Отечества. В обществе он пользовался заслуженной славой и уважением как успешный предприниматель,

и к тому же обладатель серьезной коллекции иконописи и произведений европейского искусства. Пыл, с которым Харитоненко занимался коллекционированием, можно было сравнить с деятельностью П. М. Третьякова, С. Т. Морозова, С. И. Мамонтова, А. П. Бахрушина и Н. А. Терещенко.

Благодаря общественному увлечению древнерусским искусством и формированию новых стилистических направлений в архитектуре конца XIX века, усиливается значение исторического образования зодчих, поощряются на государственном уровне теоретические программы реализации на практике исторических стилей и в Академии художеств возобновляется изучение памятников древней архитектуры [18]. В 1908 году подготавливается проект законодательства по охране памятников старины и дорабатывается основополагающий документ Комитета попечительства русской иконописи (утвержденный в 1901 г.).

Развитие интереса к иконописи на рубеже веков было обусловлено нетронутой стариной древнерусских памятников и богатейшими коллекциями византийской иконописи, собранными в государственных и частных музеях. «В наше просвещенное время стали наконец отдавать должную справедливость ранним произведениям грубого средневекового искусства», — писал Ф. И. Буслаев [19], — и столь чуждые по своему характеру, эти художественные явления стали привлекать европейских художников. Изучение древних памятников пересеклось с эстетикой «нового стиля» европейских художественных течений начала XX в. Красочные пятна иконы, освобожденные из-под потемневшей олифы, внешне были созвучны искусству Ар Деко. Посетив Россию в 1911 году по приглашению Ильи Остроухова и познакомившись с коллекцией иконописи П. И. Харитоненко, француз Анри Матисс надолго сохранил тягу к древнему искусству. «Русские не подозревают, каким художественным богатством они обладают ... Ваша учащаяся молодежь имеет здесь, у себя дома, несравненно лучшие образцы искусства ..., чем за границей. Французские художники должны ездить учиться в Россию. Италия в этой области дает меньше» [20]. Эти новые тенденции отразились и на коллекционировании иконописи. Собирать древние иконы стало престижно и модно. Восхищение иконой свидетельствовало о тонкой изысканности вкуса и известном патриотизме. Многие коллекционеры обязательно желали иметь среди своих раритетов произведения иконописи.

Идея П. И. Харитоненко о формировании музея древнерусского искусства и открытии художественных мастерских в имении Натальевка стала продолжением уже существующих просветительских проектов С. И. Мамонтова в Абрамцево (1870-е годы), где, по воспоминанию

М. В. Васнецова, «работали все без устали, с соревнованием, бескорыстно...» [21] и М. К. Тенишевой в Талашкино (1890-е годы), реализовавшей мечту об «идейном имении». Творческие мастерские крупнейших меценатов, не будучи официальными учреждениями, объединяли вокруг себя художников с их проблемами, духовным становлением, поиском стиля, новых технологий и новых идей. Так, в 1897 году М. К. Тенишева открывает первую выставку и дарит 500 работ готовящемуся к открытию Русскому музею И. В. Цветаева. С. П. Дягилев, с которым М. К. Тенишева познакомилась в это время, увлек ее идеей создания журнала «Мир искусства», который она учредила и (совместно с С. И. Мамонтовым) финансировала (1898–1904 гг.). В 1899 году она была в числе организаторов первой выставки «мирискусников» в Петербурге.

В 1900 году в собственном павильоне на Всемирной выставке в Париже П. И. Харитоненко знакомит посетителей с искусством древней Руси и своей коллекцией иконописи, а на съезде художников в Петербурге и в Москве в дни 300-летнего юбилея дома Романовых П. И. Харитоненко выставляет «Деисусный чин» из 9-ти иконостасных работ новгородского письма XV века [22]. Имея значительную библиотеку (в семье хранился первый экземпляр «Слова о полку Игореве» издания 1800 г.), П. И. Харитоненко содействует Румянцевскому музею в «осуществлении его культурных задач», и в 1913 г. становится первым председателем «Общества друзей Румянцевского музея».

В бурном потоке деловой жизни П. И. Харитоненко успевает посещать художественные выставки. Так, в 1907 году на персональной выставке у М. В. Нестерова он приобретает его работу «Молчание» (1903). Во многом общие и глубоко религиозные убеждения сближают этих людей на долгие годы, как и творческие связи художника с архитектором А. В. Щусевым. М. В. Нестеров, со своей стороны, рекомендовал А. Щусева заказчикам и грузинского Абастумана, и Марфо-Мариинской обители, и Казанского вокзала, и в имение П. И. Харитоненко. «Харитоненки, увлеченные церковью на Ордынке, — вспоминал Нестеров, — задумали построить в своем имении Натальевка небольшую церковку. Говорили о своем намерении со мной, не решаясь, на ком из архитекторов остановить свой выбор... Я настойчиво рекомендовал все того же Щусева; однажды вместе с ним приехал к Харитоненко, и они скоро сговорились. Церковь в Натальевке должна была быть в древненовгородском стиле, такой же иконостас. С моей легкой руки после Абастумана Щусев пошел сильно в гору» [23].

Ценность А. Щусева как архитектора — его способность всегда четко отвечать условиям поставленной задачи. Он был о себе не менее высокого мнения, чем М. В. Нестеров, ищущий свой особый стиль: «Я полагал найти свой собственный стиль, в котором бы воплотилась ... вся моя вера, творческая

сила, лицо, душа, живая и действенная, душа художника. Мне думалось, что в деле веры, религии, познания духа Божия это было необходимо. Стиль есть моя вера, стилизация же — это вера, но чья-то» [24, с. 430]. Сам Нестеров был противником стилизаций, пытаюсь, как он признавался, сохранить в росписи «нестеровский» стиль, но по его словам, в создании Храма Покрова собора Марфо-Мариинской обители архитектору удалось открыть себя, новый подход в проектировании храмового зодчества, и создать «лучшее из современных сооружений Москвы». Однако в силу необычайной занятости на строительстве храма Покрова, А. Щусев предоставил заказчику эскизный набросок, по которому в дальнейшем А. М. Рухлядев выполнил чертежи и макет, долгое время выставлявшиеся в вестибюле музея Александра III [25].

В интерьерах церкви-музея Всемилолюбивейшего Спаса были представлены П. И. Харитоненко предметы старины, собрана из бело-синих изразцовых плиток печь и установлен тябловый иконостас, представляющий собой компиляцию из иконостасных икон XIII–XVII вв. Ввиду того, что церковь являлась одновременно и музеем с коллекцией церковных памятников, собранных П. И. Харитоненко, в иконостас вошли иконостасные иконы, которые удалось подобрать по размеру. В краеведческой литературе бытует мнение, что в храм был поставлен цельный иконостас, перевезенный из Новгорода (?), однако на черно-белых фотографиях, опубликованных в 1915 г. [26], которые на данный момент являются единственным материалом исследования, видно, что алтарная преграда представляла различные эпохи и школы. К сожалению, фотографии иконостаса могут дать представление только об иконографических схемах рядов и отдельных иконах алтарной преграды и не позволяют сделать их точную атрибуцию.

Деисусный чин с образом «Спаса в Силах» в центре, вероятно московского происхождения, можно условно датировать рубежом XV–XVI вв. По своей иконографии это был классический ростовой деисусный чин, характерный для московского княжества. Можно предположить, что иконы этого ряда иконостаса являлись единой, цельной группой.

Над Деисусным чином, согласно московской традиции, располагался Праздничный ряд, в который вошли иконы двенадцатых и больших праздников. Праздники поставлены, насколько можно судить по фотографии, в календарном порядке.

Пророческий чин был поясной, вероятно Новгородский, также предположительно рубежа XV–XVI вв. В центре ряда — икона Богородицы «Знамение», по сторонам которой отчетливо читаются изображения Давида и Соломона. На Пророческий ярус поставлена икона, представляющая оплечное изображение Христа (?).

Местный ряд состоял из разновременных памятников. Царские врата иконостаса по форме и характеру резьбы восходили к Ростово-Суздальским образцам второй половины XVI в. Врата были украшены тонкой резьбой. Иконы евангелистов и Благовещения заключены в аркообразные обрамления, увенчанные тремя главками. Корона Царских врат имела форму подковы. Над Вратами была поставлена икона Тайной вечери и еще две иконы в круглых медальонах. На столбиках врат были изображены св. диаконы.

Царские врата могли быть мастерски сделанной копией начала XX в., подобно аналогичным вратам абрамцевских мастеров, которые экспонировались на II Московской кустарной выставке в 1913 г. и впоследствии переданы в Московский кустарный музей [27].

Царские врата фланкировали иконы Христа Пантократора и Богородицы Одигитрии. Икона Одигитрии иконографически восходила к московской школе XVI в. На диаконских дверях были изображены ростовые иконы архангелов.

По краям местного ряда были поставлены иконы свв. Бориса и Глеба и «Жены мироносицы у гроба Христа» (Воскресение). Следует заметить, что икона видимой стороны Воскресения Христова (Жены мироносицы) была поставлена вместо храмовой иконы Преображения.

Икона свв. Бориса и Глеба являлась наиболее древней иконой иконостаса. В 1914 г. было проведено раскрытие этого памятника известным московским иконописцем и реставратором Г. Чириковым. После раскрытия икона заняла место в иконостасе и была датирована рубежом XII–XIII вв. [28].

В 1920-е годы, после национализации имения Харитоненков, иконостас был разобран. Н. Черногубов, хранитель коллекции, перевез часть икон в Киевский музейный городок, откуда они были переданы Киевскому музею русского искусства. Среди вывезенных частей иконостаса были Царские врата и икона «Свв. Борис и Глеб». Икона свв. муч. Бориса и Глеба на данный момент является жемчужиной коллекции Музея русского искусства в Киеве [29]. Иконы, оставшиеся в Натальевке, были уничтожены новыми владельцами Натальевского комплекса.

Росписи интерьера были выполнены в 1911–1915 гг. членом художественного объединения «Мир Искусства» А. И. Савиновым [30] в технике стереохромии (силикатными красками А. Кейма), и на сегодняшний день остались первым и единственным примером этой техники начала XX в. на Восточной Украине. Стенописи складываются в оригинальную иконографическую программу, в которой четко прослеживается трехчастное деление храма. В росписях наоса храма (северная и южная стены) показаны основные моменты земной жизни Спасителя — Рождество, Крещение, «Положение во гроб», «Жены мироносицы у гроба». На западной стене

помещен сюжет «Похвала Пресвятой Богородицы». Росписи алтаря мистически являют образ прошедших и грядущих событий. Здесь присутствует образ этимасии, как символ Второго Пришествия Христа, образ Христа Агнца Божия — как указание на путь ко Спасению через Евхаристию, образ Богородицы Панахранты в апсиде, который связан с «Похвалой Богородицы» на западной стене наоса. Таким образом, устанавливается связь между Ветхозаветными пророчествами о Боговоплощении и Новозаветным прославлением Богородицы. В нартексе храма (западная стена) помещен Христос Пантократор (Вознесение) — конец земного пребывания Спасителя.

Иконографическая программа росписей органически связана со скульптурным декором храма. Так, вместо росписи «Преображение» — главной росписи храма, на фронте церкви помещен рельеф «Преображение» работы А. Т. Матвеева (подробнее: в статье В. В. Шулики) [31].

В 1920-е годы [здесь] располагался филиал Харьковского художественного музея, один из культурных центров Слобожанщины. Во время Второй мировой войны в уцелевших зданиях был госпиталь, многие постройки были разрушены и впоследствии так и не восстановлены. Позже, в 1960-е, оставшиеся строения приспособили под туберкулезный санаторий, в том числе и церковь, которая не утратила великолепия своей формы. Православные кресты сняли, скульптуру С. Т. Коненкова на фасаде изувечили, все росписи забелили, а саму постройку переоборудовали под клуб. Только в подвале здания сохранили котельную, которая отапливала прилегающие строения.

Первые попытки восстановления «щусевской» церкви, как ее было принято называть в повседневной речи, были проведены в начале 1990-х гг. Реставраторы Харьковской комплексной реставрационной мастерской «Укрпроектреставрация» (Киев) под руководством главного архитектора В. Е. Новгородова обследовали строение. Одновременно с обмерными работами были начаты историко-архивные изыскания, позволившие открыть многие неизвестные факты строительства. В том числе были найдены оригинальные фотографии состояния постройки на момент ее открытия, датируемые 1916 г. Так стали известны новые имена строителей, скульпторов, художников, вложивших огромный труд и душу в создание шедевра русской архитектуры начала XX века.

Архивные документы позволили выяснить не только архитектурные, но и конструктивные особенности церкви. Построенная из красного глиняного кирпича, церковь была добротно облицована плитами известняка. Для компенсации температурных расширений между кирпичом и известняком были применены свинцовые пластины, и каждая обработанная и рустованная плита известняка устанавливалась на эти пластины. Благодаря техническому

нововведенію А. М. Рухлядева, ми і сьогодні можемо спостерігати ідеальне стан обличчя фасадів, а продумана їм же технологія утеплення стін і перекриттів зберегла без тріщин, змін і перекосів каркас будівлі. Закопчені плити пісчаника потрібно було очистити від бруду.

Понадобилися відновительні роботи по даху і устроюванню організованого водостіку. Варто відзначити якість виконання дахових робіт початку ХХ століття: реставратори знайшли, що в якості утеплювача під дахами використовувалися товсті плити з пробки, привезені з-за кордону. Железна дах голови храму, будучи колись фарбована в синій колір зі зірчастим чеканним покриттям, на момент дослідження вимагала реставрації, так як металевий каркас голови церкви і цегляний свід барабана були не захищені від осадків. В ході реставрації металевий дах був замінений на мідний, відновлені водостічні труби, позолочені хрести.

Частково були розпочаті роботи по розчищенню художніх розписів в інтер'єрі, але в зв'язі з недостатністю бюджету роботи зупинилися, церква передана Харківській єпархії і пристосована для богослужінь, і вже зусиллями батька Олександра і прихожан церква сьогодні підтримується в належному стані.

Взглянувши крізь призму повсякденного життя, можна побачити, що активна позиція цілого покоління художників і архітекторів, їх творчі майстерні і просвітительська діяльність мають більш глибокі соціальні основи, ставши структурою художнього процесу початку ХХ століття. Досліджуючи створювальну і будівельну діяльність родини Харитоненко в Слобожанщині, слід звернути увагу на звернення І. Г. Харитоненко до Амвросія по справі призначення його єпископом Харківським і Ахтиським в 1882 році: «... Ви прийшли з Великої Росії, а ми — малороси, у нас склався якийсь особливий характер внаслідок особливих умов життя Малоросії, а тому будьте до нас снисходительны і терпеливы, якщо ми по своїй натурі щось лишнє або не так скажемо...» [32, С. 95].

Література

1. Натальєвка / Н. В. Клейнмихель, Г. К. Лукомський // Столиця і садиба. — 1915. — № 32 [рік вид. другого]. — 15 квіт. — С. 4–9.
2. Церква в імені «Натальєвка» В. А. Харитоненко // Щорічник Імп. Об-ва архіт.-худ. — 1915.— В. 10. — С. 109–112.
3. Лукомський, Г. К. Старинні садиби Харківської губернії / Г. К. Лукомський. — Петроград. — Ч. 1. — С. 185–186.

4. Георгиевский, В. Т. Обзор выставки древнерусской иконописи и художественной старины / В. Т. Георгиевский // Труды всероссийского съезда художников в Петрограде, декабрь 1911 — январь 1912; т. III. — Пг., [1914]. — С. 163–168.
5. Харитоненко, П. И. // Южный Край. — 1914. — № 12103. — С. 6.
6. Харьков и губерния на страницах газеты «Харьковские губернские ведомости»: 1838–1917: библиогр. указатель / ХГНБ им. В. Г. Короленко. — Х., 1993 — 1996. — Вып. 1–6.
7. Сумской вестник. — 1914. — № 134. — 16 июня.
8. О деятельности Харьковского императорского Русского технического общества за 1888–1889 г., 1889–1890 г. // Харьковский календарь на 1891 год. — Х.: Тип. губ. правл., 1890. — С. 420–424.
9. Мигулько, Е. Храм всемилостивейшего Спаса в Натальевке // Ватерпас. — 1997. — № 2. — Апрель-июнь. — С. 58–61.
10. Побожій, С. І. З історії українського мистецтвознавства: Зб. ст. / І. С. Побожій. — Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. — 184 с.
11. Денисенко, О. Й. Твори з колекції П. І. Харитоненка у збірці Харківського художнього музею / О. Й. Денисенко // Музейний альманах: наук. матер., статті, виступи, спогади, есе. — Х., 2005. — С. 89–94.
12. Азарцева, Л. С. Меценатська діяльність Харитоненків / Л. С. Азарцева // Культура України: зб. наук. пр. Харк. держ. акад. культури. — Х.: ХДАК, 2005. — Вип. 15: Мистецтвознавство. Філософія. — С. 102–108.
13. Ремизова, Е. И. Трудом возвышусь / Е. И. Ремизова // Архидея. — 2006. — Июль-авг. — С. 122–129.
14. Плахтій, І. С. Меценати Слобідської України — благодійники рідного краю / І. С. Плахтій // Вісник Хар. держ. акад. культури. — Х.: ХДАК, 2012. — Вип. 35. — С. 15–28.
15. Мельничук, Л. Націоналізовані приватні мистецькі колекції: завдання та проблеми дослідників / Л. Мельничук // Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини: зб. наук. пр. з мистецтвознав., архітектурознав. і культурології / Ін-т проблем сучасн. мист-ва АМ України. — К.: Фенікс, 2008. — Вип. 5. — С. 123–132.
16. Фремpton, К. Современная архитектура: критический взгляд на историю развития / К. Фремpton; [пер. с англ. Е. А. Дубченко; под ред. В. Л. Хайта]. — М.: Стройиздат, 1990. — 535 с.
17. Акмен, І. Р. Архітурне просвітництво за часи відтворення українських інституцій початку ХХ ст. // Суспільні науки: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі: матер. міжнар. наук.-практич. конф., 17–18 липня, 2015 р. — Одеса: ГО «Причорноморський центр досліджень проблем суспільства», 2015. — С. 52–54.
18. Султанов, Н. В. Искусство архитектуры у народов Средних веков и Нового времени:

- Курс читанный в Строительном училище МДВ действительным членом ИРАО и Санкт-Петербургского Об-ва архит., преподавателем Строительного училища, Технического ин-та и Николаевской Инженерной академии, гражданским инженером Н. В. Султановым. — Спб., [1878– 1879]. — 468 с.
19. Буслаев, Ф. И. О русской иконе: Общие понятия о русской иконописи / Ф. И. Буслаев; соч., т. I. — Спб.: 1908. — 208 с.
20. Успенский, Л. А. Богословие иконы Православной Церкви / Л. А. Успенский. — М.: 1997. — С. 495–558.
21. Борисова, Е. А. Архитектура в творчестве художников Абрамцевского кружка (у истоков «неорусского стиля») / Е. А. Борисова // Художественные процессы в русской культуре второй половины XIX века; [Отв. ред. Г. Ю. Стернин]. — М.: Наука, 1984. — С. 137–182.
22. См: Натальевка ... — С. 9.
23. Михаил Нестеров: О пережитом: Воспоминания [под ред. А. А. Русаковой]. — М.: Молодая гвардия, 2006. — 144 с. (Серия: Библиотека мемуаров. Близкое прошлое).
24. Бубчикова, А. Михаил Нестеров — монументалист и иконописец / Анастасия Бубчикова // Третьяковская галерея. — 2013. — 24 апр. – 18 авг. — С. 50–61.
25. См: Натальевка ... — С. 8.
26. См.: Церковь в имении «Натальевка» В. А. Харитоненко // Ежегодник Имп. Об-ва архит.-худ. — 1915.— В. 10. — С. 156–159.
27. Хренова, Д. Возвращение Царских врат / Д. Хренова [Электронный ресурс] // Культура.РФ — Электронные данные 25.10.2015; Режим доступа: <http://www.culture.ru/materials/16739> — свободный; загол. с экрана. — Язык русский.
28. Членова, Л. Г. Древнерусская икона XIII в. «Борис и Глеб» из Киевского музея русского искусства / Л. Г. Членова // Восточноевропейский археологический журнал, 3(16) май — июнь 2002 [Электронный ресурс] // Восточноевропейский археологический журнал. — Режим доступа: <http://archaeology.kiev.ua/journal/030502/chlenova.htm> — свободный; загол. с экрана. — Язык русский.
29. Музей Російського мистецтва в Києві / Авт.-упоряд. М. Д. Факторович. — К.: Мистецтво, 1985. — С. 20–23.
30. Комаров, А. А. Технология материалов стенописи / А. А. Комаров. — М.: Изобразительное искусство, 1989. — С. 11–43.
31. Шулика, В. В. Росписи и рельефы Спасо-Преображенского храма в Натальевке / В. В. Шулика // Харьковский историко-археологический сборник. — 2014. — Вып. 15. — С. 27–34.
32. Козлов, А. Былая слава (Родословная Харитоненко) / О. М. Козлов // Родоводи: Антоновичів, Мосцепанових, Нарановичів, Огієвських, Терещенків, Харитоненків. — Суми: Мрія-1 ЛТД, 2006. — С. 95–104.

Анотація

Стаття присвячена долі «обителі мистецтв» — церкви Всемилоствейшого Спаса у маєтку Натальївка, зведеної зусиллями найбільшого промисловця Харківської губернії П. І. Харитоненко у співдружності з талановитими зодчими, скульпторами, живописцями, що прославили наш край і відкрили сторінку історії унікального творчого середовища слобожанської садиби, яка є уособленням традиції просвітництва і меценатства кінця XIX — початку XX століття. Розглядаються питання будівництва, збереження та реставрації об'єкта.

Abstract

The article is devoted to the fate of the «memorial of arts» — the Church of the Transfiguration in Natalevka erected by the efforts of the most famous Kharkov manufacturer — P. I. Kharitonenko in collaboration with the talented architects, sculptors and painters who glorified our region and opened the page of history of a unique creative environment Slobozhansky manor, soak in the tradition of enlightenment and the patronage of the late XIX – early XX century. The detailed review of issues concerning the construction, preservation and restoration of the object.

УДК 72.01

Алимадад Солтани- Али
*Аспирант кафедры основ архитектуры
и архитектурного проектирования
Киевского национального университета
строительства и архитектуры*

ПРОБЛЕМЫ РЕКОНСТРУКЦИИ СОВРЕМЕННЫХ РЫНКОВ И РЫНОЧНЫХ ПЛОЩАДЕЙ ИРАНА

Аннотация: выявлено сходство между старыми восточными рынками Ирана и современными торгово-развлекательными комплексами. Как выяснилось первые практически ни в чем не уступают вторым. Лишь несколько градостроительных проблем отделяют рынки Ирана от первенства.

Ключевые слова: современный рынок, торгово-развлекательный комплекс, градостроительные проблемы.

В работе проведены исследования реконструкции именно рынков и рыночных площадей в структуре исторических центров современных городов

Ирана. В наше время рынок становится важным связующим элементом в системе социально-экономических и товарно-денежных отношений. Но восточный рынок – это особая статья не только человеческого социума но и уникальная задача организации пространства, в котором необычайным образом объединяются: неповторимое прошлое, необыкновенное настоящее и загадочное будущее.

Современный рынок – это словно живой организм, активно реагирующий на социальные, технические и экономические изменения в жизни города, региона и всей страны. Кроме того, рынок и другие торговые учреждения невозможно ограничить и „замкнуть” в рамках каких-то стереотипов, консервативных или утилитарных условий развития одного государства. Рано или поздно рынок подвергается активной экспансии технологий извне, обусловленной принципом взаимооборота и взаимопроникновения рыночных и товарно-денежных отношений во все сферы человеческой деятельности. Даже с появлением современных банковских услуг и возможностью оплаты товаров по безналу, большинство людей во всем мире вряд ли откажут себе в удовольствии пройтись по многоголосому восточному рынку и лично сделать запасы продуктов на неделю.

Таким образом, рынок становится универсальным торгово-развлекательным комплексом, где отдельно взятый человек вместе со своей семьёй или с группой знакомых, друзей, коллег попав на рынок могут получить максимальный спектр товаров и услуг и провести здесь большую часть своего свободного времени. Но старые восточные рынки Ирана имеют устаревшую инфраструктуру, вступающую в конфликт с современными передовыми технологиями и ноухау в индустрии развлечений, имеют ряд проблем, требующих срочного решения. Среди подобных проблем, возникающих при реконструкции рынков и рыночных площадей в исторических центрах восточных городов можно выделить ряд факторов, влияющих на их формирование: градостроительных, социально-экономических, политико-религиозных, административных и технологических. Также неизгладимое влияние на организацию рынков оказывают местные традиции и национальные особенности отдельно взятой страны.

К **градостроительным** проблемам принадлежат: существующая транспортная инфраструктура; систематическое повышение количества населения, а значит и систематическая урбанизация центра города; тесная традиционная взаимосвязь общественных зон с торговыми и культурно-религиозными центрами; отсутствие чётко определённых доминант в градостроительной композиции плана города; отсутствие определённой функции центральной части города. К **социально-экономическим** относятся

факторы, которые определяют материальные ресурсы, условия существования и развития общества, и которые в конечном итоге влияют на развитие его сознания. Негативным здесь может стать недостаток финансирования, недостаточное количество материально-технических ресурсов и неопределённости их перенаправления в рамках государства. **Политические и религиозные** факторы в мусульманских странах объединяются в единый блок, составляющий основу общественно-политического устройства государств Ближнего Востока и Средней Азии. Отдается больше предпочтения сохранению культурного и архитектурного наследия, реконструкции рыночных площадей, на которых находятся наиболее выдающиеся памятники зодчества. **Административные и технологические** факторы включают в себя не только наличие гибкой, прогрессивной системы коммунальных служб, но и влияние перспективных технологий, которые интенсивно приходят из-за рубежа и проникают в процесс формирования архитектуры новых рынков и торговых комплексов. Все эти факторы безусловно необходимо рассматривать в комплексе и в тесной взаимосвязи друг с другом, чтобы учесть все возможные условия и новые тенденции в процессе проектирования и реконструкции современных рынков и рыночных площадей Ирана.

За последние десятилетия в Иране особое развитие получили бизнес и торговля. Это связано как с общей тенденцией к укрупнению торгово-развлекательных учреждений, увеличению их числа, а следовательно – увеличением конкуренции и улучшением качества товаров и услуг, так и с продолжительной блокадой страны западными государствами и экономическим эмбарго, которые привели к переориентации многих внешнеэкономических связей, производственных отраслей и направлением бизнеса и привлечением их в торговлю внутри страны. Кроме того, огромное влияние на развитие отечественных комплексов и центральных рынков оказывает высокий уровень современных технологий, неудержимо проникающих в нашу повседневную жизнь, отдых, работу. Человек может отказать себе во многом, но в покупке самого необходимого – практически никогда. За последние десятилетия строительного экономического и торгового развития большинства ведущих стран мира (Европы, Америки, Ближнего Востока и Средней Азии) начали проявляться признаки несоответствия устаревших методов ведения строительства новым современным инновационным технологиям в области экономики и торговли. Этот факт обусловил острую необходимость в разработке новых научно-методических основ проектирования, строительства новых и реконструкции существующих зданий рынков, рыночных ансамблей и торгово-развлекательных комплексов (ТРК). Архитектура современных ТРК потребует новых приёмов и методов организации архитектурно-планировочной

и объёмно-пространственной композиции этих зданий. Многовековой опыт развития человеческой цивилизации свидетельствует о том, что торговля не только стоит у истоков научно-технического прогресса, является основой товарно-денежных отношений, но и всё больше приобретает признаки системы, которая совершенствуется и саморегулируется. Вполне логично, что увеличением количества проектируемых торговых и развлекательных площадей, возникает острая потребность в более детальной разработке, классификации подобных типов зданий и формировании рекомендаций по совершенствованию их функционально-планировочной структуры и объёмно-пространственных решений.

Список литературы:

1. Ашрафян К.З. Падение державы Сефевидов (1502-1722) / Ашрафян К. З. — М., 1951 г.
2. Иванов М.С. История Ирана. / Иванов М.С. М. 1977.
3. Куция К.К. Города и городская жизнь Сефевидского Ирана / Куция К. К. — М., 1967 г.
4. Куция К. Города Восточного Закавказья в XVI - XVII вв. / Куция К. — Тбилиси, 1976.
5. Мюллер А. История ислама с основания до новейших времен / Пер. с нем. под ред. Н.А. Медникова. Т. I—IV. СПб, 1895-1896; М., 2004. Ч. I (т. 1-2). С.148-149.
6. Пирния М. Знакомство с исламской архитектурой Ирана [14-й изд.]/ Пирния М. — Т.: соруш, 2009 — 389 с. (на персидском языке)
7. Architecture of the Islam world. Its History and Social Meanings//Texts by E.J. Grube, J. Dickie, O. Grabar et al. Ed. G. Michell. L., 1984.
8. Enzyklopaedia des Islam / Encyclopedia of Islam (далее — EI). 1-4. Leiden-Leipzig / Leyde-London(1908). 1913-1934. lered. Fehervari G. Mihrab // El. New Ed. VII. P. 7—8; Hasan S.M. Op. cit. P. 65-72.
9. Hillenbrand R. Islamic Architecture: Form, function and meaning. Cairo, 2000 [первое издание: Edinburgh, 1994].
10. Pope A. U. Persian architecture. L.; N.Y., 1965.

Анотація

Виявлено схожість між старими східними ринками Ірану і сучасними торгово-розважальними комплексами. Як з'ясувалося перші практично ні в чому не поступаються другим. Лише кілька містобудівних проблем відокремлюють ринки Ірану від першості.

Ключові слова: сучасний ринок, торгово-розважальний комплекс, містобудівні проблеми.

Abstract

Revealed similarities between the old Eastern markets of Iran and modern shopping and entertainment complexes. It became clear that the first are as popular as the second. Only few urban problems outlay Iran's markets from the championship.

Key words: the modern market, a shopping and entertainment complex, urban problems.

УДК 711.523

М. Г. Бадюл

асистент кафедри основ архітектури ПДАБА;

А. О. Зєрова,

кандидат архітектури.

каф. основ архітектури ПДАБА

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРОСТОРОВЕ ФОРМУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПАМ'ЯТІ

Анотація: у статті розглянуті можливості використання інформаційних технологій, як засобу зберігання і розповсюдження інформації, у створенні пам'ятників, проаналізовано вплив технологій на функціонально-планувальне формування пам'ятних місць.

Ключові слова: пам'ятник, інформаційні технології, міське середовище.

З давніх часів людина намагається зберігати у пам'яті будь-які значні події, поняття, особистості. Що таке «пам'ять», що її уособлює, зберігає? Збереження пам'яті може бути в не матеріальному і матеріальному вигляді. В даний час це: артефакти; носії інформації (записи, документи, відео-, фото-фіксація); оповідання (розповіді учасників, перекази, міфологія, а також кіно- і театральна реконструкція); символи (символіка, знаки-пам'ятники); дослідження та аналіз.

У містобудуванні та архітектурі збереження пам'яті до сьогоденного часу відбувається у вигляді створення пам'ятників-символів. Ці пам'ятники виглядають як матеріальні об'єкти в певних місцях міського середовища, які символізують подію, нагадують про неї, можливо, дають коротку інформацію. Якщо даний об'єкт зацікавив, то є можливість отримати інформацію на місці через табличку, путівник, розповідь перехожого або екскурсовода. Більш розгорнуту інформацію можливо знайти вже поза місцем пам'ятника. Інформація на місці найчастіше обмежена, в стислій формі, а перехожий або

екскурсовод викладає її в суб'єктивній розумінні, інтерпретації. Таким чином, виникає проблема доступу до достовірної інформації на місці, її кількості, систематизації, немає різного ступеня детальності. Також з часом змінюється її символізм, ставлення до «пам'яті», яка виражена в об'єкті. Може змінитись актуальність пам'ятника та інформації. Змінюється ставлення до об'ємно-просторового виразу цієї «пам'яті», тобто його форми, функції, взаємодії з навколишнім середовищем, реакції на його зміну. Необхідний перегляд поняття «пам'ятника» як «пам'яті», аналіз і переосмислення щодо вимог теперішнього часу.

Зараз інформація зберігається найчастіше в цифровому форматі, стара інформація «оцифровується». Можна сказати, що інформаційні технології створили новий тип збору, зберігання, обробки «пам'яті». При цьому немає обмеження в її кількості, можлива різна її систематизація, доповнення. Маючи необхідне обладнання, є можливість доступу до неї з будь-якого місця. Зараз кожен має при собі гаджет, за допомогою якого цифрова інформація стає доступною. Таким чином, можливий доступ до інформації безпосередньо на місці «пам'яті». При цьому інформація може бути викладена у різних ступенях подробиць (від оглядової до детальної), може бути на різних мовах. Нею можна користуватися як через особистий гаджет, так і через обладнання, яке вмонтоване на місці пам'яті (інтерактивний екран).

Використання інформаційних технологій може бути не тільки в роботі з інформацією. За допомогою інтернету можлива організація зв'язку-комунікації «об'єктів». GPS навігація може допомогти в орієнтації на місці, у місті, у країні. Також завантажене у гаджет програмне забезпечення дає можливість оповіщення, інформування, що може допомагати в організації соціальних заходів. Використання світлових, лазерних, проекційних технологій, звукових ефектів може допомагати у виявленні концепції, сенсу «пам'яті», акцентуванні об'єкта в навколишньому середовищі. Подальший розвиток технологій сприяє пошуку нових можливостей, доданню нових властивостей об'єкту.

При міркуванні про зовнішній вигляд (форми об'єму, простору) необхідно враховувати сучасні матеріали та технології виробництва і будівництва. У об'єкті «пам'яті» можливе використання технічного обладнання (такого як екран, проектор, освітлення (лазерне, світлодіодне), розміщення динаміка, мікрофона та ін.). Це обладнання вимагає урахування їх габаритних розмірів, підведення інженерних мереж, і т.д.

При розміщенні об'єктів у сформованому середовищі (найчастіше містобудівному) необхідний ретельний аналіз місця, подальше містобудівне обґрунтування. Впровадження технологічних особливостей викликає виникнення додаткових функцій, які можуть вимагати додаткових властивостей

простору (площа, габарити, ізолюваність чи відкритість і т.д.). Також для зручності використання можливо використання допоміжних об'єктів таких як лавочка, навіс, стійка та ін.. Середовищний підхід - аналіз місця, обґрунтування (як вже наявних, так і знову придбаних функцій простору), прогнозування трансформації функції. Він допомагає створити ефективні об'ємно-просторові і функціонально-планувальні властивості об'єкту.

Необмежена кількість інформації та її систематизація, можливість оповіщення, робота GPS навігатора та інші властивості дають можливість розширення послуг соціально-важливими, освітніми, туристичними і ін. додатками.

Інформаційні технології дають можливість організації споріднених об'єктів як у структурі міста, так і у всій країні, створюючи інформаційну мережу з безліччю можливостей.

Переломні трагічні події зими 2014-2015 року у місті Києві запропоновано увічнити, використовуючи сучасні інформаційні технології. У рамках конкурсу «Революція гідності», оголошеному Київським департаментом архітектури і містобудування на «Меморіалізацію подій Революції гідності, увічнення пам'яті Героїв небесної сотні», запропоновано збереження «пам'яті» за допомогою мережі «Інформаційних вузлів» («ІВ»), розташованих на місцях активних подій.

Події Революції Гідності в Києві є значимі для киян та учасників подій. Українці інших міст країни і українці за кордоном, а також іноземці теж переймалися та не залишалися байдужими. Дізнатися інформацію про події Революції Гідності (РГ) можна з телебачення, газет, але найбільш вільним і великим джерелом інформації є інтернет. Також, коли опиняєшся безпосередньо на місцях подій, відчуваєш необхідність зрозуміти, відчути, дізнатися історію. Основні місця РГ потребують не тільки меморіалізації, організованості, а й розвитку інфраструктури. Якими повинні бути об'єкти «пам'яті»? Яким чином у них можлива меморіалізація подій? Де їх ставити? Яку інформацію вони повинні нести? Яке відчуття вони повинні викликати? Якими вони повинні бути з часом, якщо події змінюють свій значення, з'являється новий сенс? Ці питання необхідно аналізувати, вирішити.

Існує безліч сайтів, в яких зроблено акцент на різні події, хронології, інформація структурована з різними ступенями деталізації та важливості. Для меморіалізації подій РГ, для повноти документації їх з метою кращого інформування людей необхідно створення єдиного місця збору інформації, забезпечення вільного доступу до інформації з місць подій. Це допоможе усунути можливий бар'єр між суспільством та знанням о РГ.

У проекті запропоновано створити «Інформаційні Вузли» («ІВ» - IBOX.UA), в яких структурувати і систематизувати інформацію про події РГ та зробити вільний доступ не тільки у мережі інтернет, але і з місця подій за допомогою встановлених пристроїв. Таким чином забезпечити меморіалізацію подій у знакових місцях міста Києва, організувати середовище навколо цих місць та залучити громадськість та гостей міста, впроваджуючи додаткові соціальні функції. Під впливом змінних культурних, технічних, соціальних факторів «ІВ» відкритий до «діалогу» – внутрішньої та зовнішньої трансформації. Мережу «ІВ», можливо розширювати включаючи інші місця міста. Оскільки події в Україні торкнулися не тільки Києва, а й інших міст України, то необхідно поширення подібної мережі по всій території країни.

За допомогою інтернету – необмеженого інформаційного ресурсу, інформацію можна доповнювати, зберігати у «хмарі» (хмарному зберіганні даних), представляти на різних мовах, що дає можливість інформування як українця, так і іноземця. Також кожний може завантажити інформацію, свій власний проект, ініціативу та стати частиною «ІВ».

Для формування мережі Інформаційних вузлів необхідно розглядати п'ять ієрархічних рівнів розробки: **КРАЇНА** – перспектива розвитку мережі «ІВ» по території України; **МІСТО** – мережа «ІВ» у знакових місцях міста (РГ); **СЕРЕДОВИЩЕ** – інфраструктура навколо «ІВ»; **ОБОЛОНКА** – об'єкт за допомогою якого ми отримуємо інформацію на місці подій; **ІНФОРМАЦІЯ** – інформаційне наповнення.

РГ проходила не тільки у столиці. Вся Україна хвилювалась та вносила свій внесок. Рівень **«КРАЇНА»** – має на увазі об'єднання міст, збір інформації про події по всій Україні, інформування українців про події РГ – перспектива розвитку «ІВ» містами України.

Завданням рівня **«МІСТО»** є меморіалізація подій РГ в певних знакових місцях Києва із залученням громадськості в соціальні акції. У центрі Києва запропоновано шість «ІВ»: Майдан (площа Майдан Незалежності), Михайлівська (Михайлівська площа), Банкова (вул. Банкова, біля Адміністрації президента), Грушевського (вул. Грушевського біля колони стадіону Динамо), Маріїнський (Маріїнський парк), Інститутська (вул. Інститутська, біля станції метро Інститутська). Для зручності та залучення до використання «ІВ» доповнюється загальноміською, туристичною, історичною інформацією та передбачено можливість розвитку мережі «ІВ» в інших точках міста.

«СЕРЕДОВИЩЕ» у кожному знаковому місці вже сформувалися процеси, які враховано, і, крім інформування про події РГ, визначено головну функцію «ІВ» середовища. Виділено чотири типи основних функцій: збори (місце соціальних акцій, мітингів), пам'ять (меморіалізація подій РГ), дозволя

(рекреація), транзит (потік людей, брак вільного місця). Для забезпечення функції «ІВ» крім вузла передбачено додаткове обладнання: навіс, лавочка, меморіальний знак.

«ОБОЛОНКА». Яке формоутворення об'єкта, що символізує оболонку інформації – форма, розміри, колір, матеріал і художній образ? Звернення до інформації виникає внаслідок безлічі питань: «де?», «як?», «хто?», «чому?» та ін.. Сам знак питання «?» послужив ідеєю формоутворення вузла з навісом. Художній образ логотипу, який теж впливає на формотворення вузла, позначає переломну точку відліку часу і місця, кольорову гамму якого складають три кольори – три основних напрямки інформації «ІВ». Також вузол є компактним і зручним у використанні, не традиційної форми, для підкреслення інноваційної функції «ІВ». «ІВ» забезпечено обладнанням: сенсорний екран, мікрофон, динамік, роз'єм для навушників, проектор, лазер, додатковий екран, навіс, лавочка з розеткою, підсвічування, меморіальний знак. Важливим є забезпечення вільного підключення «ІВ» до Wi-Fi на місці та розміщення QR - коду для швидкого завантаження додатків. (Рис. 1)

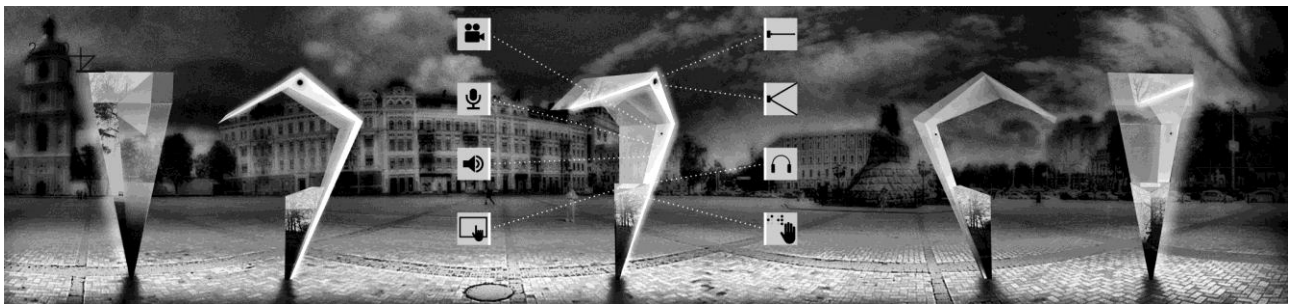

Рис. 1. Форма Інформаційного вузла

«ІНФОРМАЦІЯ». Люди, які опинилися на місці подій в Києві, за допомогою «ІВ» можуть дізнатися про Революції Гідності на місці і отримати інформацію про те, що там відбувалося, і для цього їм не потрібен екскурсовод, путівник і карти. Що складає саму суть «ІВ» – це інформація. Вона повинна бути розроблена згідно з принципами наповнення: зручна структура, різна деталізація, оновлення, інтуїтивне управління, універсальність, прості кольори.

Запропоновано структурувати і систематизувати інформацію про РГ з можливістю поповнювання її людьми, які були учасниками або володіють додатковою інформацією про події. Необхідно внести у структуру: карти, хронологію, фото, відео, зробити цю інформацію з різними ступенями деталізації подій, також забезпечити іншою інформацією про соціальні події, культурне життя і загальноміською інформацією.

Для зручності використання як сайту так і додатку інформація складає три великі розділи: «майдан», «місто», «суспільство». **«Майдан»** – інформація

про події РГ з різною мірою подробиць: Спільна історія (хронологія, відео, фото, мапи); Історія місця (хронологія, відео, фото, мапи); «Побачити, як це було» (спеціальний додаток, яким можна користуватися в позначених точках на мощенні за допомогою GPS-навігації – точках зйомки, в яких завантажені фото подій, панорами цих місць РГ). **«Місто»** – загальна туристична інформація про місто: історія міста, мапи, маршрути транспорту, афіші та ін.. **«Суспільство»** – інформація суспільного життя: громада, культура, мистецтво (кіно, література, мистецтво, громадські ініціативи, які виникли в наслідку РГ та ін.); Соціально-освітні практики (медицина, громадянська оборона, індивідуальний захист, права людини); Соціальні акції (календар подій, соц. опитування, програми заходів, подій та оповіщення про них) (Рис. 2).

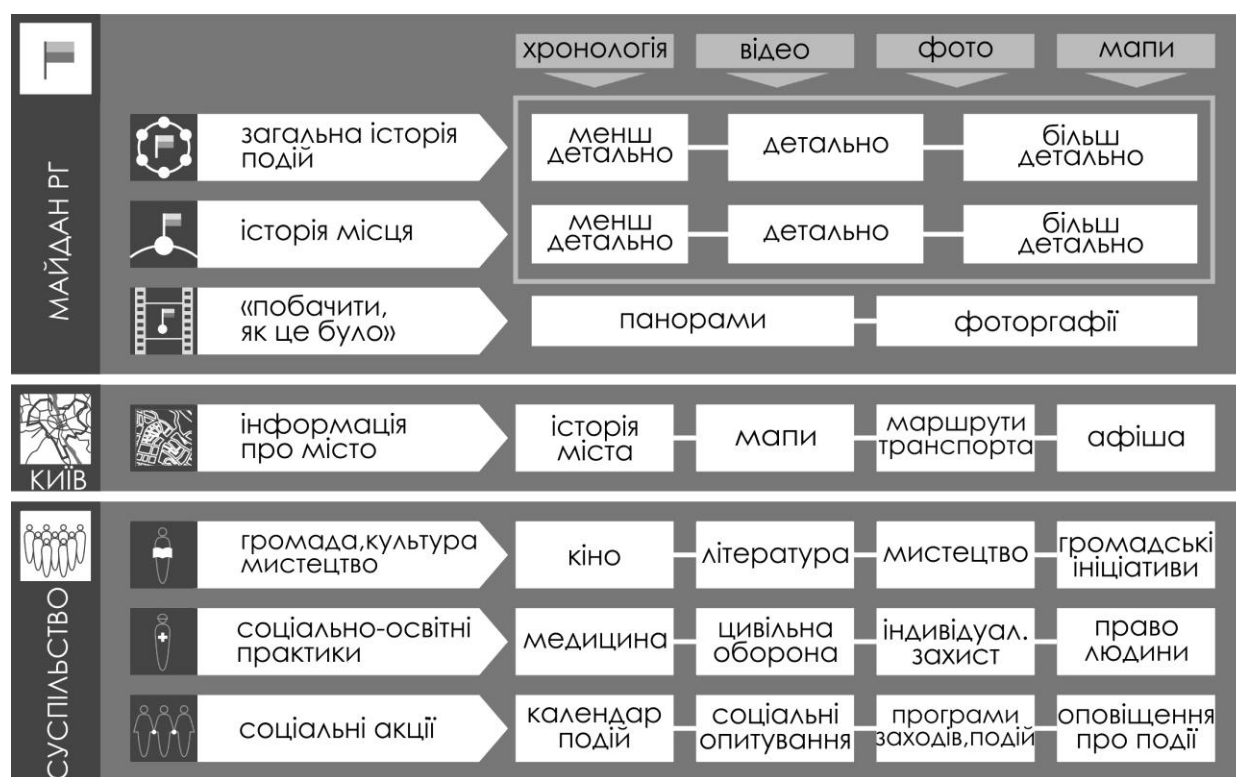

Рис. 2. Структура інформації.

Як користуватися інформацією? Окрім індивідуального використання через екран вузла «ІВ», особистий гаджет і комп'ютер можливо колективне використання в соціальних акціях за допомогою проектора або лазера, який проектує зображення на горизонтальну поверхню або додатково встановлений екран для можливого збільшення учасників заходу (Рис. 3). Додаток після завантаження на гаджет може надсилати оповіщення про заходи, інформуючи про акції і залучаючи таким чином людей.

У кожному місці розміщення «ІВ» формується середовище. Функція цього середовища забезпечена за допомогою додаткових об'єктів, обладнання,

таких як лавочка, навіс, екран, меморіальний знак. Особливої уваги заслуговує «ІВ» на вулиці Інститутській – місці найдраматичніших подій РГ.

Рис. 3. Колективне використання ІВ за допомогою проектора.

У цьому місці пропонується встановити меморіал, у вигляді стрічки, яка врізана в схил вздовж вулиці Інститутської від Жовтневого палацу до станції метро. На стрічці розташовані слова молитви за героїв Небесної сотні, яку можна прочитати, йдучи від Майдану Незалежності до місця масового розстрілу. Ця стрічка символізує останній путь Небесної сотні. Людина, яка йде вздовж вулиці та читає слова молитви, якби молилася за героїв, проходячи їх останні кроки. «ІВ» доповнює це місце, інформуючи про ці трагічні події. За допомогою додатку «побачити як це було» можна дізнатись про події РГ через фотографії, які зняті з цього місця. Таким чином формується «стежка пам'яті» вздовж вулиці (Рис. 4, 5).

Рис. 4. Меморіал у вигляді стрічки з молитвою та «стежка пам'яті».

Рис. 5. Використання додатку «побачити як це було».

Розвиток «ІВ» в Києві сприяє не тільки відзначенню основних місць Революції гідності, а також інформуванню людей безпосередньо на місцях

подій. Впровадження додаткових інформаційних, освітніх функцій, використання «ІВ» у соціальних акціях сприяє універсальності використання. Можливо поширення мережі «ІВ» не тільки в Києві, а й в інших містах України для єднання, спілкування, інформування суспільства.

Використання інформаційних технологій в історичних місцях міста може показувати та розповідати історію регіону. Це сприяє збереженню пам'яті, поповненню інформації, доступу до неї будь-якого охочого. Структуризація історичної інформації, доповнення її додатковими туристичними додатками, оформлення у відповідності зі стилістичними особливостями регіону сприяє розвитку ідентичності міста, що в свою чергу служить розвитку туристичної інфраструктури.

Інформаційні технології вже зараз не тільки впливають на інформаційний простір, але і можуть впроваджувати додаткові функції в міське середовище, перетворювати його, насичувати новими якостями.

Література

1. Ефимов А.В. Дизайн архитектурной среды. / Ефимов А. В., Минервин Г. Б., Шимко В.Т. – М.: Архитектура-С, 2006. – 504 с.
2. Жилина Ю.Н. Влияние потребностей человека на организацию архитектурной среды: дис. ... канд. арх-ри: 18.00.01 / Юлия Николаевна Жилина; Уральская гос. арх.-худ. акад. – Екатеринбург, 2003. – 207 с.
3. Витюк Е.Ю. Городская среда как арт-объект / Е.Ю. Витюк // Вестник Томского государственного университета — Томск, 2012. — №364. — С. 43-48.
4. Устинченко Е.В. Роль дизайна в формировании инновационной среды города [Электронный ресурс]: / Устинченко Е.В. — Режим доступа: http://book.uraic.ru/project/conf/txt/005/archvuz26_pril/48/template_article-ar=k21-40-k40.htm – Название с экрана.
5. Ткаченко И.Г. Исследование и разработка информационной системы недвижимых памятников истории и культуры: дис. ...канд. тех. наук: 05.13.12 / Игорь Геннадьевич Ткаченко; Ростовская гос. академия архитектуры и искусства. – Ростов-на-Дону, 2001. – 161 с.

Аннотация

В статье рассмотрены возможности использования Информационных технологий, как средства хранения и распространения информации, в создании памятников, проанализировано влияние технологий на функционально-планировочное формирование памятных мест.

Ключевые слова: памятник, информационные технологии, городская среда.

Annotation

Information technology - resource storage and dissemination of information. These technologies can be used in the development of monuments. The article analyze their impact on functional and planning features of memory places.

Key words: Monument, information technology, urban environment.

УДК 726.012

О. В. Бачинська,

старший викладач

каф. інформаційних технологій в архітектурі, КНУБА

**ПРОБЛЕМИ ВІДРОДЖЕННЯ ВТРАЧЕНОГО ПУСТИННО-
МИКОЛАЇВСЬКОГО МОНАСТИРЯ НА ПЕЧЕРСЬКУ У КИЄВІ**

Анотація: у статті розглядається історія Миколаївського Пустинного монастиря, сучасне існування його територій, проблема відродження сакральної святині Києва.

Ключові слова: Київ, монастир, руйнування, відродження, проблема.

Сучасний Київ внаслідок складної історії має багато сакральних споруд та комплексів знищених частково чи повністю. Один з таких комплексів – Миколаївський Пустинний монастир на Печерську.

Проблеми відродження знищених сакральних споруд на території Києва раніше не розглядалися.

Метою дослідження є проблема відродження сакрального монастирського комплексу, знищеного і забудованого сучасними міськими спорудами.

Територія, на який був заснований Миколаївський Пустинний монастир – одна з київських гір, що височіє над Дніпром. Її особливістю є складна двоступінчаста форма. Ця місцевість в давнину розташовувалася далеко за Києвом, але при цьому була пов'язана з історією міста. Саме тут майбутній київський князь Олег підступно вбив та поховав Аскольда, одного з двох правлячих київських князів. З того часу місцевість почали називати Аскольдова могила. Також тут була зведена однією з перших християнська церква Св. Миколая, за іменем, наданим князю Аскольду при хрещенні. Закревський М. [1] вважав, що при переписі літопису, де описувалися ці події, сталася помилка. Не Олмин двор згадувався і не Олма збудував церкву, а мова йшла про “Олжин двор” – замський палац княгині Ольги, і саме вона звела церкву на місці поховання першого руського князя-християнина. Церкву зруйнував її син-язичник київський князь Святослав I Ігорович, а палац

проіснував ще деякий час. Також за цією місцевістю закріпилася назва Угорське, начебто від того, що тут переходили Дніпро угри.

Перші монастирські споруди на пониженій частині гори з'явилися у 1113 р. На цей час місцевість була вкрита лісом та бором. Одного раз у лісі полював київський князь Мстислав Володимирович, син Володимира Всеволодовича Мономаха. Під час полювання князь набрів у лісі на сяючу ікону на дереві або кам'яний стовп зі священним зображенням і в пам'ять цього заснував на Аскольдовій могилі монастир, який дав початок великому монастирському комплексу. Вище чоловічого монастиря згодом з'явився жіночий, але потім він був зруйнований. Навколо руїн засівали поле «Долгая нива», а на руїнах висаджували виноград. Деякий час ця територія належала сусідній Києво-Печерській лаврі, але потім була передана Миколаївському монастирю. Також на горі був зведений і потім зруйнований готичний палац або замок, який можливо належав литовським князям.

У кінці XVII ст. на винограднику Пустинно-Миколаївського монастиря коштом гетьмана Мазепи був зведений кам'яний храм з п'ятьма куполами, трапезна, дерев'яні келії та інші монастирські споруди, оточені кам'яною огорожею. З того часу стала вживаною назва монастиря – Пустинно-Микільський. Центральний храм був величезний, колони коринфського ордеру на всю висоту підкреслювали його розміри. У внутрішньому просторі на фоні простих пілонів та ліпнини домінував різний семиярусний іконостас. У багатому оздобленні присутня тема виноградного плетіння. Одноповерхова трапезна також мала незвичайну композицію – єдиний стовп підтримував конструкцію вальмового даху, зовнішнє оздоблення було близьке до собору. У нові споруди на вершині гори були переселені монахи, територію зі старими спорудами – дерев'яною церквою Св. Миколая, іншими будівлями та кладовищем підпорядковували новому монастирю.

На початку XVIII ст. Київським генерал-губернатором поряд з територією Пустинно-Микільського монастиря була збудована церква Св. Миколая в стилі українського бароко у вигляді башти з високою банею. Її назвали Слупською від польського “слуп” – стовп, на згадку про стовп зі священним зображенням, на місці якого звели церкву. На її територію в першій половині XVIII ст. перевели Пустинно-Миколаївський монастир з нижньої частини гори. В подальшому територію розділили на два монастирі і добудували Миколаївському собору високу дзвіницю у стилі українського бароко. За храмами закріпилися назви Великого Миколи – за собором і Малею Миколи – за Слупською церквою.

На початку XIX ст. дерев'яну церкву на пониженій частині гори замінили кам'яною ротондою з усипальницею в підвалі. Навколо розташовувалося київське аристократичне кладовище.

У 1831 р. у зв'язку з розширенням фортеці Пустинно-Миколаївський монастир (Великий Микола) був переданий інженерному відомству, церква віддана під військовий собор, в келіях та інших спорудах розмістили військові. З того часу собор отримав назву Військово-Миколаївський. Монахи Пустинно-Миколаївського монастиря були переведені на територію Слупської Миколаївської церкви, яку зробили соборною при монастирі. Нижня церква Св. Миколая на Аскольдовій могилі залишилася приписана до монастиря. Слупську церкву потроху розбудовували, пристосовуючи приміщення для більшого числа монахів, у середині XIX ст. спорудили триярусну дзвіницю в неоросійських формах з банею, що повторювала форму головної бані церкви.

На момент революції 1917 р. капітальні споруди всього комплексу були у гарному стані, святині та оздоблення дійшли в незмінному вигляді. Оновили лише церковний живопис. Велич споруди Військово-Миколаївського собору, позолота і царствена розкіш, як писали тоді про нього у путівниках по Києву, вражала, особливо на фоні навколишніх халуп, поруйнованих торгівельних лавочок і бідності місцевого населення. Весь цей комплекс, за виключенням круглої церкви-ротонди на нижній частині гори, тобто місця первісного заснування монастиря, був поступово зруйнований упродовж XX ст.

Комплекс формувалася за тими принципами, що і широко відомий, розміщений поруч монастир Києво-Печерська лавра. Комплекс Миколаївського Пустинного монастиря складався поступово, починаючи з древніх часів; містив у собі давні святині; розташовувався на складному рельєфі, що створювало різноманітні умови огляду і підкреслювало красу архітектурного рішення; складався з декількох частин, кожна з яких мала свою сакральну доміную. Монастир був розподілений на три частини, він займав площу приблизно половини Києво-Печерської лаври. Крім того, внаслідок розташування об'єктів на одній з найвищих київських гір, монастирські споруди, особливо дзвіниці, відігравали значну роль у формуванні силуету правого берега Києва.

Після 1990-х рр. розорену церкву Св. Миколая на Аскольдовій могилі передали греко-католицькій громаді і зараз після перерви в ній продовжується богослужіння. Верхня частина гори, на якій колись розташовувався сакральний комплекс, забудовувалася упродовж XX ст. Зараз на місці Слупської церкви та її монастиря – житлові будинки, адміністративна споруда, дитячий садок. На місці Військово-Миколаївського собору і його споруд – готель “Салют”, площа Слави, присвячена загиблим у Другій Світовій війні, автостоянка, вихід з підземного магазину-переходу, колишній Палац піонерів, нині Палац дітей та

юнацтва, житловий будинок, недобудована офісна висотна будівля, клуб із сучасним концертним залом Кристал Хол і ресторан Бельведер.

Таким чином, монастир, заснований одним з київських князів, розбудований багатьма видатними особами і меценатами, сакральний об'єкт, святиня, який отримав увагу і документи від монархів декількох країн був замінений рядовою одноманітною міською забудовою без цілісного плану і задуму. Військовий собор настільки видатна архітектурна споруда, що його збиралися відбудовувати. Але тоді храм буде знаходитися у незвичному для себе оточенні. Особливістю розташування Військово-Миколаївського собору був пустий простір навколо, всі споруди стояли від нього на відстані. Саме пустий простір підкреслював надзвичайні розміри собору. Серед сучасної забудови храм буде виглядати іграшковим. Відтворений у старих формах, він ніколи не буде сприйматися так, як до руйнування. Окрім того, величезною втратою є знищення цілком монастиря. Миколаївський монастир з моменту заснування у 1113 р. проіснував до руйнування у 1934 р. всього 821 рік. Весь цей час на цій ділянці зверталися з молитвами до Бога. Потім біля 60 років богослужіння було відсутнє, доки церкву-ротонду знову не відкрили для віруючих. 821 рік – дуже великий проміжок часу у порівнянні з атеїстичними 60 роками. Тому поряд з проблемою відновлення втрачених пам'яток архітектури необхідно вирішувати проблему відродження монастиря, як сакрального комплексу та пам'ятки історії українського народу.

Список використаних джерел:

1. Закревский Н. Описание Киева. В 3 т. – Т. 1, 2. – М.: Тип. В. Грачева, 1868. – 950 с.
2. Российский великокняжеский и царский дом / В. В. Бутромеев, В. П. Бутромеев, Н. В. Бутромеева. – М.: Олма-пресс, 2006. – 608 с.
3. Шероцький К. В. Київ: Путівник. Репрінт. вид. – К.: УКСП “Кобза”, 1917, 1994. – 380 с.
4. Вечерський В. В. Втрачені об'єкти архітектурної спадщини. К.: НДІТІАМ–Головкивархітектура, 2002.
5. Геврик Т. Втрачені архітектурні пам'ятки Києва. Нью-Йорк–Київ: Бібліотека журналу "Пам'ятки України", 1991. – 66 с.

Аннотация

В статье рассматривается история Николаевского Пустынного монастыря, современное существование его территорий, проблема возрождения сакральной святыни Киева.

Ключевые слова: Киев, монастырь, разрушение, возрождение, проблема.

The summary

History of the Nikolaevskiy Deserted monastery, modern existence of his territories and the problem of revival of sacred object of Kiev is considered in clause.

Key words: Kiev, monastery, destruction, revival, problem.

72.036

Л. Г. Василенко,*канд. арх., доцент кафедри містобудування**Київського Національного Університету будівництва і архітектури***ПРОБЛЕМА АДАПТАЦІЇ АРХІТЕКТУРИ АВАНГАРДА В СУЧАСНОМУ
СЕРЕДОВИЩІ КИЄВА**

Анотація: акцентована увага на проблемі адаптації авангардних об'єктів, побудованих в Києві в кінці 1920-х – початку 1930-х років.

Ключові слова: адаптація, об'єкт, риси авангарду, осучаснення.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю знаходження ефективних шляхів, що впливають на адаптацію об'єктів авангарду в сучасному архітектурному середовищі Києва.

Виклад основного тексту. З розвитком Києва - міста, що має давню історію і значну історичну спадщину, виникає нагальна проблема охорони та збереження цієї спадщини, яка набуває все більшої гостроти. Історично так склалося, що переважно в центральній частині міста де-інде знаходяться об'єкти авангардної архітектури, побудовані в кінці 1920-х, початку - середини 1930-х років. Серед них: клуби профспілкової спрямованості, житлові будинки секційного типу, кінотеатр «Жовтень» (відбудований), кіностудія ім. О. Довженка, дитсадки, промислові та транспортні споруди. Цих об'єктів в Києві з кожним роком стає все менше і не всі існуючі об'єкти, навіть найбільш значні з них, не мають статусу «пам'ятки архітектури». Зазначаємо, що майже всі об'єкти функціонують, проте не всі знаходяться в належному стані, потребують адаптації шляхом модернізації для виконання тих функцій, якими вони були наділені в період, зазначений вище. Іноді функції в цих будівлях не збігаються з первісними, відрізняються від них в межах, які визначаються сучасними вимогами.

Адаптація об'єктів авангарду до сучасних вимог може відбуватися шляхом їх оновлення, реконструкції, а це суттєво зменшить витрати на будівництво для забезпечення необхідних сучасних функцій. Водночас така

адаптація відродить авангардні об'єкти, особливо існуючі «пам'ятки», що стали знаковими для Києва і наповнить їх змістовністю, перетворить на повноцінну органічну складову району або міста в цілому.

Процес якісного оновлення – модернізація виконала б завдання адаптації авангардних об'єктів, що відповідало б рівню вимог сучасного Києва, не знижуючи і позбавляючи їх ролі в естетичному сприйнятті забудови міста. Приведення, наприклад, житлових об'єктів, до сучасних вимог, які в досліджуваний період вирішували значні соціальні проблеми, могло б стати вагомим джерелом збереження коштів замість побудови нового житла і його утримання за рахунок приватизації або орендної плати за їх використання. [3]

Відомо, що нові соціальні умови 20-х років ХХ ст. поставили перед архітекторами Києва складні завдання, творчі розробки архітектурних задач були сформовані шляхом участі в архітектурних конкурсах, творчих диспутах. Нові ідеї були втілені в проектуванні та будівництві житла.

Актуальні питання архітектури житла досліджували в Україні: Л. М. Грачова, О. М. Ігнатов, Г. О. Лебедєв, В. П. Моїсеєнко, В. В. Чепелик, Т. М. Ладан та інші автори. [4, 5, 7]

Особлива увага приділялася будівництву житлових секційних будівель середньої поверховості (4, 5, 6, 7-ми поверхів), виконаних здебільшого за індивідуальними проектами. Будівлі зводилися в Україні (УРСР) силами житлово-будівельних кооперативів; профспілковими організаціями. Авторами багатьох цікавих житлових об'єктів авангардного спрямування в Києві були: П. Ф. Альошин («будинок Лікаря», 1928-1932 р.р.), В. Г. Заболотний (житловий комплекс «Октябр'я», 1931-1934 р.р.), В. Г. Кричевський (6-ти поверховий будинок «Раліт»), М. В. Холостенко (7-ми поверховий житловий будинок по проспекту Перемоги та по вул. Чекистів, кооператив «Сяйво», 1926-1927 р.р.) та інші. [4, 7]

Зазвичай, широко застосовувалися невеликі двох-квартирні секції (3-4 кімнати), а також знайдені різні прийоми компоновки секцій і варіаціями їх об'ємно-конструктивних схем. Оригінально вирішені двох - трьох-квартирні секції, які були поширені в той час у м. Києві (житлово-будівельний кооператив «Сяйво», 1926-1927 р.р. арх. М. В. Холостенко). В цій структурі органічно згармонізовані, конструктивно вирішені і сьогодні можуть бути модернізовані.

В наведених прикладах збереглися основні стильові риси архітектури новаторського напрямку, а саме: геометричні форми, об'ємні з загостреними або з округлено-виразними кутовими об'ємами, з виступаючими сходовими клітинами, стрічковими вікнами, плескатими дахами. [6]

В публікаціях вітчизняних та закордонних авторів відзначаються цікаві композиційні рішення житлових будинків зазначеного періоду, збереження

яких неможливе без їх модернізації та реконструкції. Ці дії могли б повернути їм своєрідність та актуальну доцільність перебування в середовищі Києва. [2, 6]

До цього часу проблема збереження авангардної архітектури неодноразово розглядалася в літературних, наукових публікаціях і переважно стосувалося громадських будівель. [2] Проблема збереження житла зазначеного періоду є не менш актуальною і широкомасштабною темою і вимагає нагального вирішення, на що неодноразово звертали увагу представники громадськості та мешканці, які проживають в цих будівлях. Незважаючи на їх скромну архітектуру, в них відтворено розуміння нового підходу до формування архітектури. Інколи такі об'єкти вважалися формалістичними, але уважне їх дослідження свідчить про те, що вони наділені раціональними функціями і мають цікаві композиційні рішення і відповідають сучасності.

З початку 1930-х років в м. Києві будуються клуби: робітників Міністерства Внутрішніх Справ (арх. В. О. Осьмак, 1930-1932 р.р.), профспілки робітників заводу «Більшовик» (арх. Л. Й. Мойсеєвич, 1931-1934 р.р.), профспілки робітників харчової промисловості (Палац культури «Славутич», арх. М. О. Шехонін, 1931-1932 р.р.). Ці об'єкти мали своєрідний характер, притаманний авангарду, їх планувальні рішення містили різні функціональні зони: клубні, просвітницькі та видовищні; об'ємно-планувальні рішення характеризуються чіткістю, лаконічністю побудови геометричних форм.

В попередні роки нами були досліджені клубні об'єкти, акцентована увага на їх модернізації та реконструкції. Розроблені методичні рекомендації, які ґрунтувалися на проведенні натурних обмірів, вивченні історичної значимості будівель, з'ясування їх авторів, визначення сучасного стану та придатності (технічні, функціональні та естетичні якості), можливості максимального збереження первісних архітектурно-планувальних та просторових рішень, застосування під час модернізації подібних матеріалів та конструкцій, характерних для тогочасного будівництва. [2]

Адаптація авангардних об'єктів передбачає гармонійне поєднання із сучасним середовищем. Недопустимі випадкові перебудови, надбудови без дозволу професіоналів у галузі архітектури. Важливо і інше – збереження в житлових, громадських, адміністративних будівлях оригінальних композиційних рішень, притаманних авангарду. У випадках, коли за планом модернізації потрібно зробити допоміжні планувальні роботи виникає необхідність консультацій із спеціалістами, істориками, добре обізнаними з прийомами авангарду. З боку фахівців потрібне досконале знання архітектурно-стильових ознак, вміння не обходити, а зберігати риси і особливості новаторських будівель Києва. Збереження об'єктів «героїчного періоду» має

свідомо увійти в діяльність архітекторів-реставраторів, широких кіл громадськості, активістів Товариства охорони пам'яток історії та культури. [2]

Варто згадати відому думку З. Гідіона, який вважав, що минуле, а конкретніше, архітектура минулого, складає невід'ємну частину нашого буття, а також наведену ним фразу відомого філософа Анрі Берксона про те, що «прошлое продолжается в будущем». [1, с. 16]

Використана література:

1. З. Гидион. Пространство, время, архитектура /Гидион З.// - М.: Стройиздат, 1984. – 270 с.
2. Л. Г. Василенко. Зодчество героїчного періоду / Василенко Л. Г.// Пам'ятники України №1 (63). – К.: Інформ. Метод. бюлетень Укр. Товариства охорони пам'яток історії та культури, 1985. – С. 42-43.
3. А. П. Мардер. Питання визначення майнової вартості пам'яток архітектури /Мардер А. П.// в зб. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Н.-т. зб., Вип. 9. - Київ: КНУБА, 2001. – С. 66 - 74.
4. В. П. Мойсеенко. Коллективное жилище 1923 - 1933 годов / Мойсеенко В. П. // автореф. Дисс. канд. арх. – Киев: 1965. – С. 11 - 15.
5. Л. Н. Грачова. Развитие поселкового строительства в УССР / Гроча Л. Н.// автореф. Дисс. канд. арх. – Киев: 1967. – 55 с.
6. Е. Б. Овсянникова. Архитектура авангарда. / Овсянникова Е. Б., Васильев Н. – М.: изд.: «Акопов дизайн», 2011. – 479 с.
7. Нариси історії архітектури УРСР. Кн. 2. – Київ: Держвидав, 1957. – С. 18.
8. К. Афанасьев. История советской архитектуры. Документы и материалы 1926-1932 г.г. / Афанасьев К. // - М.: «Наука», 1975. – С. 10-40.
9. А. Стригалева. В ж. «Декоративное искусство», Вып. № 7 / Стригалева А. // – М.: 1968. – С. 31-33

Аннотация

Акцентируется внимание на проблеме адаптации объектов, построенных в Киеве в конце 1920-х – начале 1930-х годов с четко обозначенными чертами авангарда.

Ключевые слова: адаптация, объект, черты, современность.

Annotation

This article is devoted to reveal problem of adaptation of objects, built in 1920-1930 in Kiev with avant-gard characteristics.

Keywords: adaptation, objects, characteristics, contemporary.

УДК 728

Н. А. Вусатюк*Dr.-Ing., Explorer Hotels Entwicklungs GmbH***Анотація**

Дисертація “Девелопмент нерухомості у Східній Європі. Дослідження на прикладі готелів у Німеччині та в Україні” написана автором на кафедрі економіки проектування та будівництва Бранденбурзького Технічного Університета Котбус-Зенфтенберг під керівництвом Пана Prof. Dr.-Ing. Вольфдітріха Калусхе. Акцент зроблений на готельному девелопменті у Східній Європі на прикладі України у порівнянні з Німеччиною.

Дослідження складається з трьох основних напрямків:

- Готельний девелопмент у Східній Європі;
- Девелопмент вцілому в межах окреслених Паном Prof. К. Ю. Дієдерішсом у формі обсяга робіт девелопменту на початку життєвого циклу об’єкту;
- Розробка моделі оцінки привабливості готельних інвестицій з повним розрахунком для Німеччини та Східної Європи на прикладі України.

В цій статті публікуються результати першого напрямку досліджень, а саме готельного девелопменту у Східній Європі на прикладі України.

Kurzfassung

Dissertation „Immobilienprojektentwicklung in Osteuropa, untersucht am Beispiel von Hotels in Deutschland und der Ukraine“ wurde unter der Leitung von Herrn Prof. Dr.-Ing. Wolfdietrich Kalusche am Lehrstuhl Planungs- und Bauökonomie an der Brandenburgischen Technischen Universität Cottbus-Senftenberg“ geschrieben. Untersucht wird am Beispiel von Hotels in Deutschland und in der Ukraine die Hotelprojektentwicklung in Deutschland im Allgemeinen und in Osteuropa, Ukraine, im Besonderen.

Die Forschung gliedert sich in drei Teilbereiche:

- Hotelprojektentwicklung in Osteuropa;
- Immobilienprojektentwicklung im Allgemeinen auf der Grundlage des Leistungsbildes von Diederichs;
- Erstellung des Modells zur Beurteilung der Vorteilhaftigkeit von Hotelinvestitionen mit der kompletten Berechnung jeweils für Deutschland und für Osteuropa (am Beispiel Ukraine).

Diese Veröffentlichung beinhaltet die Ergebnisse des ersten Forschungsbereichs: Hotelprojektentwicklung in Osteuropa am Beispiel Ukraine.

Annotation

Dissertation “Real estate development in Eastern Europe, exemplified by hotels in Germany and Ukraine” was written by author under supervision of Mr. Prof. Dr.-Ing. Wolfdietrich Kalusche at Brandenburg University of Technology Cottbus-Senftenberg, chair economics of planning and construction. Author compares in the first place hotel development in Eastern Europe, exemplified by Ukraine, with hotel development in Germany.

The research is structured around three main research themes:

- Hotel development in Eastern Europe;
- Real Estate Development during the first project stage according to Diederichs;
- Model to assess advantages of hotel investment with the complete calculation for Germany and Eastern Europe, exemplified by Ukraine.

Author publishes here the results of the first main research theme: hotel development in Eastern Europe, exemplified by Ukraine.

ДЕВЕЛОПМЕНТ ГОТЕЛІВ У СХІДНІЙ ЄВРОПІ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ

Грунтовні дослідження готельного девелопменту у Центральній та Східній Європі були проведені багатьма консалтинговими компаніями, наприклад CBRE, Christie+Co, KPMG тощо, у 2007-2008 роках. У першу чергу в цих дослідженнях розглядалися готельні ринки країн, які вступили в Європейський Союз у 2004 р. Готельний ринок має наступні етапи розвитку: початковий етап, етап росту, етап установлення, зрілий етап. Відповідно були класифіковані готельні ринки в містах Центральної та Східної Європи станом на 2008 рік (див. Рис. 1). Загалом ця класифікація актуальна і сьогодні.

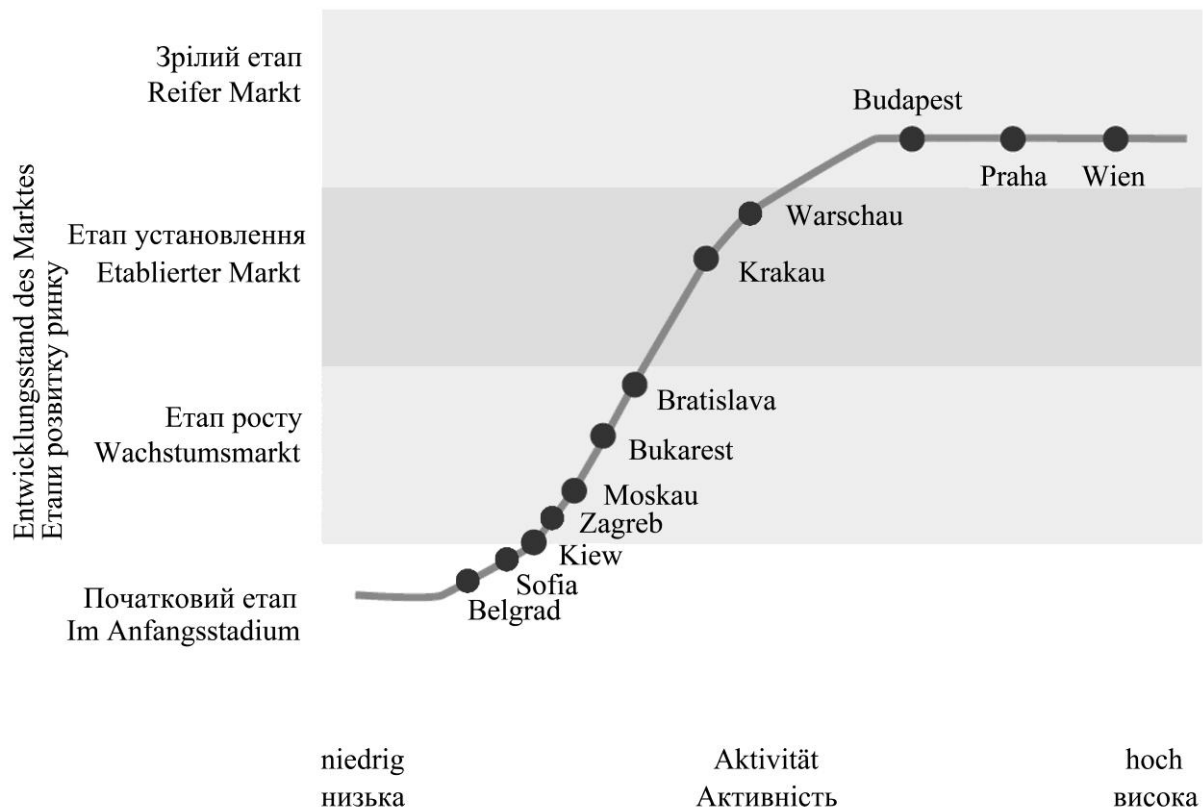

Рис. 1: Позиціонування готельного ринку у містах Центральної та Східної Європи станом на 2008 р. / Positionierung des Hotelmarktes in CEE-Städten im Jahr 2008

Крива розвитку ринку по аналогії з PPP Market Maturity Curve / Kurve der Marktentwicklung: analog PPP Market Maturity Curve nach Deloitte and Touche USA LLP

(Джерело: CBRE 2008, ст. 2 та CBRE 2009, ст. 28; Kauf, A./Bodart, S. 2011, Folie 30)

Хоча готельний ринок в Києві є найбільш розвинутим в Україні, його показники досить низькі у порівнянні з іншими містами Центральної та Східної Європи. У Києві на 1.000 населення приходить 3,1 готельних номери, у Варшаві 6,2 готельних номери, а в Бухаресті 5,0 готельних номери. (див. Colliers International 2013, ст. 26) У Берліні цей показник складає 15,1 готельних номери на 1.000 населення.

Головні готелі в центрі Києва та готельні проекти, що реалізуються, відображені у Рис. 2.

Hotelprojektentwicklung in Osteuropa am Beispiel Ukraine

Umfangreiche Studien zur Hotelprojektentwicklung in Zentral- und Osteuropa wurden 2007–2008 von mehreren Consulting Unternehmen, z. B. CBRE, Christie+Co, KPMG, durchgeführt. Dabei wurden die Hotelmärkte in einzelnen Ländern (primär in den Ländern, die im Jahr 2004 in die EU eingetreten sind) betrachtet. So wird der Hotelmarkt von CBRE hinsichtlich seiner Entwicklung in vier Stufen – Anfangsstadium, Wachstumsmarkt, etablierter Markt und reifer Markt – unterteilt. Die Hotelmärkte in den Städten der jeweiligen Zentral- und Osteuropaländer werden in diesen vier Stufen nach dem Stand 2008 eingeordnet (siehe Abb. 1). Grundsätzlich gilt diese Positionierung des Hotelmarktes für die meisten Städte auch heute.

Obwohl der Kiewer Hotelmarkt am meisten in der Ukraine entwickelt ist, ist die Anzahl der Hotelplätze je Einwohnerzahl in Kiew im Vergleich zu anderen europäischen Städten sehr niedrig: „Ende des Jahres [Anm. d. Autorin: Ende 2012] betrug das Angebot an Hotelzimmern aller Kategorien in Kiew 3,1 HZ je 1.000 Einwohner. Gleicher Kennwert beträgt in Warschau 6,2 HZ und in Bukarest 5,0 HZ je 1.000 Einwohner.“ (Colliers International 2013, S. 26) In Berlin beträgt das Angebot an Hotelzimmern aller Kategorien circa 15,1 HZ je 1.000 Einwohner.

Der Hotelbestand und die wichtigen Hotelprojekte im Zentrum von Kiew in den nächsten Jahren werden in Abb. 2 dargestellt.

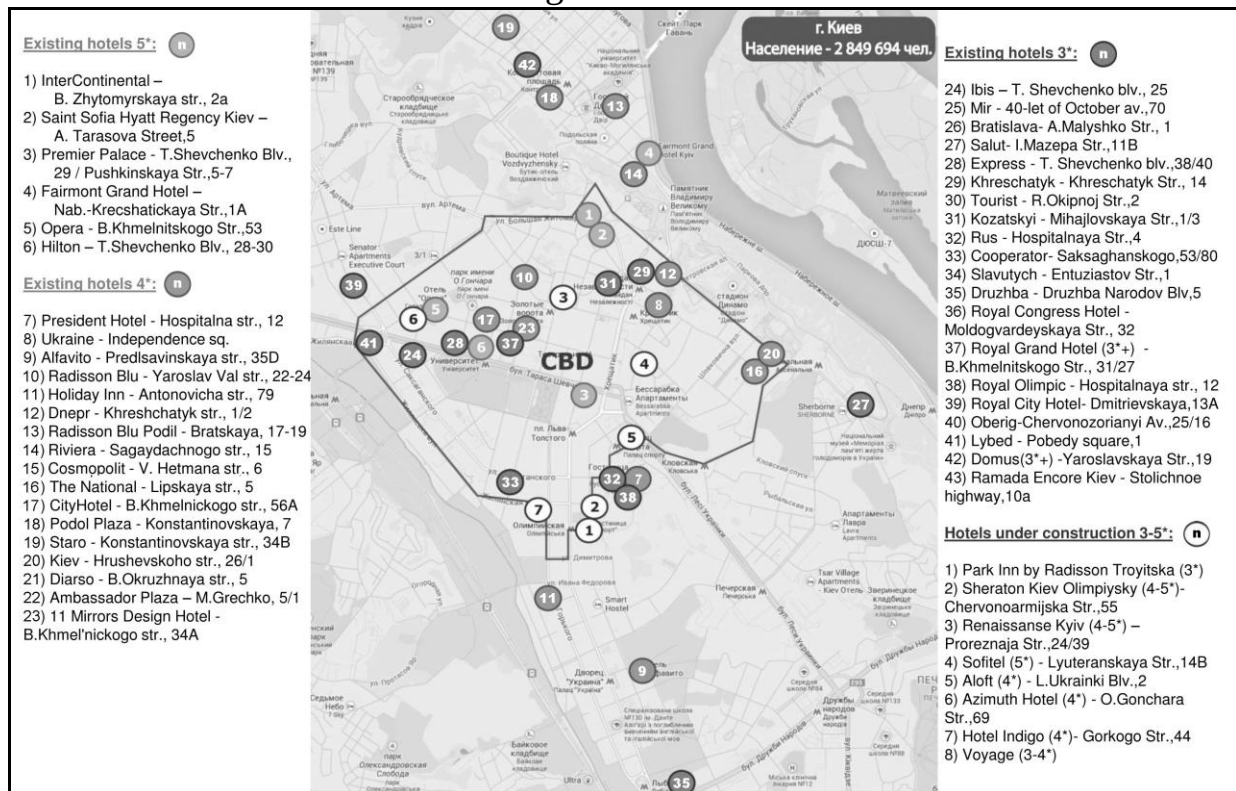

Рис. 2: Готелі та готельні проекти в центрі Києва / Hotelbestand und wichtige Hotelprojekte im Zentrum von Kiew in den nächsten Jahren (Джерело: UTG 2014, ст. 6)

Автор дослідив в рамках дисертації поряд з іншими темами готельний девелопмент у Східній Європі на прикладі України. Головним результатом цього дослідження були відповіді на наступні наукові запитання, що були поставлені автором на початку дослідження:

- Яким був розвиток готельного девелопменту в Україні та інших східноєвропейських країнах останніми роками (надати опис та оцінку)?
- Чи є ризики (шанси та небезпеки) для іноземних інвесторів та девелоперів при девелопменті готелів в трансформаційних країнах на прикладі України?
- Що робить готельний девелопмент в Україні привабливим для девелоперів, операторів та кінцевих інвесторів (сьогодні та завтра)?

Далі надані відповіді на поставлені запитання, спираючись на проведені дослідження.

- **Яким був розвиток готельного девелопменту в Україні та інших східноєвропейських країнах останніми роками?**

Основою для відповіді на це запитання є частково результати опитування щодо готельного девелопменту у Східній Європі та частково розмови з спеціалістами у готельній сфері. Опитування та розмови проводилися з кінця 2009 р. включно по 2013 р. з девелоперами, операторами та інвесторами, які мають проекти у Східній Європі.

Аналіз місцезорозташування. Залежно від тематичного напрямлення готелю, різним місцям надавалася перевага. Для готелів з орієнтуванням на проведення семінарів та конференцій: великі міста з кількістю населення більше 100.000, наприклад, Бухарест, Варшава, Київ, Львів, Москва, Одеса, Прага, Санкт-Петербург. Для готелів для відпочинку: узбережжя моря, озера, гірські місцевості, адриатичне узбережжя, всі головні курорти Чорного моря (Одеса, Сочі, тощо) включаючи півострів Крим, узбережжя Балтійського моря на півночі Польщі. Для готелів при аеропортах: міста з кількістю населення більше 500.000, всі столиці та визначні міста, наприклад, Бухарест, Варшава, Гданськ, Київ, Москва, Санкт-Петербург. Для бюджетних готелів: міста з кількістю населення більше 50.000, наприклад, Брасов, Бреслау, Бухарест, Варшава, Київ, Краків, Москва, Одеса, Прага.

Ринковий аналіз. Девелопери надають перевагу ринковим аналізам іноземних спеціалістів, а також власним аналізам та розрахункам. Місцеві статистичні данні не вважаються надійним джерелом інформації. До категорій готелів, які вважаються успішними для девелопменту у Східній Європі, належать 3-х та 4-х зіркові в першу чергу, потім 5-и зіркові та бюджетні готелі (1-2 зірки).

Autorin hat unter anderem in ihrer Dissertation die Hotelprojektentwicklung in Osteuropa am Beispiel Ukraine recherchiert. Hauptergebnis dieser Recherche sind die Antworten auf die folgenden wissenschaftlichen Fragen, die am Anfang der Recherche gestellt wurden:

- Wie ist die Entwicklung der Hotelprojektentwicklung in der Ukraine und anderen osteuropäischen Ländern in den letzten Jahren zu beschreiben und zu bewerten?
- Gibt es Risiken (Chancen und Gefahren) für ausländische Investoren und Projektentwickler bei der Durchführung der Hotelprojekte in den Transformationsländern am Beispiel der Ukraine? Wie sind diese Risiken zu bewerten?
- Was macht die Hotelprojektentwicklung in der Ukraine für die Projektentwickler, Betreiber und Endinvestoren attraktiv (heute und übermorgen)?

Weiter sind die Antworten auf diese Fragen aufgeführt.

- **Wie ist die Hotelprojektentwicklung in der Ukraine und anderen osteuropäischen Ländern in den letzten Jahren zu beschreiben und zu bewerten?**

Grundlagen für die Beantwortung dieser Frage sind zum einen die Befragung zum Thema Hotelprojektentwicklung in Osteuropa und zum anderen die Gespräche mit Hotelspezialisten. Die Befragung und die Gespräche wurden mit den Projektentwicklern, Betreibern und Endinvestoren, die in Osteuropa tätig sind, durchgeführt. Die Umfrage fand ab Ende 2009 bis einschließlich 2013 statt.

Standortanalyse. Es wurden für die Hotelprojektentwicklung unterschiedliche Standorte in Osteuropa abhängig vom Nutzungsschwerpunkt als attraktiv betrachtet. Für Tagungs- und Kongresshotels: große Städte mit über 100 000 EW, z. B. Bukarest, Kiew, Lemberg, Moskau, Odessa, Praha, St. Petersburg, Warschau. Für Ferienhotels: Meeresstrandlage, Seen, Bergregionen z. B. Adriaküste, alle Hauptkurorte am Schwarzen Meer (Odessa, Sotschi etc.) inkl. Halbinsel Krim, Ostseeküste im Norden von Polen. Für Flughafenhotels: Städte mit über 500 000 EW, alle Hauptstädte und Primärstädte z. B. Bukarest, Gdansk, Kiew, Moskau, St Petersburg, Warschau. Für Budget-Hotels: alle Städte über 50 000 EW z. B. Braşov, Breslau, Bukarest, Kiew, Krakau, Odessa, Moskau, Praha, Warschau.

Marktrecherche. Die Projektentwickler bevorzugen die Berichte ausländischer Spezialisten sowie eigene Recherchen und Berechnungen als Grundlage für die Marktanalyse. Die örtlichen Statistikberichte werden nicht als sichere Informationsquelle betrachtet.

Програма приміщень та функцій, а також передпроектна концепція. Всі готельні спеціалісти висловили думку, що важливим при обранні архітектора є його досвід у проектуванні готелів. Архітектурні конкурси не вважаються залогом найкращого вибору, тому що на таких конкурсах підхід архітектора є найчастіше поверхневим, а інтереси оператора не враховуються. Часто оператори пропонують своїх архітекторів з закордону для розробки концепції, місцеві архітектори залучаються для дотримання нормативів. Важливою є можливість для оператора впливати на розробку концепції та проектування.

Фінансування проекту. Готельні проекти у Східній Європі фінансуються переважно місцевими банками. У минулому було багато співробітництва у цій сфері між місцевими банками та банками з Австрії. Але тренд зараз іде від середньоєвропейських банків до місцевих.

Податки. В деяких країнах надаються податкові преференції, особливо у рамках підготовки до важливих спортивних подій. Наприклад, в Україні під час підготовки до Євро 2012, в Сочі до олімпійських ігор, також в деяких містах, наприклад, в Санкт-Петербурзі.

Розрахунок бюджету та витрат. Девелопери використовують різні методики для визначення витрат, залежно від бажаної деталізації. Найвідоміший метод це кількість інвестиційних витрат за номер, але він дуже неточний. Тому девелопери розробляють власні методи та використовують власні грошові показники, спираючись на свій досвід (наприклад інвестиційні кошти за m^2 чи m^3). Точні розрахунки проводяться відповідно до нормативів, наприклад у Німеччині відповідно до DIN 276, в Австрії ÖNORM B 1801-1 тощо. Для східноєвропейських країн іноземні девелопери збирають інформацію щодо місцевих розцінок та грошових показників.

Рекомендується також проводити розрахунок майбутніх експлуатаційних витрат на початку проекту, тому що вони грають важливу роль під час експлуатації та на них є можливість вплинути під час проектування.

При плануванні експлуатаційних витрат необхідно враховувати витрати на модернізацію номерів. Така модернізація проводиться кожні 7 – 10 років. Витрати на підтримку будівлі у належному стані враховуються в щорічному бюджеті готелю згідно з SKR 03/04 (німецька методика) або USALI (американська методика).

Тривалість проекту. Тривалість проекту (девелопмент на початку, проектування, будівництво, закінчення проекту) готелю триває у Східній Європі зазвичай між двома та трьома роками до здачі в експлуатацію. Велике значення має величина проекту. Також тривалість проекту залежить

Als erfolgversprechend werden die Hotelkategorien 3 und 4 Sterne in Osteuropa eingeschätzt, danach folgen 5 Sterne und Budget-Hotels (1-/2-Sterne-Hotels).

Nutzungskonzeption und Vorplanungskonzept. Die Direktbeauftragung eines international erfahrenen Architekten wird für das Gelingen der besten architektonischen Konzepte (außen und innen) als optimal bewertet. Dabei sind Erfahrungen im Bereich Hotelplanung unabdingbar. Architektenwettbewerbe werden, genauso wie Direktbeauftragung eines örtlichen Architekten, als weniger erfolgreich für die Konzepterarbeitung eingeschätzt. Bei den Wettbewerben bestehen die Befürchtungen, dass die Konzepte oberflächlich sind und die Betreiberinteressen nicht hinreichend berücksichtigt werden. Obwohl die Einstellung des örtlichen Architekten für die Konzepterstellung eher selten ist, wird die Kooperation mit örtlichen Architekten und Planern in der nächsten Stufe der Planung als vorteilhaft betrachtet. Der Betreiber soll die Möglichkeit haben, bei der Ausarbeitung der Nutzungskonzeption und während der ganzen Planung mitzubestimmen.

Projektfinanzierung: Hotelprojekte werden in Osteuropa heutzutage primär von örtlichen Banken und Investoren finanziert. In der Vergangenheit gab es häufig ein Zusammenspiel aus lokalen Banken und Banken aus Österreich. Der Trend geht von mitteleuropäischen Banken zu lokalen Banken.

Steuern. In einigen Ländern, besonders im Rahmen der Vorbereitung zu sportlichen Ereignissen, wurden Steuervorteile angeboten, z. B. in der Ukraine zur Fußball-Europameisterschaft 2012 und in Sotschi Olympische Spiele 2014, auch in einigen Städte durch die Stadtverwaltung, z. B. in St. Petersburg.

Kostenrahmen. Die Projektentwickler arbeiten mit unterschiedlichen Methoden der Kostenermittlungen, abhängig von der gewünschten Genauigkeit. Die bekannteste Methode Investitionskosten pro Zimmer ist zu unpräzise. Deswegen entwickeln die Projektentwickler eigene Methoden für die Kostenermittlungen und verwenden eigene Kostenkennwerte mit den Bezugseinheiten je m² oder je m³. Die genaueren Kostenberechnungen werden gemäß der den Projektentwicklern bekannten Normen durchgeführt (z. B. DIN 276, ÖNORM B 1801-1 etc.). Für die osteuropäischen Projekte werden die Informationen zu den örtlichen Baupreisen und Kostenkennwerten gesammelt.

Es ist empfehlenswert, die Nutzungskosten am Anfang des Projektes ebenfalls zu schätzen, weil sie eine wichtige Rolle während der Nutzung spielen und durch die Planung beeinflusst werden können.

Bei der Nutzungskostenplanung muss zudem die Modernisierung der Hotelzimmer berücksichtigt werden. Diese ist alle sieben bis zehn Jahre fällig. Die Kosten für die Instandhaltung werden in den anlagebedingten Kosten (SKR 03/04) oder in USALI jährlich berücksichtigt.

від країни: від 2 до 3 років у Польщі, а в Україні чи Росії може складати від 3 до 10 років. Часто тривалість проекту залежить від того, наскільки швидко будуть вирішені бюрократичні питання (наприклад проходження різноманітних експертиз). Готельний девелопмент можуть також гальмувати проблеми з фінансуванням та непередбачуваність замовника.

Прибуток. Переважно для розрахунку прибутку використовується американська методика USALI (Universal System of Accounting for the Lodging Industry). В Німеччині розповсюджена методика SKR 03/04. Для оцінки привабливості готельних інвестицій використовується інвестиційний розрахунок.

Для розрахунку прибутку необхідно оцінити заповнюваність готелю. У Східній Європі девелопери вважають успішним проект, коли заповнюваність складає 60-65%.

Аналіз рентабельності. Прибуток для вкладеного власного капіталу у Східній Європі оцінюється між 10-20%, залежно від місця та проекту. Тривалість амортизації складає 10-25 років.

Аналіз ризиків. Дивись наступне наукове запитання.

Прийняття рішень. Процес прийняття рішень в операторській компанії завжди важкий та проводиться шляхом аналізу ризиків у девелоперському відділу. Рішення залежать від місця та ринку, також в стратегічному плані. Так за висловлюванням одного з міжнародних операторів два роки тому: „готель у Москві є стратегічно більш важливим, аніж готель у Бухаресті.“

Менеджмент якості. В операторських компаніях часто є заготовлені чек-листи, вказівки щодо проектного рішення, програми приміщень. Постійний контроль за якістю важливий також під час проектування. Допомогою проектувальнику може бути підтримка спеціаліста в готельно-туристичній сфері.

Вплив архітектури та дизайну на успіх готелю. Всі експерти погодилися з тим, що вплив архітектури та дизайну на успіх готелю великий. Вимоги залежно від категорії готелю різні: так екстравагантне рішення спричиняє більші витрати, тому має бути обґрунтованим. Продумане функціональне проектування необхідне для всіх типів готелів. Також важливим фактором є довготривалість будівлі (врахування екологічних, економічних та соціокультурних факторів).

- **Чи є ризики (шанси та небезпеки) для іноземних інвесторів та девелоперів при девелопменті готелів в трансформаційних країнах на прикладі України?**

Ризики структуровані згідно з класифікацією Проф. В. Калусхе (див. Kalusche, W. 2008, ст. 1226).

Terminrahmen. Die geschätzte Projektdauer (Projektentwicklung, Planung, Ausführung, Projektabschluss) beträgt für Hotelprojekte in Osteuropa ca. zwischen drei und vier Jahre bis zur Übergabe des Objektes. Die Projektgröße spielt dabei eine wesentliche Rolle. Die Projektdauer ist stark vom Land abhängig: zwei bis drei Jahre werden in Polen gebraucht, stattdessen kann ein Projekt in Russland oder in der Ukraine drei bis zehn Jahre in Anspruch nehmen. Die Projektdauer hängt häufig davon ab, wie viel Zeit das bürokratische Verfahren (z. B. Genehmigung) erforderlich macht. Die Finanzierungsprobleme und die Unberechenbarkeit von Bauherren ist oftmals ebenfalls ein großes Hindernis für eine zügige Projektentwicklung.

Ertragsrahmen. Für die Berechnung der Ertragsrahmen verwendet man in der Hotellerie primär USALI(Universal System of Accounting for the Lodging Industry)-Verfahren. In Deutschland wird für gleiche Zwecke der Standardkostenrahmen SKR 03/04 verwendet. Für die Bewertung der Vorteilhaftigkeit von Hotelinvestitionen werden die Investitionsrechnungen erstellt.

Für die Berechnung der Umsatzprognose muss die Auslastung eingegeben werden. Eine Hotelinvestition in Osteuropa wird ab 60–65 % Auslastung als erfolgversprechend eingeschätzt.

Rentabilitätsanalyse. Für das Eigenkapital in Osteuropa wird ein Renditeziel von 10 bis 20 %, abhängig vom Standort und Projekt, festgesetzt. Der erforderliche Amortisationszeitraum liegt zwischen 10 und 25 Jahren.

Risikoanalyse. Zu der Risikoanalyse siehe die Beantwortung der nächsten wissenschaftlichen Frage.

Entscheidungsvorbereitung. Die Entscheidungsvorbereitung in den Betreibergesellschaften ist komplex und wird anhand der Risikoanalyse von Entwicklungsabteilungen durchgeführt. Die Entscheidungen hängen stark von der Lage und vom Markt, auch in strategischer Hinsicht, ab, z. B. nach der Aussage eines internationalen Hotelbetreibers: „A hotel in Moscow is much more valuable and strategic than a hotel in Bucharest for example.“

Qualitätsmanagement. Die Hotelbetreibergesellschaften haben häufig sogenannte SPECS (Specifications), Design-Handbücher, Raumprogramme. Die laufende Qualitätskontrolle während der Planung ist immer erforderlich. Ein touristischer Support durch Fachexperten kann dabei behilflich sein.

Einfluss von Architektur und Design auf den Erfolg eines Hotels. Fast alle Befragte haben zugestimmt, dass der Einfluss von Architektur und Design auf den Erfolg eines Hotels wesentlich ist. Die Anforderungen sind abhängig von der Hotelkategorie unterschiedlich: eine extravagante Gestaltung verursacht Kosten und muss deshalb begründet werden.

- *„Ризик девелопменту: Чи добре вибране місцезнаходження та чи сприймається об'єкт (з точки зору його використання)?“.*

В готельному девелопменті багато залежить від того, чи добре розвинута туристична інфраструктура в запланованому місці. Менше від цього залежать готелі у великих містах (наприклад Києві), набагато більше готелі для відпочинку та проведення семінарів (конференцій) за межами міста. В курортних зонах велике значення має розвинутість цього курорту з туристичної точки зору. В Україні в багатьох випадках є необхідність розвитку саме курортних зон, особливо туристичної складової та інфраструктури.

У великих містах, особливо в історичних центрах міста, нова забудова може викликати обурення місцевого населення. Тому вкрай необхідний аналіз Stakeholder (всіх суб'єктів девелопменту та їх інтересів). Переважно населення позитивно сприймає розвиток туризму та інфраструктури, тому що це веде до створення нових робочих місць та сприяє розвитку регіону (наприклад курорт Буковель у Карпатах).

- *„Ризик місцезнаходження: Чи відповідає якість та ціна земельної ділянки планам щодо забудови та очікуванням відносно доходів?“*

Залежить від місцезнаходження. Наприклад в центрі Києва ділянки пропонуються занадто дорого. Земельне право в Україні складне. Тому придбання чи аренда ділянки можуть бути важкими та довготривалими. Причиною тому є складні бюрократичні процедури.

- *„Ризик, пов'язаний з ділянкою під будівництво: Чи підходять властивості ділянки під заплановану забудову? Чи потрібно враховувати наявність забруднень та інших факторів, що ускладнюють девелопмент?“*

Геологічне дослідження необхідне для кожного будівництва. Геологічні умови в Україні відрізняються залежно від місцевості, що пов'язано з географічним розташуванням та рельєфом. Забруднені (непридатні для забудови) землі зустрічаються досить рідко і переважно пов'язані з радянським минулим (наприклад Чорнобиль, ділянки старих заводів тощо).

Природоохоронні землі та сільськогосподарські землі як правило не виділяються під будівництво.

- *„Ризик, пов'язаний з отриманням дозволу на будівництво: Чи видається дозвіл взагалі, у запланований термін і без суттєвих обмежень та зобов'язань?“*

До одного з найбільших ризиків девелопменту в Україна належить ризик пов'язаний з проходженням експертизи, отриманням дозволу

Die gute Funktionsplanung ist bei allen Hotels unabdingbar. Nachhaltigkeit ist ein wichtiger Gesichtspunkt und muss in der Planung berücksichtigt werden.

- **Gibt es Risiken (Chancen und Gefahr) für ausländische Investoren und Projektentwickler bei der Durchführung der Hotelprojekte in den Transformationsländern am Beispiel Ukraine? Wie sind diese Risiken zu bewerten?**

Die Gliederung der Risiken einer Immobilienprojektentwicklung wurde u. a. von Kalusche aufgezeigt (Vgl. Kalusche, W. 2008, S. 1226). Die Besonderheiten dieser Risiken bei der ukrainischen Projektentwicklung können wie folgt beschrieben werden:

- *„Entwicklungsrisiko: Ist der Standort gut gewählt und wird die Nutzung angenommen?“*

Das Entwicklungsrisiko für Hotelprojekte ist unter anderem von der Entwicklung der bestimmten Destination bzw. vom Tourismus in diesem Ort abhängig. Weniger sind in der Ukraine die Großstadthotels (z. B. Kiew) davon abhängig, viel mehr die Ferien- und Tagungshotels außerhalb der Hauptstadt. In den Erholungsgebieten hängt viel davon ab, ob diese Orte als Tourismusdestinationen etabliert sind. In den meisten Fällen gibt es Entwicklungsbedarf, was Tourismus und Infrastruktur angeht.

In den Großstädten kann die neue Bebauung, besonders im historischen Zentrum der Stadt, zum Widerstand der Bevölkerung führen. Deswegen ist eine Stakeholderanalyse unabdingbar. In den meisten Fällen wird die Entwicklung des Gastgewerbes und des Tourismus von der Bevölkerung positiv betrachtet, weil diese neue Arbeitsplätze schaffen und die Entwicklung des Gebiets fördern (z. B. Kurort Bukovel in den Karpaten).

- *„Standortrisiko: Stehen die Qualität und der Preis des Grundstücks in einem angemessenen Verhältnis zur Bebaubarkeit und der Ertragserwartung?“*
- Hängt von den Standorten ab. In Kiew können im Zentrum die Grundstücke überteuert angeboten werden. Das Grundstücksrecht ist in der Ukraine kompliziert. Deswegen kann die Grundstücksakquisition/-sicherung aufwendig (bürokratische Wege) sein.
- *„Baugrundrisiko: Ist die Beschaffenheit des Baugrundes geeignet? Ist mit dem Vorkommen von Altlasten oder Bodendenkmälern zu rechnen?“*

Ein Bodengutachten und die Analyse der Altlasten sind bei jedem Bauvorhaben unverzichtbar. Die geologischen Bedingungen unterscheiden sich abhängig vom Baugebiet in der Ukraine stark, was mit der geografischen Lage des Landes verbunden ist. Kontaminierte Böden sind eher selten und kommen primär aus der sowjetischen Vergangenheit (z. B. Tschernobyl-Gebiet, Altfabriken).

на будівництво та прийняттям в експлуатацію. Донедавна процес проходження експертизи був складним, тривав довго за часом та створював передумови для корупції. На даний момент ця проблема поставлена та вирішується, наприклад, шляхом спрощення процедури для деяких типів проектів. Проф. В. В. Товбич пропонує можливе рішення цієї проблеми шляхом перенесення більшої відповідальності проектувальникам, що спрощує процедуру перевірки усієї проектної документації.

- *„Ризик, пов’язаний з процесом проектування: Чи може программа (ідея), що задана, бути втілена в бажаному обсязі та якості, чи буде сприйнятий результат?“*

Проектування в Україні залежить від того, ким воно виконується. Існують три можливі варіанти: проектні інститути з радянських часів з усіма послугами проектування під одним дахом, нові місцеві проектні бюро та так звані Joint Ventures (співробітництво українських та закордонних спеціалістів). Часто найкращі результати показують міжнародні співробітництва, особливо в сфері інжинірингу. Таким чином передається міжнародний досвід та Know-how, наприклад в сфері проектування готелів. Будівельні норми в Україні є часто гальмом прогресу, бо виконання їх є з одного боку обов’язковою вимогою, а з іншого боку існуючі норми часто не відповідають сучасному стану науки та техніки. Ще збереглися деякі нормативи з радянських часів (СНиП, ГОСТ). У той же час розробляються власні норми (ДБН та ДСТУ). Розробка власних нормативів іде двома шляхами: з одного боку переймаються радянські норми, перекладаються, часто редагуються у відповідності з сучасними вимогами (менш продуктивний шлях, але легший), з іншого боку відбувається редагування норм з метою зближення їх з Єврономами (EN) – продуктивний шлях, але більш важкий та тривалий (зміни у проектуванні, виробництві тощо).

- *„Ризик, пов’язаний з реалізацією (будівництвом): Чи може проект бути реалізований в межах заданного бюджету і термінах з необхідним рівнем якості?“*

Якість будівництва залежить, як і якість проектування, у великій мірі від існуючих нормативів (див. більше з цього приводу у ризику проектування). Процес будівництва загалом мало змінився з радянських часів і часто не відповідає сучасним вимогам. З іншого боку серед будівельних фірм також зустрічаються приклади міжнародного співробітництва, але менше ніж в сфері проектування. Залишається сподіватися, що якість будівельних робіт з часом буде поліпшуватися. Особливо враховуючи той факт, що потреба в суспільстві щодо якісного

Sowohl die Natur- und Denkmalschutzgebiete als auch die Gebiete für Landwirtschaft werden für die Bebauung in der Regel nicht zugelassen.

- *„Genehmigungsrisiko: Erfolgt die Genehmigung überhaupt, in der geplanten Zeit und ohne wesentliche Einschränkungen oder Auflagen?“*

Das Genehmigungsrisiko gehört zum größten Risiko in der Ukraine, sowohl während der Baugenehmigung (genannt „Expertise“) als auch während der Inbetriebnahme. Das Genehmigungsverfahren war bis dato übertrieben kompliziert, was aufgrund der langen Überprüfung der gesamten Planung der Bauprojekte zu Zeitverzögerungen führte und einen Nährboden für Korruption schaffte. Das Problem ist inzwischen bekannt und wird bekämpft, z. B. anhand der Vereinfachung des gesamten Genehmigungsprozederes für bestimmte Projektarten. Tovbych beschreibt das Problem und weist auf mögliche Lösungswege hin (z. B. mehr Verantwortung der Planer für die Endergebnisse und die Vereinfachung dementsprechend der Überprüfungsprozedere der Planungsdocumentation).

- *„Planungsrisiko: Kann das Programm tatsächlich im gewünschten Umfang umgesetzt werden und ist das Ergebnis ansprechend?“*

Die Planung in der Ukraine hängt davon ab, von wem diese durchgeführt wird. Es gibt insgesamt drei Varianten: die Planungsinstituten aus sowjetischen Zeiten mit allen Planungsleistungen unter einem Dach, neue örtliche Planungsbüros und Joint Ventures (Kooperation ausländischer und ukrainischer Unternehmen). Die besten Ergebnisse zeigen die internationalen Kooperationsmodelle. Dabei fließt Know-how in den Bereich Hotelplanung in die Ukraine ein. Die Baunormen in der Ukraine sind in gewissem Maße ein „Feind des Progresses“, weil diese einerseits als Pflicht betrachtet werden und andererseits dem modernen Stand der Technik oftmals nicht entsprechen. Es gibt noch einige Planungs- und Baunormen aus sowjetischen Zeiten (BNuR - СНиП), eigene Normen (SBN - ДБН) werden ausgearbeitet. Die Ausarbeitung der eigenen Normen findet zweispurig statt: einerseits werden einige Normen und Regeln aus sowjetischen Zeiten übernommen, übersetzt, manchmal an den modernen Stand angepasst (in den meisten Fällen ein unproduktiver Weg, aber einfacher), andererseits werden die vorhandenen Normen an Europäische Normen (EN) angepasst (produktiver Weg, aber kompliziert in der Umstellung der Planung, Produktion etc.).

- *„Herstellungsrisiko: Kann das Projekt unter Einhaltung der Kosten- und Terminvorgaben in der erforderlichen Qualität realisiert werden?“*

Die Qualität in der Ausführung wird genauso wie die Qualität der Planung durch Baunormen bestimmt (siehe mehr dazu unter Punkt Planungsrisiko).

продукту вже сформувалася. Важливим аспектом роботи з будівельними фірмами є дієвий проектний менеджмент з контролем витрат, строків та якості. У випадку великих об'єктів девелопери надають перевагу роботі з генеральними підрядниками.

- „Ризик, пов'язаний з маркетингом: Чи може об'єкт здаватися в оренду чи бути проданий вчасно відповідно до запланованих вимог?“

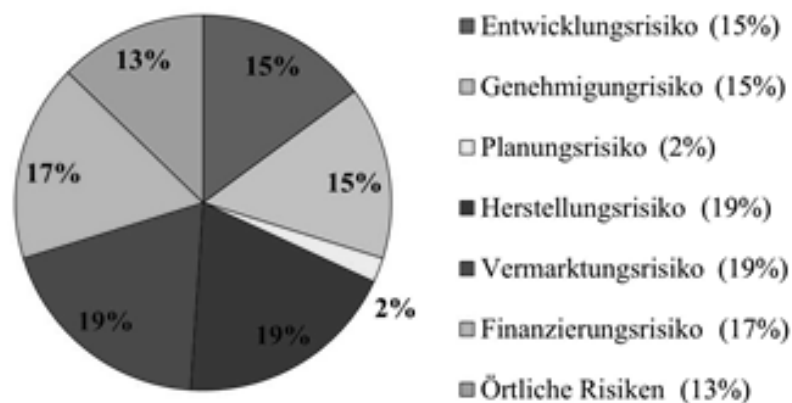
У зв'язку з нестабільною політичною ситуацією у країні, прогнози у сфері маркетингу дещо проблематичні. Саме тому девелопери надають перевагу надійним з точки зору інвестицій місцям, наприклад центру столиці. Стабілізація ситуації у країні, зближення з ЄС, співробітництво з міжнародними організаціями мають покращити маркетингові шанси готельних проектів в Україні.

- „Ризик, пов'язаний з фінансуванням: Чи залишаються капітальні витрати у запланованих межах відносно до залучених коштів?“

Перевищення запланованого бюджету досить часто трапляється з готельними проектами в Україні. Причиною цього часто є невірно оцінені строки (переважно через затягнутий процес узгодження проекту з контролюючими інстанціями) та місцеві ризики, які перелічені далі.

До місцевих (політично-громадських) ризиків в Україні належать:

- Нестабільна політична ситуація у країні;
- Корупція;
- Пошук готельного оператора;
- Готельний персонал (особливо поза межами столиці).

Переклад до діаграми - Ризики (зверху вниз): ризик девелопменту (15%); ризик, пов'язаний з отриманням дозволу на будівництво (15%); ризик проектування (2%); ризик будівництва (19%); ризик маркетингу (19%); ризик фінансування (17%); місцеві ризики (13%).

Рис. 3: Ризики готельного девелопменту у Східній Європі / Risiken bei der Hotelprojektentwicklung in Osteuropa
(Джерело: власна розробка / eigene Darstellung)

Mehrere Gebäude werden in der Ukraine wie zu sowjetischen Zeiten gebaut (bedeutet billige Bauweise von schlechter Qualität) und entsprechen oftmals nicht den heutigen Anforderungen. Auch bei den Baufirmen gibt es internationale Kooperationsmodelle, aber weniger als im Planungsbereich. Es ist zu hoffen, dass sich die Qualität der Ausführung von Bauarbeiten in der Ukraine in Zukunft verbessert. Der Anspruch auf bessere Bauqualität ist in der Gesellschaft schon vorhanden. Ein wichtiger Aspekt der Arbeit mit den Baufirmen in der Ukraine ist ein wirkungsvolles Projektmanagement mit einer Kosten-, Termin- und Qualitätskontrolle. Bei den großen Bauvorhaben bevorzugen die Projektentwickler die Arbeit mit den Generalunternehmern.

- *„Vermarktungsrisiko: Kann das Objekt zu Anfang und auf Dauer vollständig zu den geplanten Konditionen vermietet oder verkauft werden?“*

Wegen der politisch instabilen Situation in der Ukraine sind die Vermarktungsprognosen problematisch. Deswegen bevorzugen die Projektentwickler die in Investitionshinsicht sicheren Standorte, z. B. das Zentrum der Hauptstadt. Die Stabilisierung der Situation im Land, die Annäherung an die EU, die Kooperation mit den internationalen Organisationen sollen bessere Vermarktungschancen für Hotelprojekte und Hotels in der Ukraine ermöglichen.

- *„Finanzierungsrisiko: Bleiben die Kapitalkosten für aufgenommene Fremdmittel im geplanten Rahmen?“*

Die Überschreitung des Projektbudgets kommt bei Hotelprojekten in der Ukraine oftmals vor. Grund dafür sind falsch eingeschätzte Projektdauer (oftmals wegen der komplizierten Genehmigungsprozedere) und einige örtliche Risiken, die weiter aufgelistet sind.

Zu den örtlichen (politisch-gesellschaftlichen) Risiken in der Ukraine zählen:

- unbeständige politische Situation im Land;
- Korruption;
- Betreibersuche (z. B. im Fall des Hotels – trifft auch für andere Bereiche wie Wellness, Restaurants etc. zu – kompliziert, besonders in den Kurortgebieten);
- Personal (schwierig zu finden, besonders außerhalb der Hauptstadt muss für die 4-/5-Sterne-Hotels das lokale Personal zuerst ausgebildet werden).

Die Bewertung der Risiken wird anhand der durchgeführten Befragung zum Thema Hotelprojektentwicklung in Osteuropa „Welche Risiken haben nach Ihrer Erfahrung die größte Bedeutung?“ in Abb. 3 dargestellt. Für die Übersichtlichkeit ist das Standortrisiko im Entwicklungsrisiko und Baugrundrisiko im Planungsrisiko berücksichtigt. Diese Befragung wurde für Osteuropa durchgeführt, demzufolge ist die Gewichtung der Risiken zwischen den Ländern (einige von denen sind EU-Länder) ausgeglichen.

Оцінка вагомості ризиків спирається на опитування щодо готельного девелопменту у Східній Європі „Які ризики мають більше значення в готельному девелопменті у Східній Європі?“ і відображена у Рис. 3.

Для більшої наглядності ризик місцезорозташування був включений у ризик девелопменту, а ризик ділянки під будівництво – в ризик проектування. У зв'язку з тим, що опитування стосувалося всієї Східної Європи, вагомість розподілена між країнами відповідно. Автор виходить з того, що ризик, пов'язаний з отриманням дозволу на будівництво та ризик реалізації в Україні більший, аніж відображено у діаграмі.

- **Що робить готельний девелопмент в Україні привабливим для девелоперів, операторів та кінцевих інвесторів? (сьогодні та завтра)**

Девелопери: як і в багатьох пострадянських країнах відсутність готелів середнього та підвищеного стандарту в першу чергу приваблює девелоперів. Географічне розташування країни, туристичний потенціал та кількість в'їжджаючих у країну були одними з головних аргументів готельних девелоперів в останні роки. Також проведення міжнародних спортивних заходів (наприклад Євро 2012) мало сприяти розвитку готельної галузі в Україні. У зв'язку з нестабільною ситуацією у країні та важкою економічною ситуацією девелопери концентрували увагу на надійних місцях, наприклад Києві. Після 1991 в першу чергу зводили готелі підвищеної зірковості (переважно 5 зірок). Зараз цей сегмент вже досить насичений і девелопери повертаються до готелів середньої зірковості (3-4 зірки). Потреба у таких готелях велика і при умові гарного інвестиційного клімату може призвести до успішного готельного девелопменту не лише в Києві.

Оператори: важливим індикатором, який вказує на потенціал готельного ринку України, є поява міжнародних готельних операторів на українському ринку, наприклад Hyatt Hotels and Resorts, Rezidor Hotel Group (Radisson Hotels), InterContinental Hotels тощо. Не дивлячись на неспокійну ситуацію у країні, на початку 2014 р. були відкриті два готелі з міжнародними операторами (готель Hilton в Києві та готель Bristol в Одесі - оператор Starwood Hotels and Resorts). Заплановане відкриття готелю Renaissance в Києві з оператором Marriott International (173 номери), Park Inn Troyitska у Києві - оператор Rezidor Hotel Group (196 номерів) та Sheraton Kiev Olympiysky у Києві - оператор Starwood Hotels and Resorts (196 номерів) (див. www.hotelnewsnow.com/article/13183/Despite-turmoil-Ukraine-hotels-on-upswing). Для операторів важливу роль грають готельні показники, в першу чергу завантаженість готелю, та показники цін за номери (Average Room Rate, Average Daily Rate та Revenue per Available Room (RevPAR)).

Es wird davon ausgegangen, dass die Gewichtung des Genehmigung- und Planungsrisikos in der Ukraine um einige Prozente größer ist, als im Diagramm dargestellt.

- **Was macht die Hotelprojektentwicklung in der Ukraine für Projektentwickler, Betreiber und Endinvestoren attraktiv? (heute und übermorgen)**

Die Beantwortung ist im Kapitel 2.3.11 enthalten:

Für Projektentwickler: Wie in anderen postsowjetischen Ländern ist der Mangel an guten Hotels aller Kategorien in der Ukraine der erste Anziehungspunkt für Projektentwickler. Die Lage des Landes, das Tourismuspotenzial und die hohe Anzahl Einreisender waren einige der Voraussetzungen für die Hotelprojektentwicklung der letzten Jahre. Auch die Durchführung der internationalen sportlichen Ereignisse (z. B. Fußball-Europameisterschaft 2012) sollte die Entwicklung der Beherbergungsgewerbe fördern. Wegen der unsicheren Lage im Land und der schweren wirtschaftlichen Situation haben die Projektentwickler sich bis dato mit den sicheren Standorten (primär in Kiew) befasst. Am Anfang (nach 1991) wurden die Hotels der 5-Sterne-Kategorie errichtet. Jetzt ist dieses Marktsegment zumindest in Kiew gesättigt und die Projektentwickler befassen sich vorrangig mit den Hotels mittleren Standards. Der Bedarf bleibt groß und soll unter der Bedingung des günstigen Investitionsklimas im Land zu einer erfolgreichen Hotelprojektentwicklung an mehreren Standorten führen.

Für Betreiber: Ein wichtiger Indikator, der das Potenzial des Hotelmarktes in der Ukraine zeigt, ist der Einstieg der internationalen Hotelbetreiber in den ukrainischen Hotelmarkt, z. B. Hyatt Hotels and Resorts, Rezidor Hotel Group (Radisson Hotels), InterContinental Hotels etc. Trotz der Unruhen im Land sind in der Ukraine in der ersten Hälfte 2014 zwei Hotels eröffnet worden, die von internationalen Betreibern geführt werden (Hilton Hotel in Kiew und Hotel Bristol Odessa betrieben von Starwood Hotels and Resorts). Angesagt sind die Eröffnungen von Renaissance Kiew betrieben von Marriott International mit 173 Hotelzimmern, Park Inn Kiew Troyitska betrieben von Rezidor Hotel Group mit 196 Hotelzimmern und Sheraton Kiew Olympiysky betrieben von Starwood Hotels and Resorts mit 196 Hotelzimmern (vgl. www.hotelnewsnow.com/article/13183/Despite-turmoil-Ukraine-hotels-on-upswing). Für die Betreiber sind die hotelspezifischen Zahlen (Benchmarks) von Relevanz, in erster Linie Auslastung, Beherbergungsumsatz pro Zimmer (Average Room Rate, Average Daily Rate) und Revenue per Available Room (RevPAR). Die hohen Werte von ARR/ADR und RevPAR in Kiew zeigen, dass der Hotelmarkt am Anfang seiner Entwicklung steht. Wichtig ist die Hotelauslastung,.

Високі показники цін за номери в Києві вказують на те, що готельний ринок Києві знаходиться на етапі розвитку. Важливим показником є завантаженість готелю, яка в 2013 р. складала 55% для готелів середнього стандарту та

підвищеного. У 2014 р. цей показник знизився через неспокійну ситуацію у країні. Не дивлячись на це оператори вважають довгострокові перспективи готельного ринку України позитивними.

Інвестори: найбільшою складністю для готельних інвесторів в останні роки в Києві та Україні було на думку Девіда Дженкінса (Jones Lang LaSalle's Hotels & Hospitality Group) наступне „повернення вкладеного капіталу з запланованим доходом та той факт, що готельні інвестиції, не важливо з короткостроковою або довгостроковою стратегією, сильно залежали від політичної ситуації у країні. “ (www.hotelnewsnow.com/article/13183/Despite-turmoil-Ukraine-hotels-on-upswing). За останні роки в готелі було досить багато інвестовано, особливо під час підготовки до Євро 2012. Не дивлячись на шанси, інвестори залишались поміркованими щодо готельних інвестицій через можливі ризики. Стабілізація ситуації у країні є важливою умовою для активності інвесторів на готельному ринку в Україні.

Наступні фактори роблять/можуть зробити готельний девелопмент в Україні атрактивним у майбутньому:

- Зближення з ЄС, підписання політичної та економічної частин асоціації.
- Готельний ринок в Україні на початку свого розвитку, навідь готельний ринок у Києві ще далеко не насичений. Наявна потреба у великих містах. При умові позитивного економічного розвитку ця потреба буде рости.
- Зменшення ризиків, які описані у попередньому науковому запитанні. Особливо спрощення процедури отримання дозволу на будівництво.
- Введення у програми будівельних спеціальностей девелопменту та проектного менеджменту.

Висновки

У статті надані результати одного з напрямків досліджень дисертаційної роботи “Девелопмент нерухомості у Східній Європі. Дослідження на прикладі готелів у Німеччині та в Україні”, а саме готельного девелопменту у Східній Європі. Результати подані у вигляді відповідей на наукові запитання. Результати двох інших напрямків дослідження (*девелопмент нерухомості в цілому (порівняння Німеччини та України) та модель оцінки привабливості готельних інвестицій*) будуть опубліковані автором у наступних збірках.

die im Jahr 2013 bei rund 55 % im Bereich mittlerer und höherer Standard lag und im Jahr 2014 wegen der Unruhen im Land gesunken ist. Die langfristigen Perspektiven des ukrainischen Hotelmarktes sehen die Hotelbetreiber trotzdem positiv.

Für Endinvestoren: Die größten Herausforderungen in Kiew und im Rest der Ukraine für die Hotelinvestoren waren nach Meinung von David Jenkins (Jones Lang LaSalle's Hotels & Hospitality Group) in den letzten Jahren die „Rückgewinnungsquote und die Tatsache, dass die Hotelinvestitionen, egal ob mit kurzfristigen oder langfristigen Anlagestrategien, von der instabilen Politik des Landes stark abhängig sind“ (www.hotelnewsnow.com/article/13183/Despite-turmoil-Ukraine-hotels-on-upswing). Dennoch wurde viel investiert, besonders im Rahmen der Vorbereitung zur Fußball-Europameisterschaft 2012. Die großen Risiken (besonders Gefahren) haben bis dato die Investoren mehr abgeschreckt, obwohl die Chancen immer da waren. Die Stabilisierung in Politik und Wirtschaft ist eine wichtige Voraussetzung für mehr Aktivität von Endinvestoren auf dem ukrainischen Hotelmarkt.

In Zukunft machen folgende Faktoren die Hotelprojektentwicklung in der Ukraine attraktiv:

- Annäherung an die EU, Unterzeichnung des politischen und wirtschaftlichen Teils des Assoziierungsabkommens.
- Hotelmarkt in der Ukraine ist in der Anfangsphase, selbst der Hotelmarkt in Kiew ist noch lange nicht gesättigt (vgl. Kapitel 1.1.1: „Das Angebot der Hotelzimmer aller Kategorien in Kiew 3,1 HZ je 1.000 Einwohner. Gleicher Kennwert beträgt in Warschau 6,2 HZ und in Bukarest 5,0 HZ je 1.000 Einwohner.“ (Colliers International 2013, S. 26, Übersetzung aus dem Englischen) In Berlin beträgt das Angebot der Hotelzimmer aller Kategorien circa 15,1 HZ je 1000 Einwohner.“) Der Bedarf in Großstädten ist vorhanden. Bei der positiven wirtschaftlichen Entwicklung des Landes ist mit einem Wachstum dieses Bedarfes zu rechnen.
- Minderungen der Risiken, die im vorigen Punkt beschrieben wurden. In erster Linie Vereinfachung des Genehmigungsverfahrens.
- Erhöhung der Fachqualifikation im Bereich von Projektentwicklung und Projektmanagement: Vertiefung dieser Fächer an den Architekturfakultäten und anderen baubezogenen und immobilienorientierten Ausbildungsstätten.

Fazit

Im vorliegenden Beitrag sind die Ergebnisse eines der Forschungsbereiche aus Dissertation „Immobilienprojektentwicklung in Osteuropa, untersucht am Beispiel von Hotels in Deutschland und der Ukraine“ und zwar Hotelprojektentwicklung in Osteuropa aufgeführt. Diese Ergebnisse beinhalten die Beantwortung der wissenschaftlichen Fragen. Die Ergebnisse der beiden anderen Forschungsbereichen (*Immobilienprojektentwicklung im Allgemeinen (Vergleich Deutschland - Ukraine)* und *Modell zur Beurteilung der Vorteilhaftigkeit von Hotelinvestitionen*) werden in nächsten Sammelbänden veröffentlicht.

Література / Literatur

1. CBRE: Hotels - Central & Eastern Europe Year End 2008, 2009
2. Colliers International: Real Estate Market Overview 2013 Ukraine, 2013, www.colliers.com/en-gb/ukraine
3. Colliers International: Year-End Review 2014 Ukraine, 2014b, www.colliers.com/en-gb/ukraine
4. Kalusche, W.: Projektentwicklung von Immobilien, in: Schmoll, gen. Eisenwerth, Fritz (Hrsg.): Basiswissen Immobilienwirtschaft: Vermietung und Verwaltung; Marketing; Grundstück und Grundstückskauf; Wertermittlung; Planungs- und Baurecht; Grundlagen der Bautechnik; Staat und Markt. Berlin-Schöneberg: Grundeigentum Verlag GmbH. 2. Auflage, 2008. Kapitel 12. Seiten 1193 bis 1239
5. Kauf, A./Bodart, S.: Framework & first results of PPP „Virtual“ site visit project. Präsentation im Rahmen PPP Days. 2011, www.unece.org
6. Tovbych, V.: Methodologische Grundlagen für die Konzipierung und Entwicklung der Architektentätigkeit / Методологічні основи формування і розвитку архітектурної діяльності (kurze Fassung / Автореферат). Kiew: KNUBA, 2014
7. UTG: Hotel market overview Kiev, 2014, www.utgcompany.com
8. www.hotelnewsnow.com/article/13183/Despite-turmoil-Ukraine-hotels-on-upswing

УДК 725.91:725.391

Ю. О. Горова

*асистент кафедри ОА та ОП КНУБіА***КИЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МУЗЕЙ АВІАЦІЇ В ЖУЛЯНАХ**

Анотація: державний музей авіації України (Жуляни) є наймолодшим і, в той же час, найбільшим історико-технічним музеєм країни. Він був створений в 2003 році, увінчавши своїм відкриттям найбільшу дату – 100-ліття світової авіації. Музей розмістився на території колишньої учбово-авіаційної бази (УАТБ) КІЩА (нині НАУ), а приписані до неї літаки стали ядром його колекції. Втім, почавшись всього з 30 бортів, сьогодні Жуляни володіють експозицією вже в майже 70 літаків і вертольотів.

Ключові слова: музейно-виставковий комплекс, авіація, музей, авіасалон, авіапарк.

Державний музей авіації України (Жуляни) є наймолодшим і, в той же час, найбільшим історико-технічним музеєм країни. Він був створений в 2003 році, увінчавши своїм відкриттям найбільшу дату – 100-ліття світової авіації. Музей розмістився на території колишньої учбово-авіаційної бази (УАТБ) КІЩА (нині НАУ), а приписані до неї літаки стали ядром його колекції. Втім, почавшись всього з 30 бортів, сьогодні Жуляни володіють експозицією вже в майже 70 літаків і вертольотів. Ця цифра росте з кожним роком. За даними американських таблоїдів Державний авіаційний музей посів 6 сходинку в рейтингу найбільших та найбільш наповнених своєю колекцією авіаційних музеїв та виставкових авіаційних комплексів в світі. За рахунок потужної спадщини нашої держави та грандіозної історичної колекції літальних апаратів різного призначення ми влаштувалися в світовому рейтингу на наступній сходинці після всесвітньо відомого авіасалону в Ле Бурже, що під Парижем у Франції.

Державний музей авіації України (в Жулянах) є наймолодшим і, в той же самий час, найбільшим історично - технічним музеєм країни. Він був створений в 2003 році, увінчавши своїм відкриттям найбільшу дату – 100-ліття світової авіації. Музей розташувався на території колишньої учбово-авіаційної бази (УАТБ) КІЩА (нині НАУ), а приписані до неї літаки стали ядром його колекції. Втім, почавшись всього з 30 бортів, сьогодні Жуляни володіють експозицією вже в майже 70 літаків і вертольотів. Ще один напрям – зразки авіаційного озброєння і БПЛА, а також експозиція авіадвигунів. У натурних фондах музею представлені розробки практично всіх ведучих авіаційних КБ радянського періоду – Туполєв, Яковлєв, Іллюшин, Антонов, Сухой, Мікоян-Гуревич,

Камов, Міль, Берієв, а також репліки початку ХХ століття. У свою чергу, колекції сформовані як за принципом призначення ЛА, так і заналежністю до окремих КБ. Виняток становить КБ. А.Н. Туполєва – тут виділена окрема «Бекфайр-колекція», куди увійшли бомбардувальники - ракетноносці сімейства Ту-22М.

Представлені в наших фондах колекції літаків КБ Мікояна і Гуревича, а також вертольотів КБ М.Л.Міля є одними з якнайповніших в світі. Тут експонуються також рідкісні нині МІГ-15УТІ і Мі-1М. А по кількості дослідних і одиничних бортів музей є другим за величиною колекції в СНД – більше лише в російському Моніно. У Жулянах можна побачити перший дослідний Іл-86, другий дослідний/перший серійний Іл-18, перший серійний Ту-104, передсерійний Ту-134, а також Ту-22М0 з дослідної серії та інші. Кожна з цих машин одночасно є також старим зразком свого типу, що дійшов до наших днів. Джерелами постійного поповнення ряду експонатів музею стали аеродроми, на яких збереглися списані борти, – історичні свідоцтва розвитку вітчизняної авіації. Ці машини були приведені в експозиційний стан зусиллями підприємств українського авіапрому, після чого зайняли своє місце на майданчику в Жулянах. На багатьох представлених в музеї літаках основні системи до цих пір зберегли працездатність. Зокрема, на таких машинах справно функціонує вся електроніка, а ще відносно нещодавно на них здійснювалися запуски двигунів. Завдяки цьому не стихає інтерес гостей до відвідин пілотських кабін літака Іл-62 і вертольота Мі-8, адже посидіти за штурвалом може будь-хто бажаючий. Особливий колорит відвідинам музею додає близьке сусідство діючого аеропорту «Київ» (Жуляни), злітно-посадочна смуга якого проходить в 100 метрах за прозорим забором. Звідси зліт і посадка справляють на глядачів незабутнє враження [1].

Корінним чином ситуація змінилася лише в 2003 році, після того, як, згідно з постановою Кабінету Міністрів України, було прийнято рішення про створення на базі УАТБ Державного музею авіації. Дивно, але всього за три місяці до відкриття нового музею до його майбутніх експонатів ще не торкалася рука реставраторів. У надзвичайно стислі терміни, організувавши широку кооперацію з десятками авіаційних підприємств по всій країні, вдалося підготувати музей до відкриття, яке відбулося 30 вересня 2003 року. На урочистій церемонії були присутні тодішній Президент України Л.Кучма, представники вітчизняних і зарубіжних авіаційних кіл, а також гості і представники багато чисельних ЗМІ. Незабаром після відкриття прозвучали і перші експертні оцінки - за якістю натурної експозиції український авіа-музей гідний зайняти місце в десятці кращих європейських музеїв. Розвиток експозиції Державного музею авіації України постійно продовжується.

Дбайливо зберігається існуюча техніка, відшукуються нові експонати, доставляються в музей, де дбайливо реставруються і займають своє гідне місце в колекціях. Одночасно з цим формується і упорядковується архівний фонд, налагоджується співробітництво з авіаційними організаціями всього світу [1].

Історія Державного музею авіації розпочалась за довго до одержання ним офіційного статусу як авіаційного музею. Територія на якій він знаходиться, ще з початку минулого століття вважається одним з найбільш авіаційних місць в Україні. І ця історія нерозривно пов'язана з історією самого музею [1].

В 1947 році НАУ (Національний авіаційний університет) мав потребу у влаштуванні учбового аеродрому на околицях міста для практичної підготовки майбутніх молодих пілотів та майбутніх авіаційних інженерів. Біля аеродрому на Пості Волинському, неподалік від ремонтного авіазаводу № 410, інститут отримав відповідну земельну ділянку [1].

З появою на лініях «Аерофлоту» нових великих багатомісних пасажирських літаків з реактивними двигунами та дуже складним бортовим управлінням, виникла потреба у підвищенні кваліфікації спеціалістів по її обслуговуванню. Все це призвело до потреби в розміщенні нового обладнання для навчати молодих пілотів і інженерів в авіаційній сфері. Це побудило до розширення підготовчої бази ВУЗу. Для таких цілей була виділена північно-східна частина аеропорту Жуляни.

В 1958 році за адресою Медова 1, розпочалося будівництво споруд та обладнання стоянок для основних типів авіаційної техніки.

Учбовий аеродром також отримав наземні технічні ресурси обслуговування, такі як: аеродромний кондиціонер, аеродромний пусковий агрегат АПА-2М, спеціальні машини ПМ-300 та МА-7, компресор низького тиску, підйомні крани та необхідне лабораторне обладнання. Літако - моторний парк постійно поповнювався новими надходженнями, які тільки надходили до Аерофлоту.

В 60-х роках двадцятого сторіччя у володіння авіа музею були передані приміщення лінійних експлуатаційно-ремонтних майстерень (ЛЕРМ). Саме тут були розміщені учбові лабораторії кафедри технічної експлуатації літаючих апаратів, спеціалізовані класи, майстерні і бібліотеки, склад інструментів, акумуляторні та інші приміщення відведені для обслуговування навчального процесу студентів НАУ.

Вже в грудні 1977 року учбовий аеродром був перекваліфікований під авіаційно-технічну базу (УАТБ).

Наразі Київський державний музей авіації є найбільш перспективним музеєм на території Києва.

Література:

1. Музей технологій: історія, досвід, перспективи. Матеріали II Міжнародної науково-технічної конференції 26-29 травня 2010 року. К: Вид-во Національного авіаційного університету НАУ.

Аннотація

В статье приводятся основные характеристики проекта Государственного музея авиации Украины (в Жулянах).

Государственный музей авиации является самым молодым и, вместе с тем, крупнейшим историко-техническим музеем страны. Музей разместился на территории бывшей учебно-авиационной базе (УАТБ) КИИГА (ныне НАУ), а приписанные к ней самолеты стали ядром его коллекции. Начавшись всего с 30 бортов, сегодня Жуляны владеют экспозицией уже в почти 70 самолетов и вертолетов.

Ключевые слова: музейно-выставочный комплекс, авиация, музей, авиасалон, авиапарк.

Summary

The Thesis identified the main features of the design of The State Aviation Museum of Ukraine (Zhuliany).

The museum is the youngest and, at the same time, the largest historical museum of the country's technical history. It was established in 2003, and its opening crowned the major date – 100th anniversary of world aviation. Museum is located at the territory of the former Educational Air Base of KIIGA (now NAU), and aircrafts assigned to Base became the core of its collection. However, started with only 30 machines, today Zhulyany owns the exposition of nearly 70 aircraft and helicopters.

Keywords: Museum and Exhibitional Complex, aviation, museum, air show, aircraft fleet.

УДК.728.5

А. Л. Гусева

Магистр Национальной высшей школы архитектуры г. Марселя

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СПАЛЬНЫХ РАЙОНОВ

Аннотация: в статье рассмотрены основные существующие проблемы спальных районов мегаполисов. Также предложены пути решения существующих проблем и методы, для предотвращения возможных сложностей.

Ключевые слова: спальный район, многоквартирный дом, микрорайон, поствоенные постройки, социальное жилье, западноевропейские «городские гетто».

Цель статьи: Определить актуальные проблемы спальных районов в мегаполисах на примерах космополитных мульти культурных столиц, для выявления причин возможного ухудшения социальной среды. Предложить методику по решению существующих проблем и выведению городов из кризиса.

Проблематика: Из словосочетания «спальные районы»(далее СР) становится понятным их назначение, по определению это часть городской агломерации с чисто жилой функцией. В современном мире такие районы есть в каждом крупном городе. Одна из важнейших проблем сегодняшнего планирования городов- их непрерывный рост. Города разрастаются, появляются пригороды, процесс субурбанизации запущен во многих мировых мегаполисах. Таким образом, крупные города, привлекательные для жителей меньших городов или провинций своими рабочими местами, обрастают новыми районами, часто неблагополучными, с плохо развитой инфраструктурой, низким качеством жизни и рядом других проблем.

Изложение основного материала: В этой работе рассмотрены примеры крупнейших мегаполисов Европы, которые окружены городами спутниками, спальными районами, пригородами, что порождает в некотором плане ряд трудностей социального характера. Несмотря на это, жилье в СП намного доступнее в больших городах и зачастую является единственно возможным вариантом жизни для молодых семей, мигрантов, приехавших на заработки и семей с доходом ниже среднего. В Западной Европе вследствие влияния множества исторических факторов появились негласные поселения по национальной и расовой принадлежности, так называемые «черные кварталы», «чайнатауны», «баррьо», естественно созданная сегрегация, во избежание открытых столкновений. Зачастую эти кварталы являются именно СР на окраинах, что обусловлено изначальным местожительством людей,

приезжающих на заработки. Так, существуют целые поселки для работников заводов, фабрик, производств, АЗС и т.д. Люди, переезжающие в более крупные города из так называемых «отдающих» городов, получают жилье по месту работы. Сегодня же, многие СР, являющие собой по проекту временное быстровозводимое панельное домостроение требует капитального ремонта, больших вложений и затрат. Однако, это не единственная проблема СР.

Другая проблема, возможно даже превышающая по значимости, морально устаревший стиль жизни в СР, ввиду того, что в 21 веке появилось много новых технологий, автоматизация процессов, запущены процессы глобализации и унификации. Теперь на заводах и фабриках требуется намного меньше рабочих, что приводит к повышению уровня безработицы и росту криминальности в периферийных районах мегаполисов. Таким образом, СР представляют собой неактуальную устаревшую часть города, с монотонным архитектурным образом и практически отсутствующей рекреационной зоной, что отражается соответственно на социуме.

В концепции СР были заложены следующие нерушимые требования: строительство должно быть экономичным, быстровозводимым, современным [2, 45]. Так как зарождение панельного домостроения приходится на 30 годы XX века, в то время был популярен интернациональный стиль, ярчайшие представители которого Вальтер Гропиус, Петер Беренс, Ханс Хопп, Мис ван дер Роэ, Якобус Ауд и другие последователи Ле Корбюзье. Также немалую роль в формировании СР как градостроительного элемента сыграла Афинская Хартия 1933 года, согласно которой городская территория должна четко разделяться на функциональные зоны: жилые массивы; промышленная (рабочая) территория; зоны отдыха и транспортную инфраструктуру [1, 25]. Если в послевоенное время, датируемое 1953-1969 гг в Советском Союзе факт отсутствия индивидуальности архитектурного образа казался в какой-то мере больше достоинством, чем недостатком, то в современных реалиях, безликая архитектура СР вызывает резкую критику. Датировка исследуемого периода начинается со смерти И.В. Сталина, что в некоторой мере было историческое событие смен эпох, что привело к изменению образу мышления многих жителей СССР. Так как в этот период времени жилищный вопрос в рамках мегаполисов был очень актуален по многим причинам, таким, например, как активная урбанизация городов, развитие промышленности, новые заводы, фабрики, которые требовали большого количества рабочих, появления машин, тракторов, техники для работы в сельском хозяйстве, быстровозводимые панельные дома были единственно возможным решением. Стоит учесть, что срок эксплуатации панельного дома, построенного в период с 1955-1970,

составляет 50 лет(номинальное время сноса 2005-2015 гг). По прогнозам экспертов, здания еще могут прослужить около 15 лет, однако, они требуют комплексной программы реконструкции. С эстетической точки зрения, многие постройки, возведенные из тонкостенных панелей, также называемые «Сталинки» не соответствуют современным нормам, что ставит под вопрос обоснованность вложений в морально устаревшие микрорайоны. Что касается 9-16 этажных панельных и блочных домов, представляющие собой более отдаленные и большие по населению районы мегаполисов, их срок эксплуатации составляет до 100 лет, то есть даты номинального сноса 2055-2080 гг, что позволяет подготовиться к этому масштабному изменению стиля жизни города.

Актуальная действительность показывает, что ввиду развития технологий, появления интернета, возможности работать удаленно для ряда профессий, человеку необязательно жить в крупных городах в менее благоприятных условиях.. Это позволяет изменить жилищные условия, таким образом, наблюдается тенденция среди молодого поколения переезда в экологически чистую среду, как коттеджные поселки, таунхаузы и другие типы жилых строений. Проживание в спальных районах сегодня – вынужденная мера для некоторых категорий горожан, таких как молодые семьи, пожилые люди, пенсионеры (местный патриотизм) и люди, приехавшие на заработки из провинций или более бедных стран.

Основные проблемы спальных районов вне зависимости от их локализации:

1. Монотонность архитектурного образа застройки;
2. Отсутствие любого вида культурно-развлекательного аспекта социальной жизни;
3. Плохое инженерное состояние жилых домов;
4. Плохая связь с центром города;
5. Отсутствие смешения и взаимодействия разных социальных классов. Расовая, национальная, классовая сегрегация;
6. Высокий уровень преступности

Таким образом, можно наблюдать явную деградацию как архитектурных ансамблей, так и населения этих, так называемых «горячих» районов вследствие чего спальные районы становятся обособленными, изолированными частями города, которые не имеют связей с центром.

Для примера рассмотрим Париж с его городами спутниками и спальными районами. Ввиду исторических событий 1962 года, после получения Алжиром независимости, Франция впустила около 300 000 алжирцев. Однако, из-за своей неподготовленности, жилье для так называемых «черноногих»,(фр. *ried-poir*, -черные ноги) отсутствовало, что повлекло незамедлительную реакцию

правительства. Уже к 1965 году появлялись «новые города» в регионах Иль-де-Франс и Код-д-Азюр, такие как Carnoux-en-Provence, а в крупных городах происходила так называемая «позитивная дискриминация», означающая резерв для «черноногих» более 30% в спальных районах. Сегодня, наблюдая за современной Францией, можно видеть очевидную деградацию «цветного» населения, оставшихся проживать в спальных районах. В Париже существуют районы-гетто, где проживают по национальному или расовому признаку, что превращает высоко цивилизованную мировую столицу в неблагоприятный, небезопасный для жизни город. Такая тенденция обуславливается постоянными вспышками агрессии как внутри районов-гетто, так и за пределами СР. Таким образом, чтобы разрешить проблему криминальности «гетто», необходимо предпринять следующие меры:

1. Обеспечить межклассовое смешение социума по средствам точек притяжения городского населения;
2. Постоянные трудовые, учебные, бытовые, культурные и рекреационные «маятниковые миграции»;
3. Транзитные зоны для жителей других районов города;
4. Повышение жилищных условий и гармонизация архитектурной среды

С 1991года во Франции действовала программа по реабилитации периферийных территорий городских агломераций под названием «анти гетто», которая включала в себя ряд узконаправленных акций и действий для выведения территорий из социального кризиса. Также было выделены средства на капитальный ремонт жилых зданий и благоустройство придомовых территорий. С помощью волонтеров местные органы самоуправления облагораживали районы, высаживали цветы, разукрашивали заборы, словом, придавали индивидуальность типовому строению. Однако акция «анти гетто» во многих французских спальных районах была испорчена вандализмом. Сегодня в СР и городах-спутниках обязательно существуют культурно-социальные районные центры, которые устраивают уличные праздники, спортивные соревнования, вносят разнообразие в будничную жизнь района [3, 256, 265].

Если сравнивать такие столицы как Париж и Киев, становится очевидным, что будущее спальных районов обречено на поражение. В постсоветских странах важно предпринимать определенные действия именно сейчас, для того, чтобы СР не превратились в очаги криминала, в карманы бедности. Во избежание усугубления ситуации, становится необходимым находить «точки притяжения» на периферийные городские территории, для обеспечения смешения социальных слоев населения. Основная задача градостроителей урбанистов на сегодняшний день- обеспечить социальное смешение жителей спальных

районов, не допустить разграничения города на опасные и неопасные части, обеспечить жителям спальных районов все необходимые комфортные условия проживания. У каждого микрорайона должно появиться «лицо», узнаваемая черта, так, чтобы туристы, жители других районов хотели бы посетить именно эту часть города, в какой бы части города она не находилась.

Список литературы:

1. Le Corbusier «La Charte d'Athènes». Editeur « Seuil», 185p, 1971.
2. Ле Корбюзье «Лучезарный город» (La Ville radieuse, Le Corbusier, 1935). Публикуются по изданию «Ле Корбюзье. Архитектура XX века». Перевод с французского В.Н. Зайцева. Под редакцией Топуридзе К.Т. Издательство «Прогресс». 1970.
3. Plans Leconte «Plan de ville: Paris banlieue». Editeur: Leconte; 310p ,Édition: 2e (30 juin 1999).

Анотація

У статті розглянуто основні існуючі проблеми спальних районів мегаполісів. Також запропоновано шляхи вирішення існуючих проблем і методи, для запобігання можливих складнощів.

Ключові слова: спальний район, багатоквартирний будинок, микрорайон, пост воєнні споруди, соціальне житло, західноєвропейські «міські гетто»

Annotation

The article describes the main existing problems of sleeping areas of megalopolises. Also, there are the ways of solutions the existing problems and the methods to prevent possible complications in the cities.

Key words: sleeping area, apartment house, estate, post-war buildings, social housing, the Western European "urban ghettos."

УДК 711.2:711.4.01

С.А.Дюжев,

Інститут архітектурного менеджменту, м.Київ

ІСТОРИЧНА ЗАБУДОВА МІСТА ЧИ ІСТОРИЧНИЙ МІСЬКИЙ ЛАНДШАФТ (місто-ландшафт і технологічні аспекти його містобудівного планування)

Анотація: розглянуто уявлення щодо історичного міського ландшафту як об'єкту містобудівного планування і відповідні пропозиції стосовно технологічних засад та змісту планувальних процедур у контексті дії культурно-історичного механізму здійснення міста.

Ключові слова: міський ландшафт, містобудівне планування, технологія гармонічних трансформацій.

Цивілізаційний хід становлення та трансформації ареалів розселення (поселень, міст, метрополій) завжди відображається у категоріях минулого, теперішнього, майбутнього й тому можна говорити про ландшафтний феномен розселення (природно-техно-соціумальна консолідація ландшафтного цілого) та його історичний природний комплекс, історичний технічний комплекс (штучна забудова), історичне покоління мешканців (генерації соціума) у динамічних межах генетично визначеного емерджентного (рекурсивно відтворюваного роботою механізму експлікації культурних форм) процесо-середовищного ареалу дійсності розселення. Ще у теоретичних уявленнях Дж.Г.Міда на початку XX століття робота механізму втілення форм речей як емерджентної події (виникнення та наступного перепристосування, набуття нових якостей) могла бути простежена у змісті одного із його центральних тезисів: за нашим світом, даним нам у досвіді (наявний світ як данність) реально існує "світ поза нас", що незмінно проявляє себе у досвіді як супротив дії (але знаходиться за межами знання) [1, с.251].

Невідмінне минуле і зміна, що відбувається, виявляються у розширюванні тієї необхідності, з якої те, що тільки здійснилося, обумовлює те, що постане у майбутньому. Минуле речі "дано" у її поточному теперішньому [1, с.56, 58, 60]. Теперішнє співвідноситься з емерджентною подією – тобто з явищем, яке своєю зміною, безперервним ходом та зникненням додає до пізніших переходів зміст, яким вони інакше не були б наділені. Теперішнє своєю унікальністю створює минуле і майбутнє [1, с.65].

Як справедливо відмічав Ж.П.Сартр, спорядження міст безпосередньо обумовлює конкретні відношення між їхніми мешканцями, коли сусідство визначеного типу припускає вкорінюваність кожного у міське минуле,

конкретний зв'язок людей з руйновищем, яким усі користуються, певну організацію простору (в меншому ступені залежної від роду праці та класової приналежності). Вивчення такого "соціального поля" дозволяє вивести типічні міські традиції із звичайної детермінації виробничими відносинами [2, с.101,102].

Міста та поселення як процесо-середовищний ареал (ландшафтний ареал) розселення завжди мають гетерогенний (природно-техно-соціумальний) характер з моменту їх зародження, коли кожний із трьох макрокомпонентів еволюційно поданий (як експлікація епіформ) базовими процесами розселення: формування (просторові ресурси втілення), функціонування (часові ресурси втілення), розвитку (субстанційні ресурси втілення), відтворення (мовні ресурси втілення).

Цей тезис може бути проілюстровано такими загальновідомими історичними фактами становлення як Києва, так й Москви та інших значних міст: місто виникло як центр цілої родоплемінної спільноти, із "згустків" родових поселень, на великому завороті головної у тутешній місцевості ріки, на крутому березі, широко відкритім заплавам, заявляючи про свою домінуючу роль; дрібність забудови обумовлювалася не тільки важкими умовами пересіченої місцевості, а також традиційним укладом життя [3, с.7, 9]. Тому слушною є думка стосовно того, що міський ландшафт, подібно до гіпсового зліпку, фіксує стійкі типи динамічної поведінки людей, а складні знакові нашарування історичного середовища достаються у спадок як підручник, який допомагає освоїти культурні норми й традиції міста, об'єднати людей, роз'єднаних часом [4, с.514].

Зародження поселень як осередків (фокусів) "прикріплення" експлікаційних актів втілення іменованих топоформ розселення має розривний характер (спосіб цезур) імплантації культурних інновацій у ландшафтний континуум планети як і саме етапне з'явлення людини у визначеному експлікаційно-еволюційному циклі становлення і існування ноосфери (універсуму розселення).

Для досягнення адекватних (допустимих, оптимальних) параметрів рівня ефективності базових процесів життєдіяльності і якості (вибіркової комфортності) середовища життєдіяльності в усіх частинах (різноманітних мікро- і макрофрагментах поселень й не тільки історичних центрів) цілого ландшафтного ареалу розселення потрібен всебічний культурологічний аналіз історії і логіки (морфогенезу як номогенезу та аристокенезу) походження та еволюції поселень з урахуванням перш за все числа і повномірності емерджентно реалізуємих коротких, середніх, довгих і зверхдовгих циклів відтворення (динаміки топоформного втілення кожного поселення) – складових

тригер-схеми ("робочих органів") логос-системного механізму передачі (традиції) і розкриття (новації) сутності іменованого ареалу розселення, характеру його ейдос-феноменологічного здійснення [5].

Історичні моменти (з їхніми детермінаціями і флуктаціями) зміни циклів (й відповідних циклоритмів, циклоперіодів, циклофазисів, циклоепітаксії) мають бути забезпечені осмисленими регулюючими імпульсами коригуючого планувального (та подальшого фізичного перетворюючого) містобудівного діяння засобами трансформаційних технологій у рамках цілісної задачі стратегічного планувального управління містом – історичним міським ландшафтом.

Принципова схема розробки містобудівного планувального рішення (як етапної роботи сфери планувального управління), його методичного оснащення та критичного аудиту досягнутих планувальних результатів передбачає наступний генеральний циклоконтур дій (рисунок 1). Послідовність технологічних етапів розгортання змісту I феноменологічної стадії генерального циклоконтур розробки планувальних рішень містобудівних об'єктів наведено на рисунку 2. Подальша реалізація завдань та застосування ансамблю вихідних даних цієї стадії (використання її інформаційно-параметричної бази у складі "включеного" 8 етапу до блоку стадій щодо прийняття та здійснення містобудівних рішень) передбачає вибір конфігурації планувальних (транс)формаційних стратегій містобудівного планування складних феноменів розселення (процесо-середовищного ландшафтного авто поетичного цілого).

Прикладом свідомо спрощеного підходу до міста як штучного (архітектурного) середовища, коли у фокусі уваги тільки матеріально-функціональні характеристики та існуючий стан забудови (та ще на базі одномірних уявлень стосовно землекористування – межі земель різного призначення нібито згідно із земельним кодексом не можуть перетинатися чи поєднуватися) є вкрай некваліфіковані (якщо не корупційні) "містобудівні умови та обмеження" та кадастрові "містобудівні регламенти", що були надані Департаментом містобудування та архітектури для легалізації протиправної нової забудови на земельній ділянці у пров. Десятинному 3-5 в м. Києві. Ця ділянка трактувалася тільки як складова території житлової середньо поверхової забудови і при цьому було проігноровано її розташування у межах земель історико-культурного призначення (територія Державного історико-архітектурного заповідника "Стародавній Київ", історичної місцевості "Старокиївська гора", архітектурного заповідника "Місто Володимира"), що й було використано судами для обґрунтування "законності" первісно незаконного будівництва за цією адресою.

Рис.1 Генеральний циклоконтур розробки планувального рішення (1–6), методичного оснащення (7–10) та планувального аудиту (11,12) – логіко-семантичний каркас стратегій розробки та прийняття містобудівних планувальних рішень стосовно гармонічних (транс)формацій ареалів розселення (поселень)

Рис.2 Змістовні етапи феноменологічної стадії розробки планувальних рішень поселень (стадія I рисунку 1)

Такі спроби щодо штучних видозмін середовищ них маркерів (субстрату) програм розвитку (використання спонтанних мутацій за В.-Е.Льонгіном) можуть спонукати деградацію міського ландшафту, хоча й не зламують його генетичні особливості, автопоетичну (за Ф.Варелою) роботу механізму відтворення (коли зберігається і своєчасно активізується історична топоформна пам'ять ландшафту). Історичні фрагменти міського ландшафту це реальні зразки (актуальна пам'ять) ефективних рішень завдань здійснення форм розселення. Тому цікавими є думки В.Заплатнікова і Л.Меркулової стосовно того, що місто є концентрацією різних смислів, які з часом накопичуються та нашаровуються, як інформація і енергія, засвоєні та акумульовані людьми протягом багатьох століть (див. "Архідея", листопад 2008 р., с.159). Ефективні зміни стану міста-ландшафту можливі лише у межах діапазонів шкал і мір гармонічних трансформацій конкретних гетерогенних ареалів розселення та їхніх цілісних фрагментів.

Метафоричним критерієм наближення процесо-середовищних характеристик міста до стану гармонійності може стати (як інтенція трансформацій) поняття "кокетерія" (варшавська "кокетерія" за О.Кужельним, див. "День" від 22 березня 2011 р.). Це – привабливість буття авансом, принадність завтрашнього дня, симпатія сьогоднішнього дня. Планувальна параметризація такого критерію передбачає моделювання (трансдукцію) діапазонів (шкал і мір) смислосначень атрибутів форм-логосів, що визначають суперпозицію цілісного втілення (майбутню реальність композиційного "самозбирання" міста). Послідовність, спадковість та мінливість становлення і трансформації міського ландшафту перебуває під владою креативних і рекурсивних законів засад (трансцендентних Руху і Форм) дійсності розселення як стійких трансформаційних (автопоетичних) зв'язків структурної, генетичної, організаційної і композиційної складових (агрегатів) логос-системного механізму втілення культурних форм ландшафтного цілого.

Місто-ландшафт як культурно-історична (містобудівна) спадщина несе у собі (й матеріалізує) смисли-направлення (фігури) прообразу будови, смисли-напруження (імпульси) потенціалу функціонування, смисли-коди (алгоритми) програми становлення властивостей, смисли-розмірності (відмінності) гармонічних змін у ході експлікації його культурної форми (логосу) і демонструє автопоетичну стійку роботу системного механізму втілення (єдність та безперервність спадкоємності історії розселення). Така прив'язка соціуму, людини до своєї землі (як умова гармонійного існування) й передбачає відповідні вимоги до регулятивно-перетворюючих технологій наступних гармонічних трансформацій. Гармонізація розселення (як містобудівна планувальна теорія і практика) – культурна логос-системна стратегія і

технологія, що базується на основі композиційних вірних інструкцій і правильних інструментів щодо відтворення (модернізації і реконструкції) процесо-середовищних дестинацій (міст-ландшафтів) й потребує подальшого фундаментального дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мид Дж.Г. Философия настоящего / Дж.Г.Мид [под ред. А.И.Мерфи; вступ. слово Дж.Дьюи; пер. с англ. В.Г.Николаева, В.Я.Кузьминова]. – М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2014. – 272 с. – (Социальная теория).
2. Сартр Ж.П. Проблема метода / Ж.П.Сартр [Пер. с фр. В.П.Гайдамаки]. – М.: Издат. группа "Прогресс", 1994. – 237с.
3. Бондаренко И.А. Формирование градостроительной структуры средневековой Москвы / И.А.Бондаренко // Архитектурно-градостроительное развитие Москвы (Архитектурное наследство, № 42). – М.: НИИТАГ, 1997. – С.7–25.
4. Беломесяцев А. Погляд теоретика архітектури / А.Беломесяцев // Забудова Києва доби класичного капіталізму [За заг. ред. М.Б.Кальницького, Н.М.Кондель-Пермінової]. – К.: Сидоренко В.Б. – 2012. – С.513–514.
5. Дюжев С.А. Логос-системні та ейдос-феноменологічні основи планувальних рішень (риторична грамати́ка суперпозиції містобудівного ландшафтного цілого) / С.А.Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – К.: КНУБА, 2015. – Вип. 55. – С.149–169.

Аннотация

Рассмотрены представления об историческом городском ландшафте как объекте градостроительного планирования и соответствующие предложения технологических основ и содержания планировочных процедур в контексте действия культурно-исторического механизма осуществления города.

Ключевые слова: городской ландшафт, градостроительное планирование, технология гармоничных трансформаций.

Abstract

The notions of historical urban landscape as an object for city planning and the appropriate proffers of technological bases and the planning procedures content in the context of action of cultural-historical mechanism of city accomplishment were examined.

Key words: urban landscape, city planning, technology of harmonic transformation.

УДК 70.012

О. Д. Івашко,
*студент 4 курсу,
Київський національний університет
будівництва архітектури*

РЕАБІЛІТАЦІЯ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАСОБАМИ СТРІТ-АРТУ

Анотація: описано сучасні методи естетизації оточуючого середовища за допомогою методів стріт-арту, охарактеризовано роботи відомих художників.

Ключові слова: стріт-арт, мурал, архітектура, середовище.

Тема дослідження пов'язана з програмами реконструкції фасадів в містах України. Метою дослідження є вивчення специфічних особливостей стилю графіті, можливостей його застосування в сучасній архітектурі, поглиблення знань про муралізм як один з напрямків сучасного стріт-арту, надання об'єктивного уявлення про сучасний рівень стріт-арту в розвинених країнах світу, показ його особливості і розкриття специфіки застосованих технік. Завдання полягає в тому, аби систематизувати розрізнені візуальні відомості про стріт-арт, відокремивши цінні роботи від малоцінних.

Актуальність роботи визначається необхідністю легалізації графіті як протестної форми молодіжної субкультури, використання можливостей стріт-арту для перетворення сучасного архітектурного простора графічно-живописними засобами. Водночас слід відокремлювати чисто вуличне мистецтво від вуличного мистецтва, яке піднялося на щабель сучасного міського мистецтва. В статті піднімається питання, як примирити несприйняття стріт-арту і необхідність враховувати факт його існування і поширення в сучасному суспільстві. Оскільки більшість візуальної інформації, яка стосується стріт-арту, несистематизована, в дослідженні запропонована класифікація напрямів стріт-арту, визначено вплив муралізму на перетворення міського середовища, проведено класифікацію творів муралізму і проаналізовано «авторський стиль» відомих райтерів.

Як свідчить досвід сьогодення, сьогодні в Україні, як і в інших країнах світу, все більш широко застосовуються естетичні засоби стріт-арту для гармонізації міського середовища (рис.1). Наприклад, в Києві набула поширення практика запрошування до співпраці відомих райтерів з метою надання естетичного вигляду торцям будинків в центральних районах міста і розписів парканів. З власного досвіду можемо сказати, що до послуг райтерів вдаються навіть окремі шкільні та дошкільні заклади, аптеки, які таким чином намагаються надати оригінальності своїм будівлям, виділити їх з оточуючої забудови, оскільки

композиції не повторюються. Переваги стінопису за допомогою аерозольних фарб тут очевидні: відносно невеликими коштами можна «приховати» глухий торець чи порожню бетонну стіну, неякісне пофарбування чи отинькування поверхні, згладити нерівну поверхню. Разом з тим, варто зазначити, що фарби, нанесені на непідготовлену, не заґрунтовану чи неякісно підготовлену поверхню будуть триматись недовго і почнуть обсипатись.

На сьогоднішній день в Україні виділилось кілька команд-монополістів монументальних розписів на фасадах та в інтер'єрах. Особливе місце в муралізмі, як і в стріт-арті в цілому, відіграє авторський почерк митця, який виступає його своєрідною «візитівкою». Європейський райтер Піта (Peeta) малює 3D-абстракції з обмеженою кольоровою гамою – від одного до чотирьох кольорів. Польський художник з Лодзі Пржедек Блейжик (Przemek Blejzyk) [1-5] вважається послідовником іншого художника – Бенксі, однак його творчий розвиток пішов в іншому напрямку, і його гротескні сюрреалістичні зображення від стін гаражів та парканів перемістились на фасади житлових будинків, принісши художнику загальноєвропейську славу.

Перелік зображуваних художником тем зводиться до наступного:

- 1) підкреслено деструктивні міські пейзажі;
- 2) гротескні зображення людей та тварин;
- 3) зображення фантастичних істот;
- 4) теми бідності і смерті, зображення мертвих людей і тварин;
- 5) повсякденне життя людини без прикрас.

Таким чином, Блейжика не цікавлять гламурні зображення прекрасних жінок або мальовничі краєвиди, він звертається до негативних сторін людського буття, немов би запрошуючи подивитись на себе зі сторони. Такий критичний підхід до оцінки сьогодення і приніс художнику визнання, нещодавно його запросили стати членом міжнародної графіті-команди ETAM CRU, яка розмальовує фасади в багатьох європейських містах. Крім цього, оскільки розписи Блейжика стали однією з візиток Лодзі, міська влада активно заохочує його до творчості, запрошує розписувати фасади будівель та приймати участь у фестивалях стріт-арту [1-5].

Ще один показовий приклад – розписи стін шотландського замку XIII століття Кельбурн (Kelburn Castle) командою бразильських і шотландських графіті-художників. Цей авангардний проект носив неофіційну назву «Міст між культурами» і сприяв збільшенню потоку відвідувачів цієї пам'ятки архітектури.

Особливе місце займає творчість художників, які, як і Піта, працюють в стилі 3D-графіті і найчастіше використовують для своїх творі пішохідні доріжки та тротуари, використовуючи прийом деструктивізму. Наприклад,

німецький художник Едгар Мюллер (Edgar Mueller) за п'ять днів, працюючи щодня по дванадцять годин, створив «напольну» композицію «Виверження вулкану» на проїжджій частині і тротуарах містечка Гелдерн (Geldern). Швейцарський художник Джуліан Бівер (Julian Beever), який отримав прізвисько «Вуличного Пікассо» і працює в Цюриху, також уславився як майстер деструктивних розписів, які він розміщує на тротуарах, площах і дорогах – величезних равликів, піцц, американських орлів та підземного помешкання Санта Клауса.

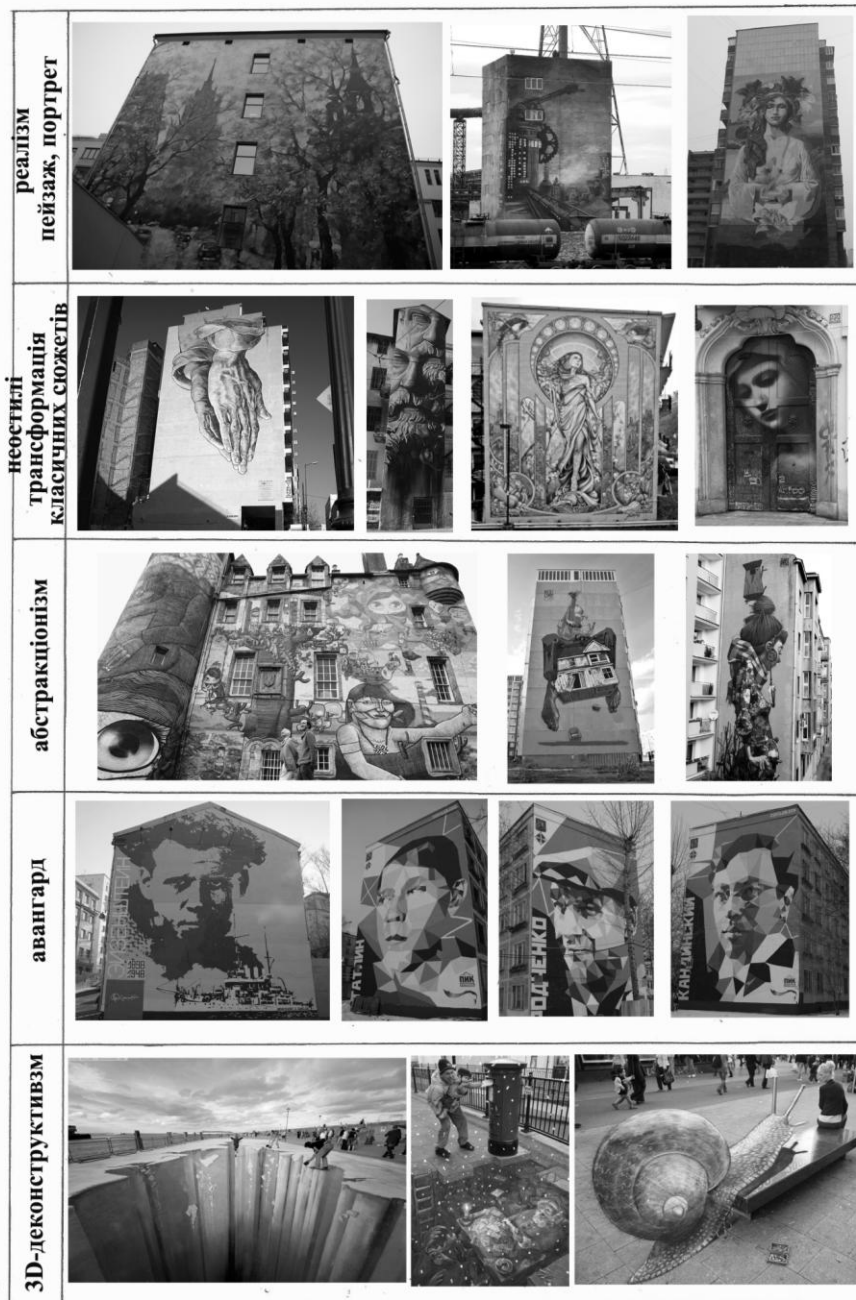

Рис.1. Класифікація напрямів муралізму на фасадах

Дещо обабіч загальних тенденцій стріт-арту стоїть творчість відомих грецьких райтерів. Взагалі перетворенню Афін на столицю стріт-арту сприяло

лояльне до райтерів грецьке законодавство і економічна криза. Зараз в Греції виділилась група відомих майстрів муралізму – Алекс Мартінес, Fikos, Sonke, INO, STMTS, WD, Павлос Цаконас. Павлос Цаконас тяжіє до використання модернізованих мотивів класичних творів образотворчого мистецтва: саме так можна назвати розміщення на бічному фасаді готелю «Вдень» величезних перевернутих молитовно складених долоней з малюнку А.Дюрера. Інший райтер – INO – застосовує і модернізовані класичні зображення, на кшталт його зображення «Система обману», де накладаються одночасно два однакових зображення, і сюрреалістичні зображення – офісного працівника в діловому костюмі і в шоломі спартанця та зловісної павукоподібної істоти, яка націлилась на людське око. Такий самий зловісний сюрреалізм присутній і в розписах індонезійського художника WD, де сучасний хлопець в футболці та шортах тримає в руках пляшку з коктейлем Молотова і замість голови має голову одноокої рибоподібної істоти з щупальцями на голові... Гіпертрофовані графічні зображення жінок з заплющеними очима і довгим волоссям нагадують твори Пікассо і картину «Крик» норвезького художника Е.Мунка.

Художник Fikos вважається прихильником візантійського живопису, тому його графіті в районі Колонос в Афінах з поєднанням давньогрецької міфології і християнського символізму дійсно нагадують візантійські розписи за манерою зображень і кольоровою гаммою. Британський вуличний художник Алекс Мартінес любить реалізм в зображенні видових пейзажів, як він це зробив на стінах будинку, зобразивши екваторіальний африканський пейзаж з птахом туканом і папугами та голубами.

Стан розвитку сучасного стріт-арту відкриває принципово нові можливості для перетворення архітектурного простору виключно графічними і живописними методами. На мій погляд, застосування стріт-арту, особливо муралізму, видається доцільним при оформленні глухих торцевих фасадів будинків, воно дозволяє урізноманітнити однотипні фасади, надати рис цілісності міській забудові в випадках, коли зображення на фасадах відповідають одній ідеї і є стилістично близькими (рис.1). Крім цього, в муралізмі, особливо в 3D- розписах криється ефект певного перформансу, на мій погляд, такі розписи найбільш доцільні в парках розваг, місцях відпочинку, дитячих майданчиках, тощо, тоді як їх розташування на проїжджих частинах є невиправданим, оскільки створює небезпечні ситуації на дорогах (рис.1).

Муралізм є також виправданим і в інтер'єрах будівель різного функціонального призначення, як в житлових, так і в громадських будівлях, слід тільки зважати на призначення споруди, його характеристики, розміри, орієнтацію, тощо. Так, якщо приміщення є низьким, варто застосовувати світлі кольори на стінах і блакитний колір на стелі, аби приміщення здавалося вищим

і ширшим, якщо приміщення зорієнтоване на південь або південно-захід, доцільніше застосовувати в його оздобленні холодну кольорову гаму, теплі кольори наближають стіни, холодні віддаляють. Насичені кольори зменшують візуально розмір приміщення.

Крім цього, те, що доцільно в розписах на фасадах – зокрема, зображення потвор чи сцен катастроф – навряд чи доцільне в житлових або громадських приміщеннях, тому там частіше використовують більш нейтральні абстракції, зображення зоряного неба, тварин, пейзажі, тощо.

Таким чином, можна зазначити наступне:

1) поступово стріт-арт перетворюється на сучасний масовий вид мистецтва, тому ігнорувати його поширення недоречно, варто вдало використати його для естетизації міського середовища;

2) в Україні культура стріт-арту поки що помітно поступається культурі стріт-арту в США чи деяких країнах Європи, це стосується також і ставлення українського суспільства до появи графіті і муралізму на фасадах (відомі факти, коли на вимогу консервативних мешканців авангардні чи відверті мурали, навіть легально намальовані, забілювались). На мій погляд, переведення стріт-арту в ранг легального мистецтва, популяризація конкурсів стріт-арту, залучення до обговорення тематики міських муралів громадськості сприятиме зміні ставлення до стріт-арту як до явища.

Література

1. artifex.ru граффити Przemek-Blejzyk-8
2. culture.pl/pl/tag/street-art
3. Murale - street art w natarciu - Wiadomości24
www.wiadomosci24.pl/.../murale_street_art_w_natarciu_297663.html
4. Polacy namalowali największy mural w Rzymie. Włosi zachwyceni...
www.wykop.pl/.../polacy-namalowali-najwiekszy-mural-w-rzymie-wlosi-zachwyceni/
5. WYCIECZKA Nr 293 "Szlakiem murali Fundacji Urban Forms"
panaszonik.blogspot.com/.../wycieczka-nr-293-szlakiem-murali.html

Аннотация

Описаны современные методы эстетизации окружающей среды с помощью стрит-арта, охарактеризованы работы известных художников.

Ключевые слова: стрит-арт, мурал, архитектура, среда.

Annotation

Were described the modern methods of estetization of the environment with street-art, were characterized works of the famous painters.

Key words: street-art, mural, architecture, environment.

УДК 72.036.012

Ю.В. Івашко,

*професор кафедри основ архітектури і архітектурного проектування,
Київський національний університет будівництва та архітектури,*

В. В. Ніколаєнко,

*доцент кафедри основ архітектури,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка*

СТИЛІСТИЧНА СПЕЦИФІКА ІСТОРИЧНОЇ ЗАБУДОВИ СТАРОЇ ПОЛТАВИ

Анотація: в статті проаналізовано специфічні риси старої забудови Полтави, стилі архітектури, кількість пам'яток архітектури, які репрезентують кожний стиль.

Ключові слова: архітектурний стиль, історична забудова, м. Полтава.

Приклад історичної забудови старої Полтави свідчить про певні тенденції, які склалися протягом забудови міста (особливо з кінця XVIII ст. до початку XX ст.). Історична забудова розподіляється таким чином:

1. Окремі знакові об'єкти періоду класицизму-ампіру – перша половина XIX ст. (збудова навколо Круглої площі – будинок генерал-губернатора, Петровський кадетський корпус, Губернські присутні місця, Дворянське зібрання), а також комплекс корпусів колишнього інституту шляхетних дівчат, де зараз розташовується головний корпус та студентське містечко ПолтНТУ ім. Ю. Кондратюка (рис.1, 2).

Рис. 1. Будинок генерал-губернатора [4].

Рис. 2. Петровський кадетський корпус [4].

2. Архітектура доби українського козацького (гранчастого) бароко – представлена в вигляді окремих культових споруд (комплекс Хрестовоздвиженського монастиря, Спаська церква, відтворена Успенська церква) (рис.3, 4).

Рис. 3. Хрестовоздвиженський собор[5]. Рис. 4. Спаська церква [5].

3. Рядова забудова доби історизму-еклектизму другої половини ХІХст. - початку ХХст. – переважно одно-трьохповерхова, в тому числі садибного типу.

4. Архітектура доби модерну представлена різними за архітектурною цінністю спорудами – як унікальними – будинок Полтавського губернського земства, каплиця Святого великомученика Юрія Переможця, колишній Дворянський Банк – так і менш цінними будівлями, в яких стилістика модерну проявлена переважно в окремих накладних деталях, в той час як загальна планувальна і об'ємно-просторова композиція залишається традиційною для рядової житлової забудови Полтави попереднього часу (рис.5, 6).

Стильова специфіка історичної забудови Полтави полягає в тому, що тут представлений ампір високого рівня «імператорського міста Петербурга», що пояснюється запрошенням відомих петербурзьких і московських архітекторів.

Рис. 5. Будинок Полтавського губернського земства [5].

Рис. 6. Каплиця Святого великомученика Юрія Переможця [5].

Високий рівень відзначає також і об'єкти в стилістиці козацького бароко, які отримали специфічну назву «гранчасте бароко» в протиставу овалному католицькому бароко Західної України. Особливу роль в будівництві барокових храмів відіграв гетьман Іван Мазепа, за кошти якого було побудовано Хрестовоздвиженський собор, і саме він відбудував монастир після зруйнування татарами. За своєю об'ємно-просторовою композицією і планувальним вирішенням цей собор споріднений з Троїцьким собором у Чернигові і собором Мгарського монастиря біля Лубен.

Унікальною пам'яткою є «церква в церкві», дерев'яна Спаська церква, оббудована навколо цегляним футляром (рис.4). На жаль, не зберігся в первісному вигляді Успенський собор, а під час сучасної відбудови було змінено висоту від карнизу до верху бань (рис.7).

Рис. 7. Успенський собор [6]

До наших часів не збереглася полкова козацька канцелярія, яка розташовувалась на Івановій Горі.

Найбільш масовим типом забудови Полтави є рядова забудова доби історизму-еклектизму. В старій частині Полтави залишилось багато одноповерхових будиночків «цегляного стилю». В більшості будівель використовується типова схема фасаду та планування, але з накладанням окремих деталей певного стилю (звісно, в подібному випадку про стильову чистоту не йдеться й мови). Водночас серед рядових об'єктів доби історизму-еклектизму зустрічаються окремі оригінальні будівлі (наприклад, неоготичні чи навіть мавританські, але це скоріше виключення, ніж правило). Нарешті, досить різними за значенням і не вельми чисельними порівняно з забудовою доби історизму-еклектизму є об'єкти доби модерну, серед яких є своєрідні оригінальні пам'ятки (передусім мається на увазі модерн в національно-романтичному варіанті – українському або неоруському), хоча зустрічаються будівлі з різними варіаціями на тему декоративно чи класицизованого модерну.

Оскільки в сучасних умовах значна кількість старої забудови м. Полтави перебуває в незадовільному стані, доцільно було б звернути на неї увагу і скористатись досвідом сусідніх країн з метою включення їх до туристичних маршрутів по історичних вулицях міста.

Література

1. Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. Кудрицького А.В. – К. : «УРЕ» ім. М.П. Бажана, 1992. – 1024 с.
2. Чепелик В.В. Український архітектурний модерн / Упорядник З.В. Мойсеєнко-Чепелик. – К. : КНУБА, 2000. – 378 с.
3. Ясєвич В.Е. Архитектура Украины на рубеже XIX – XX веков / В.Е. Ясєвич. – К. : Будівельник, 1988. – 184 с.
4. Інтернет ресурс <http://an-3.livejournal.com/271678.html>
5. Інтернет ресурс <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
6. Інтернет ресурс <http://www.panoramio.com/user/3808393/tags/Полтава>

Аннотация

В статье проанализированы специфические черты старой застройки Полтавы, стили архитектуры, количество памятников архитектуры представляющих каждый стиль.

Ключевые слова: архитектурный стиль, историческая застройка, г. Полтава.

Abstract

In the article were analyzed the specific features of the old building of Poltava, the architectural styles, the number of monuments, representing each style.

Key words: architecture, historic buildings, Poltava.

УДК711.4

О. С. Зінов'єва,
доц., к.арх. КНУБА

РИТМІЧНО-ЕВОЛЮЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЛАНУ КИЄВА

Анотація: в статті аналізуються способи поліпшення міської планувальної структури та пропонується власний за допомогою методики ритмізації планувального каркаса міста. Зроблено висновки, що еволюційний розвиток міста вказує на об'єктивно існуючий об'єднуючий полірітмічний концептуальний рівень. На сучасному етапі цей рівень повинен забезпечити художню виразність і виразність міських інфраструктур, які зменшують простір, економлять час, перетворюючись в основу для формування нової мережі зв'язків.

Ключові слова: Київ, ритмізація, ритмічний базис, каркас планування.

Багатоплановість і динаміка чисельних факторів утворення міст і пов'язана з цим складність довгострокових прогнозів спонукають архітекторів до пошуку нових методів проектування, заснованих на структурних рішеннях, які б забезпечили у майбутньому можливість більш ефективно адаптуватись до непередбачених змін. У документах міжнародних конференцій останніх років, зокрема, Пекінській хартії, Конгресу у Берліні підкреслюється необхідність підвищення художнього рівня містобудівних рішень. Існує думка, що помилкам у містобудуванні та архітектурі неможливо запобігти, тому що їх важко уникнути в процесі розвитку населених пунктів. Разом з тим, ці помилки є одночасно і результатом недостатньої усвідомленості архітекторів щодо історії розвитку тих, чи інших міст, а також стосовно теоретичних основ їх просторової організації.

Містобудування та архітектура за всю історію розвитку накопичили багату кількість професійних знань та прийомів. Об'єктивно склалося так, що в архітектурі, як і в усіх проявах життя, широко розповсюдженим є прийом закономірного чергування ознак, властивостей, частин цілісного об'єкту. Таку закономірну послідовність за аналогією з точними науками іноді називають рядом чи ритмом, а ознаки, властивості та частини, що складають послідовність - елементами ряду. Ритмом в архітектурі на відміну від загальноприйнятого тлумачення, називають закономірну зміну – збільшення чи зменшення – деякої ознаки чи властивості, що сприймається візуально. Ритмічність є важливим чинником їх мінливості в часі та просторі. В дійсності ритм проявляється практично у всіх природних процесах, з іншого боку саме ритмічні закономірності дають можливість передбачити шляхи поступального розвитку чи мінливості тих чи інших явищ в перспективі.

Процеси функціонування міста підпорядковуються взаємодії багатьох просторових ритмів. Взагалі ритм є однією з закономірностей, за якими еволюціонує місто в цілому, а також його генеральний план. Ритм у формі та структурі розвитку плану характеризується модульністю та спрямованістю. Ритми накладаються один на один і взаємодіють, створюючи індивідуальні малюнки і конфігурації планувальної структури міста. В результаті змін, різноманітна ритмічна організація, що утворилась в різні періоди приводить до розріджених чи більш щільних планувальних композицій, створюючи відповідні зміни міського розпланування.

Київ, який має довгу історію, переживав різні історичні епохи. Кожного разу середовище існування людини повинно було адаптуватися до нових соціально-економічних умов, щоб якісно відповідати рівню свого часу. Тому збережена архітектурна та містобудівна спадщина Києва є багатошаровою.

Головними рисами плану Києва завжди була поліцентрічність та органічне розпланування. Спочатку вони були обумовлені рельєфом. Головні природні вісі ландшафту Києва формують лінії схилів правого берега Дніпра, на перехрещенні яких розташований Києво - Печерський монастир. Головні природні вісі лівого берега обмежують улоговина ріки та перетинаються в районі Лівобережного центра. Системи водорозподілів та тальвегів поділяють територію Києва на зони та ділянки, пропорційні одна одній, при цьому формується перший "шар" що задає подальшу ритмічну структуру. С початку в ній існували метричні співвідношення в плані, потім йшло ускладнення ритмічної картини, після зміни кількох ритмів створюється новий ритм шляхом накладання. Цей новий ритм "вбирав" в себе всі особливості попередніх, що є проявою принципу Кюрі - Вернадського, який був згаданий вище.

Елементи гармонійно організованої планувальної структури впорядковано розміщуються на території, на кожному етапі розвитку створюючи відносно цілісну і збалансовану архітектурно-містобудівну композицію. Конфігурація і тип розвитку планувальної структури на кожній наступній стадії планоутворення залежить від особливостей минулих етапів. Статичний тип планування визначається порядком стадій на етапі розвитку, параметрами освоєної території, конфігурацією магістральної мережі та системи центрів. При послідовній зміні територіального розвитку міста типи динамічних перетворень створюють певний ритмічний ряд. Відхилення від зазначеного ритму змін просторових характеристик планувальної композиції можуть бути обумовлені впливом природних факторів чи порушенням принципів еволюційного планоутворення.

Зміни, що вносились до міського плану свідомо, завжди велись в напрямку регуляризації, а саме – підвищення чіткості ритмічної структури. Як витікає з аналізу планів Києва різних періодів, послідовність ритмічних утворень має такі наступні тенденції: територіальне зростання, ускладнення планувальної структури та вертикальне розшарування.

З подальшим розвитком міста виникло багато факторів, які корегували його структуру. Будувалися необхідні додаткові вулиці та провулки, траси яких прокладалися в кращих для пересування напрямках. При цьому завжди бралася до уваги необхідність природнього водозливу. Завдяки цим та деяким іншим факторам можна зрозуміти виникнення різного роду звивів вулиць, які спершу могли бути прямі. З часом йшло природне нарощування нових частин міста у доповнення до старих. Після періодичних пожеж та наступних перебудов міста відкидалося все зайве, але залишалося тільки необхідне. В результаті вся планувальна система міста формувалася разом з вимогами функціональними, соціальними та процесами живої пульсації всього міського організму. В

значному ступені це пояснює відсутність у давньому Києві штучних елементів – площ з геометричною формою, регулярних трас. У місті все було доведено до природної необхідності, що стало підґрунтям просторової композиції Києва.

На кожному історичному етапі генеральний план Києва мав свій ритмічний малюнок. Кожний етап можна поділити на фази: іррегулярне розпланування та потім його узгодження з регулярною (прямокутною чи радіальною) сіткою. Нові покоління архітекторів зберігали цю структуру і розвивали далі закладені в ній великі архітектурно-містобудівні можливості. Вони не протиставляли нові утворення старим, але гармонійно ув'язували їх в ритмі, масштабі, масах, вдало єднали містобудівну поліфонію з законами гармонії, ієрархії та упорядкованості, акцентуючи серед другорядного головне і вдало зв'язували свої задуми із існуючим містобудівним середовищем. Ніколи не було в київському плані насильства місто будівельників над природою, навпаки, завжди бачимо обережне відношення до ландшафту.

Створена на ранньому етапі історії міста поліцентрично-лінійна система селитьби, як продемонстрував досвід півтора тисячорічного існування, мала великі внутрішні можливості розвитку. Вона відкривала шлях природному розвитку іррегулярного розпланування та росту забудови без зламу того, що вже існує. В точках перетину композиційних та геотектонічних осей в V-XII ст. почали формуватися культові, адміністративні та суспільні під центри, функціонально та візуально пов'язані з історичним ядром на Давньокиївській горі. Композиційні доміанти нових центрів з часом утворили цілісну композицію, побудовану на ритмічних рядах пропорційних співвідношень [3]. В середині XIII ст. основні центри Києва розташувалися на Давньокиївській горі (Десятинна церква та Софіївський монастир), Подолі та Печерську. Це був етап об'єднання окремих симетрично-метричних структур в ритмо - симетричну композицію. К середині XIX ст. до межі міста входять навколишні села, які створюють північну структуру, з центром в районі майбутнього масиву Оболонь. Південна структура мала центр в районі Печерського монастиря. К кінцю XIX ст. розрізнені природними перешкодами райони Києва об'єдналися в єдину ритмічну структуру.

Принцип субординації, підпорядкування окремих складових частин головній темі ритмічної структури був реалізований в Києві як один з найважливіших архітектурно-художніх і містобудівних принципів.

На новому етапі розвитку Києва з'явилася необхідність створення умов для багато аспектною життєдіяльності столиці України. Одним з факторів, що забезпечують вимоги, є поліцентричний та поліритмічний шар, що об'єднує планувальні структури міста. У сучасному Києві як урбаністичній системі одночасно існують, пристосовуються один до одного, багато різних

просторово-часових ритмічних утворень. До постійних “стереотипів” можна віднести види діяльності, пов'язані з пішохідним та транзитним рухом, з переважанням міських та маятникових міграцій. Взаємодія і відповідна поведінка різних категорій населення утворює умови “коливання” форм містобудівного простору. В цьому випадку ритм виступає як постійна, незмінна категорія, яка становить змістовну та формальну основу подальшого розвитку міста [2].

Еволюційний розвиток містобудування вказує на об'єктивно існуючий об'єднуючий полі ритмічний концептуальний рівень. На сучасному етапі цей рівень повинен забезпечити художню виразність та виразність міських інфраструктур, котрі зменшують простір, економлять час, перетворюючись на основу для формування нової мережі зв'язків.

Література:

1. Тимохін В.О. Архітектура міського розвитку. 7 книг з теорії містобудування – К.: КНУБіА, 2008. – 629 с., 158 іл.
2. Тимохин В.А. Территориальный рост и планировочное развитие города. – К.: Будівельник, 1989. – 104 с.
3. Шебек Н. М. Принципы пропорционирования композиции городского плана: Автореф. дис. ...канд. архитектуры :18.00.04 / КДТУБА. – К., 1994. – 24 с.
4. Нестеренко О.С. Просторова організація міського планування на основі закономірностей ритмічного розвитку.: Автореф. дис. ...канд. архитектуры :18.00.04 / КНУБА. – К., 2004. – 20 с.

Аннотация

В статье проанализированы способы улучшения городской планировочной структуры и предложен собственный - с помощью методики ритмизации планировочного каркаса города. Сделан вывод, что эволюционное развитие города указывает на объективно существующий объединяющий полиритмичный концептуальный уровень. На современном этапе этот уровень должен обеспечить художественную выразительность и выразительность городских инфраструктур, которые уменьшают пространство, экономят время, превращаясь в основу для формирования новой сети связей.

Ключевые слова: Киев, ритмизация, ритмичный базис, каркас планировки.

Abstract

The article tells about ways to improve urban planning structure and proposed its own way, by using techniques aligning planning frame of city. It is concluded that the evolutionary development of the city indicates objectively existing overall rhythmic unifying conceptual level. At present, this level should provide artistic expression and severity of urban infrastructures that change space, save time and becomes the basis line for the formation of a new network connections.

Keywords: Kyiv, rhythmization, rhythmic foundation, frame layout.

УДК 711.57

Г. Л. Ковальська*кандидат архітектури,**доцент кафедри дизайну архітектурного середовища,**Київський національний університет будівництва і архітектури, м. Київ*

РЕОРГАНІЗАЦІЯ МЕРЕЖІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У КВАРТАЛАХ ІСТОРИЧНОЇ ЗАБУДОВИ

Анотація: у статті розглянуто основні етапи формування кварталів історичної житлової забудови та створення мережі навчальних закладів. Надано пропозиції стосовно подальшого розвитку мережі закладів освіти.

Ключові слова: історична забудова, мережа навчальних закладів.

До 1830-х років місто Київ мало розосереджену структуру. У проектах планування і забудови міста, розроблених архітекторами Л. Станзані та В. Беретті (1833, 1837 рр.), передбачалось подолання цієї роз'єднаності, організація планувальних зв'язків середмістя з іншими містобудівними утвореннями або з новими територіями. Значну роль у впровадженні регулярних принципів організації архітектурно-містобудівного середовища відіграла діяльність одного з найвідоміших тоді в Києві зодчих - Вікентія Івановича Беретті. Беретті був видатним представником архітектури класицизму і в своїй творчості послідовно дотримувався класицистичних принципів містобудівного мистецтва: регулярного розпланування вуличної мережі; чіткої ієрархії всіх складових елементів планувальної та об'ємно-просторової структури міста; підпорядкування забудови планувальним осям з організацією на їх перетині містобудівних акцентів. Втілення вказаних принципів допомогло утворити цілісну розпланувальну систему, що поступово об'єднала вільно розташовані у мальовничому ландшафті містобудівні утворення, з яких до того часу складався Київ. У XIX – на початку XX століть визначилась конфігурація багатьох кварталів історичної забудови міста [1].

На початок XX ст. прийшовся справжній бум житлового будівництва. Стабілізація політичної ситуації, розвиток промислового виробництва сприяли піднесенню економіки міста, зростанню чисельності його населення. Саме у цей період - з 1910 по 1914 роки - в Києві було побудовано близько 2 мільйонів квадратних метрів капітального житла. Практично в ті часи було створено архітектурне обличчя центру сучасного Києва [2]. Архітектура кінця XIX – початку XX ст. значною мірою дотепер формує стилістичні риси міста і, насамперед, його центральних районів, в яких вона задає композиційний лад архітектурно-просторового середовища. Одночасно з житлом та об'єктами

громадського обслуговування будувались і загальноосвітні навчальні заклади. На початку XIX ст. мережа закладів загальної освіти була досить простою, функціонували переважно одно-чотирикласні навчальні заклади, українці не мали жодної семикласної школи. Наприкінці XIX ст. кількість початкових шкіл України складала майже 96 % усіх загальноосвітніх шкіл.

На початку 30-тих років XX століття функціональна структура шкіл була відносно простою. Із загальношкільних приміщень передбачалися лише бібліотека і їдальня. Таке становище в шкільному будівництві збереглося і в перші повоєнні роки. Школи довоєнних часів будівництва існують і на сьогодні у деяких районах міста. Зазвичай такі школи в процесі експлуатації були дещо реконструйовані за рахунок прибудови необхідних для процесу шкільного навчання окремих приміщень, переважно спортивних та актових залів. Після 1934 р. у Києві розпочалася широкомасштабна реконструкція великих масивів забудови у центрі міста, споруджувались значні комплекси нових будинків адміністративного та житлового призначення. Однак будівництво житла велося у кварталах без врахування об'єктів обслуговування населення. Третину житлового фонду Києва було знищено під час другої світової війни. Також зруйновано велику кількість дитячих садків і шкіл. У школах, збудованих в 1950-60-ті роки у зв'язку з переходом до обов'язкової середньої освіти розширився склад навчальних приміщень, з'явилася нова група приміщень для трудового навчання та фізкультурно - спортивних занять.

За радянських часів, коли реконструювали та ущільнювали історичну забудову кварталів, будували і додаткові навчально-виховні заклади. Але заклади, споруджені в той період, не відповідають сучасним педагогічним положенням і архітектурно-містобудівним нормативам, тому потребують суттєвої модернізації. На сьогодні центральні райони міст з історично сформованою забудовою викликають найбільшу зацікавленість інвесторів при будівництві нового житла. В кварталах, де переважає 4-5-ти поверхова забудова кінця XIX – початку XX ст., будуються нові багатоповерхові житлові будинки. Існуючі навчально-виховні заклади в таких районах перевантажені.

Більшість дитячих закладів та шкіл центральної частини історичних міст збудована раніше 1950-х р. за іншими нормативами, площа їх ділянок значно занижена, не відповідає сучасним нормативам. Загальношкільні приміщення в таких будівлях не забезпечують сучасні потреби учнів у культурних заходах та заняттях спортом. Нове багатоповерхове житлове будівництво значно змінює кількість населення у мікрорайонах з історично сформованою забудовою. Відповідно, збільшується кількість дітей шкільного віку, що обумовлює значне перевантаження навчальних закладів. Проблему ускладнює демографічного

ситуація, позитивна динаміка народжуваності дітей в останні роки, що само по собі є надзвичайно важливим соціальним явищем.

Значний розвиток будівельних технологій останніх часів надав можливостей для проведення нового будівництва на територіях зі складними природними умовами. До зазначених районів в центрі міста можна віднести території зі складним рельєфом, які раніше вважались непридатними для заселення, тому історично не формувались як житлові [2]. Зведення багатоквартирних житлових будинків на таких територіях загострює проблему забезпечення мешканців навчально-виховними закладами, адже ці райони центральної історичної частини міста не формувались, як житлові, а набули цієї функції останніми роками, тому в багатьох з них взагалі відсутні школи та дитячі садки в радіусі доступності до нових житлових будинків.

В даному випадку, на нашу думку, доцільно сформувати поблизу житла навчально-виховний комплекс для дітей та школярів 1-4 класів. Частину дитячих закладів невеликої місткості в подібних житлових кварталах доцільно розміщати у вбудовано-прибудованих приміщеннях нових житлових будинків. Для старших учнів найбільш ефективно на вільних (навіть відносно віддалених до 2000 м) територіях будувати нові кооперовані навчально-виховні комплекси або освітні кластери, в яких об'єднувати, школи, позашкільні заклади та частину закладів іншого громадського обслуговування, що дасть можливість створити повноцінний сучасний заклад освіти та культури і раціонально за рахунок кооперації використати земельні ресурси.

Враховуючи те, що робочі площі існуючих будинків шкіл в декілька разів нижчі за нормативні вимоги і відсутні вільні території для розширення навчально-матеріальної бази за рахунок добудови нових навчальних блоків, тут можливі наступні напрямки: значне зменшення місткості при збереженні всіх ступенів навчання від першого до одинадцятого класів, або створення на базі існуючої навчальної будівлі початкової (1-4 кл.) чи основної (1-9 кл.) школи. Перший напрямок, на наш погляд, малоефективний, тому що сучасне дороге навчальне устаткування потребує рентабельного використання, яке можливе при великій кількості учнів. Таку школу також важко комплектувати досвідченими викладачами спеціалізованих предметів, особливо для старших класів, у зв'язку з тим, що у них буде незначне навантаження, а відповідно і зарплата. Невелика за місткістю школа ефективна лише на початковому ступені навчання, де викладач працює постійно з одним класом і немає потреби у спеціальному навчальному обладнанні. Тому в історичній частині міста з ущільненою забудовою більш доречно поблизу житла на базі існуючих навчальних будівель формувати початкову або базову школи. Для старших 5 –

11 або 10 – 11 класів пропонується будувати нову спеціалізовану школу-гімназію чи ліцей на вільній території, бажано не на далекій відстані від житла. Така школа може формуватись в комплексі з вищими навчальними закладами, громадськими центрами, науково-дослідними установами тощо. Перерозподіл ресурсів між освітніми закладами сприяє створенню нових освітніх можливостей, зокрема розвитку матеріально-технічної бази відповідно до сучасних вимог.

За сучасними нормативами кожна школа потребує великі площі загальношкільних приміщень, якими неможливо забезпечити навчальний заклад. Шляхом вирішення цієї проблеми може бути будівництво спільного міжшкільного культурно-спортивного комплексу для навчально-виховних закладів житлового району. Міжшкільний культурно-спортивний комплекс може включати такі великі за площею приміщення, як спортивний зал, басейн, актовий зал та інші, а також площинні споруди (стадіон). У вільні від навчання години ці заклади працюватимуть як позашкільні навчальні заклади, яких також не вистачає в центральній частині міста. Всі зазначені різнорівневі школи та початкові комплекси спільно з позашкільними закладами та відповідними громадського обслуговування житлового району доцільно об'єднувати в кластери та територіальні освітні округи, що надає максимальних можливостей для повноцінного навчально-виховного процесу.

Література

1. Історико-архітектурний та історико-містобудівний опорні плани Києва/ НДІТІАМ, 2001 р.
2. Генеральний план міста Києва на період до 2020 року. Основні положення / Інститут «Київгенплан» АТ «Київпроект». – [Чинний від 28.03.2002]. – К.: Київська міська державна адміністрація, 2002. – 69 с.

Аннотация

В статье рассмотрены основные этапы формирования кварталов исторической жилой застройки и создания на их территории сети учебных заведений. Даны предложения по дальнейшему развитию сети учебных заведений.

Ключевые слова: историческая застройка, сеть учебных заведений.

Abstract

In the article the main stages of residential neighborhoods historic buildings and creating on their territory a network of educational institutions. The proposals for the further development of the network of educational institutions.

Key words: historic buildings, network of educational institutions.

УДК 72.01:728.5(477)

О. М. Козакова
*архітектор, магістр***ГОТЕЛЬНІ БУДІВЛІ ІСТОРИЧНОГО КИЄВА (НА ПРИКЛАДІ
ПОШТОВОГО БУДИНКУ НА ПОШТОВІЙ ПЛОЩІ)**

Анотація: в статті розглянуто специфічний різновид будівель з готельною функцією поштової станції.

Ключові слова: готельна будівля, поштова станція.

Стан дослідження проблеми. Передумови виникнення та процес поширення будівель з готельними функціями досліджували Алянський Ю. Л., Богданов И. А., Бродель Ф., Джанполадян Р. М., Мальська М. П., Рибчинський О. В., Прыжов И. Г., Baranowski B., Benker G., Bładek Z., Burszta J., Chrzanowski T., Gloger Z., Szczepaniak M., Tulibacki T. Особливості варіативного ряду типів будівель з готельною функцією та специфіку їх локалізації вивчали Барер С., Ремешило - Рибчинська О. І., Рибчинський О. В., Халпахчян О. Х., Швед В., Шиян Р., Шувалов В. М., Benker G., Tulibacki T., Wiczorkiewicz W.

Виклад основного матеріалу. Будівля з готельною функцією або готельна будівля це окрема будівля або її частина, придатна для тимчасового проживання постояльців. Період, коли готелі набули масового поширення вважають початок ХІХ ст., коли вони розповсюдились на території Західної України, зокрема та її західних. Вектор даного дослідження спрямовано у зворотному напрямку, адже інтерес становить виявлення усіх ланок архітектурної еволюції, вінцем якої є готель, як різновид міської архітектури зі сталим набором функцій. Таким чином, було виявлено, що означену ланку на різних етапах та проміжках часу формували відмінні за своєю архітектурою, функціональним навантаженням будівлі, а саме: гостьові приміщення при монастирі чи церкві (ІХ - ХХ ст.); гостьові приміщення в ратуші (ХІІІ – ХVІІ ст.); корчма (ХІV - ХІХ ст.); господи (ХV - ХVІІІ ст.); гостьові приміщення при палаці (ХVІ - ХVІІІ ст.); караван-сарай (ХVІ - ХІХ ст.); заїзд (ХVІІ - ХХ ст.); дворик (особняк) (ХVІІ - ХVІІІ ст.); готель (ХVІІІ - ХХ ст.).

Відповідно до історичних подій та процесів, які відбувались на території сучасної України, Західна її частина протягом тривалого часу перебувала в складі та під безпосереднім впливом таких країн як Польща, Литва, Австрія, Угорщина, в той час як Лівобережна Україна наслідувала традиції Російської імперії. В рамках подібного наслідування та запозичення, відбувалось і запозичення архітектурних традицій, стильових напрямів та особливостей.

Готельні будівлі не стали виключенням. До переліку будівель XVIII-XIX ст., що виконували готельні функції, окрім безпосередньо готелів відносяться також і поштові станції. Подібний тип будівель виник на території центральної України внаслідок прямого запозичення з території російської імперії. Поштова станція (новолат. *posta*, скор.. від *statio posita* - станція, де можна змінити коней) - заклад, створений для пересилки кореспонденції, посилок, грошових засобів. Окрім цього поштові станції слугували для перевезення пасажирів на конях (у випадку відсутності залізної дороги)[1].

В часи правління Августа виникла римська державна пошта (*cursus publicus*). В крупних центрах Римської імперії створювали поштові станції (*maosiones*, пізніше - *stationes*), котрі слугували для відпочинку та ночівлі мандрівників. Зазвичай, подібні поштові станції будували на відстані денної дороги. Між кожними двома *mansiones* існувало 6-8 *mutationes* для заміни коней. Пасажирів перевозили в спеціальних легких фірах - *rheda*. При станціях, розташованих на жвавих дорогах налічувалось одночасно бл. 20-40 споряджених коней [1].

В середньовічній Європі питаннями пересилки новин та перевезеннями пасажирів займалися окремі представники світської влади (Рис.1). Згодом, всю територію європейського континенту заповнила мережа королівських гінців, яку 1464 р. своїм указом створив Людовік XI. Таким чином, по території усіх його володінь було створено мережу станцій для заміни коней. Користуватись послугами такої поштової служби могли виключно королівські особи. Вважається, що представники роду Таксис із Бергамо, взявши на себе питання сполучення між Габсбурськими володіннями, поступово перейняли до своїх рук усю мережу поштових станцій Європи. Специфікою поштової служби, запровадженої Таксісами є те, що окрім королівської служби, користуватись послугами пошти могли і приватні громадяни [1].

На розвиток поштових зв'язків на Русі вплинуло володарювання татар, які ще в Азії облаштовували для гінців та послів спеціальні стани, куди місцеві жителі зобов'язані були доставляти коней та провізію. Слова «ям» та «ямщик» татарські, перше походить від «дзям» - дорога, друге - від «ям-чі», провідник. Ями поширились особливо в XVI ст. Ями будували на відстані 40-50 верст (43-53 км) [3]

В XVII ст. міста Архангельськ, Новгород, Псков, Нижній Новгород, українські міста були сполучені ямами з Москвою. Згодом Іван фан Сведен запропонував розширити мережу поштових станцій та трансформувати її в міжнародну поштову службу. Так, було налагоджено зв'язки з Москви через Смоленськ та Вільно з Польщею. Одночасно із закладенням міста Санкт-Петербург було прокладено поштовий тракт з Новгорода. Тоді ж було створено

поштову лінію від Москви до Білої Церкви. Ця поштова лінія була першою, влаштованою поза територією дії ямського приказу.

Рис.1. Поштова станція в Піренеях 1840 р. [5]

Поштову станцію в м.Біла Церква споруджено 1825-1831 рр. Так, поступово Біла Церква набуває статусу вузлового центру поштового сполучення, починаючи з 1805 року на поштовій дорозі Москва-Біла Церква-Одеса починається будівництво поштових станцій. Ансамбль споруд поштової станції Білої Церкви, вирізняється своєю не типовістю плану. Адже усі інші поштові станції будували за типовими проектами. До складу комплексу споруд поштової станції входять станційний будинок, готель, ямська, стайні, кузня, сарай та ін. Архітектура комплексу поштової станції вирішена в стилі класицизм. Готель являє собою одноповерхову споруду з вальмовим дахом. Розпланувальна схема готелю коридорна [2, с.127-128].

До сьогодні в м.Київ зберігся одноповерховий будинок, що входив до складу поштової станції свого часу (Рис.3). Знаходиться він на сучасній Поштовій площі. Проект будинку створено у 1852 році, будівництво тривало аж до 1865 року. Збудував поштовий будинок інженер М.Бензман. Поруч із самим станційним будинком стояли флігелі другої половини XIX ст., а з тильного фасаду згідно з проектом В.Безсмертного було споруджено двоповерховий корпус для служб, сараїв та гаражів. Описувана поштова станція забезпечувала зв'язок із житомирською станцією.

Під час будівництва станції метро «Поштова площа» було розібрано всі за винятком станційного будинку будівлі поштової станції. Було здійснено реставраційні заходи відповідно до проекту реставрації будинку станції (архітектори Р.Викова та ін.).

Сьогодні колишній поштовий будинок використовується як виставкове приміщення [4].

Рис.2. Стара поштова станція на Старовільській вулиці в м.Житомир

Рис.3. Поштовий будинок в м.Київ.

Підсумовуючи, варто відмітити, що відновлення автентичних готельних будівель, характерних для кожного з регіонів України, актуальне не лише з огляду заповнення «білих плям» в історії архітектури нашої держави, але й задля підвищення атрактивності краю, залучення грошових коштів та популяризації традицій.

Література

1. Брокгауз Ф. А. Энциклопедический Словарь Ф.А.Брокгауза и И.А.Ефрона [Електронний ресурс] / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон // С.-Петербург. – 1890. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.vehi.net/brokgauz/>.
2. Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР – Київ: Будівельник, 1983. – Т.1. – 378 с.
3. Писаревський І. М. Матеріально-технічна база готелів: підручник / І. М. Писаревський, А. А. Рябев. – Харків, 2010. – 286 с. – (ХНАМГ).
4. Поштовый будинок [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D1%88%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D0%B1%D1%83%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BA.
5. Benker G. Der Gasthof : von der Karawanserei zum Motel, vom Gastfreund zum Hotelgast / Gertrud Benker. – München : Verlag Georg D.W.Callwey, cop. 1974. – 284 s.

Аннотация

В статье рассмотрено специфический вид зданий с гостиничной функцией - почтовые станции.

Ключевые слова: гостиничное здание, почтовая станция.

Annotation

The article is dedicated to the study of specific hotel buildings called -post stations.

Key words: hotel building, post station.

УДК 351.853

І. В. Коротун,

к а., доцент кафедри архітектури

Чернівецького

національного університета імені Юрія Федьковича,

АРХІТЕКТУРНІ ОБ'ЄКТИ ВСЕСВІТНЬОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ, ЗАДАЧІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ І УПРАВЛІННЯ

Анотація: у статті висвітлюються проблеми організації збереження і управління об'єктами Всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО в Україні.

Ключові слова: збереження, управління, Всесвітня культурна спадщина.

Міжнародна діяльність зі збереження культурної спадщини була розпочата у XX столітті, у період між двома світовими війнами, **Лігою Націй** (організація - попередниця *Організації Об'єднаних Націй*). Відома Афінська хартія 1933 року (не плутати з Афінською хартією Ле Корбюзьє 1933р.), закликала (в тому числі) до *створення співтовариства держав – хранителів цивілізації*. Так був створений допоміжний підрозділ Ліги націй - Організація з питань інтелектуального співробітництва, статут якої був затверджений у 1931 році. 16 листопада 1945 р. був підписаний, а 4 листопада 1946 р. офіційно набрав чинності Статут Організації ООН з питань освіти, науки та культури - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (ЮНЕСКО). 16 листопада 1972 року, на 17-й сесії **Генеральної конференції ЮНЕСКО**, що проходила в штаб-квартирі ЮНЕСКО у Парижі, була прийнята *Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини* (Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage adopted by the General Conference at its seventeenth session Paris, 16 November 1972) [1].

Конвенція – перший офіційний міжнародний документ, що відобразив нагальну потребу у виявленні і збереженні нашої культурної і природної спадщини, яка має видатну універсальну цінність, є неповторною. У Конвенції спадщина *визначається як явище культури, побуту і т.п., отримане від попередніх епох, від діячів минулого, що ми передаємо майбутнім поколінням*. Спадщина є відображенням життя наших предків і існує сьогодні тільки завдяки особливим зусиллям з її охорони.

Конвенція стверджує, що на нас лежить моральна і фінансова відповідальність за збереження нашої загальної культурної і природної спадщини за допомогою міжнародного співробітництва. Відмінною рисою *Конвенції* є те, що вона поєднує збереження культури і природи: «Культура і природа доповнюють один одного: культурна ідентичність різних народів формується при безпосередньому впливі навколишнього середовища, і багато пам'ятників, будинки й об'єкти неповторні саме в гармонії з природним ландшафтом. Життєдіяльність людини наклала відбиток на ефектні природні куточки, частина яких сьогодні має значну духовну, культурну чи художню цінність [1]».

Статус ОВКС оформляється шляхом його включенням у Список об'єктів всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО. У 1978 році вперше 12 об'єктів були включені в Список всесвітньої спадщини. У 1994 році Комітетом всесвітньої спадщини була затверджена «Глобальна стратегія складання представницького і збалансованого Списку всесвітньої спадщини». Комітетом також був виданий «*Посібник з виконання Конвенції про охорону всесвітньої спадщини*», у якому пояснюється, як вибирають об'єкт для включення в Список

всесвітньої спадщини і які критерії враховуються. *«Посібник з виконання Конвенції про охорону всесвітньої спадщини»* визначав критерії, відповідно до яких об'єкти культури включаються до Списку всесвітньої спадщини. З 1992 року Комітет всесвітньої спадщини також визнав очевидний зв'язок між природою і культурою, що відображається у історичних місцевостях, містах, ландшафтах (анг. seant). Серед об'єктів, занесених до Списку ЮНЕСКО 80% від загальної чисельності складає архітектура у різних типологічних проявах: історичні центри, кремлі, фортеці, монастирі, палацові комплекси – резиденції, будинки та споруди.

12 жовтня 1988 року Україна, ще перебуваючи у складі СРСР, ратифікувала Конвенцію ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, а перша українська пам'ятка увійшла до переліку об'єктів Світової спадщини 1990 року на 14-й сесії Комітету Світової спадщини ЮНЕСКО. Надалі список об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні поповнювався у 1998, 2005, 2007, 2011 та 2013 роках. Крім того, список пам'яток зазнавав змін та розширювався у 2005, 2008 та 2011 роках.

Основний Список об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні станом на 2015 рік налічує 7 найменувань, що приблизно становить 0,68% від загальної кількості об'єктів Світової спадщини у світі (1034 станом на 2015 рік).

Так, 2005 року зазнала змін буферна зона об'єкта Київ: собор святої Софії та прилеглі чернечі будівлі, Києво-Печерська лавра, 2008 року незначних змін зазнав об'єкт Ансамбль історичного центру Львова, а 2011 року об'єкт Букові праліси Карпат було розширено за рахунок включення до Списку об'єктів Світової спадщини давніх букових лісів Німеччини.

Загальна кількість ОВКС ЮНЕСКО в Україні нараховує 7 об'єктів, з цієї кількості 6 об'єктів належать до культурної спадщини і визначаються культурними критеріями (i-vi). До природних належить лише один об'єкт (критерії vii-x) – Букові праліси Карпат. Суто в межах території України розташовано 4 з загальної кількості українських об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО, в тому числі, Стародавнє місто Херсонес Таврійський, АРК. Інші 3 пам'ятки транскордонні - частково перебувають на території інших держав: Німеччина, Угорщина, а геодезична дуга Струве розміщена на території 10 держав, крім України, це Норвегія, Швеція, Фінляндія, Росія, Естонія, Латвія, Литва, Білорусь та Молдова [2]. Ще 16 об'єктів знаходяться у *Тентатів листі* (Попередній список). підготовка документації номінаційного дос'є, адміністративне забезпечення процесу розгляду документації на різних рівнях (у відповідності з існуючими положеннями) потребують значних зусиль, залучення спеціалістів відповідного інтелектуального рівня, матеріальних затрат. Крім того, управління (менеджмент) об'єктом також повинно

здійснюватись на належному науково – технічному рівні. Отже, ця діяльність вимагає належного наукового супроводу, який на даний час забезпечується не достатньо.

Таким чином, після тривалої перерви, Україна почала процес відродження діяльності у сфері збереження культурної спадщини на міжнародному рівні.

Таблиця 1.

Регуляція МБ діяльності в межах буферних зон ОВКС ЮНЕСКО.

Рис. 1. Панорама об'єктів ЮНЕСКО – Києво – Печерська лавра з елементами дисонуючої новобудови, м. Київ.

Рис.2.Панорама Львова з елементами дисонуючої новобудови.

Разом з тим, сучасна політична і економічна ситуація в Україні, обумовлює виникнення і посилення ряду проблем системного характеру, які призводять до втрати цілісності культурної спадщини всіх рівнів цінності: світового, національного, місцевого. Загальний блок проблем формують 5 напрямків, які тісно пов'язані між собою. *Політичні* – перебування українських ОВКС та ОВКС тентатів-лист (АРК) за межами юрисдикції України, внутрішня нестабільність. *Юридичні*: не достатній рівень імплементації міжнародних нормативно – регулюючих актів у вітчизняному законодавстві, не достатній рівень відповідності українського законодавства сучасним світовим стандартам і міжнародній практичній діяльності. Відсутність в українському законодавстві категорії ОВКС. *Адміністративні*: відсутність єдиної державного органу управління, підпорядкованість об'єктів різним інстанціям, не впорядковані права власності і обов'язки власників, відсутність державного моніторингу стану культурної спадщини всіх рівнів цінності, низький рівень консолідації управлінського апарату, наукових і громадських організації. Розрізненість зусиль нівелює окремі, навіть значні, досягнення і знижує релевантність управлінських заходів. *Економічні*: систематичне недофінансування реставраційних робіт призводить не тільки до руйнації самих об'єктів. *Наукові*: Відсутність наукових праць, присвячених регулюванню містобудівної діяльності в межах ОВКС, та їх буферних зон. Скорочення навчальних програм з реставрації. Розформування і значне скорочення науково – дослідних і

проектних інституті НІІТАМ, УкрЗахідпроектреставрація. Діючий Науково-дослідний інститут пам'яткоохоронних досліджень Міністерства культури України лишається єдиною державною установою, де можуть працювати спеціалісти високої кваліфікації означеного профілю. Фактичне самофінансування інституції робить неможливим виконання фундаментальних досліджень і методологічних розробок для створення відповідної наукової бази спрямування керунку і організації сучасної діяльності в сфері охорони культурної спадщини.

Ефективне виконання задач збереження, реставрації і наукового дослідження ОВКС, потребує вдосконалення вітчизняного законодавства, управління та розвитку наукової бази регулювання діяльності збереження ОВКС в Україні.

Література

1. Електронний ресурс: <http://whc.unesco.org/en/conventiontext/> Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage.
2. Електронний ресурс: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=181%2F96&p=1260343170231885>
3. Електронний ресурс: <http://whc.unesco.org/en/globalstrategy/>
4. Коротун И.В.: Культурное наследие ЮНЕСКО и аспекты регламентации архитектурно – градостроительной деятельности/Tarix, insan v s miyyat/ Elmi-n zeri v elmi-metodik jurnal/Azerbaycan respublikasi t hsil nazirliyi Dfri pedagoji kardlarin ixtisasartirma v yenid nhazirlanma institute/Baki – 2014/ - ст. 98 – 106
5. Коротун І.В.: Сучасна практика архітектурно – містобудівної діяльності в межах буферних зон об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (на прикладі країн Європи)/Міжнародний досвід охорони, збереження та популяризації об'єктів Всесвітньої культурної спадщини. Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції/Міністерство культури України, Національна комісія у справах ЮНЕСКО, Національний Києво – Печерський історико – культурний заповідник, Україна, Київ, 2015. – ст.40 - 44

Аннотация

В статье рассматриваются проблемы организации сохранения и управления объектами мирового культурного наследия ЮНЕСКО в Украине.

Ключевые слова: сохранение, управление, мировое культурное наследие.

Annotation

The publication highlights the problems of preservation and management, the World Cultural Heritage of UNESCO

Keywords: preservation, management, World Cultural Heritage.

УДК 721

В. І. Книш*канд. арх., доцент кафедри теорії архітектури КНУБА***І. О. Іщенко***магістр арх., кафедра теорії архітектури КНУБА*

ПИТАННЯ ВИСОТНОГО БУДІВНИЦТВА В ІСТОРИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ МІСТА КИЄВА

Анотація: розглядаються проблеми хаотичної, зокрема висотної, забудови центральних (історично сформованих) частин великих міст України і, в тому числі, м. Києва, питання екології та нормативно-правового врегулювання. Аналіз негативних наслідків сучасної практики забудови центральних районів привів авторів до винаходу деяких принципових підходів покращення ситуації, що склалася, серед яких і своє бачення можливостей розвитку в перспективі залучення у проектування і будівництво висотних будинків вертикального озеленення фасадів.

Ключові слова: забудова центральних районів міста, історичне середовище, висотне будівництво, вертикальне озеленення фасадів, забруднення довкілля, екологія.

На сьогоднішній день в місті Києві дуже помітно проявляється хаотична забудова не тільки у «спальних», а й у центральних його районах. На першій лінії забудови, а також посеред кварталів, будуються об'єкти підвищеної поверховості, що сильно змінюють силует міста, композиційно суперечать існуючій історичній забудові. Це призводить до ряду проблем.

До прикладів безвідповідального та недбайливого підходу до проектування та будівництва висотних будівель у центральній частині міста можна віднести:

- житловий комплекс на Кловському узвозі, 7 (що на сьогодні є найвищим хмарочосом в Україні), який порушує силует правого берега міста, при спогляданні з лівого, зокрема присутнє «сперечання» об'ємів будинку та Великої лаврської дзвіниці, а з деяких ракурсів навіть перебивання хмарочосом останньої.
- Висотна забудова по вулицях Саксаганського, Жилянській Володимирській, Великій Житомирській та інших.

Згідно з даними, отриманими за допомогою вимірювальних станцій у Свалбарді (Північна Норвегія), концентрація вуглекислого газу в атмосфері Землі досягла рекордно високого рівня. Результати вимірювань показали, що

концентрація CO₂ в атмосфері становить 397 ppm (частин на мільйон) До промислової революції рівень CO₂ складав 280 ppm.

Прискорені темпи росту концентрації вуглекислого газу в атмосфері дуже явно спостерігаються. З 1970 по 2000 роки вміст CO₂ в атмосфері планети кожен рік підвищувався на 1,5 ppm. З 2000 по 2006 роки щорічне підвищення рівня вуглекислого газу вже складало 2,0 ppm. У 2007 році темпи росту концентрації CO₂ досягли 2,14 ppm. За 2008 рік вміст CO₂ в атмосфері збільшився ще на 2,5 ppm [1].

Кількість CO₂ в атмосфері зростає результаті спалювання палива в сукупності зі стрімким знищенням широколистяних порід дерев (а також нестатком фруктових насаджень), заміщенням їх хвойними породами, що виробляють мало кисню і поглинають мало вуглекислого газу. За даними наукових досліджень, велика частка викидів CO₂ припадає також на будівництво та експлуатацію будівель. Якщо темпи надходження в атмосферу CO₂ збережуться, то в найближчі півстоліття вміст останнього в повітрі може катастрофічно зрости, що призведе до глобальних змін клімату. На фоні постійного розповзання міст, заміщення зелених зон забудовою, що не відповідає сучасним принципам екологічності та енергоефективності, будівництва доріг, знищення лісів (особливо листяних порід), недбалості про озеленення територій тощо ми відчуваємо ці зміни на собі уже зараз.

Зазначені глобальні проблеми екології призводять в тому числі й до погіршення мікроклімату міста, що створює некомфортні та агресивні для фізичного та психічного здоров'я людини умови проживання. Місто стає для людини негативним загазованим середовищем із асфальту та бетону. Наразі маємо збільшення кількості хронічних захворювань, у тому числі й респіраторних, а також появу так званих «хвороб цивілізації».

За останні десятиліття «зелена» площа в Києві різко скоротилась. Затверджена Київською міською радою Концепція розвитку зелених насаджень [2], якою передбачається як реконструкція існуючого паркового господарства, так і створення нових паркових зон по факту не виконується належним чином.

Згідно до затвердженої Київською міською радою Екологічної угоди міст [3], яку у 2005 році підписав Київ у числі 50 провідних міст світу, на відстані 500 метрів від кожного житлового будинку має бути озеленена зона, а половина всієї поверхні тротуарів має перебувати під тінню дерев.

Нажаль зазначені в декларації принципи організації міського середовища в жодному випадку не ілюструють сьогоденний стан міста. Майже все, що стосується зелених зон у Києві, є лише імітацією дотримання відповідних норм.

Через нестачу місця для розвитку нової забудови, зелені масиви, у тому числі й парки, опинилися під загрозою знищення. Земля в Києві є дорогою, а тому ведеться боротьба за кожен шматок землі, що придатна для нового багатоповерхового будівництва.

Тож особливу увагу слід приділити критичним зауваженням щодо будівництва хмарочосів в центральних районах міста з позицій стрімкого ущільнення забудови, зниження площі зелених насаджень, руйнування історичного середовища та силуету міста в цілому та центральних районів зокрема.

З одного боку, у якості запобіжної міри можна заборонити висотне будівництво у історичних районах міста. Але такий спосіб вирішення проблеми є малоефективним. Враховуючи юридичний нігілізм нашого суспільства, існуючою на даний час законодавчо-нормативною базою важко зупинити стихійність даного будівництва: забудовник буде шукати «слабкі місця» у законі або інші способи отримання максимального прибутку від будівництва, що призведе до не менш негативного для Києва результату.

З іншого боку, прогрес міст у напрямку до збільшення щільності не зупинити, оскільки він має більш-менш природний характер для сучасного інформаційного суспільства, враховуючи стрімкий процес урбанізації, розвитку інженерії, науки та техніки. Тому автори бачать необхідність саме в **урегулюванні** стихійності ведення будівництва в місті в цілому, та будівництва висотних будівель в центрі міста зокрема.

По-перше, необхідно відкоригувати та доповнити існуючу нормативно-правову базу, щодо врегулювання висотної забудови та будівництва у історичному середовищі, до якого слід відносити не тільки пам'ятки архітектури багатівкової давності, а й забудову 19-20 століть. По-друге, пропонується регламентувати вимоги до об'ємно-просторових та композиційних рішень висотного будівництва, а саме:

- Вертикальне озеленення фасадів, що включає у себе використання систем навісних «зелених» фасадів з вічнозелених «килимових» порід рослин (рис. 1) та консольні частини фасадів, призначені для висадки на них як трав'яних, витких рослин, так і чагарникових та невеликих деревних порід (рис 4, 5).

- Озеленення покрівель, збільшення площ рекреаційних та озелених ділянок за рахунок використання покрівель та стилобатів будівель. Створення багаторівневих зелених зон та парків «на висоті» (рис. 2-а, 2-б, 3).

- Ступінчаста та/або різнорівнева структура будівель з озеленими терасами та галереями (рис. 2-а, 2-б, 3).

- Модульна конструктивна система будівель, при якій відкриті та напіввідкриті «зелені» поверхи чергуються з закритими модулями громадського або житлового призначення.
- Урахування ракурсів, з яких буде проглядатись висотна будівля, з метою не допускати порушень гармонії силуету міста. Виключення нагромадження композиційних вертикальних домінант в окремому візуальному секторі.

Рис. 1 The Oasis of Aboukir, Париж, Франція, Patrick Blanc (заг. вигляд) [4].

Так як при озелененні фасадів можна стикнутися із проблемою холодів у типовому для Києва кліматі, пропонується її вирішення використанням у деяких випадках вічнозелених, хвойних та морозостійких порід рослин, а також улаштуванням крило-відкритих зимових садів, атріумів та терас із системами, що трансформуються залежно від періоду року.

На прикладі розвинених європейських та азійських міст можна побачити, що й при щільній забудові можна створити комфортні умови проживання та знайти місце для зелених насаджень (рис. 1-5). Численні проекти та реалізовані об'єкти здобувають міжнародні нагороди та слугують прикладами для забудови міст найближчого майбутнього.

Авторське (арх. Книш В. І.) проектне рішення в контексті даних питань подано на рис. 2-б. Два 30-поверхових житлових будинки входять до багатофункціонального комплексу, розташованому по проспекту Миколи Бажана на Княжому Затоні в м. Києві. На проспект Бажана виходить споруда громадського призначення з об'ємно-просторовою озелененою терасною структурою. Таке рішення викликане бажанням створити більш комфортні умови для мешканців житла, захистивши їх від шуму та загазованості проспекту. В глибині ділянки знаходяться два багатоповерхових будинки точкового типу, що об'єднані між собою розвиненим стилобатом.

Питанням вертикального озеленення висотного будинку та екологічного будівництва у центрі Києва також присвячені курсові та конкурсні проекти автора арх. Іщенка І. О.

Рис. 2-а ACROS Fukuoka Prefectural International Hall, Фукуока, Японія, 1994 [5].

Рис. 2-б Багатофункціональний житлово-громадський комплекс по пр. М.Бажана, м.Київ, УЦІММ, арх. В.Книш, А.Білоцький, інж. М.Турчин (ілюстрація автора).

Рис 3 Будинок-гора, торговельний комплекс Namba Parks, Осака, Японія, 2003 (загальний вигляд) [6].

Рис. 4 Екологічний готель-сад «ПаркРоял» (Parkroyal), Сингапур, арх. бюро WOHA, 2012 (фасад, загальний вигляд) [7].

Рис. 5 Проект житлового комплексу *Bosco Verticale*, Мілан, Італія, арх. Стефано Боепі (загальний вигляд) [8].

Ідея створення «озелених» хмарочосів, по суті, не нова, але в більшості випадків вона існує лише на рівні проектів та концепцій. Надзвичайна актуальність даного напрямку у світі, має послужити поштовхом для його розвитку й в Україні як в області концептуального проектування, так і в реалізації.

Тож, якщо узагальнити (рис. 6), пропонується рішення піднятих у статті проблем:

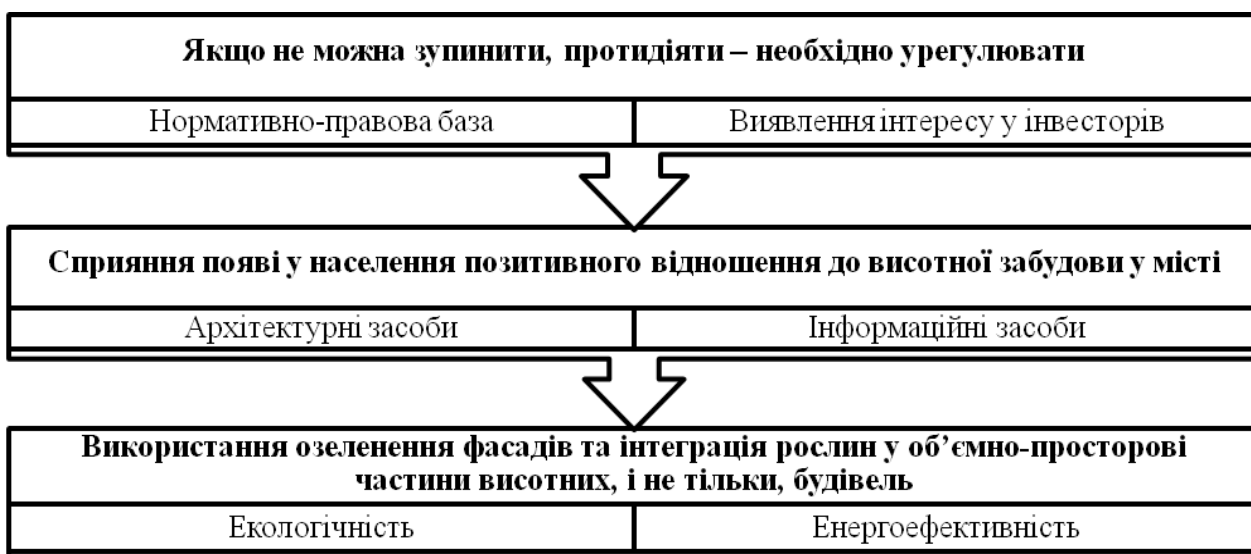

Рис. 6 Схема рішення проблем висотного будівництва в центрі міста.

На думку авторів, дотримання принципів енергоефективності та екологічності при проектуванні помітно зменшить негативний вплив від спорудження та експлуатації будівель на клімат Землі. Органічні «зелені» будівлі (це стосується не тільки новостворюваних, а й будинків, які можливо реконструювати), що нагадуватимуть велетенські дерева, водоспади, пагорби та інші природні утворення будуть набагато краще вписуватись у міське середовище, зокрема центральної його частини, а також збільшать площу зелених насаджень або, принаймні, компенсують її втрату від забудови. Це також підвищить рівень комфорту як використання таких будівель, так і проживання у місті в цілому, що призведе до підвищення репутації такого будівництва серед населення, яке є одночасно його споживачами. В результаті, підвищення прибутку від експлуатації таких будівель зацікавить інвесторів та забудовників вести проектування та будівництво саме у цьому перспективному напрямку. Такий підхід підтвердить звання Києва, як найзеленішої столиці, зупинить вже розпочатий процес руйнування силуету міста, стане поштовхом для покращення екологічної ситуації.

Література

1. Природа.SU – научно-популярный журнал о природе, экологии и окружающей среде [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://www.priroda.su/item/869>
2. КИЇВСЬКА МІСЬКА РАДА, X сесія IV скликання, РІШЕННЯ від 19 липня 2005 року N 806/3381 «Про затвердження Програми розвитку зеленої зони м. Києва до 2010 року та концепції формування зелених насаджень в центральній частині міста» (чинність Програми, затвердженої цим рішенням, продовжено на період 2010 - 2015 років (згідно з рішенням Київської міської ради від 27 листопада 2009 року N 714/2783))
3. Київська міська рада. Екологічна угода міст [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://kmr.gov.ua/uk/content/ekologichna-ugoda-mist>
4. The Oasis of Aboukir green wall by Patrick Blanc [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://www.dezeen.com/2013/09/08/the-oasis-of-aboukir-green-wall-by-patrick-blanc/>
5. Emilio Ambasz & Associates, Inc. [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://emilioambaszandassociates.com/portfolio/Fukuoka-Prefectural-International-Hall>
6. Japan's Namba Parks [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://inhabitat.com/japans-namba-parks-has-an-8-level-roof-garden-with-waterfalls/>
7. Экологичный отель-сад Parkroyal в Сингапуре - A-Deco - Идеи дизайна [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://a-deco.net/index/parkroyal/0-626>
8. [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://www.dw.com/ru/награжден-самый-зеленый-небоскреб-мира/a-18074614>

Annotation

authors consider the problems of chaotic, particularly high-rise, construction in central (historical) parts of the biggest cities of Ukraine and especially in Kyiv, ecological problems and issues of standards & legal regulation. Analysis of the negative effects of modern practice of building in central districts of Kyiv has led authors to invent some fundamental methods of improving the current situation, including their view of development opportunities in the long term inculcation of vertical gardening of facades in the high-rise design and construction.

Keywords: construction of the central areas of the city, historical environment, high-rise building, vertical gardening facades, environmental pollution, ecology.

Аннотация

рассматриваются проблемы хаотичной, в основном высотной, застройки центральных (исторически сформированных) частей больших городов Украины и, в том числе, г. Киева, вопросы экологии и нормативно-правового регулирования. Анализ негативных последствий современной практики застройки центральных районов привел авторов к изобретению некоторых принципиальных подходов улучшения сложившейся ситуации, среди которых и свое видение возможностей развития в перспективе внедрения в проектирование и строительство высотных зданий вертикального озеленения фасадов.

Ключевые слова: застройка центральных районов города, историческая среда, высотное строительство, вертикальное озеленение фасадов, загрязнение окружающей среды, экология.

УДК 72.01/035

В. В. Куцевич,

*доктор архітектури, професор, завідувач
кафедри АПЦБС Київського національного
університету будівництва та архітектури*

КИЇВСЬКІ ПАМ'ЯТКИ АРХІТЕКТУРИ В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Анотація: у статті розглядаються київські храми, які зводилися під час першої світової війни. Надаються пропозиції щодо можливості проведення реконструктивних та реставраційних робіт відносно недобудованого храму-пам'ятника в ім'я Святого чудотворця Миколая на Звіринці, а також встановлення пам'ятного знака (хреста) по колишній вул. Ново-Павлівській на місці знесеної греко-католицької церкви.

Ключові слова: перша світова війна, братські військові кладовища, каплиці, пам'ятники, хрести, храм-пам'ятник, православний храм, греко-католицький храм, реконструкція, реставрація, реновація.

Постановка проблеми, актуальність дослідження. Інформацію про втрачені українські церкви Києва, які переважно містяться в історичних та мистецтвознавчих працях, подано стисло із зазначенням основних дат та подій, що потребує проведення додаткових досліджень. Питання, пов'язані з втраченими об'єктами і дотепер є предметом наукових досліджень, хоча ці праці здебільшого мають документальні та іконографічні джерела. Разом з тим, через великі масштаби втрат серед пам'яток архітектури та недостатнє опрацювання цієї тематики на регіональному рівні.

Основна частина. 28 липня 1914 р. керівництво Сербії відмовилося виконувати ультиматум Австро-Угорщини, яка вимагала негайно розслідувати вбивство спадкоємця трону Франца Фердинанда. Місяць тому його застрелили у Сараєво сербські націоналісти. У відповідь на відмову австрійці оголосили війну балканській державі. Головним «покровителем» Сербії була Російська імперія. Наступного дня тут розпочали загальну мобілізацію. Ще за три дні Німеччина – союзник Австро-Угорщини – оголосила війну Росії. Так розпочалася Перша світова війна, що тривала до 18 листопада 1918 року [1].

1 серпня 1914 року Російська імперія, а разом з нею і більша частина території сучасної України, вступили у Першу світову війну. Українці опинилися між двох ворожих імперій – Російської та Австро-Угорської. За підрахунками істориків, у складі російської імперської армії воювало близько чотирьох мільйонів українців, у лавах австро-угорського війська – близько 700 тисяч, коло мільйона з них ніколи не повернулися до рідної домівки, їхні могили розкидані повсюди, в Європі – на землях нинішньої Австрії, Німеччини, Польщі, Словаччини, Румунії, Білорусі, України, Сербії, Росії...

Пам'ятників воїнам, які загинули на полях боїв Першої світової війни, на жаль, споруджувалося дуже мало, і більшість з них не дійшла до нас. Для того, щоб розглянути київський некрополь з похованнями цього періоду, слід дещо зануритися в далеку історію стародавнього Києва, який з давніх-давен був містом-фортецею [2].

Ще на межі VI-VII сторіч у місті з'явилися перші укріплення у вигляді ровів і валів. У Києві постійно зосереджувалася велика кількість війська, а з 1862 року було створено штаб Київського військового округу.

Тривалий час поховання померлих військовослужбовців з різних причин здійснювали в тих же місцях, що і небіжчиків із числа цивільного населення міста. У 1888 році за наказом імператора Олександра III по усій країні були влаштовані військові кладовища. Так, у Києві були визначені ділянки для них на Байковій горі, поблизу Брест-Литовського шосе, біля Києво-Шулявської Свято-Магдалинівської церкви (не збереглася), на території Лук'янівського православного кладовища та ін.

Православна церква також не залишилася осторонь вирішення подібних справ. У 1909 році Святий Синод з метою увічнення пам'яті про воїнів, які загинули під час російсько-японської війни, запропонував записувати їхні імена на внутрішніх стінах притворів тих церков, парафіянами яких вони вважалися, або на особливих дошках, встановлених у тих самих притворах за згодою місцевих причтів і за дозволом єпархіального керівництва.

Схожа ситуація відбувалася і під час Першої світової війни. Так, у 1914 році начальник Київського військово-окружного санітарного управління звернувся до київського міського голови з клопотанням про відведення спеціальної ділянки міської землі для поховання нижчих військових чинів, що померли у госпіталі та військових лазаретах, бо місць для них на Госпітальному цвинтарі не вистачало.

Одночасно Олександрійський комітет опікунства над пораненими звернувся до імператора Миколи II із пропозицією, щоб воїнів, які померли в госпіталях і лазаретах, ховали в населеному пункті лише в одному місці – на Братському кладовищі, в якому повинен бути виконаний відповідний благоустрій: засадження деревами, обнесення огорожею і т.ін. Крім того, на території кладовища дозволялося зводити каплиці, пам'ятники, хрести, які увічнювали пам'ять про жертви війни [3].

Втіленням цього задуму переймалися і земські, і громадські установи, які разом з комітетом і Св. Синодом домоглися його схвалення імператором, що сприяло Київській думі ухвалити створення таких Братських кладовищ на міських цвинтарях. Але згодом вона змінила своє рішення, визначивши для Братського військового кладовища земельну ділянку на Звіринці з одночасним спорудженням на ній храму-пам'ятника в ім'я Святого чудотворця Миколая [4].

Проект храму розробив архітектор П.П.Фетисов, а деталізував його архітектор В.М.Риков. Запроектований у рідкісному для Києва неоруському стилі з використанням елементів модерну. Перекритий восьмигранним шатром на складному поясі з кокошників, проект храму дещо нагадував церкву Вознесіння у с. Коломенське (1532) поблизу Москви. Його було передбачено двопрестольним: верхній вівтар присвячувався Святому чудотворцю Миколаю, а нижній (у підземному поверсі) – Св. Олексію. Крім того, передбачалося влаштувати склеп для поховання вищих армійських чинів. Архітектурний образ храму простий і ясний, стрімкий і монументальний, відрізняється цілісністю та оригінальністю форм (рис. 1).

Урочиста церемонія закладання храму відбулася 12 червня 1916 року у присутності вдовствующої імператриці Марії Федорівни. Священниками сусіднього Свято-Троїцького Іонівського монастиря було проведено хресний хід.

Почали надходити грошові пожертвування на утримання майбутнього Братського кладовища, де на терасах схилу горба мали ховати загиблих офіцерів і нижніх чинів [5-11].

У 1917 році в Києві було засноване місцеве відділення «Товариства пам'яті воїнів, які загинули на війні з Австрією, Німеччиною та Туреччиною у 1914-1916 роках», а 22 липня військове духовенство Київського гарнізону відслужило панахиду за воїнами, що спочивали на новому Братському кладовищі та ще на двох військових кладовищах на Звіринці з нагоди третіх роковин від початку першої світової війни.

У 1917 році будівництво завершилося начорно і без зведення шатрового завершення з куполом, виконання зовнішнього і внутрішнього опорядження. Через події жовтневої революції та громадянської війни храм лишився недобудованим і неосвяченим, крім того, він сильно постраждав під час вибуху в звіринецьких порохових складах у червні 1918 р.

Після жовтневого перевороту 1917 р., природно, відбуваються відмова від усього, що було пов'язане з християнством, та впроваджувалися зміни у сфері офіційної меморіальної культури. При цьому робиться спроба витиснення колишньої поховальної обрядовості, і заміна її новою. Пропагандується проведення кремації та будівництва крематоріїв. У 1920-1930-х роках були розроблені проекти крематоріїв для різних міст.

Рис. 1 – Проект храму-пам'ятника в ім'я Святого чудотворця Миколая на Звіринці у Києві. Загальний вигляд

У Москві на території Донського монастиря був відкритий перший крематорій. У кінці 1934-го року журнал «Соціалістичний Київ» інформував читачів про те, що в 1935 році буде упорядковано нове кладовище на Звіринці, а недобудований храм пропонувалося перетворити на крематорій. Але вже було не до того, оскільки Звіринець визначили місцем для створення Центрального ботанічного саду Академії наук УРСР. Під нього відводилося 117 га землі із будівлями Свято-Троїцького монастиря та приватною забудовою. Однак розроблення проекту затягнулося, його затвердили лише в 1938 році (рис. 2).

Рис. 2 – Недобудований храм-пам'ятник в ім'я Святого чудотворця Миколая на Звіринці у Києві. Рисунок В.А.Куцевича. Початок 50-х років XX ст.

У 1950-ті роки міськрада передала недобудовану споруду храму разом із ділянкою площею 2,5 га Інституту металокераміки і спецсплавів АН УРСР. Об'єм церкви був почленований металевими перекриттями, на яких влаштували лабораторні приміщення. Неподалік від храму в 1966 р. були зведені два нових корпуси, а в 1977 р. – третій. Колишнє Братське кладовище було знищене.

Зараз будівля храму стоїть у глибині території Інституту проблем міцності НАН України і використовується як його лабораторія. Будівля храму добре проглядається у панорамах Печерська та Звіринця.

Ще один храм у Києві став пам'яткою історії першої світової війни. Так, хід військових подій спричинили наплив до Києва численних полонених та біженців-українців з Галичини. Через це адміністрація міста мусила надати згоду щодо спорудження української греко-католицької церкви. Так, на Ново-Павлівській вулиці, на півдорозі до вул. Гоголівської та Обсерваторної у 1915-1916 роках на потребу вояків австрійської армії – галичан – була зведена греко-католицька (уніатська) церква. Це була невелика одно купольна дерев'яна церква XIX сторіччя покрита гонтом, яку розібравши, привезли з Галичини, зайнятої російськими військами, і знову звели у Києві [12]. Українці греко-католики ходили до неї і по війні, в 1920-х роках (рис. 3-4). Існують ще матеріали, які вказують на авторство проекту цієї церкви (1916) львівського архітектора Левинського І.І. (1851-1919). Під час війни в 1915 р. був заарештований російською окупаційною владою і серед інших заручників вивезений до Києва, де і брав участь у спорудженні греко-католицького храму [13]. У 1935 році церкву було знесено, а на місці її розташування влаштовано спортивний майданчик.

*Рис. 3 – Дерев'яна греко-католицька церква у Києві. Загальний вигляд купола.
Фото С.І.Притикіна, березень 1935 р.*

*Рис. 4 – Іконостас дерев'яної греко-католицької церкви у Києві.
Фото 30-х років XX ст.*

Висновки. За радянські часи історії першої світової війни на приділялося великої уваги, так як ідеологічно вона вважалася імперіалістичною. Але, мабуть, настав час вшанувати доброю пам'яттю полеглих та підняти питання про можливість відновлення храму-пам'ятника на Звіринці з упорядкуванням залишків Братського військового цвинтаря. На місці, де діяла греко-католицька церква, рекомендується встановити пам'ятний хрест, щоб нагадував про полонених і біженців-українців з Галичини. На основі аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду проведення реставрації, реконструкції, відновлення, реновації історичних будівель зроблено висновок про необхідність розроблення державної програми «Реставрація, реконструкція, капітальний ремонт цивільних будівель і споруд, які мають історичну та архітектурно-художню цінність». Вважаємо, що така програма сприятиме включенню історико-архітектурної спадщини в соціокультурне життя України [14]. Історичні роздуми про вплив війни на життя суспільства на початку XX сторіччя викликають на проведення паралелей з воєнною ситуацією, яка склалася в Україні в 2014 році – майже сто років тому.

Література

1. Стоун Норман. Первая мировая война. Краткая история / Норман Стоун. Пер. с англ. – М.: Изд-во АСТ, 2010. – 224 с.

2. История Киева. Древний средневековый Киев / Ред. кол. тома И.И.Артеменко (отв. ред.), Г.Я.Сергиенко (зам. отв. ред.), А.И.Гуржий (отв. секр.), В.А.Смолий, П.П.Толочко. К.: «Наукова думка», 1984. – Том 1. – С.55-58.
3. Галайба В. Храм-пам'ятка на Звіринці / В.Галайба // Україна, 2000. – № 3. – С.24.
4. Кальницький М.Б. Храмы Києва (видання друге, уточнене та доповнене) / М.Б.Кальницький. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бурого, 2011. – С.234.
5. Проценко Л.А. Історія київського некрополя / Л.А.Проценко. К.: Вид-во «Укрбланквидав», 1995. – С.217-249.
6. КДМА. – Оп.7. – Од. 1363.
7. Киевлянин, 1911. – № 219. – С.1.
8. КДМА України у м.Києві. – Ф. 128.КДС, од. 712. – С.252.
9. Новое время, 1914. – № 13911. С.4.
10. КСВ. – 1916. – № 25. – Арк. 557; № 26. – С.570.
11. ЦДІА України у м. Києві. – Ф. 127, оп. 857. – Од. 298.
12. Геврик Т. Втрачені архітектурні пам'ятки Києва / Т.Геврик // Пам'ятки України, 1992. – № 3. С.57.
13. Чепелик В.В. Український архітектурний модерн / В.В.Чепелик. Упорядник З.В.Мойсеєнко-Чепелик. – К.: КНУБА, 2000. – С.291.
14. Куцевич В.В. Оновлення історичного середовища на основі реконструкції / В.В.Куцевич // Досвід та перспективи розвитку міст України. Проблеми реконструкції в теорії та практиці містобудування: Зб. наук. праць. – Вип. 26. – К.: ДП УДНДІПМ «Діпромісто», 2014. – С.46-52.

Аннотация

В статье рассматриваются киевские храмы, которые были построены во время первой мировой войны. Приводятся предложения о возможном проведении реконструктивных и реставрационных работ относительно недостроенного храма-памятника в ознаменование Святого чудотворца Николая на Зверинце, а также установления памятного знака (креста) по бывшей ул. Ново-Павловской на месте снесенной греко-католической церкви. Ключевые слова: первая мировая война, братские военные кладбища, часовни, памятники, кресты, храм-памятник, православный храм, греко-католический храм, реконструкция, реставрация, реновация.

Annotation

The article discusses Kyiv churches that were built during the first world war. Provides suggestions about the possible holding of reconstruction and restoration works relatively unfinished temple-monument in commemoration of St. Nicholas on the Menagerie, as well as the establishment of the commemorative sign (of the cross) for the former street Novo-Paul on the site of the demolished Greek catholic church. Keywords: First World War, fraternal military cemeteries, chapels, monuments, crosses, Memorial Church, the orthodox church, the Greek catholic church, reconstruction, restoration, renovation.

УДК 711.123; 711.168; 725.824.4

Т. М. Ладан

*доцент, кандидат архітектури**кафедра основ архітектури і архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ОСНОВИ СТРАТЕГІЇ ТА МОДЕЛІ РЕКОНСТРУКЦІЇ КІНОТЕАТРУ «ЖОВТЕНЬ» У М. КИЄВІ

Анотація: у статті на основі історичних фактів та стильових особливостей архітектури кінотеатру «Жовтень» визначаються основні складові стратегії та моделі реконструкції будівлі та історичного архітектурного середовища навколо.

Ключові слова: кінотеатр «Жовтень», стратегія реконструкції, модель реконструкції, стиль конструктивізм.

При реконструкції будівель та споруд певного історичного періоду забудови виникають питання доцільності вибору найкращого рішення. Відповідно, реконструкція об'єкту неможлива без прогнозів щодо перспектив розвитку навколишнього архітектурного середовища.

Незалежно від вибору певного виду реконструкції, відповідних прийомів або методів реконструкції об'єкту, особливо важливим її завданням виступає аналіз соціальних вимог та визначення умов реконструкції об'єкту в системі міської забудови – **визначення стратегії реконструкції об'єкту та навколишнього середовища на майбутнє.**

Основним результатом реконструкції об'єкту виступає утворення загального композиційного рішення в системі міста, тому другим завданням реконструкції виступає – **розробка моделі реконструкції об'єкту та навколишнього середовища на перспективу.**

Якщо стратегія реконструкції є головною умовою етапу передпроектних досліджень, то модель реконструкції складає основу етапу проектування реконструкції. Велике значення при цьому має наявність резервних територій навколо об'єкту, наявність терпіння, часу та ретельний вибір експертами в галузі архітектури правильного рішення на конкурсній основі.

Актуальність. Особливо актуальним на сьогодні є реконструкція певних знакових об'єктів в історичній забудові м. Києва, якою наразі стала реконструкція кінотеатру «Жовтень» (первісна назва «Дев'яте Держкіно»), який знаходиться на розі вулиць Костянтинівської та Щекавицької, № 26/10, довгий час був під загрозою знищення та постраждав від підпалу (жовтень 2014). Нарешті відбулася його довгоочікуване відкриття (18 жовтня 2015).

В результаті, остання реконструкція 2014-2015 рр. вирішила нагальні питання функціонування кінотеатру та зберегла стилістичне рішення будівлі в цілому (допожежну зовнішню геометрію об'ємів кін. 1980-х рр. та частково відтворила окремі первісні архітектурні деталі на фасаді з початку 1930-х рр. – карнизи-скоби) (Рис.1).

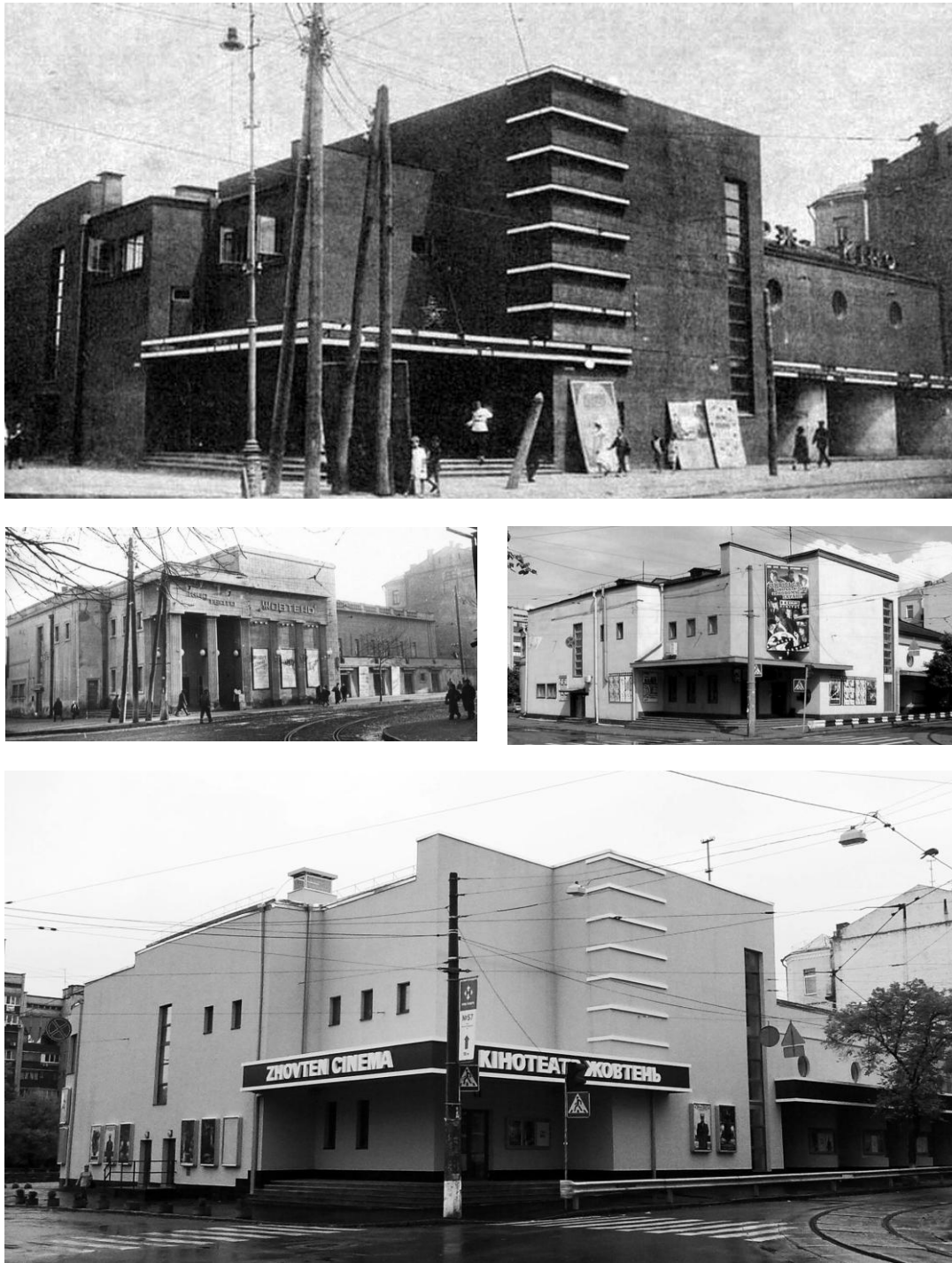

Рис.1. Зміна зовнішнього вигляду фасаду будівлі: 1930 р., 1948 р., з кінця 1980-х рр. до 2014 р., у 2015 р.

Інтер'єри нарешті звільнили від такої нехарактерної неокласики, набули декоративістської тематики, але деякі приміщення раптом «збагатилися» графіті з зображенням героїв з неукраїнського кіно – ...бетмен, ...жінка-кішка!.. Невже і людина-павук десь причаївся?..

Враховуючи появу деяких дивних «несподіванок» при реконструкції 2015 р., хотілося б зупинитися на стратегії розвитку та моделі реконструкції як будівлі так і міського історичного середовища навколо кінотеатру загалом, які, здалося, залишилися поза увагою фахівців.

Архітектура. Архітектура кінотеатру «Жовтень» (первісний проект переробив та пристосував до вибраної ділянки архітектор Валер'ян Микитович Риков, 1930 [1, С.441]) складалася з наступних характерних рис:

- композиція будівлі будується на грі трьох западаючих та виступаючих прямокутних об'ємів різної поверховості (різних масштабів) – частково нагадує «архітектон». Термін «архітектон» запропонував художник-авангардист супрематист Казимір Малевич на поч. ХХ ст. і трактував його як супрематичну архітектурну модель – супрематичний ордер [2]. «Архітектон» – об'ємна або об'ємно-просторова композиція концепту будівлі, яка складається з паралелепіпедів різного масштабу.

- але використання напівциркульного об'єму та пілонів дугоподібного абрису на першому поверсі, які акцентують зал зі сторони вул. Костянтинівської ідею «архітектону» спростовують;

- кутова частина не мала завершального карнизу;
- будівля не мала цоколю;
- темний колір тинькування (темно-сірий теплий колір, з коричневим відливом, був характерний для архітектури Києва кінця 1920-х – початку 1930-х рр.), на контрасті до якого виступали світлі декоративні архітектурні деталі – карнизники-скоби, які акцентували кут будівлі;
- «вікна-ілюмінатори» – ряд круглих вікон на другому поверсі;
- «вікна-термометри» – видовжені за пропорцією вікна, які мають горизонтальні членування за рахунок імпостів;
- застосування частково плоского та частково скатного даху;
- зально-коридорне планування.

В подальшому кінотеатр «Жовтень» змінював свій первинний зовнішній та внутрішній вигляд:

- реконструкція у сер. 1930-х зумовлювала появу «одежі» традиціях постконструктивізму (на фасаді з'являються пілони та лопатки з канелюрами, капітель заміняє виступ плінта – прямокутної полочки, кронштейни підтримують карнизи, парапет з балясинами завершує простий карниз, з'являється перспективне обрамлення вікон);

- ремонт та оновлення технічного оснащення після другої вітчизняної війни до 1951-го та у 1960-ому рр. не вплинуло на зовнішній вигляд будівлі;
- реконструкція у кінці 1980-х рр. частково повернула первинні пізньоконструктивістські форми та незначно змінила зовнішній об'єм), в таких формах кінотеатр існував до пожежі у жовтні 2014 р.;
- за рішенням Київради у листопаді 2014 р. постановили «...передбачити умови щодо заборони на зміну стилістичного рішення архітектури фасаду та зовнішніх геометричних параметрів в цілому, а також збереження функціонального призначення будівлі кінотеатру» [3].

Історія. Історія кінотеатру «Жовтень» говорить про те, що це не був просто кінотеатр, збудований за спецпроектом, він був місцем для спілкувань, зустрічей (можна сказати мав функцію клубного кінотеатру, або був кінотеатром-клубом за інтересами). Так в результаті всесоюзного конкурсу у Києві виник новий окремий кінотеатр, який первісно призначався не лише для німого кіно, а був задуманий як ідеологічна «лабораторія пролетарської культури» – мав читальню; бібліотеку; відвідувачі мали можливість грати між сеансами в шахи, шашки, та доміно; бажаючі могли позмагатися у тирі [4, 5].

У стінах кінотеатру проходили різні культурні події: фестивалі фільмів, дні кіно, фестивалі дружби, згодом чисельні міжнародні фестивалі, тощо.

З 1970-го р. до сьогоднішнього часу кінотеатр «Жовтень» є задіяним у програмах кінопоказів в рамках міжнародного кінофестивалю «Молодість» поряд з такими кінотеатрами Києва як: «Київ» (1952), «Кінопанорама» (1952), «Київська Русь» (1982), «Кінопалац» (1998). Серед них традиційним фестивальним центром стає кінотеатр «Київ», але лише «Жовтень» поки що має цінну резервну навколишню територію для розвитку відповідної фестивальної інфраструктури.

Нещодавно кінотеатр увійшов у міжнародну асоціацію європейських кінотеатрів «Європа-Сінема» [6].

Пропозиції щодо стратегії реконструкції. Стратегія реконструкції міського середовища навколо кінотеатру «Жовтень» повинна враховувати вище визначені особливості архітектури та функціонального призначення одного з старіших кінотеатрів Києва та віками складену містобудівну систему Подолу (сітка вулиць до пожежі 1811 р. та після пожежі – перепланування за проектом Андрія Івановича Меленського), тому пропонується:

- 1) резервація навколишньої території (два квартали, оточені вулицями Костянтинівська, Введенська, Межигірська, Ярославська);
- 2) переніс фестивального центру з кінотеатру «Київ» до кінотеатру «Жовтень», що в результаті передбачає появу у центрі Подолу нового сучасного кінофестивального комплексу (центру);

3) розробка програми концепт-завдання на проектування реконструкції на основі наступних загальних положень:

- можливість організації заходів різного рівня (міських, державних, міжнародних) та можливість проживання гостей (готелі);
- значне розширення видовищної зони (забезпечити відповідні функціональні зв'язки між кінозалами, додатковими екранами, виставковими приміщеннями, гуртками, тощо),
- зручне розташування торговельно-побутової зони для відвідувачів та гостей (кафе, ресторан, сувеніри, реклама, фан-зони);
- забезпечення окремих під'їздів та підходів до зони господарських приміщень персоналу;
- утворення зон відпочинку для дітей та дорослих;
- передбачення зручних під'їздів для відвідувачів (підземні та наземні автостоянки) та підходів для гостей та преси до вхідної зони («червона доріжка» для «зірок», місця для фотосесій, інтерв'ю, тощо);
- можливість використання всіх приміщень людьми з особливими потребами.

3) проведення відкритого конкурсу на регенерацію міського середовища навколо кінотеатру для вирішення потреб культурного значення.

У березні 2011 р. в рамках міжнародної програми Рим-Київ-Москва (РКМ) [7] на архітектурному факультеті КНУБА був проведений робочий семінар-конкурс з ландшафтного та архітектурного проектування на кращу концепт-ідею регенерації міського середовища навколо кінотеатру «Жовтень» на тему: «Кінотеатр «Жовтень» і прилеглі території». Від архітектурного факультету КНУБА кураторами та учасниками заходу (робочі семінари, лекції, конференції) стали: декан архітектурного факультету, професор О.В.Кашенко; доцент кафедри Архітектурного проектування цивільних будівель і споруд Т.О.Кашенко; доценти кафедри Основ архітектури і архітектурного проектування Г.Н.Ушаков та Т.М.Ладан. Були розроблені також екскурсійні тури по архітектурі м. Києва 1920-30-х рр. – кінотеатр «Жовтень» (за проектом 1930-го р.) виступив одним з яскравіших прикладів стилістичної течії – пізній конструктивізм з рисами раннього декоративізму (Т.М. Ладан). В склад п'яти міжнародних груп увійшли студенти архітектурного факультету – О.Павлик, С.Луценко, Ю.Селіванова, О.Чичук; М. Бентя, Ю.Маркелова, М.Гредунова, В.Герасименко; Д.Патлай, А.Садляк, О.Хоменко, А.Сачевич; В.Доля, О.Робіон, О.Механів, П.Сингаївський; М.Аранчій, Н.Стрижевська, В.Нечай, Д.Дудченко. П'ять розроблених концепт-проектів стали першою ланкою пошуків реновації цієї території на архітектурному факультеті КНУБА.

З 2012 р. на кафедрі Основ архітектури і архітектурного проектування КНУБА на практичних заняттях зі спецдисципліни «Реконструкція і нове будівництво в історичному середовищі (громадські будівлі і споруди)» знаходять апробацію ідеї, пов'язані з темою: «Реконструкція видовищних будівель», згідно з якою студенти шостого курсу намагаються «сканувати» місто щодо укладання варіантів стратегій та моделей розвитку історичного архітектурного середовища навколо кінотеатру «Жовтень» (керівник: доцент Т.М. Ладан).

У 2015 р. був виконаний дипломний проект за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр на тему: «Кінофестивальний центр «Жовтень» по вул. Костянтинівській, 28/13 в м. Києві» (студентка групи 44 а: А.В. Кожевнікова; керівники: докт. архіт., проф. В.І. Соченко; проф. Ю.І. Серьогін; канд. архіт., доц. Т.М. Ладан).

В ході експериментального проектування з'ясувалося, що саме для даної території актуальне об'єднання двох кварталів для утворення найбільш виразної об'ємно-просторової композиції будівель та споруд на основі ідей розвитку конструктивістського напрямку – мостових переходів та багаторівневих ярусних різномасштабних об'ємів, консолей, перспективних порталів, пропілеїв, тощо.

Тому основними складовими **моделі реконструкції** кінотеатру «Жовтень» повинні виступати наступні ідеї:

1) збереження загальних тенденцій композиційного утворення архітектури будівлі у стилі пізній конструктивізм з рисами раннього декоративізму за проектом В.М. Рикова;

2) відображення у композиційній структурі нових будівель або споруд розвитку та трансформації конструктивістського напрямку [8, С.57-67] за певною послідовною низкою художніх стилістичних течій, які перетікають одна в одну (імпресіонізм – кубізм – ранній конструктивізм, індустріальний символізм, пізній конструктивізм з рисами раннього декоративізму (кінотеатр «Жовтень»), пізній конструктивізм з рисами неопластицизму – постконструктивізм – деконструктивізм, стиль високих технологій: «high tech»);...

3) утворення різного роду нашарувань: «минуле – майбутнє»;

4) впровадження динамічних ідей, пов'язаних із рухом – «кінетикою».

Так у серці Подолу, одного із старіших районів м. Києва, може відновитися культурне життя, з розвитком сучасної видовищно-розважальної та навчально-пізнавальної функції, яке мали кияни у цьому місці в стінах кінотеатру «Жовтень» на початку 1930-х рр. у відповідних формах та з відповідним змістом.

В результаті, відбудеться процес поліпшення структури об'єктів – реновація об'єктів культурної спадщини. А укладені стратегії та моделі реконструкції будівель і споруд будуть сприяти не лише відновленню їх функціонального призначення у контексті, а і надихнуть на відкриття нових-старих автентичних художніх архітектурних форм, які окреслять нові динамічні перспективи для розвитку авангардних художніх напрямків та течій.

Література

1. Киев: энциклопедический справочник / Под. ред. А.В. Кудрицкого.– К.: гл. ред. УСЭ.– 1985.– 760 с.
2. Архитектоны Малевича. Режим доступа: <http://k-malevich.ru/tvorchestvo/arkhitektorny.html>
3. Відновлений «Жовтень» збереже архітектуру та розміри (документ). Режим доступу: <http://intvua.com/news/kyiv/113325-vdnovleniy-zhovten-zberezhe-arhitekturu-ta-rozmri-dokument.html>
4. Режим доступу: <http://podol.ho.ua/index.html>
5. Перемога на культурному фронті // Пролетарська правда.– 30.01.1931.
6. Полегенько А. Старейший кинотеатр Киева отметил юбилей. Режим доступа: <http://www.bagnet.org/news/ukraine/103599>
7. Carbonara L. RKM Rome-Kiev-Moscow. Save urban heritage.– Gangemieditore, 2012.– 144 р.. Режим доступа: http://www.gangemieditore.com/scheda_articolo.php?id_prodotto=3900&isbn=9788849224245
8. Ладан Т.М. Художній гегемоніко-семіотичний метод формоутворення (конструктивізм) // Архітектурний вісник КНУБА: Наук. вироб. збірник.– К.: КНУБА, 2014.– Вип.2.– 432 с.

Аннотация

В статье на основе исторических фактов и стилистических особенностей архитектуры кинотеатра «Жовтень» определяются основные составляющие стратегии и модели реконструкции здания и окружающей его архитектурной среды.

Ключевые слова: кинотеатр «Жовтень», стратегия реконструкции, модель реконструкции, стиль конструктивизм.

Annotation

On the basis of historical facts and stylistic features of the architecture of the cinema «Zhovten» identifies the main components of the strategy and of the model of reconstruction of the building and the surrounding architectural environment.

Keywords: «Zhovten» cinema, strategy of reconstruction, model of reconstruction, the style of Constructivism.

УДК 72.01.036

Н. А. Лоліна

*канд. мист., доцент,
кафедра дизайну середовища КНУКіМ*

СТИЛІСТИКА МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА – ПАРАДИГМА ІСНУВАННЯ В РАМКАХ СУЧАСНОГО КИЄВА

Анотація: в статті розглядається питання стилістики міста у рамках сучасної культури на прикладі Київського міського простору. Головна метою статті можна вважати висвітлення обставин та закономірностей існування стилістики міського простору. Його прив'язка до історичного контексту міської забудови, їх взаємний вплив, що формуючи предметне та просторове наповнення міста організовує життєдіяльність сучасного мешканця.

Ключові слова: міське середовище, історична спадщина, стилістика, простір, міський мешканець, цінності культури, сучасна культура та архітектура.

Стилістика міського середовища – багаторівнева структура із розвиненим категоріальним апаратом, що включає багато факторів, формуючи яскраву картинку у свідомості мешканця міста. Історичні, естетичні, матеріальні та «фізичні» категорії впливу на свідомість, створюють образ міста із індивідуалістичними рисами. Міський характер відчуває постійні мешканці, гості та туристи. Гостріше та більш точно сприймають місцевий колорит представники творчих спеціальностей в силу їх більш тонкого відчуття художнього смаку. Завдяки сучасним тенденції культури, міста втрачають своє історичне обличчя, втрачають самотність. Причиною цього є категоріального апарату сучасної культури та її елементи впливу: масовий попит, підвищення значення дизайну, конкурентна боротьба та етнічна само-ідентифікація індивідів та груп населення.

Серед численних наукових праць, які присвячені психологічному аспекту сприйняття архітектури та її ролі в художній культури слід відмітити дослідження Р. Арнхейма («Мистецтво та візуальне сприйняття» 1974), Г.Б. Забелшанського («Архітектура та емоційний світ людини» 1985), Г.М. Вальтера («Природа художньої потреби (функціональний аспект)» 1998), М.Ф. Васильєва («Структура сприйняття пропорції в архітектурі, музиці, кольорі», 2000), О.О. Заварзіна («Геометрія і семіотика естетичної інформативності предметного середовища» 2000), В.І. Антонова («Семіотика культури» 2001), М. Яцино («Культура індивідуалізму» 2012).

Міський простір, його сучасні проблеми та архітектурні ідентифікатори в контексті культури досліджували в своїх роботах І. Арраухо («Архітектурна композиція» 1982), О. Е. Гутнов («Світ архітектури: Мова архітектури» 1985), Б.С. Посацький («Простір міста і міська культура (на зламі XX-XXI ст.) 2007), Б.С. Черкес («Національна ідентичність в архітектурі міста» 2008) та багато інших.

Про взаємозв'язок архітектури та зелених просторів міста, впливу озеленення міста на загальну міську структуру писали Дж.О. Саймондс («Ландшафт і архітектура» 1965), В. М. Горбачев («Архітектурно – художні компоненти озеленення міст» 1983) тощо.

Але комплексного дослідження стилістичних особливостей міста Києва в контексті сучасного часу поки що немає. Цим і зумовлений вибір теми: стилістика міського середовища – парадигма існування в рамках сучасного Києва. За основну мету можна вважати висвітлення обставин та закономірностей існування стилістики міського простору. Його прив'язка до історичного контексту міської забудови, їх взаємний вплив, що формуючи предметне та просторове наповнення міста, організовує життєдіяльність сучасного міського мешканця. Це допоможе розкрити питання міста та місця та ролі стилю міського простору в контексті сучасної культури.

Сьогоднішній день звітує про підвищення етнічно-національної свідомості на теренах нашої держави, і, звичайно, столиця сповна відображає цей процес. Вона отримує всю відповідну атрибутику «піднесення» національної свідомості: відмова від радянського і імперського минулого, народження нових міфів та вірувань, переписування історичних фактів. В міському середовищі, це проявляється у зміні назв вулиць та площ, демонтажі елементів оздоблення фасадів будинків забудови радянського періоду, знесенні пам'ятників тощо. Історично складалося так, що саме Київ більш за все натерпівся від історичних змін на протязі свого існування (починаючи від монголо-татарських навал, пожегорів (1811 року), світової та громадянськими війн до нашого часу). Сьогоднішній день лише продовжує «традицію» Київського існування – нищення історичних пам'яток: ганебна забудова Десятинного провулку на Старокиївській горі, Володимирського узвозу, Десятинної вилиці, Паркової дороги, Боричевого узвозу, Зелених схилів Дніпра, схилів біля Маріїнського парку тощо. Сучасний міський простір Києва звітує, що цінність на сьогоднішній день представляє не спадщина поколінь, процитована в міській архітектурі, яку можна й необхідно зберегти для нащадків, а суцільно протилежні речі. За рахунок чого ж формується стилістика сучасного міста, які аспекти наразі вимагає сучасність та новітні технології, і чи постають новітні технології причиною втрачання стилістичної сформованості міського простору,

і, найбільш головне питання, що полишиться у Києві на згадку про наш час нашим нащадкам – ці питання постають в актуальній практиці сучасних архітекторів проектного простору Києва.

Архітектурне середовище міста – це не тільки архітектурні об'єкти, це зелені осередки, які теж втрачаються, адже за офіційною інформацією за роки незалежності Київ втратив 34% зелених територій. В дійсності, проблема криється не в тому, що в місті не існує конкретного плану розвитку міста, стратегії розвитку та обраного шляху само ідентифікації – і це проблематика більш драматична. Історично-збалансований простір із втручанням нової забудови із нових «агресивних» матеріалів, знищення пам'яток архітектури, ганебний стан житлової забудови кінця XIX початку XX ст., зміна висотності історичної частини міста – такі реалії не оминули місто Київ (яскравий приклад – забудова вулиці Басейної, торговельно-офісний комплекси «Гулівер» та «Парус»). Глобалізовані підходи до вирішення великих громадських об'єктів та офісних хмарочосів та торговельних центрів, що вкрай рідко є цікавими архітектурними рішеннями не надає місту із багатовіковою історією додаткової стилістичної привабливості. Принаймні деякі із новобудов були вписані в території, що вимагали втручання: Занедбані промислові та складські території біля станції м. Либідська, нині ТРЦ «Оушен Плаза» (цікаве стилістичне рішення фасаду торговельного комплексу «Ocean Plaza» (див. рис. 1 - 4).

Рис. 1-4. Перспективні зображення ТРЦ «Ocean Plaza» у м. Києві за адресою: вул. Антоновича, 176 [www.oceanplaza.com.ua].

Широко відомий факт, що сучасний міський простір втрачає свою етнічну та національну «усвідомленість» в силу всезагального фактору глобалізації сучасної культури. Так чи інакше всі великі міста і місто Київ не є виключенням, та подекуди і маленькі містечка змінюються, отримавши однаково усереднену об'ємно-просторову організацію.

Сучасні підходи до вирішення просторових об'єктів в системі міста теж сприяють такій поставленій задачі. Простір має допомагати в прискореному ритмові сучасного міста, мінімізуючи часові затрати та спрощувати інформаційне навантаження просторових моделей (малі архітектурні форми, комунікаційні деталі та інформаційні носії, транспортні зупинки та інші елементи інфраструктури міста – всі вони мають працювати у сучасному міському просторі). Поза цим, лишається відкритим питання історичного простору та його збереження.

Одним із можливих і доцільних шляхів збереження історичного міського простору на прикладі міста Києва є звертання до досвіду столиць інших країн Західної Європи, які пройшли етап становлення національної свідомості та зберігаючи історичну міську спадщину, «тримають руку на пульсі» сучасної культури. Яскравим прикладом до наслідування можна вважати місто Барселону, де зберігаючи історичний осередок старого міста, було кардинально впроваджено новий містобудівельний план, із ретельним планувальним підходом (1979 рік). Так званий «Барселонський підхід», із провадженням відкритих публічних просторів, розбудовою громадських рекреаційних зон вздовж моря (у випадку міста Києва – це може бути територія біля Дніпра); винесення висотних та експансивних хмарочосів у окрему територію біля осередку Олімпійського стадіону. У 1990-х роках був використаний і інший метод роботи із громадським середовищем у рамках міського простору Барселони: на периферії були створені декілька «нових центральних зон», які дозволили знизити навантаження на історичний центр. При цьому в кожному районі з'явився «естетичний магніт» - велика архітектурна споруда, що здатна стати каталізатором трансформації навколишнього середовища. Найбільш вагоме, що отримала Барселона – це конкретну стратегічну роль розвиненого міста на рівні країни та у глобальному сенсі.

Місто Київ – історично багатий та дивовижно еkleктичний, із трагічною історією, карколомним розвитком та світлим майбутнім, що має розвиватися відповідно до сучасних тенденцій світової культури, зберігаючи власну автентичність. Чи буде це розвиток подібний до міста Барселони, чи все станеться по принципу знищення всього історичного докiлля та забудовою виключно новими архітектурними об'єктами (приклад Більшої частини міста Бейджину або Нью-Йорку). Не важливо, який шлях розвитку та розбудови

постане перед ним, головне зберегти його багатогранність та історичну архітектурну спадщину.

Література:

1. Яцино М. Культура индивидуализма / М. Яцино ; пер . з пол. О. В. Комаристова. – Х.: Гуманитарный Центр, 2012. – 280 с.
2. Горбачев В. Н. Архитектурно – художественные компоненты озеленения городов: [Учеб. пособие для худ. - пром. вузов и арх. фак.] / В. Н. Горбачев. – М.: Высш. шк., 1983. – 207 с.: ил.
3. Петришин Г.П. та ін. Історичні архітектурно-містобудівні комплекси: наукові методи дослідження: Навч. посібник. / Г. П. Петришин, У.І. Іваночко, Ю.В. Ідак, С.І. Топилко, Х.С. Бойко, Н.С. Соснова, О.П. Олешко, Л.Б. Гнесь; За ред. Г.П. Петришин.– Львів.: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. – 212 с.
4. Посацький Б.С. Простір міста і міська культура (на зламі XX-XXI ст.): моногр. / Б. С. Посацький. – Львів.: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2007. – 208 с.
5. Саймондс Дж.О. Ландшафт и архитектура, (сокр. перевод с англ. А.И. Маньшавина), - Москва: Издательство литературы по строительству, 1965, - 193 с.
6. Черкес Б. С. Національна ідентичність в архітектурі міста: Монографія / Б. С. Черкес. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2008 . – 268 с.

Аннотация

В статье рассматривается вопрос стилистики города в контексте современной культуры, на примере городского пространства Киева. Главная цель данной статьи – стремление проанализировать обстоятельства и закономерности существования стилистики современного городского пространства, в взаимосвязи с исторической архитектурной застройкой, которая формирует предметно-пространственное наполнение города, и организует жизнедеятельность современного городского жителя.

Ключевые слова: городская среда, историческое наследие, стилистика, пространство, горожанин, ценности культуры, современная культура, архитектура.

Annotation

In the article the question of cities style is raised in connection to the modern culture with the example of Kyiv. The main purpose was to analyze the context and rules of its existence with the framework of the historical architecture. The last one is believed to be the valued factor of the influence and organizing moderator of the citizen's living in the modernity.

Key words: cities space, historical heritage, style, space, citizen, cultural wealth, modern culture, architecture.

УДК 031.11:72.036

Ли Шуань,

*аспирант кафедры Основ архитектуры
и архитектурного проектирования
Киевского национального университета
строительства и архитектуры*

ПАМЯТНИКИ МОДЕРНА НА ТЕРРИТОРИИ КИТАЯ – ОПЫТ СОВРЕМЕННОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ

Аннотация: описано использование объектов модерна в Китае для туристических, коммерческих и учебных целей, упомянуты наиболее известные примеры современного использования объектов архитектуры.

Ключевые слова: архитектура, модерн Китая, туристическая отрасль, современное использование.

Современные условия свидетельствуют о том, как за последнее время изменилось отношение к исторической застройке: если раньше проявлялся интерес к историческим стилям как таковым, то сегодня на первое место выходит экономическая составляющая, то есть рациональное использование старинных зданий. Содержать историческое здание без наполнения его современной коммерческой функцией становится невыгодно: именно с этой проблемой все чаще сталкиваются в городах Западной Европы. Правда, если вопрос связан с культовым зданием, которое пустует и не посещается людьми, возникает этически-моральная проблема приспособления храма под что-либо иное. В общем же тенденция такова, что поддержание надлежащего уровня сохранности памятников архитектуры и ценной фоновой застройки требует немалых затрат, поэтому отреставрированным зданиям стараются придать какую-либо коммерческую либо репрезентативную функцию: дорогой отель, резиденция посла или здание посольства, магазин, музей, выставочный зал, ресторан. Изначальное функциональное использование здания часто диктует и возможность его перепрофилирования без нарушения первоначальной планировки и интерьеров: специфическая планировка старинных зданий не соответствует многим современным потребностям, и это сразу сокращает ряд возможностей по коммерческому использованию таких объектов.

Значительная часть сохранившейся старинной застройки – это застройка периода модерна. Сегодня наблюдается особый повышенный интерес к наследию модерна-ар-нуво во многих странах. Цикличность проявления интереса к наследию европейского модерна-ар-нуво связана не только с цикличностью повторения многих исторических процессов, но и с тем, что

именно модерн стал последним стилем эпохи, в котором в полной мере многогранно проявилась специфика авторского творчества, так как именно кризисный переходный период конца XIX-начала XX века подготовил почву для освобождения от привязки к историческим стилизациям прошлого и возможности формообразования на принципиально иных базовых основах, ощутивших непосредственное влияние менталитета и региональной специфики определённых государств.

Европейский модерн на сегодня оказывается достаточно изученным благодаря хорошей сохранности объектов модерна – от особняков и доходных домов до промышленных и инженерных объектов, а также благодаря наличию обширной архивной базы [3]. В то же время, литературы по изучению наследия модерна в городах Китая значительно меньше, а в имеющихся опубликованных источниках освещены далеко не все вопросы: так, в основном описывается детально предыстория появления объектов модерна на территории Китая и история строительства отдельных объектов, некоторые исследователи предлагают свою периодизацию европейской архитектуры на территории Китая, однако практически неосвещёнными остаются вопросы стилевых особенностей проявления модерна в архитектуре, специфики формообразования и отличия от европейских образцов модерна-ар-нуво, не сопоставляются проявления европейского модерна в архитектуре сеттльментов на территории Китая, не проанализированы основные места концентрации объектов модерна и влияние политических и экономических факторов на формирование специфики проявления признаков стиля, не проведен сравнительный анализ объектов архитектуры модерна на территории Китая.

Европейская застройка городов Китая описывают в своих работах Иванова А.П. [1,2], Marinelli M. [4], Sadowski Lukasz [5-8], Wang Chaolu [9] и ряд других европейских, китайских и российских авторов.

На сегодняшний день наиболее исследованными являются объекты модерна Циндао, также выявлены основные объекты модерна в Тяньцзине, Харбине, Даляне, однако необходимо наряду с полным выявлением всех знаковых объектов модерна на территории Китая аргументировать, отличалась ли стилистика модерна в архитектуре в этих городах.

Актуальность исследования объектов европейского модерна на территории Китая обусловлена существованием большого числа объектов европейского модерна, которые выполняют музейные и репрезентативные функции, а также усилением контактов с европейскими странами в различных отраслях деятельности, в том числе и в исследовании, сохранении и воссоздании объектов архитектурного наследия.

Материалы и результаты подобного исследования могут быть использованы для реставрации существующих объектов, пополнения архивной и научно-теоретической базы, воссоздания первоначального облика зданий, испорченных более поздними перестройками, а также для развития туристической отрасли и привлечения внимания к объектам европейского модерна на территории Китая.

Опыт приспособления под музейные здания таких уникальных объектов модерна в Китае, как резиденция губернатора Циндао (*Residenz des Gouverneur*) и Протестантская церковь в Циндао (*Christian Gospel church*), а также использование корпуса бывшей японской школы в Циндао под Институт моря может быть полезен и для Европы и для Украины (рис.1). Эти три объекта представляют собой интересные варианты «северного модерна» - «национального романтизма» в условиях Китая, два из них были построены по проекту немецких архитекторов Курта Роткегеля и Лазаровича Вернера, третий – по проекту японского архитектора Тадаси Миками. Можно сказать, что во всех трех случаях было учтено первоначальное назначение зданий: в первых двух случаях резиденция и церковь превращены в музеи, в третьем была сохранена функция учебного заведения. Со времени немецкого господства в резиденции губернатора в Циндао сохранились люстры, камин, деревянная мебель и декоративная деревянная обшивка интерьеров. Деревянная мебель со специальным покрытием поставлялась с фабрики Wolfco в Штуттгарте в 1904 году. В интерьерах преобладает тема дерева (в отделке, паркете, мебели) и стекла и хрусталя (в витражах и лампах). В холле сохранились немецкие часы 1901 года, изготовленные в 1904 году в Штуттгарте.

Привлечению туристов способствует и природное окружение уникальных объектов, поскольку древние китайские традиции предполагают особое внимание к садово-парковому искусству, не менее значимому, чем сама архитектура здания. Это отличает восприятие объектов модерна в плотной квартальной застройке городов Европы и объектов модерна в городах Китая среди причудливой экзотической китайской растительности.

В этом состоит специфика китайской ментальности, уходящей корнями в древние времена: согласно даосизму и принципам фэн-шуй, все в природе развивается и подчиняется законам логики, цикличности и гармонии и все имеет равное значение: и здание, и камень, и цветок. Именно поэтому туристов, посещающих музей в бывшей резиденции губернатора, поражает не только само здание, его интерьеры, но и ландшафтный парк вокруг с причудливыми скворечниками на деревьях, «зелеными картинами», прудом и лотосами.

Как справедливо заметил автор наиболее глобальной на сегодняшний день монографии по архитектуре Циндао Хуан Бин Ю, здесь уместно процитировать автора книги “Душа Китая” (The Soul of China) (1926) Ричарда Вильгельма, который как раз и акцентирует внимание на взаимном слиянии китайской и западной культур в немецких архитектурных объектах Циндао, где находят применение крыши традиционного китайского очертания, китайская черепица разной формы и цвета, а особенно декор в виде драконов, львов в оформлении колонн, рельефов, интерьеров, и характерные китайские орнаменты.

В Украине также сохранилось много зданий в стиле модерн и, возможно, знакомство с китайским опытом и дополнение архитектуры природным окружением будет способствовать привлечению туристов и даст этим зданиям «вторую жизнь».

Рис.1. Бывшая японская школа – теперь Институт моря (г.Циндао).

Литература

1. Иванова А.П. История архитектуры и градостроительства Китая: формирование русскоязычного научного дискурса / А. П. Иванова. // Вестник Тихоокеанского государственного университета. - 2012. - №4 (27). - С. 93-100.
2. Иванова А. П. Архитектура китайских селтльментов: к проблеме культурных стратегий дальневосточной колонизации / А. П. Иванова. // Вестник Тихоокеанского государственного университета. - 2013. - №3 (30). - С. 129-138.
3. Borsi Franko. Viktor Horta / Franko Borsi, Paolo Portoghesi. – J. M. Collet, – 1996. – 414 p.
4. Marinelli, M. Making concessions in Tianjin: heterotopia and Italian colonialism in mainland China // Urban History. 2009. V. 36. No 3. 399-425 P.
5. Sadowski Lukasz. Architektura europejska w Chinach od połowy XIX wieku do 1937 roku / Sadowski L. // Sztuka Dalekiego Wschodu. Studia. – Warszawa, 2008. – S.145-154.
6. Sadowski Lukasz. Architektura koncesji zachodnich w Szanghaju w latach 1860-1914 / Sadowski L. // Sztuka Chin, Warszawa, 2009. – S. 43-51.
7. Sadowski Lukasz Architektura miast Kolei Południowo-Mandżurskiej w latach 1898-1945 / Sadowski L. // Łódź, 2010 (tekst w internecie).
8. Sadowski Lukasz. The Japanes “overseas” architecture in North-East China 1905-1945 / Sadowski L. // Art of Japan, Japanism and Polish-Japanese Art Relations. – Kraków, 2011. – S. 277-284.
9. Wang Chaolu. Fifty old constructions in Qingdao / Wang Chaolu // 2010. – 114 p.

Анотація

Описано використання об'єктів модерну в Китаї для туристичних, комерційних і учбових цілей, згадані найбільш відомі приклади сучасного використання об'єктів архітектури.

Ключові слова: архітектура, модерн Китаю, туристична галузь, сучасне використання.

Annotation

In article was described using of the Art-nouveau objects in China for touristic, commercial aims and for High schools, were mentioned the famous examples of the modern using of architectural objects.

Key words: architecture, Art-nouveau in China, touristic branches, modern using.

УДК 72.03(477-25)"1920/1930"

А. І. Марковський*кандидат архітектури, науковий співробітник проблемної
науково-дослідної лабораторії НАОМА*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПЛАНУ КИЄВА ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ XX СТОЛІТТЯ

Анотація: історичні, соціальні, політичні та економічні передумови, що призвели до створення нового генерального плану Києва 1934-1936 рр. під керівництвом архітектора П. П. Хаустова. Послідовна зміна основної містоутворюючої функції Києва: релігійно-сакральний центр, з орієнтацією на паломництво і банківську діяльність; промислово-індустріальний вузол; адміністративна столиця з представницькою функцією та розміщенням керівного апарату республіки.

Ключові слова: історія архітектури, містобудування, генеральний план Києва 1934-1936 рр.

Розглядаючи архітектуру тієї чи іншої локації як явище комплексне, дослідник не може лишити поза увагою питання містобудівного каркасу, макросередовища, що включає в себе окремі об'єкти, комплекси та різнопланові ансамблі. Саме містобудівний аспект дає найкращий хронологічний, типологічний та ідеологічний зріз архітектури періоду, розкриваючи просторовий взаємозв'язок окремих його складових, що виходять за поле власне архітектури, підпорядковуючись як утилітарним та технічним вимогам, так і соціальному устрою.

Місто Київ, як унікальна локація, в першій третині XX століття проходить через каскад перетворень. Генеральний план забудови міста переживає трансформацію згідно функції та соціальних вимог від столиці губернії, що виступає центром релігійним та духовним, через столицю незалежної Української держави, до районного центру УРСР (УСРР до 1937 р.) і, зрештою, столиці республіки.

До революції план-схема Києва представляла собою дисперсну вузлову забудову: райони розвивалися незалежно один від одного та дещо ізольовано. Лівий берег майже не був задіяний і не розглядався як перспективна ділянка. Причин тому було декілька:

1. Історично-сформоване районування, що склалося протягом багатьох століть;
2. Вузлова забудова навколо окремих монастирів, церков та інших сакрально-релігійних центрів, як містобудівних домінант дореволюційного міста;
3. Складний рельєф зі значними перепадами висот;

4. Низинні території, що зазнавали періодичного підтоплення;
5. Проблемні геологічні умови;
6. Відсутність необхідної кількості мостів та переправ на лівий берег;
7. Статус міста як рядового центру провінції в великій централізованій імперії.

Після національно-визвольних самостійницьких змагань та комуністичних революційних потрясінь ситуація лише погіршилася: стара концепція забудови та розвитку принципово не влаштовувала нову радянську владу через містобудівне домінування культових споруд. Розробляти ж нову не було ресурсів через перенесення адміністративної столиці до Харкова. Отже, 1920-ті роки відмічені відсутністю реального реалізованого плану розвитку Києва.

В статті «Досвід планування міст України» від березня 1938 року інженер В. Новіков вказує на різко незадовільний стан містобудівної роботи в УРСР [1]. Якщо відкинути обвинувачення в сторону «ворогів народу» та «троцькістів-бухаринців», як ідеологічно необхідну складову публікації 1930-х рр., то автор конструктивно вказує на ряд принципових недоліків системи містобудування, що склалася в середині 1920-х років (тобто одразу по завершенні активної фази революційних перетворень). Зокрема, відмічена тенденція до відсутності чіткого містобудівного плану як основного документу по забудові населених пунктів; порушення окремими забудовниками установлених меж, вільне розміщення промислових об'єктів в супереч загальному задуму; переобтяжений бюрократичний апарат та відсутність взаємодії між відомствами.

Важливим чинником у збільшенні ентропії міського ландшафту виступає відомче будівництво промислових об'єктів та обслуговуючих споруд (заводи, робітничі гуртожитки, відповідна інфраструктура, зокрема під'їзні залізничні колії), що не підпорядковується центральним міським архітектурним органам. Аналогічна тенденція в майбутньому проявиться у відбудові міста після Другої світової війни.

Всі вищезазначені проблеми були в повній мірі характерні для забудови Києва до 1934 року, коли, з поверненням столичного статусу, починається структурована розробка генплану.

В 1920-ті роки, місто розбудовувалося, в основному, за рахунок посиленої індустріалізації та збільшення питомої ваги промислових підприємств. Впроваджувалась зміна основного містоформуючого акценту Києва з релігійно-сакрального та ділового центру на індустріальний вузол: «Що ж до промисловості, то вона [до 1917 року] знаходилась у зародковому стані і мала, в основному кустарний та напівкустарний характер. Робітників цензової промисловості в місті з півмільйонним населенням налічувалось менше 15 тисяч» [2]. Архітектор П. П. Хаустов констатує: «Особливо сильно Київ

економічно розвинувся протягом першої п'ятирічки, коли були утворені не тільки окремі нові промислові підприємства, але і цілі галузі промисловості, основні фонди яких виросли більше, ніж в п'ять разів (від 25 млн. крб. на початку першої п'ятирічки до 132 млн. крб.—під кінець її)» [3].

Галопуюча індустріалізація підсилювала загальні урбаністичні тенденції і вимагала суттєвого збільшення житлового фонду для заміщення зруйнованого та пошкодженого житла та розміщення робітників новозбудованих підприємств: «У ці ж роки збудовано величезну кількість прекрасних жилих домів (близько 350 тис. кв. метрів жилої площі)» [4]. Одразу варто зазначити, що цифри, які приводяться в статті професора П. Хаустова, попри його безперечну авторитетність, як і в ряді інших статей означеного періоду, значно перебільшені – як показує на прикладі своєї статті «Готельне господарство Києва в 30-х роках ХХ ст» дослідник Т. Ширяєв, статистичні дані розбудови зумисно спотворювалися задля створення враження значного розвитку галузі: насправді до збудованих об'ємів часто приписувалися перепрофільовані будинки, зведені в дореволюційний період. Між тим, навіть з урахуванням гіперболізації, цифри показують значну динаміку розвитку.

Разом з житловими будинками, що формуються в квартали компактного розселення пролетаріату, активно розбудовується інфраструктура: «З тролейбусних маршрути, які обслуговують вулиці Леніна, Червоноармійську, Хрещатик і рух на вокзал. Крім того, швидко зростають і такі види транспорту, як автобус і таксі. <...> Середня школа охоплювала в дореволюційний час лише 24 тис. учнів по Києву, то тепер в наших семирічках і десятирічках учиться 107 тис. дітей. <...> В Києві є 23 вищих учбових заклади (в 1915 р. їх було лише 7). Столиця має 54 поліклініки, диспансери і амбулаторій (до Жовтневої революції медичних закладів було лише 10).» [5].

Між тим, не зважаючи на загальний рівень розбудови, вона здійснюється без чітких (у сучасному розумінні) містобудівних задач; нормативні документи, як відмічають архітектори означеного періоду, часто порушуються. Санітарні норми, що використовувалися до середини 1930-х років, були розроблені в дореволюційні часи і не відповідали новим технічним завданням в умовах стрімкої урбанізації. На момент відновлення столичного статусу, архітектори міста приходять до висновку в необхідності створення принципово нового генерального плану, що дозволив би нормувати забудову, групувати промислові підприємства по принципу зональності та включити в обіг перспективні території, що раніше не використовувалися через санітарні (низинність, заболоченість), геологічні (складні ґрунти) чи фінансові (здорожчення будівництва на рельєфі) чинники.

Як зазначає Б. Єрофалов-Пилипчак, у генплані, розробленому у 1934–1935 рр. намічений подальший курс на індустріалізацію міста, з одночасною перебудовою його згідно відновленого столичного статусу [6]. Основні вектори розвитку означеного генплану що був остаточно затверджений 1938 року, з констатацією перших здобутків при його реалізації, наводить сам архітектор П. П. Хаустов у своїй статті «Будівництво 1938 року і планування Києва»: «Можна з упевненістю сказати, що 1938 рік буде дуже істотним етапом для будівництва Києва, етапом у здійсненні його генерального проекту реконструкції. В цьому напрямку буде проведено ряд важливих технічних заходів. Разом з тим місто збагатиться новими будинками, чудовими пам'ятниками, живописними масивами і зеленню. Київ повинен стати і стане зразковою столицею квітучої УРСР» [7].

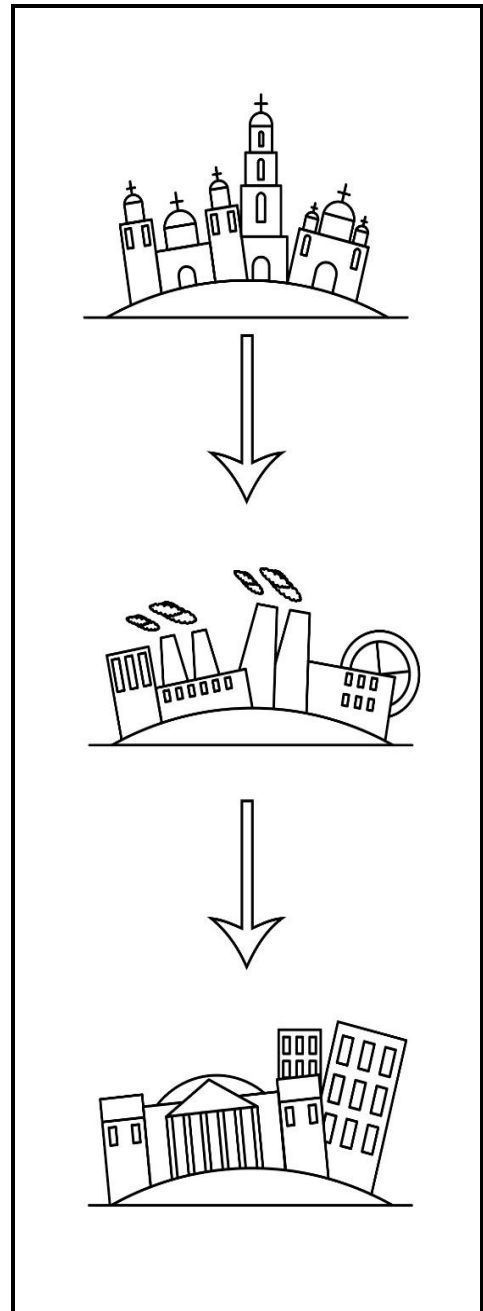
Директивами керівного апарату, передусім П. П. Постишева, перед архітекторами ставиться завдання кардинальної зміни ролі та функції Києва в стислі строки [8]. Конкурсний проект на новий Урядовий квартал, разом з будинками Ради Народних Комісарів І. О. Фоміна [9] та Верховної Ради В. Г. Заболотного [10] мали стати ядром глобального плану перебудови міста. Основними віхами нової концепції слід вважати:

1. Перехід на радіально-кільцеву систему розвитку транспортних артерій;
2. Зміна пріоритетності просторово-організаційних домінант від культових споруд до адміністративних будинків радянської влади;
3. Розширення існуючих транспортних артерій з урахуванням потреб автотранспорту та громадського транспорту;
4. Районування нових міських кварталів, що виникають і будуть розростатися в умовах урбанізації, виходячи з логістики прокладання нових ліній мережі громадського транспорту та інженерної інфраструктури;
5. Розвиток мережі площ та майданів як вияву столичного статусу та покращення загальної планувальної картини міста;
6. Розкриття Києва до Дніпра як найбільш перспективної та виразної природної домінанти. Опорядження набережної та схилів;
7. Розширення міста на лівий берег Дніпра як перспективний район забудови;
8. Зонування відповідно функції, перенесення промисловості в окремі, чітко визначені промзони;
9. Створення єдиної мережі парків та скверів за рахунок упорядження існуючих фондів (закритих парків, садів при монастирях, кладовищ) та розбиття нових.

Борис Єрофалов-Пилипчак наголошує на амбітності поставлених завдань, що значно випереджали свій час і, на нашу думку, реальні інженерно-технічні та фінансові можливості міста станом на 1935 рік. Однак, основа генерального плану Києва, яким він являється зараз, закладена саме генеральним планом П. П. Хаустова. Попри значні недоліки наступної реалізації, викликані радше директивним характером втручання влади, ідеологічними перепонами і обмеженістю можливостей будівельної галузі УРСР, даний документ був рішучим кроком уперед в порівнянні з попередніми пореволюційними роками.

Ґрунтовність нового підходу проявляється в пильній увазі до деталей, що раніше не були пріоритетом креаторської діяльності архітекторів. Стаття «Архітектура малих форм у Києві» констатує необхідність всебічного комплексного вирішення сприйняття нового образу міста, починаючи від глобальних задумів і завершуючи деталями. Автор наголошує на необхідності завчасного створення схем розміщення інженерних комунікацій, освітлення, колористичного вирішення фасадів вулиць, розподілу мережі торгівельно-обслуговуючих закладів тощо [11].

Проблеми, що виникали при створенні та реалізації генерального плану, як основного документу з нормування забудови, викладені в резолюції III пленуму правління радянських архітекторів «Про планування і будівництво міст» від липня 1938 року [12]. Разом з чисто технічними питаннями, резолюція вимагає створення єдиної інституції, що займалася б розробкою та впровадженням генерального плану, що має стати основним документом для будь-якої будівельної діяльності. Фактично, резолюція підсумовує процеси, які пройшла містобудівна наука УРСР загалом і Києва зокрема за означений період: від окремих архітектурних креслень, до створення централізованих науково-дослідницьких інститутів, що підпорядковують собі всю архітектурну галузь.

Таб.1

Отже, ключовою та унікальною особливістю містобудування Києва першої третини ХХ століття слід вважати поступову триступінчасту зміну домінантної орієнтації забудови згідно трансформації містоформуючої функції:

- I. Релігійно-сакральний центр, з орієнтацією на паломництво і банківську діяльність;
- II. Промислово-індустріальний вузол;
- III. Адміністративна столиця з представницькою функцією та розміщенням керівного апарату республіки (табл. 1).

Бібліографія

1. Новіков В. Досвід планування міст України // Архітектура Радянської України / В. Новіков. – 1938. – № 3. – С. 4–7.
2. Хаустов П.П. Київ дворянський та Київ соціалістичний / П. П. Хаустов // Архітектура Радянської України. – 1938. – № 10-11. – С. 13–17., с. 14.
3. Там же, с. 15.
4. Там же, с. 17.
5. Там же, с. 17.
6. Ерофалов-Пилипчак Б.Л. Архитектура советского Киева / Б. Л. Ерофалов-Пилипчак. - К. : А+С, 2010.–638 с.
7. Хаустов П.П. Київ дворянський та Київ соціалістичний / П. П. Хаустов // Архітектура Радянської України. – 1938. – № 10-11. – С. 13–17., с. 17.
8. Марковський А.І. Неокласичні та авангардні тенденції в архітектурі України 1930-х років (на прикладі конкурсних проєктів урядового кварталу у м. Києві) / А.І. Марковський // Українська академія мистецтва: дослідницькі та науково-методичні праці. – К. : НАОМА, 2013. – Вип. 21. – С. 191–200.
9. Марковський А.І. Іван Фомін : реалізовані та нереалізовані проєкти у Києві 1930-х років / А. І. Марковський // Архітектурний вісник КНУБА. – К. : КНУБА, 2014. – Вип. 3. – С. 56–64.
10. Марковський А.І. Творчий доробок Володимира Заболотного в архітектурі Києва 1930-х років / А. І. Марковський // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – К. : КНУБА, 2014. – Вип.36. – С.127 – 136.
11. Бойко А. І. Архітектура малих форм у Києві / А. І. Бойко // Архітектура Радянської України. - 1941. – № 1. – С. 28–31.
12. Резолюції III пленуму правління радянських архітекторів “Про планування і будівництво міст” // Архітектура Радянської України. – 1938. – № 7. – С. 36–39.

Аннотація

Исторические, социальные, политические и экономические предпосылки, которые привели к созданию нового генерального плана Киева 1934-1936 гг. под руководством архитектора П. П. Хаустова. Последовательная смена основной градообразующей функции

Киева: религиозно-сакральный центр, с ориентацией на паломничество и банковскую деятельность; промышленно-индустриальный узел; административная столица с представительной функцией и размещением руководящего аппарата республики.

Ключевые слова: история архитектуры, градостроительство, генеральный план Киева 1934-1936 гг.

Annotation

Historical, social, political and economic conditions that have led to the creation of a new Kyiv urban development plan 1934-1936 by architect Pavel Khaustov. Consistent rotation of the Kiev's main city-forming functions: the sacred religious center, with a focus on the pilgrimage and banking; the industrial center; administrative capital with a representative function and placement of the republican government apparatus.

Keywords: history of architecture, urban planning, Kyiv urban development plan 1934-1936.

УДК 72.025.4/9

С. Ю. Марчук,
аспірант кафедри ІТА, КНУБА

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПІДХІД В РЕВАЛОРИЗАЦІЇ АРХІТЕКТУРНО-ІСТОРИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА МАЛОГО МІСТА

Анотація: історичний контекст є одним з важливих аспектів сталого розвитку міста, який визначає його майбутнє. Контекстуальний підхід розглядає це з позиції діалогу сучасного та минулого. Історико-архітектурна спадщина сьогодні має формуватись не тільки у вигляді окремих пам'яток архітектури, а як цілісний і організований живий організм. Розглядається досвід не тільки збереження, а й пристосування історичних місць під туристичні цілі.

Ключові слова: історичний контекст, сучасне архітектурне середовище, контекстуальний підхід, пам'ятник, образ, місто, туризм.

Сталий розвиток міста неможливий без його історичного контексту, тому що попередня традиція задає певну основу, що з часом стає фоном, на якому розвивається містобудівне середовище нових форм.

Історичне середовище частіше за все розглядають як деякий ресурс, місце різноманітних інвестицій. Місто - це живий організм, що постійно росте й трансформується, скидаючи все старе та зношене. Але таке відношення могли собі дозволити міста набагато раніше, тому що не було такого стрімкого та масштабного входження нового в старе. В ті часи завжди тримали за основу

минулі традиції, але сучасне будівництво не може собі такого дозволити через неймовірні масштаби та темпи життя. Але, якщо розглядати це питання з точки зору людини як антропологічного виду, то людина залишається незмінною, навіть ще більше намагається повернутися до витоків. Таким чином, дуже цінними стають елементи середовища, що зберегли свій історичний контекст. Такий природний фактор є дуже комфортним для людини, і саме такі екологічно сприятливі аспекти стають зараз головними критеріями оцінки історичного середовища.

Повернення в історичне русло характеризується підвищеною увагою до збереження і відтворення регіональних принципів і форм містобудування. Контекстуалізм і регіоналізм стають необхідними кроками на шляху утвердження спадкоємності культурних традицій. [1]

Д. Піка, учасник П'ятого національного конгресу в м. Перуджа в 1948р. зазначав, що теорія наукової реставрації породжувала атмосферу болісної невизначеності, прагнучи зберегти кожен історичну дрібницю. Переробки і сторонні включення вважалися оскверненням монументу. Пам'ятник - не музейний експонат, а частина життя, він здатний до трансформації. З належною обережністю його треба пристосовувати до нових потреб. Пам'ятник не є предметом виключно наукового інтересу для фахівців, у нього є інша суспільна функція - естетична. Реставрація повинна стати справою сучасних архітекторів, а спадщина - знайти душевний контакт з сучасністю [2].

В історії мистецтва це забезпечується так, що минулі культурні епохи не зникають безслідно, а залишаються в пам'яті культури. В архітектурі процес змін в історичній забудові (знесення, перебудови, реконструкція) іде постійно, містобудівний ансамбль як діалог між структурами різних часів постійно змінюється. Вирваний із контексту об'єкт часто перетворюється в "експонат", що втратив зв'язок з історичним оточенням. [3]

Тема діалогу історичного контексту та сучасної архітектури на сьогоднішній день стає доволі актуальною. Це питання ускладнюється тим, що архітектура складається не тільки з будівель, а також існує разом з побутовою, ритуальною, релігійною, міфологічною функціями. Кожна архітектурна споруда тісно взаємодіє зі своїм просторовим оточенням. Таким чином, архітектурне середовище в цілому формує просторовий контекст, який в свою чергу надає значення кожному елементу в цьому просторі. Історичне середовище вміщує в собі всі матеріальні і духовні сліди, а ці сліди містять знаки минулого і розказують про часи минулих традицій, подій та спогадів. З іншої сторони, просторова організація архітектурного середовища може повністю ігнорувати історичний контекст, адже сучасне будівництво доволі часто зовсім не перетинається з традицією та історією, а намагається створити

новий контекст. Містобудівна практика має чисельні приклади такого становища.

Отже, розглянемо вклад історичного контексту у формування сучасного архітектурного просторового образу міського середовища. Якщо врахувати основні характеристики історичного середовища, на це питання можна відповісти у трьох його аспектах: змістовному, морфологічному і культурному [4]

У змістовному аспекті можна помітити цінність минулого у його інформаційній, науково-пізнавальній, чуттєвій та емоційній ролі. Увага до історичної спадщини не випадкова - іноді змістовне інформативне значення об'єкта може бути настільки важливим, що суттєво підвищує його роль у середовищі.

У морфологічному аспекті виявлення історичних слідів контексту різних часів, поглядів на формування простору створює широкі можливості підвищення індивідуальності, виразності і пластичного збагачення архітектури, нові функціональні і композиційні засоби впливу. Такий комплексний підхід дозволяє краще знайти спільну мову у складному діалозі нової архітектури і традиції.

У культурному аспекті найважливішим елементом для історичного середовища є об'єкти культурної спадщини, їх вивчення, охорона і збереження. Це підвищує історичну самобутність, дух місця. Якщо ж не зважати на історичний контекст, то можна втратити багато можливостей формування неповторного архітектурного середовища.

У процесі зміни середовища, вочевидь, є ризик втратити автентичні сліди історичного контексту. Так, якщо ретельно зберігати окремі пам'ятки, але відрізати їх історично сформовані зв'язки і відносини, середовище не буде відображати в повній мірі свій історичний контекст. А це може призвести до негативних наслідків для архітектурного художнього образу. Цей фактор значно змінює традиційну головну мету діяльності щодо збереження культурної спадщини – не тільки збереження і соціалізація окремих пам'яток, але й збереження і проявлення цілісного історичного середовища в самому широкому просторовому охопленні. [5]

Отже, можна визначити таку типологію можливих підходів для досягнення цієї мети: [4]

По-перше, це вивчення історичного контексту в умовах всього його розвитку.

По-друге, це формування сучасної точки зору на історико-архітектурний контекст. Виділимо його різновиди: архітектурні об'єкти – в залежності від сьогоденної позиції про архітектурно-художній процес, історичні –

відповідно до рівня історичного-наукового знання. Та тільки з позиції сучасної точки зору можна поділити ці елементи за їх значущістю. Що є стабільно-незмінним, що найбільш яскраво відображає історичний контекст? Особливо треба слідкувати, щоб позиція сучасності говорила мовою свого часу. Потрібно вести творчий діалог з традицією, а не імітувати відносини.

По-третє, це умова єдності історичного контексту. Він може містити свої архітектурні, археологічні, художні, історичні, етнічні, екологічні особливості з минулого, і кожен елемент вже є оригінальним і специфічним в своєму змістовому навантаженні. Кожен має свою роль, але тільки у своїй сукупності, цілісності, пов'язаній часом, може розкритися вся їхня повнота.

По-четверте, цінність і виявлення єдиного функціонально-часового контексту середовища, що дозволяє виявити його образ. Елементи культурної спадщини є частиною середовища життєдіяльності. Праця, відпочинок, обслуговування, комунікація - всі ці складні взаємовідносини мають бути врегульовані та підтримуватися.

Чарльз Дженкс у своїй книзі "Мова архітектури постмодернізму" пише: "Контекстуалізм потребує максимально чуйного вписування нового об'єкта в середовище міста, розглянуте як змістовний текст". [6]

Ю.І. Курбатов вважає, що головним інструментом вирішення задачі є пошук компромісу між двома протилежними аспектами впливу на форму. Як показує досвід Санкт-Петербурга, найскладніша проблема утворення нових архітектурних форм у історичному середовищі пов'язана з взаємодією контексту часу і контексту пам'яті. Ці аспекти володіють протилежними векторами впливу на нову форму. Контекст поточного моменту - це погляд у сьогодення і майбутнє. Контекст місця (*genius loci*) - погляд у минуле. Головний інструмент вирішення проблеми полягає, на думку автора, у пошуках компромісу між протилежними аспектами впливу на форму. [7]

Також існує досить актуальне питання для сучасного суспільства - як історичний спадок, контекст регіону можна використовувати за основу для розвитку історико-культурного туризму. Нагадаємо про цілісність контексту - як матеріальних пам'ятників історії та культури, так і особливостей народної культури, традицій, ремесел, історичного середовища, забудови, системи розселення, етнокультурного середовища та природного оточення.

За висновками фахівців, в Україні нараховується близько 450 історичних міст і селищ та біля 8 тисяч сіл з цінною історико-культурною спадщиною. [4]

Кожне поселення має свої характерні особливості, що відображаються в архітектурі, плануванні, в обрядах, традиціях, кухні, фольклорі, образі життя населення.

Так чи інакше, всі ці історичні території потрібно не тільки зберігати, але й використовувати. Наприклад, в екскурсійно-туристичних та рекреаційних цілях. А це, в свою чергу, може стати джерелом надходження коштів для реконструкції і охорони пам'ятників, а також для подальшого розвитку регіону.

“Ми благополучно справляємося із змінами, – вказує Лінч – тільки тоді коли ми можемо одночасно зберегти якусь частину нерозривності з минулим, будь то люди, річч, місця”. [8]

Щоб краще зрозуміти, яким чином в малих історичних містах можна об'єднати історію та сучасність, та задіяти це в розвитку суспільства, розглянемо декілька прикладів гарного досвіду Германії, де люди змогли зберегти та показати свій унікальний історичний дух.

Баварське містечко Ландсхут - дуже скромний за розмірами населений пункт, з багатою історією, зараз є гарним містом, що зберегло свій історико-архітектурний дух. В 1204 році баварський герцог з роду Віттельсбахів Людвіг I звелів побудувати на високій горі, що височіє над рікою Ізар, замок-фортецю, а у підніжжя гори - місто. Замок і місто отримали назву Ландсхут, що в перекладі з німецької означає “захисник землі”. [9] В Ландсхуті до цих пір можна почути відголоски XV століття. Тут кожні чотири роки проходить наймасштабніший в Європі театралізований фестиваль, що називається “Ландсхутське весілля”. Це день пам'яті, коли герцог обвінчався з польською принцесою Ядвігою, і він став найвидатнішою подією цієї епохи. Кожного разу місто приймає більше мільйона гостей, показує себе в світлі міста-музея під відкритим небом та демонструє свою історію.

Так само містечко Ротенбург - дивовижний ансамбль середньовічної архітектури, що не має жодної чужорідної будови, зараз влаштовує декілька карнавалів на рік, має неймовірні музеї, що знаходяться на туристичних шляхах, і приймає величезну кількість гостей. Саме завдяки проведенню сезонних фестивалів жителі можуть відчути свою приналежність до минулого і сучасності міста.

Таким чином, робимо висновок, що історія місця є дуже важливим контекстом формування сучасного середовища, культурної ідентичності міського суспільства.

Отже, важливість та актуальність історичного контексту в формуванні сучасного архітектурного середовища досить зрозуміла, та залишає відкритим питання необхідності розробки сучасних наукових підходів та методів розвитку цих територій. Єдине, що зрозуміло, що необхідно робити комплексне дослідження істориків, культурологів, архітекторів, соціологів та практичних робітників на основі формування та розвитку міського середовища в умовах реконструкції.

Література

1. Методологічні проблеми адаптації і збереження історичної забудови міст Поділля // А. І. Литвинов, О. М. Смоляк. Містобудування та територ. планув. - Вип. 23. - 2006. - с.139.
2. Monumenti e metodi di valorizzazione. Saggi, storia e caratteri delle teorie sul restauro in Italia, del medioevo ad oggi // Perogalli C. - Milano, 1954. - с.127.
3. Еволюція містобудування // Гутнов А.Е. – М. Стройиздат, 1984. – с.214.
4. Історичне середовище міста в контексті розвитку, адаптації, традиції (на прикладі міст Поділля) // А.І.ЛИТВИНОВ, - зб. ст. "Містобудівні аспекти сталого розвитку великих міст". - 2009. - с.546.
5. В контексті часу // Кристєв Т. // Архітектура і суспільство. – Софія, 1987. – 182 с.
6. Мова архітектури постмодернізму. // Дженкс Ч. - пер. з англ. В. Рабушина, М.В. Уварової - М.: Стройиздат, 1985. - с.102.
7. Контекст часу і контекст місця – неминучість компромісу (до проблеми сучасної контекстуальної архітектури в історичному середовищі на прикладі Санкт-Петербурга) // Ю.І.Курбатов. Academia. Архитектура и строительство. - №3 - 2014. - с.132.
8. Лінч К. Досконала форма в містобудуванні. - пер. з англ. В. П. Глазичева. – М. Стройиздат, 1986. – 264 с.
9. Середньовічна Європа очима сучасників та істориків. Част. II. Європейський світ X–XV ст. Серія "Всесвітня історія та культура очима сучасників та істориків" // Ястребицька А.Л. – М.: Интерпракс, 1995. - с.192.

Аннотация

Исторический контекст является одним из важных аспектов устойчивого развития города, который определяет его будущее. Контекстуальный подход рассматривает это с позиции диалога современного и прошлого. Историко-архитектурное наследие сегодня должно формироваться не только в виде отдельных памятников архитектуры, а как целостный и организованный живой организм. Рассматривается опыт не только сохранения, но и приспособления исторических мест под туристические цели.

Ключевые слова: исторический контекст, современная архитектурная среда, контекстуальный подход, памятник, образ, город, туризм.

Annotation

The historical context is an important aspect of the sustainable urban development, which determines its future. The contextual approach considers this such as the dialogue of modern and past time. Today the historical and architectural heritage has formed not only as individual monuments, as well as a coherent and organized living organism. We consider not only the save experience, but also historical places accessories for tourist purposes.

Keywords: historical context, contemporary architectural environment, contextual approach, monument, image, town, tourism.

УДК 711.553.4 (477-25)

О. М. Набок*аспірантка кафедри теорії, історії архітектури та синтезу мистецтв
Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури*

ПРИПОРТОВА ТЕРИТОРІЯ МІСТА КИЄВА. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Анотація: у матеріалах конференції розглянуто припортову територію міста Києва як складну багатофункціональну містоутворюючу територію, її розміщення в структурі міста та проведено аналіз функціонально-планувальної організації.

Ключові слова: припортові території, реновація, промислові території, прибережні території.

Напевно, одним з найголовніших факторів виникнення міста Києва можна вважати природно-кліматичні умови. Наявність водної артерії та високий берег забезпечували вигідне стратегічне положення як військово-політичне так і соціально-економічне.

Саме Дніпро та його притоки безпосередньо вплинули на формування прибережного промислового комплексу – припортової території.

Припортова територія – це багатофункціональна містоутворююча територія, яка складається безпосередньо з порту – провідної промислової функції, включає прилеглу обслуговуючу порт територію, являє собою цілісну акваторно-прибережну промислову зону, яка тісно пов'язана з функціонально-планувальною структурою міста соціально-економічними, культурно-історичними, комунікаційними (інженерними, транспортними та ін.), візуальними та іншими зв'язками.

До складу припортової території міста Києва входить Рибальський півострів та набережна Дніпра. Межа, до якої набережна є невід'ємною складовою припортової території, визначається планувально – границею розміщення портових промислових та обслуговуючих споруд.

Розміщення припортової території в планувальній структурі міста. Припортова територія межує з центром міста. З північного напрямку обмежена вантажо-пасажирським транспортним вузлом Київ-Петрівка, зі східного – має вихід до Дніпра та обмежена Набережно-Рибальською вулицею. Межа південно-східного напрямку – Парковий пішохідний міст, південно-західного – Набережно-Хрещатицька вулиця, та західного – вулиці Межигірська та Електриків.

Аналіз функціонально-планувальної організації. Остаточна функціонально-планувальна структура припортової території сформувалась в післявоєнний період.

За результатами дослідження функціонально-планувальної організації території Рибальського півострова можна виділити наступні функціональні зони:

- Промислова (установи, підприємства, цехи, складські приміщення, ремонтні бази) – 78,8 %.
- Транспортно-пішохідна (мостові сполучення) – 8,9 %.
- Житлова (житлові будинки, гуртожитки) – 3,4 %.
- Бізнес (офіси) – 2,7 %.
- Освітня (навчальні заклади) – 0,2 %.
- Культурно-рекреаційна (парки, зони відпочинку) – 3,6 %.
- Військова (військова частина) – 2,04%.
- Спортивна (фітнес центр) – 0,36 %.

Промислова зона. Одним з основних промислових об'єктів, що розташований на території Рибальського півострова є завод «Ленінська кузня». Територія заводу складає близько 45% від території Рибальського півострова та 24% від загальної площі припортової території.

Суднобудівний завод «Ленінська кузня» було засновано 1862 року інженером-технологом Ф. І. Донатом.

Значний обсяг виробництва займало машинобудування. Завод виробляв великий асортимент котлоагрегатів, насосів, оснащення для хімічної промисловості, гвинти регульованого кроку, морозильне обладнання та ін.

На сьогоднішній день підприємство продовжує будівництво риболовецьких траулерів середнього класу різноманітних модифікацій, будівництво корпусів транспортних суден.

Наступний об'єкт, що відіграв важливу роль у формуванні планувальної структури Рибальського півострова – Київська районна електростанція (КРЕС).

КРЕС було закладено в 1926 р., перший турбогенератор якої ввели в дію 1 травня 1930 р. (пуск другого відбувся у квітня 1933 р.). Головний інженер будівництва – Б. Даманський та архітектор першої черги станції – М. Парусников.

Композиція головної будівлі асиметрична, складна за планом. Численні добудови станції з часом змінили зовнішній вигляд головного корпусу, який на наш час відрізняється від первинного.

Київський річковий порт. Розташований біля злиття Дніпра та Почайни, на місці стародавньої слов'янської пристані Притика, що бере свій початок з XI століття.

До складу Київського річкового порту входять три вантажних райони, що мають як відкриті так і закриті складські площі з безліччю офісних приміщень.

Значну територію Рибальського півострова займає Київський суднобудівний-судноремонтний завод, що був заснований 1896 року за рішенням Міської ради та управлінням Київського округу.

Решта території Рибальського півострова, що стосується промислової функції включає в себе ремонтну базу технічного флоту, складські приміщення, склад піску та щебню.

Київський елеватор – наступний об'єкт, що знаходиться в межах припортової території та є містобудівною домінантою Подолу, розташований по вулиці Набережно-Хрещатицькій, добре проглядається з річки та схилів правого берега Дніпра. Будівництво здійснено трестом «Укрзаготівбуд».

Проект елеватора типу М-3-175 у 1950 році виконала контора «Промзернопроект» – архітектор В. І. Гольштейн та інженер В. Геммерлінг.

Транспортно-пішохідна функціональна зона представлена мостовими сполученнями та вуличною мережею.

Одним з перших мостів, що визначає межі припортової території та має важливе значення у формуванні промислово-виробничого сектору є Петрівський залізничний міст. Він з'єднує Рибальський півострів з лівобережжям. Початок будівництва датується 1915 роком з метою створення навколо міста замкненого залізничного кільця. Завершений 1929 року під керівництвом головного інженера В. Кохана. Під час Другої світової війни був зруйнований, але відбудований з 1945 року.

У 1963 році Рибальський острів був з'єднаний з Подолом Рибальським (вантовим) мостом, що став першим у світі вантовим мостом з залізобетонною балкою жорсткості. Унікальна споруда є проектом інституту «Укрпроектстальконструкція». Автори проекту інженери А. С. Гольштейн, В. І. Кіреєнко та Н. Соколова.

Восени 2001 року було проведено обстеження Рибальського мосту та виявлено його аварійне становище. За станом на травень 2011 року, естакаду з боку Рибальського півострова було демонтовано.

Що стосується вуличної мережі, то єдина вулиця, що проходить на Рибальському півострові є вулиця Електриків. Виникла у 50-ті роки XX ст. під назвою Нова, а з 1955 року отримала свою поточну назву.

Вулиця Електриків пролягає від Рибальського вантового мосту до Заводської вулиці. До неї також прилучається провулок Електриків та проїзд без назви, що веде до Набережно-Рибальської вулиці.

Набережно-Рибальська вулиця – нова вулиця від Московського мосту до нового мосту через Гавань (з Рибальського півострову на Поділ). Вулиця фактично є набережною Рибальського півострова.

Гаванський міст – залізобетонний автомобільний міст, що з'єднує Рибальський півострів з Подолом. Перша черга була відкрита 17 грудня 2007 року, а повністю зданий в експлуатацію 23 жовтня 2010 року. Міст має 6 опорних пілонів. Для забезпечення руху транспорту зі сторони Подолу було споруджено естакаду по вулиці Набережно-Хрещатицькій.

Вулиця Набережно-Хрещатицька – це одна з найдавніших на Подолі вулиць, яка була раніше відома під назвою Велика Хрещатицька. Розпочинається від Поштової площі і закінчується біля вулиці Турівської. Продовженням Набережно-Хрещатицької є вулиця Набережно-Лугова. В напрямку мосту Метро вливається в Набережне шосе.

Житлова функціональна зона. За весь час існування Рибальського півострова формування житлового фонду на території було зумовлено виключно розвитком промислово-виробничого сектору. Таким чином, в основному, для забезпечення житлом працівників заводу «Ленінська кузня» в середині 50-х років було збудовано гуртожитки. Також є житлові будинки переважають дво-, три-, чотири- та п'ятиповерхові та гуртожиток Академії муніципального управління.

Функція бізнесу на припортовій території представлена комерційними підприємствами та офісними центрами, куди входить бізнес-центр «Верхній Вал», концерн «Укрпромінвест».

Культурно-рекреаційна функція. Маючи неабиякий потенціал для розвитку культурно-рекреаційних зон (набережна лінія складає близько 50%), припортова територія налічує лише один парк Моряків та декілька об'єктів, що належать до переліку культурної спадщини Подільського району.

Військова функція. На території півострові з 1992 року дислоковане Головне управління розвідки МО України і ряд військових частин, йому підпорядкованих.

До *освітньої функції* належить лише Академія муніципального управління – факультет менеджменту.

Спортивна функція представлена фітнес клубом «5 елемент».

Результати аналізу територіального розміщення припортової території в структурі міста Київ дозволяють говорити про дану територію, як одну з найперспективніших для розвитку, що знаходиться в акваторії Дніпра та має безпосередню близькість з центром міста.

Завдяки аналізу функціонально-планувальної структури встановлено функціональні зони такі як: промислова, транспортно-пішохідна, житлова,

бізнес, освітня, культурно-рекреаційна, військова та спортивна, а також визначено домінуючу функцію – промислову, що складає 78,8 % від загальної площі припортової території.

Таким чином, враховуючи результати даного аналізу та тенденції світового досвіду реформування прибережних промислових територій, що спрямовані на екологізацію та транспарентність, припортова територія міста Києва потребує перетворення у соціо-культурному та екологічному напрямку з подальшим уточненням використання кожної з функціональних зон.

Список використаних джерел:

1. Гольштейн Н. Нова Петрівка. Проект планування Петрівсько-Куренівського району / Н. Гольштейн. // Соціалістичний Київ. – 1936. – №1. – С. 35–36, 39.
2. Дудник Е. Міст через гавань Дніпра / Едуард Дудник // Звід пам'яток історії та культури України: Київ: Енциклопедичне видання. Кн. 1, ч. 2: М-С / Е. Дудник. – Київ, 2004.
3. Ієвлева В. П. Пам'ятки індустріального розвитку Києва кінця XIX – першої третини XX століття / Валерія Павлівна Ієвлева. – Київ, 2004.
4. Кальницький М. Б. Забудова Києва доби класичного капіталізму / М. Б. Кальницький, Н. М. Кондель-Пермінова, Т. В. Скібіцька. – Київ: Варто, 2012. – 560с.
5. Проценко Б. Елеватор, 1951-54 / Борис Проценко // Звід пам'яток історії та культури України: Київ: Енциклопедичне видання. Кн. 1, ч. 1: А-Л / Б. Проценко. – Київ, 2004.

Аннотація

В матеріалах конференції розглянуто припортову територію міста Києва як складну багатофункціональну градообразуючу територію, її розміщення в структурі міста, а також проведено аналіз функціонально-планувальної організації.

Ключевые слова: припортовые территории, реновация, промышленные территории, прибрежные территории.

Summary

In this research, Kyiv dockside is examined as a complex multifunctional city-forming territory. Place of this territory in the spatial planning is reviewed and its functionally-planned structure is analyzed.

Keywords: dockside, renovation, industrial areas, waterfronts.

УДК 728.11

І. Г. Новосад,

*асистент кафедри основ архітектури і архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва та архітектури*

ІСТОРІЯ ЗАБУДОВИ ТИПОВИМИ ЖИТЛОВИМИ БУДИНКАМИ СТОЛИЦІ УКРАЇНИ КИЄВА

Анотація: забудова типовими житловими будинками, столиці України Києва, починається з 1955-х років. Новобудови споруджувалися швидкими темпами. Це сприяло рішенню житлової проблеми, що існувала на той час. На основі аналізу, проведеного автором, було встановлено, що в Києві протягом 1955-1990 років було збудовано 60% типових житлових будинків в загальному житловому фонді столиці.

Ключові слова: типові житлові будинки, етапи розвитку житла, диференціація території, масове будівництво.

За радянські часи, починаючи з 1955 року, житловий фонд формувався з забудови типовими житловими будинками й індивідуальними, що розроблялися на основі типових проектів. Накопичений досвід мав свої позитивні і негативні сторони. Нові утворення будувалися швидкими темпами, що сприяло вирішенню житлової проблеми. Негативною стороною типової житлової забудови була одноманітність планувального рішення типової житлової чарунки, будинків і мікрорайонів через прийнятий напрямок індустріалізації житлового будівництва.

Забудова територій столиці України Києва почалася через 10 років після Другої Світової війни методом мікрорайонування. Передбачалося, що території за планувальною і обслуговуючою системами формуватимуться з групи типових житлових будинків і закладів культурно-побутового обслуговування населення з максимальним радіусом доступності до установ, який не перевищуватиме 500 м. Внаслідок прийнятого напрямку в містобудуванні і формуванні міської структури протягом наступного часу розпочалося масове будівництво на нових міських територіях столиці.

Відповідно до диференціації території Києва адміністративним поділом його на окремі райони отримано 10 районів, розташованих в центрі і за радіусом відносно історичного центру. В назвах районів відбилися історичні впливи: Голосіївський площею 156 км², Оболонський 110 км², Печерський 27 км², Подільський 34 км², Святошинський 101 км², Солом'янський 40 км², Шевченківський 25 км², Дарницький 134 км², Деснянський 148 км², Дніпровський 67 км². Для послідовного висвітлення розвитку типового

житлового будівництва у Києві необхідно проаналізувати особливості формування типової забудови, що споруджувалася у різних районах Києва протягом 1955-1990-х років, виявити її основні етапи і головні риси, характерні для кожного з них.

Перший етап – друга половина 1950-х - 1960-ті роки - характеризується впровадженням у масове будівництво типових проектів спочатку 5-поверхових, а потім 9-поверхових житлових будинків з економічними малометражними квартирами. Це були будинки двох основних конструктивних схем з поздовжніми несучими стінами серії типових проектів 438 і поперечними - серій типових проектів 464 та 480.

За даними Держбуду УРСР, ще в 1960 році зводилося 58% житлових будинків з поперечними несучими стінами. В Україні у другій половині 1950-х років був зроблений відбір кращих типових проектів для подальшого удосконалення. Будівництву цього часу було притаманне устремління до утворення економічної житлової чарунки.

В цей час забудовують нові житлові райони – Першотравневий (Чоколівський), Відрадний, Дарницю, Нивки (першу чергу).

Другий етап - друга половина 1960-початок 1970 років – це час, коли проводилось коригування типових проектів перших масових серій з економічними квартирами. Так, в 1965-1967 роках в інституті КиївЗНДІЕП були запроектовані 9- і 16-поверхові крупнопанельні будинки для спорудження в Києві з врахуванням конкретних умов будівництва – звичайних і складних - та можливостей отримання виробів, виготовлених на спеціалізованих домобудівних комбінатах Києва (ДБК-3), які раніше випускали вироби для 5-поверхових будинків цієї ж серії.

В 1965 році розпочалося будівництво 9-поверхових житлових будинків за проектом 1КГ-480-12у і 1КГ-480-11у.

Під час другого етапу в Києві забудовуються декілька житлових масивів - Академмістечко (1962 р.), Вітряні гори (1961-1965 рр.), Нивки (до 1965 року лише 5 – поверхова периметральна забудова, з 1965 року з'явилися 9-поверхові будинки- «архітектурні акценти»), будівництво житла в районі вулиць Волгоградської та Солом'янської (початок будівництва у 1963 р.), Русанівка (забудова з 1961 по 1974 рр, в 1967 р. біля озера Тельбін також на піднятому рівні ґрунту заснували ще більший масив Березняки (початок будівництва житла - 1971 р.), в 1960–1968 рр. був споруджений Воскресенський масив, 1962-1965 рр -«Дарниця».

Третій етап – 1970-ті-початок 1980-их років – характеризується подальшим розвитком і вдосконаленням функціональних і художньо-естетичних рішень масового типового житла; освоєнням досягнень технічного

прогресу під час конструювання будівель; підвищенням ефективності капіталовкладень; зниженням кошторисної вартості, підвищенням продуктивності праці в будівництві. В цей час розроблялися типові житлові серії: 134, 96, 87, КТ.

За даними 1980 р., об'єм типового житлового будівництва становив 95% . Під час третього етапу змінилася методика проектування житла і напрямок формоутворення житлової споруди: крім проектів житлових будинків, опрацьовували номенклатуру різних типових блок-секцій за плануванням, конфігурацією і здатністю приєднувати інші блок-секції, за допомогою чого з'являлася можливість створювати будинки різного обрису плану. Зокрема такими будинками забудовані київські житлові масиви: Оболонь, Троєщина, Виноградар, Теремки та інші.

Четвертий етап - 1980-ті - початок 1990-х років. Одним з головних завдань народного господарства радянської держави на цьому етапі було збільшення індустріалізації житлового будівництва за рахунок використання великопанельних та об'ємно-блокових житлових будинків. На цьому етапі типові серії розроблялися одноманітними в архітектурно-планувальному рішенні, якість житла вирішувалась лише за рахунок збільшення площі.

В цей час освоюють 16-поверхові житлові будинки серії Т з кроком поперечних несучих стін в 3,6 м (Головкийвпроект, ДСК-1). Серія включала 7 типів будинків, що відрізнялися як містобудівними, так і архітектурно-планувальними особливостями. В середині 1980-х - на початку 1990-х рр. розробили документацію на проектування і спорудження перших 10-16-поверхових великопанельних будинків для Києва за системою АПВС на базі серії К-134.

Під час етапу, що розглядається, були побудовані нові житлові масиви: з 1981 по 1987 рр. побудовано Харківський масив, сусідній масив Позняки будували з 1989 р., яскравим прикладом динамічної забудови були Теремки-1 (будівництво відбувалося у 1984-1990 рр.), Теремки-2 з'явилися в 1979-1981 рр., Теремки-3 будуються і сьогодні. Самий молодий масив Києва, закладений в період Незалежності України в 1993 р. – це Осокорки.

П'ятий етап розвитку житла в Україні - середина 1990-х – початок 2000-х років характеризується розвитком ринкових відносин, переходом від великопанельного та збірного каркасного будівництва до впровадження нових конструктивних систем і прогресивних енергозберігаючих вітчизняних та зарубіжних будівельних технологій в житловому будівництві.

На даному етапі, коли відбувалась диференціація населення за рівнем прибутку, сім'я сама формує свої вимоги до планувального рішення житлової чарунки. Каркасно-монолітна система, яка зараз широко розповсюдилася в

житловому будівництві, дає різноманітні варіанти планування квартир і структури будинку, сприяє створенню індивідуального і гнучкого планувального рішення, а також виразному образу споруди. Це є самим тим напрямком, який на сьогодні задовольняє населення України. Рівень комфорту житла обумовлений купівельною спроможністю городян, які обирають собі місце проживання, поверховість будівлі, площу квартири, її кімнатність, особливості планування, рівень культурно-побутового обслуговування та номенклатуру його закладів і багато чого іншого. Питаннями інвестування, проектування, організації будівництва, підбору виконавців, процесом зведення будівель займаються різні підрозділи, нові за структурою, способом взаємовідносин, формою власності (вони є недержавними). Частіше за все – це великі компанії, корпорації або різноманітні тимчасові утворення партнерів з різних напрямків проектно-будівельної діяльності.

Обсяги типової забудови – спадщини радянської пори в нашій країні і столиці - надзвичайно великі. Але типові проекти, як правило, розроблялися з урахуванням потреб того часу і під час проектування більше звертали увагу на економічні питання, ніж на конкретні вимоги населення.

Література

1. Слепцов О.С. Архитектура гражданских зданий индустриализация. Київ/ Видавничий дім А+С/ 2010 с 14-23
2. Андрущенко Н.П. Комплексная настройка жилых районов. -К.:Будівельник, 1984.- 152с.
3. Белоконов А. Перспективы массового индустриального строительства//Архитектура СССР.-1987.-№4.-С.17-21.

Аннотация

Застройка типовыми жилыми домами, столицы Украины Киева, начинается с 1955-х годов. Новостройки сооружались быстрыми темпами. Это способствовало решению жилищной проблемы, которая существовала на то время. На основе анализа, проведенного автором, было установлено, что в Киеве в течение 1955-1990 лет было построено 60% типичных жилых домов в общем жилищном фонде столицы.

Ключевые слова: типичные жилые дома, этапы развития жилья, дифференциация территории, массовое строительство.

Annotation

Building typical dwelling houses, the capitals of Ukraine of Kyiv, begun with 1955th. New building was erected by rapid rates. It assisted the decision of housing problem that existed by then. On the basis of the analysis conducted by an author, it was set that in Kyiv during 1955-1990 it was built 60% typical dwelling-houses in the general housing fund of the capital.

Keywords: typical dwelling-houses, stages of development of accommodation, differentiation of territory, mass building.

УДК 728.11

А. В. Онофрійчук,

*аспірант інформаційних технологій в архітектурі
Київського національного університету будівництва і архітектури*

МІСЦЕ РОЗТАШУВАННЯ ЖИТЛА ДОВГОТРИВАЛОГО ПЕРЕБУВАННЯ В СТРУКТУРІ МІСТА КИЄВА

Анотація: в статті йдеться про потребу міста Києва в житлі довготривалого перебування, а також необхідність визначення його місця розташування. Розглянуто доцільність розміщення житла довготривалого перебування в структурі житлових районів, адміністративного центру міста та інтегрованої забудови.

Київ – найбільше місто України, політичний, економічний, науково-технічний, культурний і діловий центр країни. Київ являється самим привабливим містом, і це не дивно, так як столиця по даним Державного комітету статистики займає перше місце по розміру заробітної платні [1], має великий потенціал інвестицій, робочих місць та вищих навчальних закладів. По даним держслужби статистики м. Києва, у місті на 2014 рік проживало 41 тис. осіб приїжджих [2], а у зв'язку з останніми політичними подіями в країні, їх кількість суттєво зросла.

Змога придбати власне житло у Києві є у невеликої кількості приїжджих, да і для більшості людей в цьому немає потреби, так як їхнє перебування в столиці є тимчасовим. Люди вимушені орендувати квартири у постійних власників житла. Офіційної статистики, яка свідчить про кількість орендного житла немає, так як цей ринок житла знаходиться «в тіні». Але відомо, що оренда житла носить масовий характер. Про це свідчить велика кількість ріелторських компаній, інтернет-ресурсів, оголошень і т.п., які пропонують послуги по оренді квартир. Потенційні споживачі вимушені погоджуватися на те, що пропонують. Ні про якість житла, ні про задоволення наявних потреб взагалі не йде мова. Така ситуація на ринку орендного житла давно вже сформувала підґрунтя для появи житла довготривалого перебування [3]. Житло довготривалого перебування допоможе вирішити питання забезпечення якісним орендним житлом, яке буде задовольняти спосіб життя і потреби потенційних споживачів і підніме ринок оренди житла на якісно новий рівень, який буде відповідати рівню європейських країн.

Житло довготривалого перебування по принципу функціонування та організації житлового простору значно відрізняється від постійного житла [3]. Довготривале житло має свої особливості за місцем розташування, за

типологією будинків та архітектурно-планувальними рішеннями. Визначення місця розташування житла довготривалого перебування в структурі міста необхідне для максимальної відповідності різних потреб споживачів такого виду житла.

Житло довготривалого перебування в структурі житлових районів. Основна функція житлового району полягає в забезпеченні населення максимально зручним розміщенням житлових будинків та системи культурно-побутових закладів. [4].

Згідно прийнятих в 70-80^х роках містобудівних принципів ступінчатої побудови системи культурно-побутового обслуговування житлового району, всі об'єкти по частоті використання поділяються на групи: повсякденного, періодичного та епізодичного користування. Оптимальна доступність центрів кожної ступені розраховується від житлових будинків і складає 400-500 м (мікрорайон), 800-1200 м (житловий район) і не більше 40 хв. (загальноміський центр) [5]. Житло довготривалого перебування значно відрізняється від постійного житла, так як воно орієнтоване на людей з дещо іншим способом життя [3]. Згідно статистичних даних по країнам ЄС та США [6], доля сімей, які проживають в орендному житлі з дітьми, молодших 18 років, становить біля 10%. Споживачів не так сильно цікавить домашнє господарство, вони мають не сімейні пріоритети. Їм в меншій мірі потрібні дитячі садки та навчальні заклади. Ці заклади відносяться до повсякденної групи використання і розміщуються в центральних частинах мікрорайонів та житлових районів Києва. Таким чином, житло довготривалого перебування повинне тяжіє до периферії житлових районів, куди може не поширюватись радіус обслуговування вищезазначених закладів.

Житло довготривалого перебування в структурі адміністративного центру міста. При плануванні Києва в XVIII – пер.пол. XIX ст. ще не було умов для зонального відокремлення житлового та громадського середовища. Сенса житла багато років не пов'язувався з обов'язковими первинними елементами обслуговування (дитячі садки, школи, тощо). Тому елементи житлового середовища у вигляді окремих житлових будинків, невеликих кварталів вільно проникали в зону центру, розмиваючи його кордони [7]. На сучасному етапі у зв'язку зі спеціалізацією житлової та громадських зон в системі міста, це питання перетворилося в проблему.

Не дивлячись на таку тенденцію, житлову забудову необхідно включати в структуру центральних районів, щоб запобігти породженню увечері безлюдних зон денної активності, які ведуть за собою низку проблем, наприклад підвищення злочинності [8]. За таких обставин, в центральній зоні доцільно розташовувати житло довготривалого перебування, яке розраховане на чітко

визначений термін проживання людей і на тих мешканців, які не потребують дитячих закладів, а саме: робітники одинаки, робітники без дітей. Житло довготривалого перебування доцільно розташовувати в структурі багатофункціональних ділових комплексів (бізнес-центри). Таке житло розраховане на робітників, місце прикладення праці яких знаходиться безпосередньо в даному центрі або на прилеглій території. Розміщення житла довготривалого перебування в багатофункціональних ділових комплексах забезпечить більш ефективне використання території забудови, інженерних споруд та комунікацій, а також спільне використання допоміжних приміщень. Крім цього, таке розміщення житла пов'язане з економією часу та зусиль потенційних споживачів на одержання декількох видів послуг в одному місці.

Житло довготривалого перебування в структурі інтегрованої забудови. Інтегрована забудова являє собою суміш громадських та житлових будівель. Інтегрована забудова розташовується поблизу центральних районів міста, де потенціал громадських будівель вичерпав територію і «розповзся» за її межі.

В останні десятиліття спостерігається тенденція до витіснення громадськими будівлями житла та обов'язкових первинних елементів його обслуговування. Цей процес отримав назву «сітізації». Його соціально-економічний механізм в теперішній час достатньо відомий. В його основі дія закону абсолютної і диференційної ренти – постійне підвищення цінності території в центрі. Пов'язана з цим тенденція до економії території яка обумовила занадте зниження розмірів вільних територій, необхідних для шкіл, дитячих дошкільних закладів, зменшення рівня комфорту проживання населення (у порівнянні зі спеціально пристосованої до побутової функції середовища житлового району) [7].

На містобудівному рівні процес витіснення повинен чітко регулюватися, щоб не допустити глобального перетворення денних активних зон міста у безлюдний небезпечний простір увечері та вночі [8]. Тому зі збільшенням кількості громадських будівель, повинен збільшуватися житловий фонд. Але постійне проживання в житлі з інтегрованою забудовою некомфортне, так як місце розташування житла не відповідає потребам споживачів такого виду житла. На такій території доцільно влаштовувати житло довготривалого перебування. Потенційним споживачам такого житла дане місце розташування вигідне, так як змішана забудова характеризується потужною транспортною інфраструктурою і безпосередньою близькістю до місць прикладання праці.

В залежності від місця положення в структурі Києва, а також від розміру ділянки, відведеної під будівництво, житло довготривалого перебування доцільно розміщувати в будинках-структурах, які мають дещо іншу об'ємно-планувальну побудову, наприклад: в структурі житлових районів міста житло

довготривалого перебування доцільно розміщувати в будинках-пластинах, напівзамкнених будинках та будинках-квартирах. Ці будинки потребують як великої, так і малої ділянки, можуть бути необмеженої поверховості і вміщувати в собі достатню чи необхідну внутрішньодомову інфраструктуру; в структурі адміністративного центру міста житло довготривалого перебування доцільно розміщувати в будинках-пластинах та напівзамкнених будинках, які потребують малої ділянки, необмеженої поверховості та можуть вміщувати в собі необхідну внутрішньодомову інфраструктуру; в структурі інтегрованої забудови житло довготривалого перебування доцільно розміщувати в будинках-пластинах, будинках-вставках та напівзамкнених будинках. Ці будинки потребують дуже малої ділянки, обмеженої поверховості та можуть містити в собі достатню внутрішньодомову інфраструктуру.

Територіальне розміщення житла довготривалого перебування в структурі міста має свої особливості, які обумовлені соціальним контекстом, потребами споживачів на яких орієнтоване таке житло та містобудівними вимогами. Місце положення диктуватиме типологічну, загальну структуру будинку, розмір та поверховість будинку, а також прибудинкову інфраструктуру.

Література

1. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. <http://www.kiev.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=527&lang=1>
3. Онофрійчук А. В. Актуальність проблематики житла довготривалого перебування. Визначення та гіпотеза// н.-т. сб-к «Сучасні проблеми архітектури та містобудування». Вип № 35, К.: КНУБА. – 2014, с. 174-178.
4. Авдотьин Л.Н., Лежава И.Г., Смоляр И.М. Градостроительное проектирование. – М.: Стройиздат, 1989. – 432 с.
5. Иодо И.А. Основы градостроительства. – Минск: Вышэйш. шк., 1983. – 199 с.
6. <http://nmhc.org/Content.aspx?id=4708>
7. Формирование систем общественных центров в больших и крупных городах: Обзор. – М.1991. – 64 с. – Архит. Районная планировка градостроит. Вып.4
8. Джекобс Д. Смерть и жизнь больших американских городов / Пер. с англ. М.: Новое издательство, 2011. — 460 с.

Аннотация: в статье говорится о потребности Киева в жилье длительного пребывания, а также необходимость определения его местоположения. Рассмотрена целесообразность размещения жилья длительного пребывания в структуре жилых районов, административного центра города и интегрированной застройки.

Abstract: This article deals with the needs of Kyiv in long-term stay housing, and the need to determine its location. We consider the expediency of placing long-termstay housing in the structure of residential areas, administrative center and integrated development.

УДК 72.025.4

М.І. Орленко,
*президент корпорації «Укрреставрація»,
кандидат технічних наук*

**КОМПЛЕКСНІ НАУКОВО-РЕСТАВРАЦІЙНІ ДОСЛІДЖЕННЯ,
НАУКОВО-ПРОЕКТНІ РОБОТИ 1981-1990 РР. І ПРОГРАМА
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ УСПЕНСЬКОГО СОБОРУ 1981 Р.**

Анотація: описані комплексні науково-реставраційні дослідження Успенського собору Києво-Печерської Лаври, проектні роботи і програма наукових досліджень, які передували процесу відтворення.

Ключові слова: Успенський собор Києво-Печерської Лаври, науково-реставраційні дослідження, проектні роботи.

Відродження головної святині східного православ'я – Успенського собору Києво-Печерської Лаври не тільки повернуло нашому народу тисячолітню святиню, а й збагатило комплекс Верхньої Лаври, сприяло реабілітації міського середовища. Проблема відбудови зруйнованого в 1941 році Успенського собору була насамперед пов'язана з складністю відтворення через специфіку ґрунтів і унікальність об'єкту. Саме тому впродовж довгих десятиліть інженерно-геологічних вишукувань точились дискусії щодо доцільності відбудови собору.

Ще наприкінці XVIII століття через недосконалість влаштування підмурків без відмостки сталися нерівномірні осідання частин собору і внаслідок цього в конструкціях з'явилися помітні тріщини.

Незадовільний стан інженерних мереж плато Верхньої Лаври також призводили до порушення системи ґрунтових вод, деформацій конструкцій будівель, розташованих поруч з собором. Головною причиною замокання ґрунтів в зоні собору було витікання води з водоносних комунікацій.

Лесові ґрунти глибиною 8-12 метрів під фундаментами Успенського собору створювали загрозу нерівномірних деформацій в разі замокання, в зв'язку з чим необхідно було створити практично бездеформативну основу собору.

Згідно з дорученням Ради Міністрів Української РСР від 26.02.80 N 28-363.7 на підставі програми-завдання затвердженої Київським міськвиконкомом та узгодженої Держбудом УРСР на замовлення Головного Управління культури Київського міськвиконкому інститут “Укрпроектреставрація” 9.12.81 почав розробку науково-дослідної і проектної документації по відтворенню Успенського собору.

16 листопада 1982 року ескізний проект відтворення собору був поданий на затвердження в Держбуд УРСР, де в цілому був схвалений. 10.08.83 Містобудівна рада ГоловАПУ схвалила проект і пропонувала його до подальших розробок. Проектом передбачалося повне відтворення собору станом на момент руйнування.

Другого лютого 1986 року ескізний проект розглядався на президії Науково-методичної ради по охороні пам'яток культури Міністерства культури СРСР, яка зазначила, що проект відповідає вимогам Закону СРСР та положенню “Про охорону та використання пам'яток історії та культури”. Суперечним питанням у проекті було виконання фундаментів собору. Зважаючи на складність ґрунтових умов інститут “Укрпроектреставрація” розробив декілька варіантів устрою фундаментів. Запропоновані варіанти проекту були всебічно вивчені провідними проектними та науково-дослідними інститутами Києва та Москви в галузі фундаментобудування.

На ці варіанти були одержані схвальні відгуки та рекомендації. Залучені до консультацій дослідні та проектні організації, (Діпроцивільпромбуд, КиївЗНДІЕП, Фундаментспецпроект /Москва/, Трест Мінмонтажспецбуду УРСР та інші) включаючи президію АН УРСР, рекомендували використати буроін'єкційні палі. Однак, деякі спеціалісти-історики пропонують відтворити собор на основі проекту з використанням полегшених конструкцій і влаштуванням стрічкових фундаментів.

Влаштування стрічкових фундаментів викликало б руйнування археологічного шару на місці існування собору і не гарантувало надійності конструкцій (навіть облегшених), враховуючи дуже складні геологічні умови та необхідність збереження залишків собору. В зв'язку з розходженням поглядів подальше проектування було зупинено.

За багато років існування інститут накопичив великий досвід відтворення пам'яток архітектури, який був використаний при розробці проекту реставрації Успенського собору. Враховуючи наявність ескізного проекту і частини робочої документації, а також великий обсяг проведених дослідних робіт, інститут здатний в стислий термін провести необхідну доробку проектної документації та забезпечити відтворення Успенського собору силами корпорації «Укрреставрація».

У зв'язку з тим, що розроблена у 1986-1991 рр. Проектно-кошторисна документація по відтворенню собору застаріла, комплексною програмою передбачалось виконати у 1996-1997 рр. на I етапі розробку наукової концепції відтворення Успенського собору і на II етапі – додаткові архітектурно-археологічні та інженерно-технічні дослідження та їх узагальнення; на III етапі розробку ескізного проекту відбудови.

Генеральному проектувальнику АТ «Київпроект» було доручено, для розробки проекту реставрації заключити договір з інститутом «Укрпроектреставрація» за участю:

- науково-дослідного інституту будівельних конструкцій (НДІБК);
- Київського національного університету будівництва і архітектури (КНУБА);
- інститутів археології і геології національної академії наук (НАН) України.

Програмою робіт було передбачено проведення наукових досліджень по вивченню інженерно-геологічної і гідрогеологічної ситуації не тільки під «п'ятном» Успенського собору, але й прилеглої території Верхньої Лаври з розташованими на ній будівлями та визначення впливу реставрації собору на прилеглу забудову та на загальну стійкість платформи Верхньої Лаври.

Роботи виконувались згідно Розпорядження Президента України № 20/96 рп від 27 січня 1996 р. «Про першочергові заходи щодо відбудови комплексу Михайлівського Золотоверхого монастиря та Успенського собору Києво-Печерської Лаври у місті Києві», та Розпорядженням Київської міської держадміністрації від 12.06.96 № 870 затверджена послідовність виконання першочергових робіт по відтворенню Успенського собору.

Замовник разом з залученими фахівцями розробив комплексну програму робіт по відтворенню Собору, яка була затверджена Головою Київської міськдержадміністрації. за погодженням з Держбудом, Мінкультури та Комісією з питань відтворення визначних пам'яток історії та культури при Президентові України.

У лютому-березні 1998 р. Мінкультури та Держбуд за участю НАН України вивчили питання щодо оголошення конкурсу на оптимальний проект відбудови Успенського собору і дійшли висновку, що його можна проводити після виконання комплексу інженерно-геологічних та археологічних досліджень, які ляжуть в основу умов та завдань проведення конкурсу.

Після завершення вказаних робіт в 1998 році Держбуд, Мінкультури та Київська міськдержадміністрація визначились з необхідністю проведення конкурсу.

Відповідальність і складність цієї проблеми побільшується й тим, що ансамбль Києво-Печерської Лаври в 1990 році ЮНЕСКО включила до Списку всесвітньої культурної спадщини і відтоді ансамбль лаври перебуває під наглядом міжнародного співтовариства, а тому будь-які роботи, що тут проводяться, мають відповідати міжнародно визнаним науковим критеріям.

В жовтні 1998 року була затверджена програма наукових досліджень та супроводження конструкторських розробок робочої документації відбудови

Успенського собору Києво-Печерської Лаври. Програма складалася з наступних розділів:

1. Натурні та стендові дослідження – виконавці АТ «Київпроект», інститут «Укрпроектреставрація», КДТУБА, НДІБК. Передбачалися натурні випробування фундаментів, підсилених палями (вихідними даними граничний опір ґрунту під вістря та на бічній поверхні паль), стендові випробування фрагментів частин збереженого і нового мурування стін на статичні навантаження (на основі експериментальних значень модулів деформації мурування стін та його несучої здатності), дослідження живопису (виконавці інститут «Укрпроектреставрація» та ДНТЦ «Конрест»).

2. Чисельне моделювання напружено-деформованого стану (НДС) фрагментів основи та конструкцій собору – виконавці АТ «Київпроект», інститут «Укрпроектреставрація», КДТУБА, НДІБК та геологічний інститут КУ. Досліджувалося чисельне моделювання взаємодії паль, паль та залишків фундаментів з основою (вихідні дані для проектування – несуча здатність паль та фундаментів, підсилених палями та деформації основи в різних зонах собору). Передбачалися розрахунки пілонів та різних схем підсилення (металева обойма, бетонна сорочка) (вихідні дані – обґрунтування раціонального технічного рішення підсилення). Планувалося проведення розрахунків підсилених палями фундаментів і їх впливів на деформації основи від обвалів порожнин, існуючих каналів та штолень (на основі розробки конструктивних рішень фундаментів та конструкцій верхньої частини собору), розрахунки можливостей зміни гідродинамічних умов майданчика при відбудові собору і розрахунки стійкості схилів (на основі визначення коефіцієнту стійкості схилів).

3. Дослідження взаємодії основ та несучих конструкцій собору при основному та особливому сполученнях навантажень. Планувалося виконання просторових розрахунків собору по деформаціям та міцності по комплексній схемі «основа»-«фундамент»-«елементи підсилення»-«верхня будова» (на основі розробки раціональних конструктивних рішень та технології відбудови собору). В цьому розділі передбачалася оцінка взаємодії елементів системи, оцінка взаємного впливу елементів підсилення фундаментів та визначення їх сумісної роботи, дослідження ефективних конструктивних рішень з'єднання існуючої частини собору з новою, розрахунки НДС основи та конструкцій собору на різних етапах навантаження та включення в роботу існуючих та нових конструкцій, розробка та розрахунки конструктивних заходів захисту для основного та особливих сполучень навантажень.

4. Натурні та інструментальні спостереження за деформаціями собору та оточуючої забудови при його відбудові – виконавці інститут

«Укрпроектреставрація», НДІБК, КДТУБА, Геологічний інститут КУ. Передбачалося спостереження за просторовою роботою собору під час відбудови (на основі отримання інформації для швидкого реагування та наукових досліджень), спостереження за взаємодією будівлі собору з основою, геодезичні спостереження за переміщеннями частин собору, спостереження за деформаціями стін, їх перетинами та місцями сполучення старого та нового мурування, спостереження за деформаціями просторових конструкцій бань, покриття та перекриття (склепіння, куполи, маківки) (на основі даних інструментальних спостережень). Передбачалося спостереження за технічним станом та будівлями оточуючої забудови, а саме розробка та обладнання станції спостережень, геодезичні спостереження за осадками будівель, вібродинамічні вимірювання та аналіз динамічного впливу грузових потоків на оточуючу забудову (геодезичні марки, маяки, данні інструментальних та візуальних спостережень), спостереження за зміною гідрогеологічного режиму собору та майданчика до та після виконання робіт з влаштування пальових підсилень фундаментів (звіт про спостереження).

5. Акустичні дослідження та натурні виміри – виконавці АТ «Київпроект», НДІБК. Передбачалося експериментальна оцінка акустичних характеристик голосників – резонаторів собору та розробка їх конструктивних рішень (конструктивні рішення голосників та рекомендації з їх розміщення), дослідження звукопоглинаючих властивостей облицювальних матеріалів внутрішніх поверхонь собору (рекомендації із застосування).

6. Наукове супроводження конструктивних розробок на стадії робочої документації – виконавці інститут «Укрпроектреставрація», АТ «Київпроект», НДІБК, КДТУБА, ДТТЦ «Конрест», ІА НАН України. Включало оцінку несучої здатності конструкцій Успенського собору за результатами виконаних досліджень та розрахунків (оцінка запасу несучої здатності конструкцій собору для його відбудови), підбір армування та розробку рекомендацій з проектування несучих конструкцій собору (фундаменти-стіни на основі розрахункового обґрунтування конструктивних рішень собору, дослідження будівельних матеріалів на основі складеного атласу та колекції «Будівельні матеріали Успенського собору», конструкції стабілізації збережених пілонів та стін та їх сполучення з новими частинами, перекриття склепіння, бані та перекриття, металеві главки, ферми та балки покриття, археологічні спостереження).

7. Розробка технологій – виконавці інститут «Укрпроектреставрація», «Укртехбуд», ДНТЦ «Конрест». Отже, підсумовуючи наведені відомості, слід визначити ті досягнення в справі дослідження і консервації Успенського

собору, які існували на початок відтворення собору і забезпечили можливість такого відтворення:

В процесі розбирання завалу та виконання обмірів і фотофіксації досліджувалися матеріали, конструкції та деталі пам'ятки, в 1945 - 1963 роках в основному досліджувалися уцілілі частини надземних конструкцій переважно як архітектурні натурні дослідження, і одночасно з'явилися рекомендації щодо подальшого використання руїн і можливості відтворення. Проведені ґрунтовні дослідження дозволили сформулювати в 1965 році детальні пропозиції з консервації частин Успенського собору, яка була проведена в 1965 - 1967 роках. Основою консервації стало відокремлення частин давньоруського мурування від пізніших прибудов з заходу. За результатами археологічних розкопок 1969 - 1972 років були наведені пропозиції по відновленню фундаментів Іоанно-Предтеченської церкви, частини фундаментів собору реставрації стін і доповненню мурування окремих частин. На території собору пропонувалось влаштувати музей під відкритим небом.

Починаючи з післявоєнного періоду було розроблено кілька варіантів збереження Успенського собору. Перший проект інженера Л.К. Любимова був розроблений вже в 1945 році. В 1946 році професором В.Г. Леонтовичем було висунуто пропозицію щодо відбудови східної частини собору із застосуванням мурування, аналогічного муруванню з плінфи в XI столітті, в комплексі з реставрацією вцілілого Іоанно-Богословського приділу. В 1960-х роках з'явилися пропозиції щодо доцільності консервації руїн Успенського собору з можливістю їх експозиції з переходом від суто консерваційних робіт до розв'язання комплексного завдання відновлення собору. В 1965-1967 роках розробляються проектні пропозиції щодо збереження залишків Успенського собору з мінімальним доповненням новим муруванням вцілілих фрагментів. Пізніше була висунута пропозиція укріплення існуючої частини собору з одночасним проведенням реставрації Іоанно-Богословського приділу. В 1968-1972 роках М.В. Холостенко, П.П. Толочко та В.П. Петропавловський запропонували консерваційні заходи з відновленням фундаментів Іоанно-Предтеченської церкви, фундаментів північно-західного кута стародавньої частини собору і виведення мурування західної стіни до рівня вікон першого поверху, а також відновлення головного входу. В ці ж роки М.В. Холостенко спробував розробити проект реконструкції Успенського собору та внутрішньої Іоанно-Предтеченської церкви. В 1980-1981 роках спеціалістами Науково-дослідного інституту теорії, історії та перспективних проблем архітектури розроблявся Проект відтворення Успенського собору. Проведені раніше Науково-дослідним інститутом будівельних конструкцій дослідження стану

фундаментів електрохвильовим методом дали змогу виявити дефекти мурувань в тілі деяких фундаментів.

Міцність розчинів підмурків вища за міцність розчинів стін, мабуть внаслідок різниці умов твердіння: перші довгий час знаходилися в умовах підвищеної вологості, то для розчинів з гідравлічними домішками є сприятливими.

Оздоблювальні розчини відрізняються від мурувальних відсутністю крупно- та середньозернистих фракцій цем'янкового заповнювача. В них фракція цем'янки 0,3-0,5 мм складає майже 80% заповнювачів.

(фото мурувального розчину)

(фото оздоблювального розчину)

Рис. 1. Фрагмент дослідження.

Згідно з дорученням Ради Міністрів Української РСР на підставі програми-завдання затвердженої Київським міськвиконкомом та узгодженої Держбудом УРСР на замовлення Головного Управління культури Київського міськвиконкому інститут “Укрпроектреставрація” 9.12.81 почав розробку науково-дослідної і проектної документації по відтворенню Успенського собору.

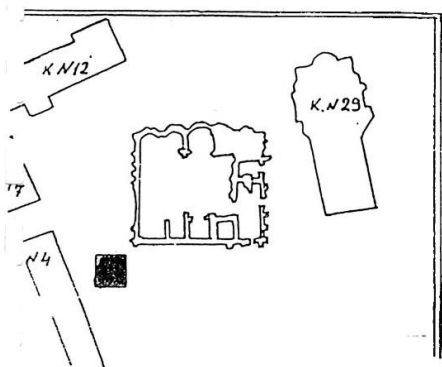
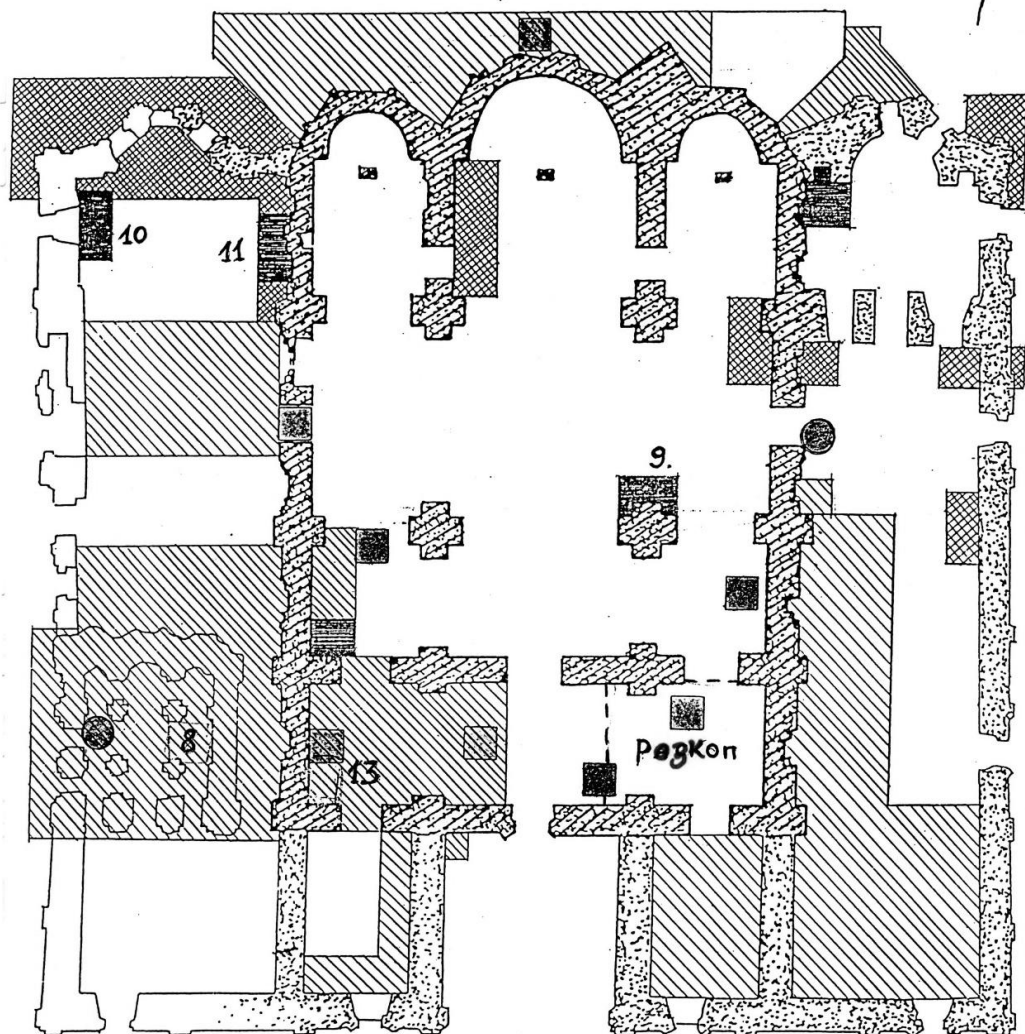
16 листопада 1982 року ескізний проект відтворення собору був поданий на затвердження в Держбуд УРСР, де в цілому був схвалений. 10.08.83 проект з доробками згідно зауважень Держбуду УРСР був поданий до розгляду на містобудівну раду ГоловАПУ Київського міськвиконкому. Містобудівна рада ГоловАПУ схвалила проект і пропонувала його до подальших розробок. Проектом передбачалося повне відтворення собору станом на момент руйнування.

У зв'язку з тим, що розроблена у 1986-1991 рр. Проектно-кошторисна документація по відтворенню собору застаріла, комплексною програмою передбачалось виконати у 1996-1997 рр. на I етапі розробку наукової концепції відтворення Успенського собору, на II етапі – додаткові архітектурно-археологічні та інженерно-технічні дослідження та їх узагальнення, на III етапі – розробку ескізного проекту відбудови.

Все це є свідченням того, що відтворення Успенського собору відбувалось згідно загальноприйнятих реставраційних методик після проведення комплексних наукових досліджень і обговорення всіх можливих варіантів відтворення.

зведений план археологічних шурфів
на Успенському соборі

Погоджено
[Signature]

- виконані розкопи
- додаткові розкопи
- першочергові шурфи згідно протоколу 24.02.98р.
- шурфи згідно протоколу 11.04.98р.
- додаткові шурфи по схемі топозйомки 22.05.98р.
- скважина, згідно схемі топозйомки 22.05.98р.

Література:

1. Державні будівельні норми України. Реконструкція, ремонт, реставрація об'єктів невинробничої сфери. Реставраційні, консерваційні та ремонтні роботи на пам'ятках культурної спадщини ДБН В.3.2.-1-2004. – К., 2005.
2. Історична довідка. Успенський собор в м. Києві. Том 111, кн. 11.
3. Корпорація «Укрреставрація». На межі тисячоліть. – К., 2006.
4. Отчет о разборке руин Успенского собора Госзаповедника «Киево-Печерская Лавра». РНРПМ Научно-исследовательский и проектный сектор. – К., 1954.
5. Пам'ятка архтектури охор. № 4/1. Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник. Пам'ятка архітектури XI-XIX ст. Успенський собор Києво-Печерської Лаври. Історична довідка. – К., 1998.
6. Пам'ятка архітектури XI-XIX ст. Успенський собор. Науково-реставраційне обґрунтування концепції відтворення Успенського собору Києво-Печерської Лаври. – К., 1998.
7. Ситкарьова О.В. Успенський собор Києво-Печерської Лаври. До історії архтектурно-археологічних досліджень та проекту відбудови / Сіткарьова О.В. - Київ: Фенікс, 2000 –231 с.
8. Пам'ятка архітектури XI-XVIII ст. Успенський собор. Іконостас приділу св. Стефана. Пояснююча записка, аналоги. – Л., 2001.

Аннотация:

Описаны комплексные научно-реставрационные исследования Успенского собора Киево-Печерской Лавры, проектные работы и программа научных исследований, которые предшествовали процессу воссоздания.

Ключевые слова: Успенский собор Киево-Печерской Лавры, научно-реставрационные исследования, проектные работы.

Annotation

Were described the complex scientific and conservation researches of the Dormition (Assumption) Cathedral of Kiev-Pechersk Lavra, projecting and Program of scientific researches before re-building.

Key words: Dormition (Assumption) Cathedral of Kiev-Pechersk Lavra, scientific and conservation researches, projecting.

УДК 711.11

Ю. С. Рябець,

*кандидат архітектури,**доцент кафедри дизайну архітектурного середовища КНУБА*

РОЛЬ МОБІЛЬНИХ ОБ'ЄКТІВ ОБСЛУГОВУВАННЯ У СТРУКТУРІ ВЕЛИКИХ МІСТ УКРАЇНИ

Анотація: у статті розглянуто місце мобільних об'єктів громадського обслуговування в структурі великих міст України та проблеми пов'язані з їх розміщенням.

Ключові слова: комфортне міське середовище, експрес-обслуговування, мобільні об'єкти обслуговування.

В сучасних реаліях розвитку України набуває все більшого поширення організація громадського обслуговування населення на основі мобільних об'єктів обслуговування, що обумовлено соціально-економічними процесами в українському суспільстві.

Мобільні об'єкти громадського обслуговування за своєю функцією перш за все призначені для задоволення потреб населення в певному виді громадського обслуговування з мінімальними затратами часу, тому такий вид обслуговування можна назвати швидким, або експрес-обслуговуванням.

Мобільні об'єкти експрес-обслуговування організовуються на основі мобільних будівель до яких відносяться кіоски та павільйони різної конструктивної організації, у яких розміщуються підприємства дрібно роздрібної торгівлі, громадського харчування та побутового обслуговування тощо.

Нажаль, в архітектурно-містобудівній практиці склалася тенденція, коли розміщення об'єктів швидкого обслуговування в планувальній структурі великих міст, а особливо міста Києва, носить незапланований, випадковий характер, та майже не контролюється органами місцевої влади. Наслідком цього є невпорядковане, випадкове розташування павільйонів та кіосків та їх груп на вулицях та площах міста. В місцях з великою концентрацією людей виникають цілі конгломерати з кіосків та павільйонів, що не пов'язані між собою ні архітектурно, ні конструктивно. Дані утворення не тільки вносять дисонанс в міську забудову та організацію пішохідних просторів міст, але й заважають вільному руху пішоходів, особливо в зонах транспортно-пересадкових вузлів. Прагнучи організувати власний бізнес, дрібні підприємці та організації розміщують свої торгові точки в місцях з інтенсивним рухом пішоходів. Комерційний інтерес бере верх над гармонійною естетичною

організацією міських просторів. І не дивлячись на те, що майже кожний обласний центр має власні затверджені правила розміщення малих архітектурних форм (до яких належать мобільні об'єкти обслуговування), це не впливає на якісне впорядкування цих об'єктів.

Мобільні об'єкти експрес-обслуговування, знаходячись на найнижчому ієрархічному рівні містобудівної системи, не впливають на неї, а знаходяться в прямій залежності від містобудівної структури та її впливу. Відповідно до типології елементів міського середовища за А. Е. Гутновим мобільні об'єкти експрес-обслуговування є найменш довговічними елементами міської структури та мають найвищий потенціал до просторово-часових змін, так як належать до найнижчого щабля в ієрархічній структурі міста – «плазми». Місце розташування мобільних об'єктів експрес-обслуговування в планувальній структурі міста залежить від конкретних особливостей просторово-планувальної структури міста та ступеню використання цих об'єктів і з часом може змінюватися [1].

Експрес-обслуговування також належить до найнижчого рівня в системі громадського обслуговування, так як є максимально наближеним до споживача. Відповідно до своєї ролі в містобудівній системі, для мобільних підприємств швидкого обслуговування характерне як локальне розміщення в структурі міста окремих об'єктів, так і утворення цілих мобільних комплексів. Комплекси можуть функціонувати тривалий час на одному місці так і мати короткочасний характер функціонування. Мобільні об'єкти та комплекси експрес-обслуговування у великих містах, як правило, розміщуються на транспортно-пересадкових вузлах міста, у підземних просторах громадських площ різних містобудівних рівнів, пішохідних вулицях та площах, в житлових районах, в рекреаційних зонах, в інформаційно-розподільчих просторах громадських центрів. Термін їх функціонування залежить від конкретних потреб на певний вид обслуговування в конкретній містобудівній ситуації. Різним містобудівним рівням притаманний різний набір об'єктів швидкого обслуговування за кількісним та функціональним складом.

Розглядаючи роль мобільних об'єктів у формуванні міського середовища варто відзначити, що з точки зору його композиційної організації мобільні будівлі відіграють роль перехідного масштабного елемента між людиною і багатоповерховими будівлями у міському середовищі. Вони роблять середовище більш «людським» - спів масштабним людині.

Проблеми розміщення мобільних підприємств експрес-обслуговування у великих містах України можна прослідкувати на прикладі міста Києва, ґрунтуючись на результатах натурного обстеження. Натурні обстеження показують, що міські простори столиці стихійно насичуються мобільними

об'єктами, і ця тенденція постійно посилюється.

Концентрація в центральній частині міста Києва адміністративно-офісних центрів, великих торговельно-розважальних центрів, навчальних закладів, закладів культури та мистецтва викликає значний притік населення в денний та вечірній час та у вихідні дні, що зумовлює розміщення об'єктів експрес-обслуговування в зоні їх впливу. Враховуючи дану специфіку, можна виділити декілька основних зон концентрації міського населення, а саме – місця роботи і навчання, великі транспортно-пересадкові вузли, спальні райони, зони відпочинку та великі громадські центри.

У місті Києві переважає тенденція до групування об'єктів експрес-обслуговування та створення цілих комплексів експрес-обслуговування в місцях громадської активності. Найбільш розповсюджене розташування окремих об'єктів експрес-обслуговування та їх комплексів в зонах впливу станцій метрополітену, на площах, які належать до різних містобудівних рівнів та транспортно-пересадкових вузлах. Особливо жаклива ситуація спостерігається в пішохідних просторах біля станцій метрополітену у Києві, Харкові де міський простір перенасичений мобільними об'єктами та заважає комфортному пересуванню містом.

Найбільш розповсюджені в містобудівній практиці великих міст громадсько-транспортні площі, які мають поліфункціональне навантаження. Переважно, ці площі утворені внаслідок перетину декількох транспортних шляхів, навколо яких, через інтенсивний транспортний та пішохідний рух, виникли містобудівні утворення з громадськими функціями. Транспортні та громадсько-транспортні площі столиці та крупних міст мають безліч проблем, як із забезпеченням належного громадського обслуговування транзитного населення, так і з організацією безпечного транспортного руху та розподілу пішохідно-транспортних потоків. Роль об'єктів експрес-обслуговування в таких місцях надзвичайно важлива не тільки з точки зору обслуговування населення, а й з точки зору формування естетично виразного, комфортного міського середовища. Саме на таких площах доцільно та необхідно створювати цілі комплекси швидкого супутнього обслуговування об'єднані єдиним стилістичним та об'ємно-просторовим рішенням. При розміщенні об'єктів експрес-обслуговування на транспортних площах слід враховувати такі аспекти як інтенсивність транспортного руху, інтенсивність пішохідних потоків взагалі та в «години пік», наявність та кількість громадського транспорту, наявність об'єктів тяжіння населення (громадські центри та споруди громадського призначення, вокзали, аеропорти, потужні рекреаційні зони).

Локальне розміщення в структурі міста окремих мобільних об'єктів експрес-обслуговування має на практиці і вдалі приклади. Гармонійне

розміщення мобільних об'єктів обслуговування спостерігається в історичній частині великих міст, де стильові характеристики мобільних об'єктів відображають історичний контекст оточуючої історичної забудови. Зокрема у Львові окремо розташовані торгові кіоски в центральній частині міста виконані з використанням класичних архітектурних форм відповідно до масштабу мобільних об'єктів, що дозволяє забезпечити супутнє громадське обслуговування та наситити співрозмірними людині малими архітектурними формами історичне міське середовище. Водночас, варто відзначити, що існує набагато жорсткіший контроль за розміщенням мобільних будівель в центральній частині міст з історичною забудовою.

Аналіз практики формування мобільних підприємств експрес-обслуговування дозволив сформулювати основні перспективні напрямки розвитку експрес-обслуговування в міському середовищі. Застосування мобільних об'єктів обслуговування доцільно для організації первинного обслуговування населення – забезпечення товарами першої необхідності в місцях, де відсутнє, або відчувається нестача громадського обслуговування; наближення обслуговування до споживачів у житловій забудові.

Перспективи розвитку експрес-обслуговування у великих містах вбачаються у комплексному підході до їх формування та розміщення з боку спеціалістів та органів місцевої влади.

Новостворювані об'єкти експрес-обслуговування повинні відповідати наступним вимогам: мати гнучку та варіабельну архітектурно-конструктивну систему та орієнтуватися на індустріальні методи виготовлення та зведення; легко пристосовуватися та вписуватися в оточуючу забудову; їх організація та розміщення повинно здійснюватися з урахуванням основних пішохідних потоків, функціональних та кількісних потреб в обслуговуванні; мати можливість зміни функції та локалізації у залежності від миттєвих потреб, яка і досягається мобільністю даних об'єктів.

Література

1. Гутнов А.Э., Лежава И.Г. Будущее города / А. Э. Гутнов, И. Г. Лежава. – М.: Стройиздат, 1977. – 126 с.
2. Рябець Ю. С. Принципи функціонально-просторової організації мобільних об'єктів експрес-обслуговування: автореф. дис ... канд. архітектури: 18.00.02 / Рябець Ю.С.; КНУБА. - Київ:[б.в.], 2009. - 21 с.
3. Шемседінов Г.І. Мобільні будівлі обслуговування для Києва / Г.І. Шемседінов // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Збірник наук. праць. – К: КНУБА, 1999. – Вип. 6. – С. 181 - 189.
4. Шемседінов Г. І. Проектування мобільних будівель. Навчальний посібник. – К.: КНУБА, 2007. – 144 с.

Аннотация

В статье рассмотрено место мобильных объектов обслуживания в структуре крупных городов Украины и проблемы связанные с их размещением.

Ключевые слова: комфортная городская среда, экспрес-обслуживание, мобильные объекты обслуживания.

Annotation

The article describes the place of service of mobile objects in the structure of large cities of Ukraine and the problems associated with their placement.

Key words: comfortable urban environment, express-service, mobile service facilities.

УДК 727.1:69.05

О. В. Пивоваренко*доцент кафедри основ архітектури і АП, КНУБА***АРХІТЕКТУРА ШКІЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ В ЗАБУДОВІ
ІСТОРИЧНОГО КИЄВА**

Анотація: в статті розглядаються питання виразності архітектури шкільних комплексів в структурі міста та способів реконструкції шкільних будівель для створення адаптованої архітектури.

Ключові слова: Київ, міське середовище, реконструкція, гнучка архітектура, шкільна будівля.

Багатовікова історія розвитку Києва залишила за собою чималу спадщину.

Київ – столиця України, один з найдревніших та найкрасивіших міст світу, являється центром державності, культури та релігії стародавніх слов'ян. Сьогодні Київ – ведучий індустріальний центр з розвиненою промисловістю, великими, оснащеними сучасною технікою, підприємствами, могутньою енергетичною базою, будівельною індустрією, житлово-комунальним господарством, мережею підприємств торгівлі, громадського харчування та побутового обслуговування.

Особливу славу Києву принесла краса його площ, проспектів, житлових районів, а також велич стародавніх архітектурних ансамблів та комплексів, які являються безцінним спадком, що органічно ввійшов в сучасне життя столиці.

Архітектура Києва представлена різноманітними забудовами – це і маєтки, прибуткові будинки, релігійні будови, і просто житлові будинки, будівлі міської інфраструктури.

Семантика міського середовища міста характеризується безпосереднім співставленням елементів міського процесу, яким відповідає особлива складність і поліфункціональність, з реальною дійсністю та прив'язкою до ситуації. Тому вплив загальноєволюційних факторів на структурну організацію окремих елементів міста розглядається в цілісній структурі. [4]

Одним з таких елементів міста являються шкільні будівлі, які створюють загальну містобудівну ситуацію, формуючи середовище кварталів.

В історичному ході розвитку архітектури шкільних комплексів простежується спрощення мовного змісту та посилення значення державного режиму. В 20 – 60-ті роки ХХ ст. школам надавалася домінантна роль в житловій структурі, поєднання в архітектурній композиції горизонтальних учбових блоків і розвинутої громадської і вхідної груп приміщень акцентувалися з допомогою крупної пластики об'ємів цегляного фасаду, спрощених ордерних форм, що свідчило про спрямування до загальноприйнятої архітектурної мови, яка несла ідею соціального і культурного спілкування. В 70–90-ті роки ХХ ст. в семантичному значенні відбувається поворот до колективного виховання, таким чином, було спрямування на масове будівництво типових шкільних будівель. В цей період, епоху жорстко запрограмованих соціальних, етичних та інших нормативів, була втрачена семантична виразність, можливість читання закодованої в архітектурі шкіл інформації, дух романтизму. [2,6,8]

Науково-дослідні та проектні інститути намагались вдосконалювати конструктивні системи. На той час застосовувались рішення з повздовжніми стінами, оскільки це давало можливість більшої свободи в плануванні з точки зору розміщення і габаритів учбових приміщень в школі. Конструктивна система з поперечними стінами обмежувала можливості архітектурно-планувальних рішень шкільних будівель, але також застосовувалась в проектуванні шкільних будівель. Потрібні були серйозні дослідження такої системи. [2]

Під час створення типових, на той час «зразкових» проектів, нелегко було знайти альтернативний варіант кращої організації функціональних зв'язків основних груп приміщень і раціональну конструктивну схему, особливо в 60-80-ті роки, коли в будівництві використовувалися примітивні матеріали і жорстка нормативно-цінова політика. В першу чергу від цього страждала власне сама архітектура, зовнішній вигляд будівель та інтер'єри. По техніко-економічним показникам панельна конструктивна система в порівнянні з каркасною являлася переважною і більш перспективною. Одним з серйозних переваг каркасно-панельних будівель була велика довговічність з точки зору «морального зносу», оскільки завдяки відсутності несучих стін їх можливо

легко реконструювати. Це суттєво, тому що вимоги до архітектурно-планувального рішення та обладнання приміщень постійно змінювалися і виникала потреба в переробці будівель та вдосконалення їх зовнішнього вигляду. [2, 5-8]

На сьогодні більшість шкіл втратили привабливий вигляд та не відповідають освітнім критеріям та нормативним параметрам, архітектурно-планувальна структура застаріла, необхідна реконструкція шкільних закладів з врахуванням сучасних педагогічних та естетичних вимог, відновлення значення закладу в структурі міста. [3]

Для досягнення відповідності архітектури шкільних комплексів містобудівній ситуації Києва, важливим завданням для сучасних архітекторів – створювати архітектуру шкільних закладів адаптованою до ситуації та навколишнього архітектурного оточення, здобути можливість передислокації та транспортабельності, тобто якості «мобільності» або «архітектурної гнучкості», зовнішнього вираження ідеї та активізації семантичного навантаження комплексів. [1]

Враховуючи якість «мобільності» архітектура шкіл може бути з внутрішньою трансформацією простору, що здійснюється з допомогою розсувних стін, перегородок, завіс, перекриттів і підлоги без зміни загальних габаритів будівлі; з об'ємом і габаритами, що трансформуються, за рахунок застосування зовнішніх формоутворюючих конструкцій – покриттів, які розкриваються, розсувних стін, частин, які телескопічно розсуваються, та ін.

Гнучке планування – один з важливіших принципів сучасної архітектури і засіб трансформації простору. Воно може розглядатись в двох аспектах:

- Трансформативному – створення умов для багатоцільового використання приміщень, будівель, комплексів шляхом трансформації простору;
- Адаптивному – приведення будівель і споруд у відповідність з умовами, що змінюються.

Задача гнучкого планування – полегшити і спростити процеси адаптації, максимально знизити затрати засобів, матеріалів, праці і часу на модернізацію будівель і приведення їх у відповідність з новими вимогами.

Концепція гнучкого планування була розроблена і втілена в будівництво 60-70х рр. французьким арх. Канділісом. Улюбленим прийомом архітектора являється створення структури одно-, двоповерхових об'ємів з лінійно-мережевим плануванням (для шкіл).

Різноманітність заходів з реконструкції будівель зводиться за складністю до трьох категорій: часткової, суттєвої і повної реконструкції.

Одним зі шляхів, що забезпечують «безболісне» проведення цих заходів адаптації, що відносяться до часткової реконструкції або модернізації,

являється застосування засобів «малої гнучкості» - універсального організаційно-технічного оснащення і обладнання.

Наступним рівнем модернізації або реконструкції являється потреба в зміні планування всієї будівлі або комплексу, збільшенню площ окремих приміщень, зміні їх взаємного розташування, розміщення сходів, суттєвої модернізації інженерних мереж.

Необхідність розширення приміщень потребує відмови від капітальних стін будівлі і застосування в якості елементів розчленування простору збірно-розбірних, переставних, розсувних перегородок, а також використання засобів переобладнання простору.

Більш радикальним способом розвитку будівель являється розширення їх простору за рахунок добудови або поетапного будівництва. Операція відноситься до повної реконструкції (модернізації) із зміною структури будівель, збільшенням площ і будівельного об'єму шляхом прибудови або добудови, з повною заміною обладнання будівель, інженерних мереж і технічних пристроїв.

Одним з важливих факторів, що впливають на просторову і конструктивну організацію будівлі, являється різна довговічність окремих її частин. Розробка споруд, в яких окремі частини розраховані на різні терміни існування і їх періодичну заміну, може бути реалізована наступними шляхами:

- Застосуванням комбінованої конструктивної системи, що включає елементи з різним терміном служби;
- Створенням просторово-розчленованої структури будівель, що включає блоки з приміщеннями, які характеризуються швидким кількісним ростом, значними внутрішніми змінами, які відповідають конкретним вимогам, і блоки з частинами споруд, що повільно зростають і мало змінюються.

На сьогоднішній день змінились потреби до змістовного пізнання дійсності, контексту міського простору, його зручності і комфорту візуального сприйняття. Таким чином, прагнення до пошуку нових, нестандартних і незвичайних рішень, які засновані на перегляді минулого, приводить до створення нових архітектурно-просторових рішень в структурі міста. Чарунки структури міста являють собою нову гілку, які при грамотному впровадженні в існуючу ситуацію, за допомогою сучасних конструктивних технологій, додадуть в життя міста Києва нове дихання.

Список використаних джерел.

1. Гайдученя А.А. Динамическая архитектура: (основные направления развития, принципы, методы). – К.: Будівельник, 1983. – 96 с.

2. Ежов В.И. Архитектурно-конструктивные системы гражданских зданий: (История, предпосылки развития, поиск, перспективы): Учебн. пособие для студентов арх. вузов / В. И. Ежов, О. С. Слепцов, Е. В. Гусева; Под ред. В. И. Ежова. – К.: АртЭк, 1998. – 325 с.
3. Моделі інноваційного розвитку школи: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції від 38-30 жовтня 2009 року. – К.: Арт Економі, 2010.и-и312 с.
4. Пивоваренко О. В. Роль архитектуры школьных зданий в формировании архитектурно-пространственной среды города / Пивоваренко О. В. // Архитектура, градостроительство, историко-культурная и экологическая среда городов центральной России, Украины и Беларуси: материалы междунар. науч.-практ. конф., посвященной памяти заслуженного архитектора РФ В.Н.Городкова / Брян. гос. Инженер.-технол. акад.; ред. кол: А.В.Алексейцев, А.В.Городков, Г.В.Левкина, Н.П.Лукупцова и др. – Брянск, 2014. – С. 95 - 98
5. Пивоваренко О.В. Пропозиції по реконструкції середньої загальноосвітньої школи №40 по вул. Львівська, 6/3 у м.Києві / Пивоваренко О. В.// Архітектурний вісник КНУБА: Наук.-вироб. збірник / Відп. ред. П. М. Куліков. – К., КНУБА, 2014. – Вип. 4. – С. 257 - 267.
6. Слепцов О.С. Архитектура гражданских зданий: Индустриализация. – К.: Видавничий дім А+С, 2010. – 248 с.
7. Степанов В.И. Новые типы средних общественных школ с гибкой планировочной структурой / В.И.Степанов, Г.Б.Дворкина. - М: Стойиздат, 1978. – 85 с.
8. Степанов В.И. Школьные здания. - М: Стойиздат, 1975. – 239 с.

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы выразительности архитектуры школьных комплексов в структуре города и способов реконструкции школьных зданий для создания адаптируемой архитектуры.

Ключевые слова: Киев, городская среда, реконструкция, гибкая архитектура, школьное здание.

Abstracts.

The article examines the expressive architecture of school complexes in the city structure and methods of reconstruction of school buildings to create an adaptable architecture.

Keywords: Kyiv, the urban environment, reconstruction, the flexible architecture, school building.

УДК 721.011

В. К. Сафронов,*к.т.н., доцент**Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва**ім. М. Бойчука,***О.О.Сафронова,***к.т.н., доцент**Київський національний університет технологій та дизайну*

АНАЛІЗ РОЗВИТОКУ І ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ РОЗМІЩЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ РЕКЛАМИ В МІСТІ КИЄВІ

Анотація: в роботі дан аналіз розвитку концепції впорядкування розміщення зовнішньої реклами в місті Києві, стану її реалізації і перспектив розвитку.

Ключові слова: дизайн міського середовища, рекламні конструкції, зовнішня реклама, концепція розміщення зовнішньої реклами.

У контексті дизайну міського середовища не можна ігнорувати факт розвитку діяльності людини в області реклами й інформаційних технологій, які стрімко уриваються в архітектурний простір міста, часто при цьому зміщаючи акценти, знижуючі якість його сприйняття в цілому. Враховуючи перенасичення зовнішньою рекламою центральної частини Києва, головних магістралей і невпорядкованість її розміщення, актуальність проблеми пошуку шляхів регулювання розташування об'єктів зовнішньої реклами (ОЗР) не викликає сумніву [7, 8]. За останні 5 років відбулися деякі позитивні зміни у недосконалій правовій базі, що регламентувала правила установки й узгодження розміщення ОЗР, сформовані в Україні і в Києві [1-5], наприклад, з'явився новий порядок їх розміщення у Києві.

Метою статті є дослідження розвитку концепції впорядкування розміщення зовнішньої реклами в місті Києві, аналіз стану її реалізації і перспектив розвитку.

В попередніх статтях /7-11/ авторами було проаналізовано стан рекламно-інформаційного середовища м. Києва і запропонований системний підхід до розробки концепції розміщення зовнішньої реклами, як сукупності містобудівних, дизайнерських, ергономічних і економічних вимог до проектування і розміщення засобів зовнішньої реклами.

Мета, з якою розроблялась концепція – впровадження єдиного системного підходу до формування високоякісного естетичного міського середовища.

Розробляючи концепцією, автори керувались такими *загальними принципами*:

- врахування при розміщенні реклами історико-культурного значення, інформаційної та функціональної насиченості міського середовища;
- пріоритету архітектури навколишнього міського середовища та її естетичної цілісності в просторовій взаємодії реклами та міського середовища;
- відповідності змісту, геометричних розмірів та форми, стильових характеристик, матеріалів, колористичного вирішення, системи освітлення ОЗР архітектурно-просторовим особливостям конкретного місця розташування, його соціально-політичному, історико-культурному статусу, містобудівному значенню;
- врахування особливостей та умов зорового сприйняття людиною реклами;
- створення і збереження комфортних психофізіологічних умов життєдіяльності мешканців міста;
- зменшення розмірів рекламних установок від периферії до центру міста відповідно до просторових характеристик міського середовища;
- максимально ефективного використання рекламно-інформаційного потенціалу міського середовища;
- сприяння розвитку мережі реклами, що знаходиться у комунальній власності.

На основі проведених комплексних досліджень були розроблені генеральна схема рекламно-інформаційного зонування території міста Києва і класифікатор типових рекламних конструкцій, що можуть бути застосовані у різних зонах [10, 11].

При розробці схеми враховувались результати науково-дослідної роботи Державного науково-дослідного інституту теорії та історії архітектури і містобудування: “Містобудівна концепція формування цілісної архітектурно-просторової композиції і правила забудови історичної частини Києва”, що містить комплексну оцінку історичної цінності означеної території Києва на основі аналізу і врахування історико-культурного, природно-ландшафтного та композиційно-художнього аспектів. Історичний центр міста Києва, згідно з цією оцінкою, складається з зон архітектурних заповідників, архітектурних охоронних зон, та зон регулювання забудови 1 та 2-ої категорії, або інакше зон обмежених перетворень (на таких територіях має здійснюватись незначна, поміркована реконструкція, спрямована на збереження в цілому всіх основних рис історичного середовища та виявлення в ньому найкращого і найбільш визначального).

Таке зонування, що з нашої точки зору, враховує потенційну ефективність розміщення реклами, а також сукупність обмежень історико-культурного, соціально-психологічного, політичного, архітектурно-містобудівного характеру, було закладене в основу розробки генеральної схеми рекламно-інформаційного зонування території міста Києва, де передбачено 4 основні зони розміщення ОЗР. Виходячи з результатів дослідження особливостей планування і формування забудови центральних районів міста Києва, аналізу містобудівної ситуації в цілому, авторами було запропоноване впровадження наступних вимог до розміщення зовнішньої реклами в цих зонах:

1. Перша зона (межі зони збігаються з границями архітектурної охоронної зони): формат рекламних конструкцій обмежений площею 4.5м^2 .

2. Друга зона (межі зони включають зони регулювання забудови I і II категорій): формат рекламних конструкцій обмежений площею 12м^2 .

3. Третя зона (межі зони збігаються з кордонами зони регулювання): формат рекламних конструкцій обмежений площею 18м^2 .

4. Четверта зона забудови III категорії (включає останню частину міста Києва): можливе розміщення всіх типів конструкцій. Формат рекламних конструкцій обмежений площею 32м^2 .

За концепцією, розміщення всіх типових рекламних конструкцій для кожної зони допускається на основі дизайн-проекту, виконаного для всієї вулиці (проспекту, бульвару, площі). Крім того, на розміщення рекламних конструкцій накладаються такі обмеження: у зоні архітектурних заповідників зовнішня реклама заборонена; у центральних архітектурно-історичних частинах міста рекомендується розміщення конструкцій згідно індивідуальних проектів; у першій, другій і третій зонах не допускається розміщення перетяжок; рекламні конструкції форматом більшим ніж 32 м^2 розташовуються в четвертій зоні виключно на підставі адресних програм; формат рекламних конструкцій в паркових зонах та на бульварах обмежений площею 12 м^2 . Розміщення інформації на банерах, панно та щитах на фасадах, дахових конструкціях, на тимчасових будівельних огорожуваннях можливе лише по індивідуальних проектах, в установленому порядку погоджених з уповноваженими організаціями.

В “Класифікаторі типових рекламних конструкцій” запропоновано 27 типів конструкцій (багато з них мають кілька підтипів), розроблених з врахуванням естетичних та ергономічних вимог до їх формоутворення. Для кожного типу описуються допустимі технології зміни зображення, оговорюються геометричні параметри конструкцій, конструктивно-дизайнерські рішення [11].

Вищезазначена концепція була обговорена і схвалена на засіданні Містобудівної ради Києва наприкінці 2006 року. На основі концепції у

2007 році розроблені проекти рекламно-інформаційного оформлення центральної частини міста Києва (19 вулиць: вул. Хрещатик, вул. Володимирська, бульвар Шевченка та інші), виконавець – тов. АрдіГруп (замовник: КП «Київреклама» за розпорядженням КМДА).

Перелік вулиць, для яких були розроблені аналогічні проекти, надалі поповнявся КО «Центр містобудування та архітектури».

На протязі 2010-2011 років робочою групою, у склад якої входили співробітники Головного управління міста Києва з питань реклами, Департаменту містобудування і архітектури та автори статті, у схему зонування міста Києва запропонованої концепції, з метою її удосконалення, були внесені деякі уточнення і зміни:

1. Було введено поняття 0-вої форматної зони, де заборонено розміщення будь-якої зовнішньої реклами;
2. Формат рекламних конструкцій для різних зон став ще більш обмеженим за площею: для першої зони – 2, 16 м², для другої – до 8 м², для третьої – до 12 м².

Рішенням Київради N20/7357 від 26.01.12, концепція розвитку зовнішньої реклами Києва була затверджена. Після затвердження концепції в 0-й зоні міста повинні були демонтувати 146 конструкцій, в 1-й зоні демонтувати і замінити 76 конструкцій.

Незважаючи на те, що багато конструкцій були демонтовані, в Києві залишається біля 15 000 рекламних конструкцій, причому біля 1500 конструкцій, за інформацією КП «Київреклама», установлені з порушенням всіх затверджених норм і правил. Загальна кількість конструкцій різної площі, що передбачається залишити в межах міста, не повинно перевищувати 10000.

З 13 березня 2015 року з метою реалізації концепції розвитку зовнішньої реклами в місті Києві та тимчасового положення про паспортизацію його проспектів вулиць, площ, бульварів, провулків, був введений мораторій на розміщення зовнішньої реклами в місті. У 2015 році Департамент містобудування і архітектури КМДА презентував «Довідник з облаштування міського простору м. Києва», в який, як складова частина, входять положення концепції з деякими змінами, які на наш погляд недостатньо вдалі: так, у 2006 році нам вдалося зменшити площу формату РК в третій зоні до 12м², тепер обмеження становить вже 36 м³.

Висновки. На протязі останніх років відбувається розвиток концепції і послідовне формування правової бази по її впровадженню в міське середовище. Розпочато паспортизацію вулиць м. Києва, що на наш погляд є найбільш оптимальним шляхом до впорядкування його архітектурного середовища і загального покращення образних рішень.

Список літератури

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2003 № 2067 «Про затвердження Типових правил розміщення зовнішньої реклами».
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 1994р. № 198 «Про затвердження Єдиних правил ремонту і утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, правил користування ними та охорони».
3. Рішення Київської Міської Ради X сесія IV скликання від 27 січня 2005 року № 11/2587 «Про Правила забудови м. Києва».
4. Рішення Київської Міської Ради VI сесія XXIV скликання від 27 листопада 2003 року № 220/1094 «Про затвердження Порядку утримання, ремонту, реконструкції, реставрації фасадів будинків та споруд на території міста Києва».
5. Розпорядження КМДА від 23.08.2007 № 1100 «Про затвердження порядку розміщення зовнішньої реклами в м. Києві».
6. Водзинський Є. Цінність території історичного центру Києва і можлива міра її реконструкції // Теорія та історія архітектури і містобудування. – К., 1998.
7. Сафронова О.О., Сафронов В.К. Дизайн наружной рекламы и образ города// Доповіді третьої кримської науково-практичної конференції „Геометричне та комп’ютерне моделювання, енергозбереження, екологія, дизайн”. – КНУТД , 2006, с. 311
8. Сафронова О.О., Сафронов В.К. До питання розробки концепції розміщення зовнішньої реклами в історичному центрі м. Києва.// Міжнародний н.-техн. зб.: „Прикладна геометрія та інженерна графіка”, вип. № 78, – Київ, КНУТД , 2007, с. 360
9. Сафронова О.О., Сафронов В.К. До питання розробки концепції розміщення зовнішньої реклами в м. Києва. // Н.-техн. зб.: „Сучасні проблеми архітектури та містобудування”, вип.. № 18. – К., КНУБА, 2007, с. 168
10. Сафронова О.О., Сафронов В.К. Концепція розміщення зовнішньої реклами в м. Києві // Технічна естетика і дизайн: Міжвідомчий науково-технічний збірник . – К.: Віпол, 2009 – Вип.6. – С. 167-172.
11. Сафронова О.О., Сафронов В.К. Впровадження системного підходу до організації рекламно-інформаційного простору архітектурного середовища // Технічна естетика і дизайн: Міжвідомчий науково-технічний збірник. – К.: Віпол, 2010, – Вип. 7. – С. 53-57.

Аннотация

В статье дан анализ развития концепции размещения внешней рекламы в городе Киеве, уровень ее реализации и перспективы развития. Ключевые слова: дизайн городской среды, рекламные конструкции, наружная реклама, концепция размещения наружной рекламы.

Annotation

The article analyzes the development of the concept of outdoor advertising in Kiev and the level of its implementation and development prospects is given. Key words: urban design, advertising design, outdoor advertising, outdoor advertising concept.

УДК 72.01+ 72.036

С.О. Смоленська,

канд. арх., доц. кафедри архітектурного проектування ХНУБА

ЗБЕРЕГТИ ПАМ'ЯТКИ КОНСТРУКТИВІЗМУ В УКРАЇНІ (НА ОСНОВІ НЕОПУБЛІКОВАНИХ АРХІВНИХ МАТЕРІАЛІВ)

Анотація У статті обґрунтовано важливість етапу архівних досліджень у збереженні автентичності пам'яток українського конструктивізму. На основі виявлених архівних матеріалів наводяться раніше невідомі факти, що стосуються розвитку архітектури столичного Харкова у 1920-1930-і рр.

Ключові слова: український конструктивізм, архівні дослідження.

Постановка проблеми та її актуальність. Передові європейські країни давно занепокоєні збереженням пам'яток архітектури ХХ сторіччя. Німеччина, наприклад, до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (станом на 2015 р.) внесла сім об'єктів цього періоду. Серед них є і архітектурні шедеври епохи раннього Модернізму: фабрика Фагус у Альфельді, кам'яновугільний індустріальний комплекс Цольферайн в Ессені, будівлі архітектурної школи Баухаус у містах Веймарі і Дессау, шість житлових модерністських комплексів у Берліні [1]. Крім того, вже зараз в попередній перелік об'єктів, запропонованих урядом Німеччини в якості кандидатів на занесення до списку, значаться містобудівні та архітектурні роботи Ле Корбюзьє 1927 року в Штутгарті.

Україні теж є чим пишатися і що берегти. Період Модернізму був яскравою сторінкою в історії української архітектури. «Радянський авангард» 1920-х-1930-х років, високо оцінений на Заході, залишив помітні матеріальні сліди в колись столичному Харкові: знаменитий на весь світ комплекс пл. Дзержинського (нині пл. Свободи) з будівлею Держпрому, житловий комплекс «Новий Харків» та ін. Ще збереглися значущі споруди тієї пори в Києві, Дніпропетровську, Донецьку, Одесі та ін. містах країни. Але в більшості випадків вони знаходяться в жалюгідному стані, що знижує їх історичну і художню цінність. Ситуація пояснюється об'єктивними історичними причинами. Як відомо, цей напрямок в архітектурі було штучно обірвано в самому розквіті (на початку 1930-х), він відкрито переслідувався правлячою владою аж до «хрущовської відлиги» 1960-х, тобто протягом чверті століття [2]. Реалізовані об'єкти піддавалися реконструктивним змінам, втрачали первісний вигляд і стильові прикмети починаючи з кінця 1930-х і до сьогодні [3].

У поверненні автентичності модерністським об'єктам, в їх реставрації велику допомогу можуть надати архівні дослідження. Особливо цінними знахідками є проектні матеріали, що дозволяють відновити первісний вигляд будівель, судити про їхні конструктивні особливості. Ці документи нечисленні, розкидані по архівах різних міст і приватних зібраннях, оскільки чимало з них було знищено в період боротьби зі стилем, безповоротно втрачені під час Великої Вітчизняної війни.

Мета статті: обґрунтувати важливість етапу архівних досліджень у виявленні пам'яток українського конструктивізму та збереженні їх автентичності.

Основна частина. Одним із значних прикладів конструктивізму в Харкові є будівля АТС, яка була зведена в 1930-31 рр. на розі вулиць Ветеринарної (нині вул. Іванова) та Дзержинського (вул. Мироносицька) в безпосередній близькості до нового міського центру – площі Дзержинського. Широка телефонізація міст була передовим явищем свого часу. В кінці 1920-х-початку 1930-х автоматичні телефонні станції будували у великих містах України: на ту пору столичному Харкові, Дніпропетровську, Одесі. Прогресивний тип будівлі вимагав нового архітектурно-композиційного і конструктивного оформлення. Тому АТС набували сучасного конструктивістського вигляду (рис. 1).

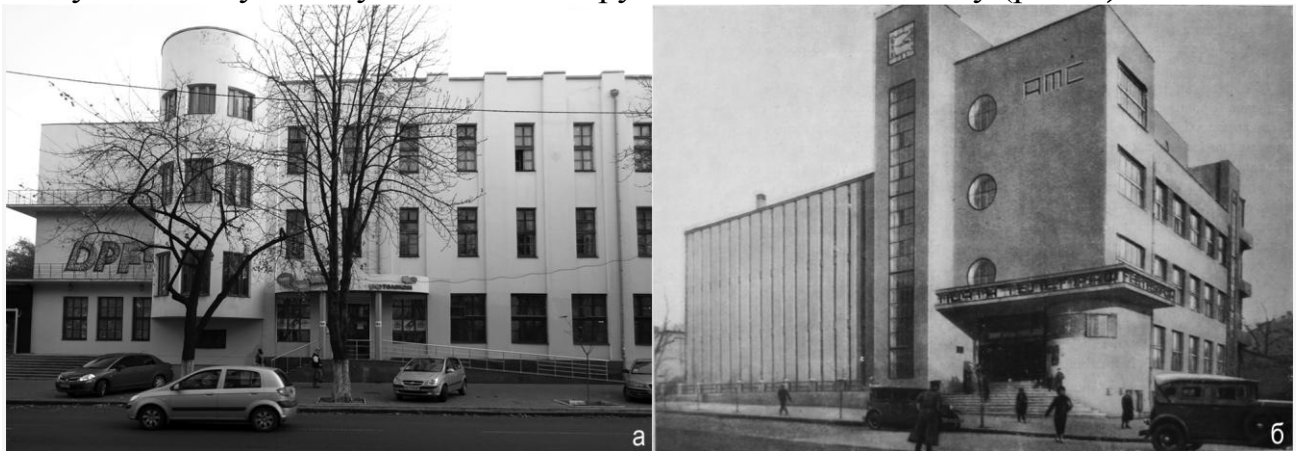

Рис. 1. а – будівля АТС в Одесі, сучасний стан, фото С. Смоленської, 2013;
б – АТС по вул. Іванова в Харкові (кол. Ветеринарної), фото 1930-х рр.

У Харкові було намічено будівництво двох АТС (Нагірної та Центральної) на 20 тис. номерів кожна, бо збудована на початку 1920-х напівавтоматична станція на 6 тис. номерів не відповідала зростаючим потребам столиці (в 1930-му р. на 105 мешканців припадав 1 телефон) [4]. Найважливішою частиною реалізації плану стала автоматизація телефонного обслуговування. Ця складна на ту пору технічна операція була проведена 5 червня 1933 р.: «...полное переключение на автоматический телефон сразу всех

абонентов города произведено впервые в Европе», писала газета «Коммунист» [4, С.30].

В архівах вдалося знайти робочий проект «Будинок АТС у м. Харкові» [5]. Він був виконаний у 1929 р. Всеукраїнським пайовим будівельним товариством «Укрпайбуд», м. Харків. Креслення (так звані «синьки») генплану, планів поверхів, фасадів, розрізів, деталей (всього на 21-му аркушах) досі знаходяться в задовільному стані (рис. 2). Вони могли б надати неоціненну допомогу при проектуванні розширення будівлі, виконаному і реалізованому кілька років тому. Слід зазначити, що до початку 2000-х рр. будівля ще зберігала конструктивістські ознаки, хоча необхідність його розширення виникала декілька разів. У 1960-ті дуже акуратно, із суворим збереженням стилістики будівлі, був забудований балкон 4-го поверху (рис. 3 а, арх. І. Лаврентьєв). У 1970-і був розроблений проект розвитку північного крила за рахунок подовження фасаду із збереженням стилістики (арх. Н. Євсіков, рис. 3 б), але задум не був реалізований.

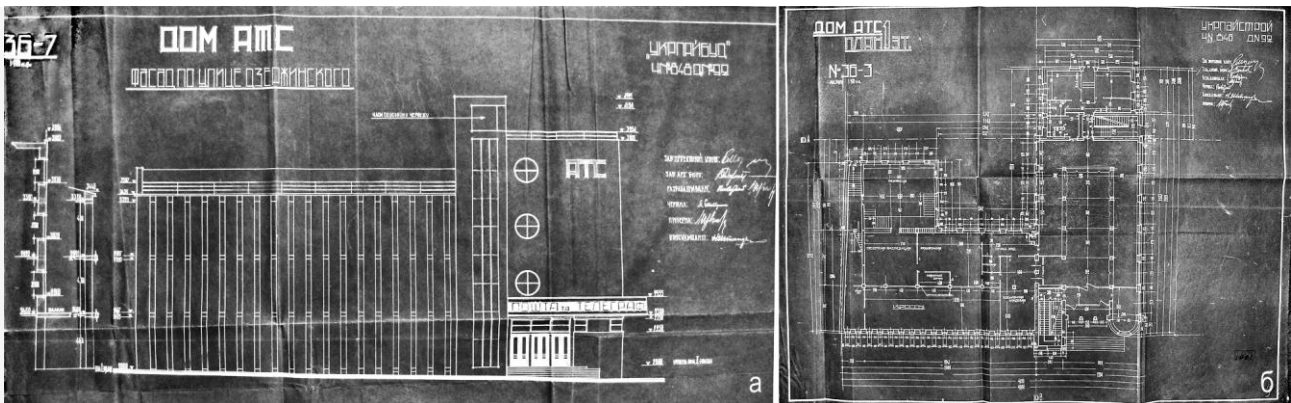

Рис. 2. Проектні креслення-синьки, 1929: а – фасаду АТС; б – плану першого поверху; фото з оригіналів С. Смоленської, 2013.

Рис. 3. а – АТС по вул. Іванова після реконструкції 1960-х (арх. І. Лаврентьєв); б – проект розширення північного крила (арх. М. Євсіков, 1970-ті), фото з особистого архіву арх. І. Лаврентьєва.

При натурному обстеженні об'єкту після його останньої реконструкції, а також у бесідах з авторами-проектувальниками з'ясувалося, що вони не проводили попередніх досліджень, не спиралися у своїх проектних рішеннях на архівну документацію. У результаті не тільки інтер'єри будівлі втратили стильові прикмети, але і фасади отримали непритаманні об'єкту деталі, в їхній обробці були використані неправдиві матеріали: полірований граніт, пластик та ін. Будівля виросла на один додатковий поверх, остаточно втративши первинні пропорції (рис. 4 а,б).

Завдяки знайденим в архівах документами до деякої міри (хоча і не остаточно) прояснилося питання авторства об'єкта. Найбільш авторитетний дослідник Харкова О. Ю. Лейбфрейд [6, С. 95] зазначав, що автор проекту АТС невідомий [6, С. 95]. С.О. Хан-Магомедов – визнаний фахівець з «радянського авангарду» у своїй праці [7], присвяченій, в основному, російській конструктивістській теорії та практиці, виділяє кілька об'єктів, зведених в Україні, в т.ч. і харківську АТС. Авторство він приписує архітекторові П. Фролову [7, С. 597]. У багатотомному виданні з історії українського мистецтва стверджується, що будівлю АТС (відмічена, як така, що заслуговує особливої уваги) було побудовано за проектом повторного застосування без згадок про автора [8, С. 105].

Рис. 4. а, б – АТС по вул. Іванова, сучасний стан, фото С.Смоленської.

Як свідчать архівні матеріали, на кресленнях є прізвища двох розробників-архітекторів, чий підписи поставлені на аркушах: Покорний (без ініціалів) та Ю. Цветков (варіант розшифровки підпису). Судячи по інших проектах, розроблених конторою «Укрпайбуд» в ті роки і виявлених в архіві, ці зодчі були співавторами інших будівель, зокрема, науково-дослідного інституту добрих в м. Змієві (1929) [9]. Архітектор П. Фролов також працював у той час в «Укрпайбуді». Проектні матеріали інституту в Змієві він підписав в якості гол. інженера. Але ні на одному кресленні АТС його підпису немає. У Харкові в ті роки викладав у харківських вузах і займався проектною практикою архітектор М. Ф. Покорний (1886-1948) [10, С. 40]. У 1929 р. він був вже маститим проектувальником. Важко повірити в те, що він міг виконувати лише робочу документацію чужого проекту. В «Укрпайбуді» в ті ж роки працював і

його син А. Покорний. Можна стверджувати, що Ю. Цветков і Покорний (батько чи син – це належить встановити) були авторами креслень АТС по вул. Іванова. Чи був хто-небудь ще автором ескізу проекту – говорити поки передчасно.

В кінці 1920-х початку 1930-х рр. в українській столиці широко розгорнулося будівництво житла, у якому була гостра потреба її неухильно зростаючого населення. Архівні документи тих років свідчать: велике кооперативне будівництво було провідним на той час. Воно вважалося найбільш перспективним: «...единственным руслом, в какое нужно направить разрешение жилищной проблемы есть крупно-кооперативное жилищное строительство» [11, С.55]. За три роки (1927-1930) приріст житлової площі по ньому склав 54,4 % [11, С.54]. Архітектори не боялися експериментувати, шукати цікаві об'ємно-композиційні рішення, зручне планування квартир, бо були переконані: «...задача проектирования новых форм жилья настолько нова, сложна и не испытана, что говорит сейчас о таковых проектах, которые могут многократно в течение ряда лет применяться к застройке одного или нескольких районов города не приходится, а нужно быть готовым к тому, что каждый год будет приносить новые проекты, основанные уже на опыте проектировки и эксплуатации уже построенных зданий» [11, С.78].

Фрагменти проектів великих житлових комплексів, які були споруджені у той час, збереглися до наших днів в архіві Харкова [12, 13, 14, 15]. Кожен будинок по-своєму унікальний, цікавий в архітектурному і містобудівному плані, відображає прикмети часу і авторську індивідуальність в рамках нового стилю. Це: житловий будинок спеціалістів Південної залізниці на привокзальній площі (арх. О. М. Бекетов, 1926-1936) [12]; житловий будинок кооперативу «Радянський Книгар» (інж. О. З. Коган, 1928) [13]; побудований на кошти українських письменників дім «Слово» (арх. М. І. Дашкевич, 1929) [14]; 50-ти квартирний будинок житлового кооперативу «Комунар» (арх. О.В. Лінецький, В.І. Богомолів, 1929) [15].

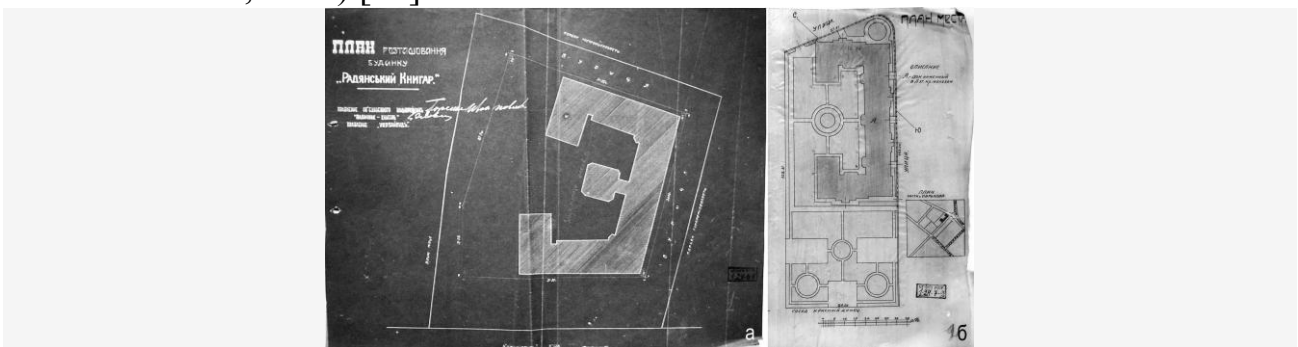

Рис. 5. Генплани харківських житлових будинків: а - «Радянський Книгар» (інж. О. З. Коган, 1928), б – «Слово» (арх. М. І. Дашкевич, 1929); фото з оригіналів С. Смоленської.

У формі планів будинків нерідко закладалася символіка, яка читалася лише на кресленнях, що призводило в ряді випадків до невинновданого формалізму. «Радянський Книгар» на генплані нагадував велику друковану букву «Є» – його бічні фасади спрямовані під різними кутами (90° і 103°) по відношенню до головного, а від центральної частини всередину двору відходить виступаюча частина (рис. 5 б). Дім «Слово» за формою плану повторював велику друковану букву «С» (рис.5 а). В обох кооперативах були передбачені 3-х і 4-х кімнатні комфортабельні квартири (у будинку «Слово» середня житлова площа 3-х кімнатної квартири становила $57,29 \text{ м}^2$, 4-х кімнатної – $75,84 \text{ м}^2$). Під'їзди були оснащені ліфтами. Збереглися креслення й описи конструкцій підйомників, зроблених за спеціальним замовленням для житлокооп «Радянський Книгар» лєнінградським підприємством «Гідравліка» [14].

Важливою містобудівною прикметою раннього Модернізму було озеленення ділянок і зон житлової забудови. Прийом, який нерідко застосовувався в ті роки при проектуванні харківського житла – створення глибоких озелених курдонерів. У будинку кооперативу «Комунар» по вул. Гіршмана,17 напівкруглий курдонер-двір (рис. 6 а,б) досі зберігає характерні для нього елементи благоустрою. Будинок цей є одним із значних прикладів прояву харківського конструктивізму в житловій архітектурі, що дійшли до нас в досить добромум стані. Це стосується як фасадів, елементів благоустрою, так і оздоблення під'їздів: керамічна плитка підлоги та поручні сходових клітин, батареї опалення (рис.6 в) залишилися автентичними.

Рис. 6. Житловий будинок кооперативу «Комунар» у Харкові (арх. О. Лінецький і В. Богомолів, 1929): а – план підвального поверху, синька (фото з архіву); б, в – сучасний стан, фото С. Смоленської.

Центр Харкова наприкінці 1920-х – початку 1930-х активно реконструювався. Це підтверджується архівними знахідками. Управління планування столиці намічало «переход от индивидуального хозяйства к обществленному» [11, С.69], плануючи «на месте нерентабельных

дерев'яних домиків ...поставить крупные дома КОММУНЫ, которые будут хорошо благоустроены и будут отвечать требованиям социалистического быта» [11, С.71]. Як свідчать рідкісні архівні документи, «в осуществлении отмеченных выше установок в части реконструкции ценного жилого фонда составлены целый ряд проектов планировки и застройки кварталов в Нагорном районе города» [11, С.76]. Як приклад наводиться опис реконструкції кварталу № 22, обмеженого вулицями Пушкінською, Басейною (нині вул. Петровського), Артема і Ветеринарною (тепер вул. Іванова). Забудова кварталу повинна була проводитися «в соответствии с требованиями социалистического строительства в отношении типа и формы жилища с учетом необходимости использования существующего ценного жилого фонда...». Надано такі характеристики кварталу: «Площадь квартала составляет 9,9 гкт, из которых под застройкой находится 4,5 гектара – 45 %. По переписи населения 1926 г. жилых домов имеется 80, из них одноэтажных 39, 2-х этажных 29, 3-х этажных – 8 и 4-х этажных – 4. Каменных жилых домов 63, смешанных 13 и деревянных – 4, нежилых строений 66 из которых – одно-этажных 65 и двухэтажных 1, представляющих в основном службы» [11, С.76]. Після реконструкції житлової площі кварталу мала б становити 47055 кв. м., на якій передбачалося розселити 4700 чоловік (при нормі 10 м² на людину в ті роки). Крім житла, в реконструйованому кварталі передбачалося розміщення громадських будівель – клубу, дитячого сектора і т. ін. Під озеленення відводилося до 34% площі ділянки. Як підкреслювалося в документі, під таким кутом зору передбачалося реконструювати й інші квартали центру міста.

Рис. 7. Житловий будинок кооперативу «Цегельник» в Харкові (арх. В. Лук'янов, 1934). Перспектива. Фото з оригіналу С. Смоленської.

Прикладом того, як протікала реконструкція в ті роки, може служити будинок кооперативу «Цегельник» по вул. Червонопрапорній 7/9 (колишня

вул. Каплунівська, 9-11). В одному з архівів була знайдена перспектива (арх. В. Лук'янов, 1934), яка яскраво передає зовнішній вигляд будинку [16]. У її лівому верхньому куті вклеєна фотографія місця проектування, з якої видно, що «Цегельник» був частиною великого житлового комплексу з прямокутним озелененим курдонером. Його симетричне західне семиповерхове крило було зведено раніше в конструктивістському стилі. На місці другого етапу реконструкції тоді стояв двоповерховий кам'яний будинок, призначений проектом до зносу (рис. 7). За архівними матеріалами фасад «Цегельника» можна було б відновити як приклад житлової архітектури епохи конструктивізму.

Висновки. Архівні дослідження – важливий етап підготовки до проектних розробок, які планується проводити відносно пам'яток архітектури місцевого або національного значення. На прикладі будівлі АТС в Харкові епохи конструктивізму видно, що при наявності в харківських архівах цінної робочої документації, проектувальники проігнорували етап збору історичної інформації, фактично позбавивши будівлю автентичності в результаті втілення проектних змін. Тому питання про широку публікацію архівних матеріалів, пропаганди збереження автентичності архітектурної спадщини ХХ століття серед професіоналів-архітекторів та населення залишається надзвичайно актуальним.

Завдяки звірці натурних обстежень декількох конструктивістських житлових комплексів зі знайденими в архівах авторськими проектними матеріалами, вдалося виявити найбільш збережені приклади житлових будинків періоду конструктивізму, фасади яких можна рекомендувати до відновлення. На основі ідентифікації підписів на архівних документах встановлена причетність архітекторів Ю. Цветкова та Покорного до розробки креслень будівлі АТС у Харкові.

Література:

1. Germany. — Режим доступу: <http://whc.unesco.org/en/statesparties/de>
2. Смоленська С.О. Відновлення історичної правди: загибель конструктивізму в Україні на початку 30-х рр. (постановка проблеми) // Архітектура. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів: НУЛП, 2009. – Вип. 687. – С. 87-95.
3. Smolenska S. Charkowski modernizm po modernizmie - utrata autentyczności // Modernizm w Europe – Modernizm w Gdyni. Architektura pierwszej połowy XX wieku i jej ochrona w Gdyni i w Europie. – Gdynia: Urząd Miasta Gdyni, 2011. – S. 213-218.

4. До історії міста Харкова: будівництво, промисловість, наука. Науково-довід. вид. – Харків: СПД ФО Яковлева Г.Г., 2004. – 96 с.
5. ЦДНТА України, ф. 32, оп. 1, од. зб. 1.
6. Лейбфрейд А.Ю., Полякова Ю.Ю. Харьков. От крепости до столицы: Заметки о старом городе. – Харьков: Фолио, 2004. – 335 с.
7. Хан-Магомедов С.О. Архитектура советского авангарда. – М.: Стройиздат, 1996. – 709 с.
8. Історія українського мистецтва. Т.5: Радянське мистецтво 1917-1941 років. – 1967. – 479 с.
9. ЦДНТА України, ф. 32, оп. 1, од. зб. 4.
10. Архитекторы Харькова. – Х., 2008. – 376 с.
11. ЦДАМЛМУ, ф. 8, оп. 1, од. зб. 261.
12. ЦДНТА України, ф. 47, оп. 2, од. зб. 29.
13. ЦДНТА України, ф. 32, оп. 3, од. зб. 6.
14. ЦДНТА України, ф. 32, оп. 1, од. зб. 7.
15. ЦДНТА України, ф. 32, оп. 1, од. зб. 5.
16. Національний заповідник «Софія Київська», № КП-732, МА-АГ 926.

Аннотация

В статье обосновывается важность этапа архивных изысканий в сохранении аутентичности памятников украинского конструктивизма. На основе выявленных архивных материалов приводятся ранее неизвестные факты, касающиеся развития архитектуры столичного Харькова в 1920-е-1930-е гг.

Ключевые слова: украинский конструктивизм, архивные изыскания.

Annotation

The article substantiates the importance of the stage of archival research in the preservation of the authenticity of Ukrainian constructivist architectural heritage. Previously unknown archive materials allowed to reveal some facts of Ukrainian architectural history of the 1920s-1930s.

Keywords: Ukrainian constructivism, archival research.

72.036

М. А. Сингаєвська,*аспірант кафедри містобудування**Київського Національного Університету будівництва і архітектури*

ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК ВПЛИВОВОСТІ КОНСТРУКТИВІЗМУ В СУЧАСНІЙ АРХІТЕКТУРІ м. КИЄВА

Анотація: на основі візуального співставлення та методом «золотого перетину» в статті зроблена спроба порівняння історичних взірців авангарду і сучасних окремо взятих суспільно-громадських та адміністративних будівель м. Києва на предмет виявлення в останніх елементів впливу рис конструктивізму.

Ключові слова: «золотий перетин», пропорціонування, геометричні форми, співвідношення, конструктивізм, сучасна архітектура, вплив, гармонія.

Мета статті. Виявити присутність в сучасній архітектурі суспільно-громадських і адміністративних будівель впливові риси конструктивізму.

Виклад основного матеріалу. Багато дослідників сучасної архітектури вважають, що конструктивізм (функціоналізм) є застарілим напрямком і що, як наслідок, проекти та будівлі цієї течії втратили сьогодні свою актуальність, в багатьох закордонних дослідженнях зафіксовано, що знання, роботи та напрацювання функціоналістів стали відправною точкою для архітекторів і для архітектурних напрямків у багатьох країнах світу. [1]

Сучасна архітектура Києва представлена багатьма стильовими течіями. Аналіз сучасних архітектурних об'єктів дозволяє припустити, що низка громадських будівель має формотворчі риси, притаманні конструктивізму (функціоналізму) 1920-х – поч. 1930 р.р.: лаконічні геометричні форми, кубістичні силуети, суцільні скляні площини, стрічкові вікна, білий колір стін, виявлення конструкцій та матеріалів. Актуальність цієї гіпотези знаходить підтвердження у ряді закордонних праць, присвячених пошукам витоків сучасної архітектури. Низка закордонних дослідників, використовуючи різні аналітичні підходи, співставляли зразки конструктивізму (функціоналізму) із сучасними об'єктами у Франції, Німеччині, Голландії та Росії для виявлення впливових ознак конструктивізму у сучасному архітектурному формотворенні. [2, 3] Проведений нами порівняльний аналіз проектів 1920-х років із об'єктами сучасної архітектури Києва, використовуючи метод візуального співставлення (індивідуального чуттєво-зорового сприйняття), а також метод пропорціонування на основі «золотого перетину», також підтвердив гіпотези авторів про впливовість конструктивізму. [4]

Візуально порівнюючи композицію Л. Павлова (ВХУТЕМАС, 1927 р.) та будівлю Торгового Центра «Дарниця» на Ленінградській площі в м. Києві (2008 р.), виявилися такі впливові риси конструктивізму: домінантний циліндричний об'єм, горизонтальні членування циліндра стрічковими вікнами, другорядні композиційні об'єми у вигляді паралелепіпедів.

Кубістичні форми, квадратні членування фасаду, поєднання скла і білого кольору будівлі Монетного двору у Києві арх. Г. Сухобруса (1998 р.) візуально нагадують лаконічну скляну композицію з яскраво вираженим залізобетонним каркасом будівлі акціонерного товариства «Аркас» у Москві братів Весніних (1924 р.).

Співставляючи архітектурний образ будівлі Банку по вул. 40-річчя жовтня (2010 р.) із композицією проєкта Бібліотеки ім. Леніна в Москві арх. О. Весніна (1929 р.), виявилися такі подібні формотворчі характеристики: кубістичні об'єми, поєднання скла і білого кольору, чергування горизонтальних стрічкових вікон із горизонтальними паралелепіпедами, метр горизонтальних елементів контрастує з вертикальною домінантою.

Візуальний метод виявлення впливів конструктивізму на сучасну архітектуру дав неповне уявлення про процес впливовості. Тому за основу порівняльного аналізу нами був прийнятий більш уточнюючий метод виявлення впливів, а саме – метод пропорціонування на основі «золотого перетину». Він має суттєве значення у гармонізації архітектурного образу. [5, 6] Як було зазначено в попередній публікації, «proportio» походить від латини і означає певне співвідношення частин об'єкта і форм. [4] Частіше пропорція має місце в трьох основних, частково доповнюючих значеннях. Одне з основних означає співвідношення параметрів форми – довжини, ширини, висоти. Тому цей метод використовується нами як інструмент в експериментальному дослідженні сучасних архітектурних об'єктів на предмет їх подібності взірцям конструктивізму. В даному випадку для нашого експериментального дослідження користуємося поняттями рівнозначності співвідношень кількісної міри одних і тих же об'єктивних якостей в порівняльних формах або їх частин. В математичній формі це записуємо як $a:b = c:d$. Об'єктами нашого дослідження є відомі вітчизняні проєкти та реалізації періоду конструктивізму і сучасні об'єкти в м. Києві, візуально подібні первісним взірцям.

Дипломний проєкт Палацу Праці в Москві (ст. ВХУТЕМАСа І. Соболева, 1926 р.) являє собою контрастну вертикальну, асиметричну композицію, складену із простих паралелепіпедів. [6] Аналіз співвідношення основних об'ємів та їх елементів виявив ряд гармонійних закономірностей у побудові композиції. Вертикальні і горизонтальні паралелепіпеди створюють гармонійні пропорції «золотого перетину» у співвідношеннях висот елементів;

співвідношення ширини трьох паралелепіпедів, що утворюють вертикальну домінанту, також втілюють «золотий перетин» ($a:b:c = 1:0.618:0.381$). Вірогідно, в композиції даної будівлі заздалегідь були закладені пропорції «золотого перетину» та сталий модуль в плані. Завдяки цьому архітектурна композиція є гармонійною та завершеною.

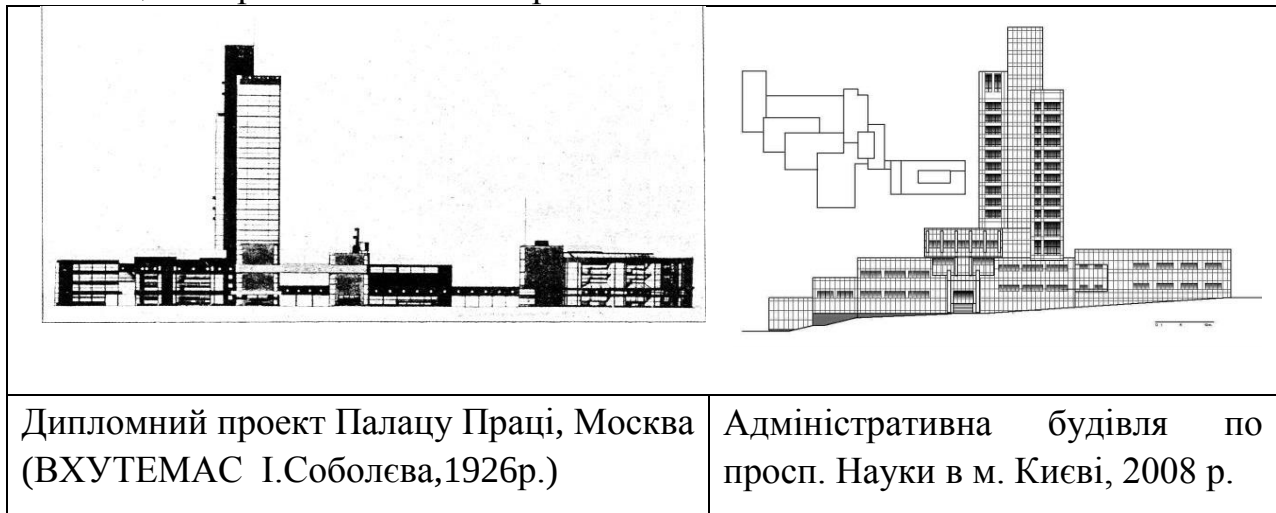

Рис. 1. Порівняльна схема

Подібні риси формотворення проявилися і в адміністративній будівлі по пр. Науки в м. Києві (2008р.). Об'єкт має контрастну динамічну композицію, поєднує в собі горизонтальні і вертикальні об'єми у вигляді паралелепіпедів, що створює єдиний асиметричний образ. Архітектурна композиція є зрівноваженою та цільною завдяки гармонійним пропорціям у співвідношеннях основних елементів по висоті та ширині. Гармонійні співвідношення ($a:b=c:d=1:0,618$) виявлені у співрозмірності мас горизонтальних паралелепіпедів та у розмірах вертикальних елементів, що формують композиційну домінанту. Також «золотий перетин» виявлений у композиційних членуваннях фасаду віконними прорізами та суцільними площинами.

Принципи пропорціонування, які були застосовані архітекторами в різні історичні періоди, зокрема в архітектурі авангарду [5], стали актуальними й сьогодні, що доводить професійність сучасних архітекторів при створенні об'ємно-просторових рішень сучасних споруд.

Досліджений матеріал свідчить, що методами візуального співставлення та «золотого перетину» були виявлені візуальні ознаки впливовості конструктивізму у сучасній архітектурі: кубічні форми, лаконічні асиметричні композиції, чіткість ліній, каркасна несуча система, плескатий дах, застаканий легкий фасад, суцільні білі площини.

Проведений нами порівняльний аналіз суспільно-громадських та адміністративних будівель із застосуванням «золотого перетину» свідчить про

вплив і актуальність конструктивістських принципів і прийомів в сучасній архітектурній практиці.

Використана література:

1. Ч. Дженкс. Язык архитектуры постмодернизма / Дженкс Ч. // Пер. с англ. - М.: Стройиздат, 1985. - 136 с.
2. Jose Angel Monteagudo. Influence of Le Corbusier in modern architecture: dissertation / Jose Angel Monteagudo; UCN. – Nordjylland, 2013. –56 p.
3. Волков А. Неоконструктивизм [Электронный ресурс] / А. Волков // Архитектурный альманах Корпус. – Режим доступа: <http://cih.ru/>
4. Сингаєвська М. А., доц., канд. арх. Василенко Л. Г. Пропорційний аналіз сучасних архітектурних об'єктів на основі «золотого перетину» / Зб. «Містобудування та територіальне планування, № 47». – Київ: КНУБА, 2013. – 128-133 с.
5. Гримм Г. Д. Пропорциональность в архитектуре / Г. Д. Гримм //– Москва-Ленинград: Онти, Главная редакция строительной литературы, 1935. – 148 с.
6. Хан-Магомедов С. О. Архитектура советского авангарда. Кн. 1. Проблемы формообразования. Мастера и течения. / С. О. Хан-Магомедов // — М.: Стройиздат, 1996. – 709 с.

Аннотация

На основе визуального сопоставления и методом «золотого сечения» в статье сделана попытка сравнения исторических образцов авангарда и современных отдельно взятых общественных и административных зданий в г. Киеве на предмет выявления в последних элементов влияния конструктивистских принципов.

Ключевые слова: «золотое сечение», пропорционирования, геометрические формы, соотношения, конструктивизм, современная архитектура, влияние, гармония.

Annotation

According to “golden cut” in this statement we tried conduct historical examp’s of avant-garde and modern communitive and administrative buildings in Kiev. The idea was to find in this modern buildings the elements of konstruktivists principles.

Keywords: “golden cut”, proportioning, geometrical forms, modern architecture, constructivism, influence, harmony.

УДК 72.01:711.01

І. І. Стецюк

аспірантка, асистент кафедри ІТА, КНУБА

ТИПИ ТА ВИДИ ГАРМОНІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація: розглянуто різні підходи до здійснення перетворень міського середовища. Запропоновано класифікацію існуючих типів трансформації міського середовища та уточнено їх планувальний зміст у відповідності до актуалізації базових міських процесів.

Ключові слова: міське середовище, типи та види, гармонійна трансформація.

Проведене у 2014р. соціологічне дослідження, в основу якого було покладено чуттєве ставлення мешканців до міста Києва та його середовища на базі локалізованого підходу до його частин, виявило сигнальні (больові) точки – місця подальшого наукового аналізу та когнітивної оцінки з метою трансформаційного впливу і проведення необхідних перетворень задля гармонізації міського середовища [6]. Оскільки поняття «трансформація» широко вживається в багатьох науках, через що, його тлумачення часто дуже різняться, важливо зазначити, що в рамках даного дослідження автор буде розуміти поняття «гармонійна трансформація міського середовища» як створення комфортних умов життєдіяльності на основі їх просторового, функціонального, якісного та семіотичного удосконалення, узгодження соціокультурних параметрів взаємозв'язку та взаємодії відносин людини й природно-технічного середовища поселень в різноманітних планувальних елементах міста.

В науковій літературі можна знайти довгий перелік термінів та понять, що описують ту чи іншу трансформацію компонентів або процесів міського середовища. Так, лише архітектурний термінологічний словник [3] пропонує такі типи трансформації, як: ревалоризація, ревіталізація, регенерація (відродження), реконструкція та комплексна реконструкція (перетворення), реставрація (відтворення), модернізація, модифікація. З інших джерел до цього переліку можна додати: оптимізацію, оздоровлення, музеєфікацію, консервація (збереження), санацію, реновацію, реабілітацію (відновлення), джентрифікацію, диверсифікацію та ін. Нажаль, зазначений перелік не надає повного розуміння об'єму та структури відповідної трансформації. В. Тімохін вказує на те, що «така неузгодженість і внутрішня невпорядкованість, а в кінцевому рахунку несистематизованість різноманіття термінів і понять стали наслідком сучасного

стану архітектури і містобудування, де й досі за практикою і прикладними дослідженнями зберігається першість і пріоритет...тим самим зумовлюючи змістовні й понятійно-термінологічні непорозуміння між істориками, теоретиками і практиками...» [7, с.15]. Тому, постає логічна необхідність систематизації типів та видів трансформації.

Аналіз наукових досліджень, серед яких ґрунтові дослідження Г. Осиченко [4], А. Плешкановської [5] та В. Тімохіна [7], показав різні підходи до здійснення перетворень міського середовища. Кожен із дослідників структурував містобудівні перетворення у відповідності до своєї теорії будови міського середовища. Однак, спільним у них є те, що всі вони вказують на проблему локального розгляду перетворень міста та його середовища, а також на недостатню розробленість змісту та об'єму трансформаційних перетворень міського середовища. Тому, було запропоновано класифікацію існуючих типів трансформації міського середовища та уточнено їх планувальний зміст у відповідності до актуалізації базових міських процесів (формування, функціонування, розвитку та відтворення) (рис. 1): ревалоризація, ревіталізація, реабілітація, регенерація, модернізація, реконструкція, а також, їх видову диференціацію.

Просторовим інструментом перетворення міського середовища є ревалоризація, яка передбачає підвищення естетично-художньої цінності міського середовища, проведення фрагментарних реставраційних робіт, можливість нового компенсаційного будівництва з метою відновлення утрачених доміант, які сприяють заповненню розривів у міській тканині із збереженням функціонального використання об'єкту перетворення. Зазначений тип трансформації включає акцентний, парцеляційний та агрегативний види (рис. 2). Акцентна ревалоризація передбачає виявлення (візуальне виділення) доміант із загального пейзажу. Наприклад, дерев'яна конструкція-навіс Метрополь Парасоль (Metropol Parasol) у Севільї (Іспанія) на площі Енкарнасьон стала головною принадою міста ожививши вмираючий район [8]. Парцеляційна (розбивати) та агрегативна (зв'язувати) ревалоризація передбачає перехід від районної забудови до квартальної із створенням співрозмірних чарунок (парцел) розділяючи або, навпаки, поєднуючи територію. Наприклад, бюро Elemental розробило схему житлової чарунки, яка покликана запобігти появі трущоб в одному із районів Ікіке (Чилі) [8].

Функціональним напрямком трансформації міського середовища є ревіталізація, тобто таке перетворення, яке передбачає підвищення функціональної значущості міського середовища шляхом відтворення втрачених функцій або надання нових не порушуючи його історично сформованого характеру. Зазначений тип трансформації включає такі види:

проактивний, пасивний та реактивний (рис. 2). Проактивна ревіталізація – це введення нової сильної функції, яка не реагує на зовнішні впливи, а сама виступає автором впливу, тим самим формуючи необхідні соціальні реакції та умови. Наприклад, інтегрована система масового громадського транспорту TransMilenio у місті Богота (Колумбія). Лише при введенні активної функції громадського транспорту вдалося подолати нерівність у можливостях пересування та запобігти посиленню сегрегації та маргіналізації серед бідних прошарків населення, тим самим сприяючи розквіту та розвитку міста [2]. Пасивна ревіталізація передбачає введення підтримуючої функції (в т.ч. музеїфікації), тобто такої, що грає пасивну роль відносно головної функції. Так, наприклад при театрах і кінотеатрах влаштовують буфет чи кафе, що сприяє задоволенню не тільки основної потреби глядача, як то потреби у видовищі і нових емоціях, а й задоволенню другорядної фізіологічної потреби «відчуття голоду». На містобудівному рівні таким прикладом може слугувати проект еспланади Коста-е-Сильва у Сан-Пауло (Бразилія) [2]. Реактивна ревіталізація передбачає оперативне та швидке відновлення або створення необхідної функції, як енергійний відгук на соціальну потребу. Наприклад, проект підтримки малого бізнесу (Neighborhood Development Center) у Сент-Пол (Америка) покликаний відшукувати заповзятих мешканців та допомагати їм відкрити свій бізнес. Уловлюючи дух співтовариств, що тільки утворюються, вони сприяють відкриттю саме тих підприємств, що потрібні району [8].

Заходи щодо відновлення культурних і функціональних властивостей міського середовища, оптимізації дії природних, антропогенних і соціальних факторів, приведення компонентів міського середовища у стан придатний для його використання та безпечний для здоров'я городян передбачає реабілітація. Зазначений тип трансформації включає наступні види: випереджаючий, підтримуючий та відновлюючий (рис. 2). Так, випереджаюча реабілітація передбачає заходи щодо змін якісних і кількісних характеристик (параметрів) елементів міського середовища. Наприклад, плановий ремонт інженерних мереж, або програма перуанського екологічного фонду «Ciudad Saludable» у Кархузі (Перу), яка була покликана вирішити проблему переробки та утилізації сміття, таким чином вдалося запобігти масштабного екологічного забруднення річки та міста в цілому [8]. Підтримуюча реабілітація – це ситуативне підтримування функціональних властивостей елементів міського середовища або їх параметрів з урахуванням можливого росту навантажень чи зміни нормативних вимог до їх якості. Прикладами можуть виступати: утеплення фасадів та лоджій, добудова мансардних поверхів, а також програма «Green Stormwater Infrastructure» у Філадельфії (Америка), яка була запущена Департаментом водопостачання. Це дозволило покращити екологічний стан

міста та зробити його ще приємнішим [8]. Відновлююча реабілітація виникає в результаті тривалого відставання підтримуючих заходів або відсутності випереджаючих реакцій на зміну соціальної, економічної і містобудівної ситуації, коли ріст навантажень на міське середовище перевищує його можливості, що може призвести до аварійних або катастрофічних ситуацій [5]. Прикладом може слугувати проект «Сусідська ініціатива Дадлі-Стріт» у Бостоні (Америка), де міським жителям прийшла ідея створення «міського села», за основу якої були взяті сільські плани розвитку. Таким чином, колись занедбаний район Америки почав поступово відроджуватися [8].

Регенерація міського середовища передбачає пристосування історичного середовища до вимог сучасного життя. Тобто, при компенсаційному перетворенні зберігаються відношення кількісних ознак характеристик розмірності що склалися історично, але середовище потребує фізичного відновлення. Сюди входять заходи щодо ревалоризації, ревіталізації та реабілітації міського середовища, в наслідок чого, даний тип трансформації включає в себе просторові, функціональні й якісні ефекти та забезпечує розгортання наступних етапів гармонійної трансформації (рис. 2). Яскравим прикладом є програма «безконфліктної регенерації історичної Самари (Росія)» (пілотний проект 79 кварталу), яка передбачає архітектурно-інфраструктурну та соціальну регенерацію [1].

Модернізація передбачає заходи щодо регенерації та можливість створення нової композиційної значущості міського середовища відповідно до найновіших вимог, норм, науково-технічних досягнень та естетичних принципів. Однак, задля забезпечення спадкоємного розвитку перетворення можливі лише в стійких діапазонах змін розмірних та морфологічних характеристик міського середовища як селективне оновлення. Наприклад, програма «Fjord City» освоєння (модифікації) портових територій в Осло (Норвегія), яка передбачає об'єднання, освоєння та ущільнення 13 окремих територій загальною площею 225га та надання їм нових функцій [8].

Реконструкція передбачає заходи щодо модернізації міського середовища, режим постійного діалогу з городянами, необхідність планувальних ідеологічних змін та трансляції культурних кодів і норм при безперервному розростанні міст. Даний тип трансформації характеризується масштабною циклічністю, метою якої є примноження культурно-історичного капіталу населених місць та створення неперервних комфортних умов, є випереджаючим перетворенням. Реконструкція може мати різновиди за масштабом – тотальна (комплексна) чи диверсифікаційна (локусна). Наприклад, проект «Сагрера» у Барселоні (Іспанія), який допоможе зв'язати два ізольовані раніше райони міста [2].

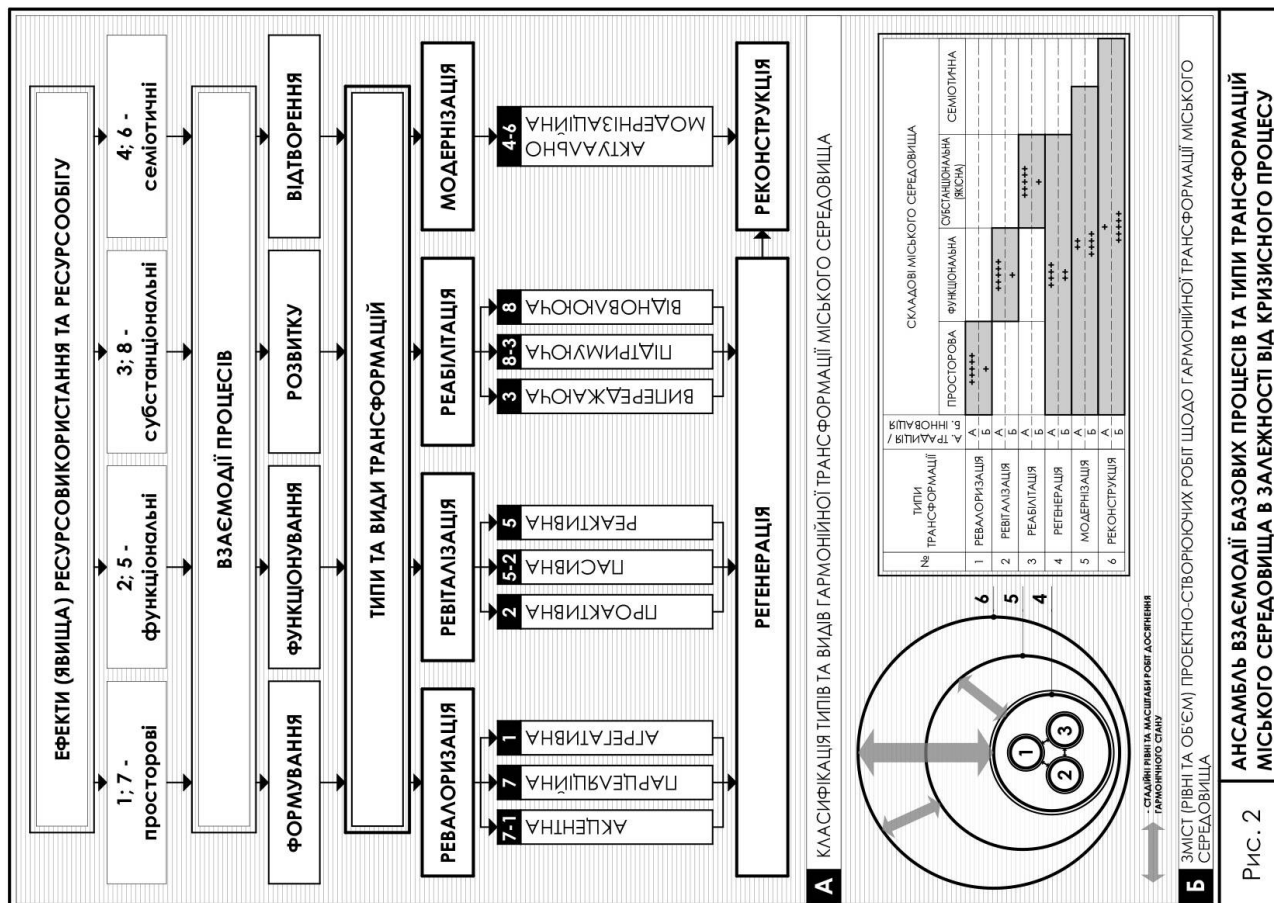

Рис. 2

АНСАМБЛЬ ВЗАЄМОДІЙ БАЗОВИХ ПРОЦЕСІВ ТА ТИПИ ТРАНСФОРМАЦІЙ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД КРИЗИСНОГО ПРОЦЕСУ

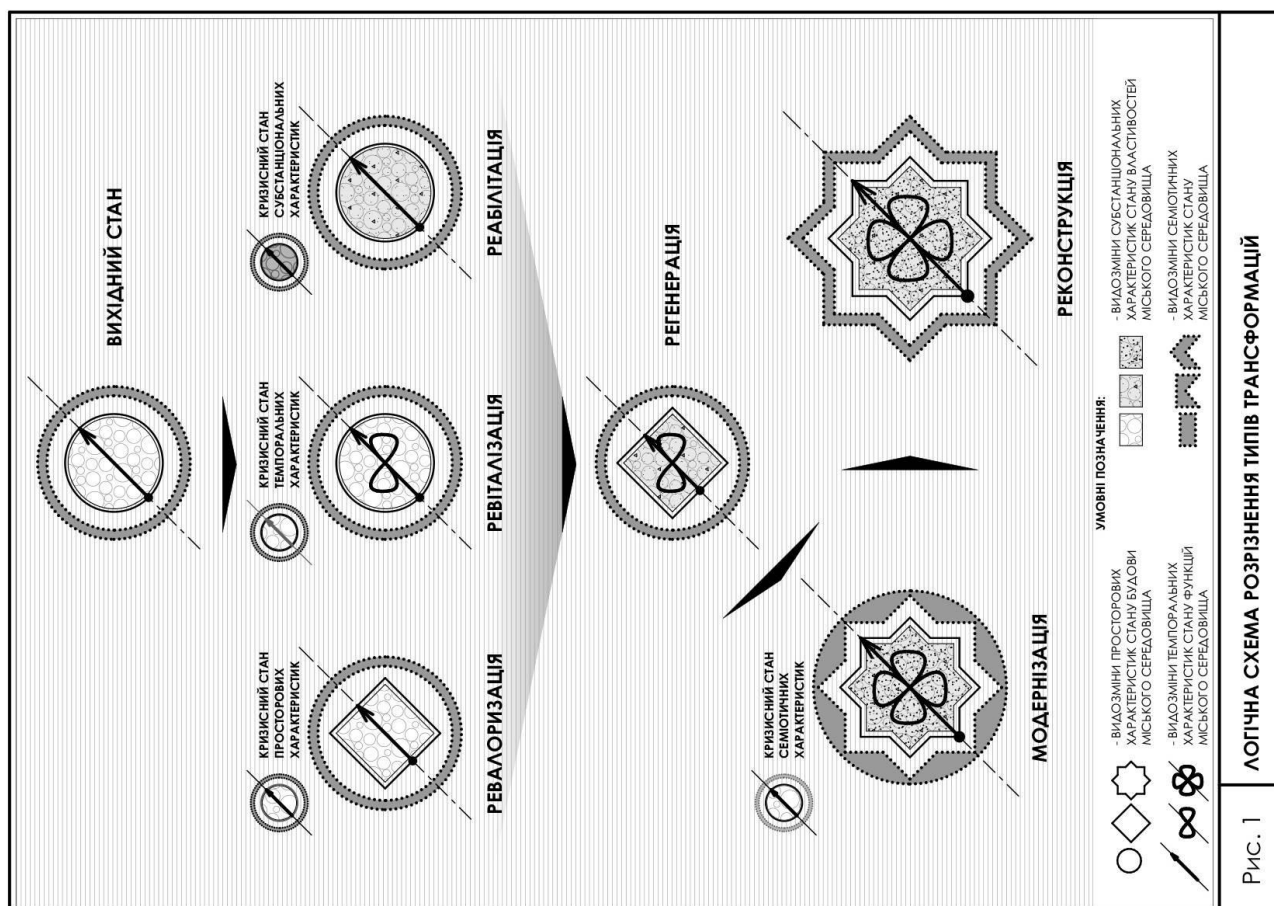

Рис. 1

ЛОГІЧНА СХЕМА РОЗРІЗНЕННЯ ТИПІВ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Література

1. Африканов К. Н. Программа бесконфликтной реновации исторической Самары // Институт города. Строим город сами – Самара: 2012. – 28с.
2. Градостроительство. 14 городов/14 проектов. 10-я Архитектурная биеннале в Венеции // Журнал «Проект international Ukraine». – К.: Издательский дом А+С, 2006. – № 14. – С. 131-146.
3. Мардер А. П. Архитектура: короткий словник-довідник / А. П. Мардер. – К.: Будівельник, 1995. – 320с.
4. Осиченко Г. О. Реконструкція історичного середовища міста // Містобудування та територіальне планування – Київ: КНУБА 2009 – випуск № 35 – С. 343-354.
5. Плешкановська А. М. Методологія комплексної реконструкції міста: автореферат док. дис.: 05.23.20 / Плешкановська Алла Михайлівна; Київ. – К., 2013. – 40с.
6. Стецюк І. І. Когнітивно-поведінкове вимірювання життєдіяльності у міському середовищі (на прикладі м. Києва) / І. І. Стецюк // Креативний урбанізм: до століття містобудівної освіти у Львівській політехніці: монографія / за заг. ред. Б. С. Черкеса та Г.П. Петришин. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – С. 341-347.
7. Тімохін В. О. Проблеми і принципи реконструкції сучасного міського середовища // Досвід та перспективи розвитку міст України. Проблеми перспективного розвитку м. Києва: збірник наукових праць. – Київ: ДП УДНДІПМ «ДІПРОМІСТО» ім. Ю.М.Білокозя, 2014. – Вип. 26. – С.15-25.
8. 33 проекта, меняющих город. Московский урбанистический форум 2013 [Электронный ресурс]: Режим доступа http://mosurbanforum.ru/special_projects/brochure/

Аннотация

Рассмотрены различные подходы к осуществлению преобразований городской среды. Предложена классификация существующих типов трансформации городской среды и уточнены их планировочное содержание в соответствии с актуализацией базовых городских процессов.

Ключевые слова: городская среда, типы и виды, гармоничная трансформация.

Abstract

Various approaches to the implementation of the urban environment conversions were examined. The classification of the existing types of the urban environment transformation was proposed and their planning content was clarified in accordance with the updating of basic urban processes.

Key words: urban environment, types of harmonic transformation.

УДК 725.82

Р. З. Стоцько*к. арх., доцент**Національний університет «Львівська політехніка»**кафедра дизайну архітектурного**середовища*

КОНЦЕПЦІЯ ДУХОВНО-ГУМАНІТАРНОГО ПРОСТОРУ В АРХІТЕКТУРІ БУДІВЕЛЬ ПАПСЬКОГО ЛЮТЕРАНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ В РИМІ

Анотація: у статті на прикладі архітектури будівель Папського Лютеранського Університету в Римі висвітлено концепцію архітектури католицького духовно-гуманітарного освітнього закладу, виокремлено головні чинники, які найбільше вплинули на архітектурно-планувальну організацію та художньо-стилістичні вирішення даного університету.

Ключові слова: духовна освіта, навчальний заклад, сакральна архітектура, духовно-гуманітарний простір, університет, бібліотека.

Постановка проблеми. Динамічний, а часом і драматичний розвиток українського суспільства супроводжується активними пошуками духовних орієнтирів та освітніх доктрин. В цьому напрямку активну роботу провадять як гуманітарні навчальні заклади, так і заклади духовної освіти. У світі існують приклади вдалого поєднання духовної та гуманітарної освіти в стінах одного закладу. Є такі приклади і в Україні. Проте, проблема дослідження архітектури таких специфічних духовно-гуманітарних освітніх центрів потребує додаткових ґрунтовних наукових розвідок. Папський Лютеранський університет в Римі є яскравим прикладом того, як поєднання духовної та світської освіти знаходить відображення в архітектурно-планувальній організації просторів та в художньо-стилістичному вирішенні будівель даного університету.

Актуальність і новизна. Соціально-демографічні проблеми у світі загалом та Європі зокрема не в останню чергу вирішуються з допомогою духовних інституцій та вдалому єкуменічному міжрелігійному та міжконфесійному діалогу [1]. Відповідно зростає роль церков та духовної освіти в структурі світської освіти, особливо гуманітарної. Один з актуальних напрямків розвитку університетської освіти - поєднання освіти духовної, богословської з освітою гуманітарною [6]. Дана стаття вперше в Україні піднімає питання дослідження архітектури духовно-гуманітарних освітніх закладів на прикладі архітектури будівель Папського Лютеранського університету в Римі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання сакральної архітектури, а також архітектури духовних та світських освітніх закладів висвітлені в наукових працях Проскурякова В. [2], [3], [5], [6], [8], Стоцька Р. [2], [3], [5], [6], [8], Криворучка Ю. [7], Куцевича В., Гнідця Р., Лагодича М. [9], Праха Б. [1] та ін. Тема даної статті досліджувалась із урахуванням результатів досліджень загальнотеоретичних проблем розвитку сакральної архітектури та архітектури вищих освітніх закладів, відображених в наукових працях вчених-архітекторів: Дибби Ю. Р., Р. Галишича, Дерев'янка І. С., Бобоша Г. Є., Кіби М. П., Горбика О. О., Грицака Л. С., Яціва М. Б., проте досліджень архітектури духовно-гуманітарних освітніх закладів є недостатньо.

Формулювання мети статті. Метою дослідження є висвітлення та аналіз архітектури Папського Лютеранського університету в Римі, а також визначення головних чинників, які найбільше вплинули на архітектурно-планувальну організацію та художньо-стилістичні вирішення даного освітнього закладу.

Виклад основного матеріалу. Історія Папського Лютеранського університету в Римі починається з 1773 року, коли Папа римський Климент XIV передав дієцезіальному духовенству богословський та філософський факультети єзуїтського Григоріанського університету. Початково на базі цих двох факультетів була створена духовна семінарія, яка готувала священничі кадри. Згодом семінарія трансформувалася в університет, який сьогодні носить назву Папський Лютеранський університет в Римі і має 57 філій в багатьох частинах світу. Університет знаменитий своїми випускниками, які відіграли значну роль в історії Католицької Церкви, світової науки і культури. Серед них римські папи: Пій IX, Бенедикт XV, Іоанн XXIII, Павло VI; кардинали: Г. П. Агаджанян, П. Гаспаррі, А. Оттавіані, П. Паренті, Ф. Роберті, Е. Тіссерана; святі: Гаспар дель Буфало, Хосемарія Ескріва де Балагер; філософи: Е. Бетті, К. Фабро та інші. Сьогодні в стінах Лютеранського університету навчається близько 2500 студентів з різних країн.

Один з сучасних корпусів університету показано з пташиного польоту на Рис. 1. Архітектура комплексу достатньо стримана і аскетична, асоціюється з середньовічними монастирями. Лише вхідний блок виконаний більш презентабельно в постмодерністській стилістиці із застосуванням великих скляних площин (Рис. 2.). До основного навчального блоку справа примикає великий блок конференц-зали. Університет послуговується загальнопарафіяльним храмом і каплицею, які розміщені на площі перед головним входом. Але найцікавішою будівлею в комплексі університету є нещодавно споруджена нова бібліотека (Рис. 3.). Проект корпусу бібліотеки є

сміливою спробою інтегрувати модернову архітектуру в консервативні будівлі духовного навчального закладу. Архітектурне бюро King Roselli Architetti в творчих пошуках вийшло за рамки традиційної архітектури Римського ватикану. Головне завдання даного проекту було у створенні нового принципу функціонування бібліотеки. А саме: використання сучасних мультимедійних технологій, матеріали на цифрових носіях, ведення електронного архіву. Будівля має яскраво виражений модерністичний фасад. Проте, він вирішений аскетично і скромно, як і інші корпуси університету. Будівля не випадає з загальної забудови і вдало доповнює архітектурне середовище духовно-гуманітарного навчального закладу. Масштабом, кольоровою гаммою і цегляною кладкою будівля запозичує характер історичної забудови, але при цьому залишається сучасною за духом і формою.

Рис.1. Комплекс Папського Лютеранського університету в Римі

Рис. 2. Головний фасад з вхідним блоком

Рис. 3. Корпус бібліотеки

Дизайн інтер'єрів нового бібліотечного корпусу своїми сучасними рішеннями також віддзеркалює концепцію поєднання традиційної духовної та більш модерної гуманітарної освіти (Рис. 4). Перекриття поверхів виконані похило у вигляді спіралі довкола відкритого світлового простору з верхнім ліхтарем (Рис. 5). Вертикальне світло символізує віру і знання, а спіраль - підймання до досконалості в духовному житті та науці. Велика кількість скла в інтер'єрі бібліотеки символізує відкритість віри і взаємостосунків між людьми, загальну демократичність суспільства і католицьких церковних інституцій.

Досліджуючи архітектурно-планувальну організацію Папського Лютеранського університету в Римі, можна визначити основні фактори, які найбільше впливають на формування архітектури вищого навчального закладу духовно-гуманітарного типу [5]. Архітектурна концепція духовно-гуманітарного освітнього закладу ґрунтується на основі таких факторів: *а) духовно-ідеологічного; б) освітньо-інтеграційного; в) функціонального; г) містобудівного; д) природно-кліматичного; е) конструктивно-технологічного; є) економічного.*

Духовно-ідеологічний фактор формує архітектуру духовно-освітнього закладу, виходячи із сакральних планувальних та стилістичних традицій різних гілок християнства та різних конфесій. *Освітньо-інтеграційний* фактор є визначальним в формуванні архітектури закладів освіти *духовно-гуманітарного* типу. Адже такий тип духовно-освітнього закладу характеризується планувальними та стилістичними ознаками як духовного, так і світського гуманітарного навчального закладу. *Функціональний фактор* впливає на планування території, окремих будівель та просторів духовно-освітніх закладів, базуючись на особливостях організації духовного життя, навчального процесу та відпочинку студентів і викладачів. *Містобудівний фактор* визначає взаємне розташування храму, навчальних, житлових, господарських, спортивних корпусів та рекреаційних просторів по відношенню до головних вулиць та площ мегаполісів, формує архітектуру духовного навчального закладу як головну домінанту вулиці, кварталу, мікрорайону [7]. *Природно-кліматичний* фактор вносить суттєві відмінності в архітектурні образи духовних освітніх закладів в різних кліматичних районах. Ажурність планів будівель, конструкції дахів, площа та форма засклення, сонцезахисні екрани, наявність енергогенеруючих вітрових та сонячних пристроїв, рельєф та озеленення території - усі ці елементи значною мірою впливають на архітектуру духовно-освітніх комплексів. *Конструктивно-технологічний фактор* через вибір конструктивних схем, будівельних матеріалів та технологій також суттєво впливає на архітектурно-планувальну організацію як окремих будівель, так і всього духовно-освітнього комплексу загалом, враховуючи планування

транспортних та пішохідних комунікацій, інженерних мереж, тощо. Від економічного фактору залежить можливість реалізації проекту загалом, або окремих його складових. Фінансування значним чином впливає на якість та ритмічність будівельних робіт, опорядження будівель та обладнання навчальних просторів духовних та духовно-гуманітарних освітніх закладів.

Рис. 4. Інтер'єр бібліотеки університету. Рис. 5. Спіральне перекриття.

Висновок. Проаналізувавши особливості архітектури Папського Лютеранського університету в Римі, встановлено, що концепція архітектурно-планувальної організації даного освітнього закладу є найбільш репрезентативною для такого типу духовно-гуманітарних освітніх закладів в Європі і підлягає детальному дослідженню. На основі такого дослідження визначено основні фактори, які найбільше впливають на формування архітектури духовно-гуманітарних освітніх закладів Римо-Католицької Церкви. Архітектурна концепція освітнього закладу духовно-гуманітарного типу базується на основі таких факторів: а) духовно-ідеологічного; б) освітньо-інтеграційного; в) функціонального; г) містобудівного; д) природно-кліматичного; е) конструктивно-технологічного; є) економічного.

Перелічений комплекс факторів призвів до формування вищого освітнього закладу нового типу - *духовно-гуманітарного університету*, архітектура якого характеризується всіма ознаками як духовного, так і цивільного навчального закладу. Це перш за все, архітектура сакральна, яка враховує всі особливості духовного життя студентів, але одночасно це архітектура модерна, відкрита, комунікативна, притаманна сучасним гуманітарним університетам.

Література

1. Промова о. д-ра Богдана Праха на відкритті навчального корпусу УКУ на вул.Стрийській, 29// Збірник доповідей, промов і дискусій УКУ.- Львів, 2013,- С. 27 - 30.
2. Проскуряков В. І., Стоцько Р. З. Генеза духовної освіти в Україні та формування основних типів віро духовних освітніх закладів // Збірник наукових праць - Випуск №5-Одеса ОГАСА, 2004. - с. 206 - 210.
3. Проскуряков В.І., Стоцько Р. З. Архітектурно-планувальна організація комплексу будівель Львівської Духовної Семінарії 1783-1945р.р. // Збірник наукових праць. - Випуск № 1-2, - Харків ХДАДМ - 2004,- С.157 - 160.
4. Головач І., Маринович М., Ясіновський А. Ідентичність і місія Українського Католицького Університету // Збірник доповідей УКУ.- Львів, 2003.- с. 33 - 39.
5. Проскуряков В.І., Стоцько Р.З. Архітектурно-планувальні та соціальні принципи формування центрів вищої богословської освіти УГКЦ в Україні // ВісникНУ „Львівська політехніка”.-№ 585.-Львів, 2007.- с. 133 - 140.
6. Проскуряков В.І., Стоцько Р.З. Сучасні архітектурні тенденції проектування та будівництва віродуховних освітніх закладів // Збірник наукових праць. - Випуск №5.- ЗНДІЕП Київ, 2004.- с. 109 - 114.
7. Криворучко Ю.І. Богословські основи сакральної архітектури // Вісник НУ “Львівська політехніка”.- №410.- Львів, 2000.- с. 3 - 8.
8. Проскуряков В.І., Стоцько Р.З. Інтеграція навчальних архітектурних проектів в процес створення нового віродуховного центру у Львові // Матеріали науково-практичної конференції ПДАБА.- Дніпропетровськ, 2005.- с. 75 - 79.
9. Лагодич М. Духовна освіта в Україні: сучасний стан і перспективи// Актуальні питання релігієзнавчої та богословської думки: Колект. монографія / За ред. В.О. Балуха. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010 – С. 229 – 246.

Аннотация

В статье на примере архитектуры зданий Папского Латеранского университета в Риме показано концепцию архитектуры католического духовно-гуманитарного образовательного учреждения, выделены главные факторы, которые более всего повлияли на архитектурно-планировочную организацию и художественно-стилистические решения данного университета. Ключевые слова: духовное образование, учебное заведение, сакральная архитектура, духовно-гуманитарное пространство, университет, библиотека.

In the article on the example of the architecture of buildings Pontifical Lateran University in Rome shows the concept of the architecture of the Catholic spiritual and humanitarian educational institution, highlighted the main factors that most influenced the architectural design and artistic and stylistic decisions of the university. Keywords: religious education, school, church architecture, spiritual and humanitarian space, university library.

УДК 72.01

С. М. Трофимчук,
*аспірант Київського національного університету
будівництва і архітектури*

КОМПОЗИЦІЙНА РОЛЬ МЕДІА-ЗАСОБІВ У СУЧАСНІЙ АРХІТЕКТУРІ

Анотація: в статті сформульовані особливості сучасної композиційної виразності медіа-активної архітектури. Визначені її матеріальні, медійні та синтетичні складові.

На порозі ХХІ сторіччя глобальна інформатизація та всезагальне проникнення медіа породжують нову урбаністику та архітектуру. Для позначення об'єктів, що мають якості медійної активності, у західній науковій думці закріплюється поняття медіа-архітектура (англ. media architecture). Як писав французький філософ, урбаніст і архітектурний критик Поль Вірілію: «Після епохи архітектури-скульптури ми вступаємо в період кінематографічних ілюзій і підробок... тепер і сама архітектура є щось на зразок кіно».

Естетика цифрової доби у проявах постмодернізму апелює до всезалучення, діалогової інтерактивності, експресії та децентралізації. Практика сучасної архітектури звертається до нових візуальних засобів, випереджаючи теоретичні дослідження з даного питання, що робить актуальним аналіз нової естетики медіа-активної архітектури та потребує формування понятійного апарату, відсутнього у минулому [2, 5].

Для визначення особливостей естетики сучасних об'єктів медіа-активної архітектури доцільно виокремити та дослідити ряд складових, що поєднують матеріальний простір та медіа-поле у гармонійне ціле або єдину естетичну структуру. Частини такої структури можуть бути розглянуті у відношенні медійної складової, матеріальної – архітектурної складової та характеру їх поєднання – синтезу.

Медійна складова естетики медіа-активної архітектури стосується трансльованого інформаційного потоку, його вагомою характеристикою є форма вираження інформації. Візуальні образи на медіа-поверхнях часто стають центральним елементом композиції, тому мають бути вивірені та узгоджені із загальною концепцією архітектурного об'єкту за змістом і мовою трансльованого контенту. Форма вираження контенту може бути визначена як архітектурна медіа-текстура. Якщо традиційно текстура є патерном – шаблоном зображення на поверхні матеріалу, то медіа-текстура відповідає динамічно оновлюваному образу на поверхні медіафасаду. Медійна складова дозволяє будувати композицію у четвертому – часовому вимірі, що не притаманно

традиційній архітектурі але властиве кіномистецтву, де присутні сценарій та сюжетність.

Додатковий візуальний медіа-шар, накладений на матеріальні поверхні, може мати архітектурний, відсторонений та комплексний зміст. Рівень адаптації контентного наповнення медіа-текстури під умови архітектурного об'єкту визначає її композиційну виразність. Композиційний вплив прошарку медіа-текстури на архітектурну форму може бути визначений як: акцентний, підкреслюючий, розчиняючий, ілюзорний та деконструктивний.

Акцентний вплив медіа-текстури засновується на природній властивості людської уваги концентруватись на яскравих та динамічних подразниках, якими є контрастні на статичному тлі архітектурні медіа-структури. Досвід вітчизняної та зарубіжної проектної практики містить ряд прикладів вдалого використання акцентного медіа-впливу у композиції.

Медійним акцентом на архітектурній поверхні може виступати контрастна ділянка медіа-текстури, значно менша за розміром у порівнянні із матеріальною підосною. Подібну медіа-домінанту доцільно використовувати для підсилення композиційного центру, акцентування напрямку або для врівноваження іншої частини композиції. Медійними акцентом частіше за все виступають різноманітні дисплеї [1].

Підкреслюючий вплив медіа-текстури полягає у акцентуванні світло-кольоровими засобами виразних елементів матеріальної архітектури. Підкреслюючий вплив, на відміну від попереднього акцентного типу, займає у композиції нюансне а не контрастне співвідношення. Часто, медіа-текстура підкреслює увиразнену фактуру, зокрема, медіа-поверхні рефлексивного та люмінесцентного характеру мають високі естетичні якості саме завдяки підкреслюючому впливу медіа-текстури.

Розчиняючий вплив медіа-текстури наслідуює відсторонені абстрактні візуальні форми, що розмивають абриси матеріальної архітектури. За композиційними якостями, розчиняючий вплив медіа-текстури можна порівняти із дзеркальним покриттям модерністських хмарочосів-призм ХХ сторіччя, коли велетенські скляні об'єми розчинялись у відблисках небесної сині. На відміну від аналогового дзеркала поверхонь хмарочосів, розчиняючий вплив медіа-текстури засновується на цифрових засобах нових медіа, має більше можливостей для інтелектуальних трансформацій візуальної форми та інформаційної трансляції.

Ілюзорний вплив медіа-текстури полягає у візуальному відтворенні предметних, здебільшого архітектурних форм за допомогою медійних засобів та технологій. Для максимальної ефективності даного композиційного прийому медіа-прошарок має повністю вкривати цільові поверхні фасадів або інтер'єрів.

Ілюзорний вплив медіа-текстури найчастіше реалізуються через технологію архітектурних проєкцій, також відому як відео-меппінг.

Деконструктивний вплив медіа-текстури здійснюється шляхом візуальної деконструкції існуючої архітектурної форми, розкладанням її на базові елементи та архетипи. Деконструкція проводиться у подібний спосіб та подібними технічними засобами, що й композиційний прийом ілюзорного медіа-впливу.

Найбільш актуальними композиційними типами впливу медіа-текстури на візуальні архітектурні форми є прийоми акцентування та підкреслення, які увиразнюють матеріальну архітектуру і в той-же час здатні доносити об'ємний за змістом комерційний контент. Розчиняючий та ілюзорний впливи медіа-текстури менш поширені та притаманні висотним об'ємам будівель, що слугують своєрідними маяками захоплення уваги.

Матеріальна складова естетики медіа-активної архітектури містить якості дизайнерського вирішення технічних медіа-засобів та структур, їх композиційну інтеграцію у архітектурний простір. Дизайнерське представлення технічних засобів медіа-поверхні, може бути визначене як медіа-фактура. Якщо традиційно фактура це характеристика поверхні – патерн її рельєфної структури, то медіа-фактура є патерном – матрицею з технічних елементів медіафасаду. Складові медіа-фактури, на кшталт різноманітних світлових елементів, пристроїв відбиття, розсіювання світла та їх кріплень, часто мають самостійну естетичну цінність, а утворені з них поверхні здатні надавати об'єктам унікальної виразності.

Архітектор може не долучатись до розробки медіа-фактури, проте гармонійне включення медіа-засобів у архітектурну композицію є його прямим завданням. Серед засобів побудови композиції такі напрацьовані у часі інструменти як метр, ритм, симетрія, асиметрія, рівновага, колір та ін.

Якості синтезу в естетиці об'єктів медіа-архітектури визначаються гармонійністю поєднання матеріальної архітектури, засобів передачі інформації та безпосередньо інформаційного повідомлення. Оцінку якості даної естетичної складової можна дати, визначивши загальну змістовність та доцільність конкретного композиційного рішення.

Підводячи підсумок, можна стверджувати, що гармонійність вирішення медіа-активного архітектурного об'єкту визначається трьома базовими складниками: медійним, архітектурним та якістю їх поєднання або синтезу. Серед складових нижчого порядку виділяються: медіа-текстура, медіа-фактура, засоби архітектурної композиції, змістовність, доцільність та сюжетність.

Досконале поєднання архітектурної та медійної складової дозволяє створювати об'єкти соціального впливу високої естетичної виразності.

Композиційні якості динамічних медіа-засобів покликані адаптувати агресивне урбанізоване середовище під соціальні потреби, зняти психологічний тиск людської обмеженості у просторі та часі, розширивши її буття у медійному полі.

Література

1. Костенко А.Я. Средства информации в архитектуре. — К.: Будівельник 1984. — С. 80-92.
2. Маклюэн М. Понимание Медиа: Внешние расширения человека / Пер. с англ. В. Николаева; Закл. ст. М. Вавилова. - М.; Жуковский: «КАНОН-пресс-Ц.», «Кучково поле», 2003. — С. 9-11.
3. Яковлев И.П. Ключи к общению. Основы теории коммуникаций. — СПб.: «Авалон», «Азбука-классика», 2006. — С. 5-9.
4. M. Hank Hauesler. MEDIA FACADES — HISTORY, TECHNOLOGY AND CONTENT (Ханк Хойслер. Медиа-фасады и медиа-архитектурные конструкции \. Avedition.2007. 250 p.
5. Офіційний веб сайт Медіа-архітектурного інституту (англ. Media Architecture Institute). About the Institute. [Електронний ресурс] – Режим доступу на 10.09.2015: <http://www.mediaarchitecture.org/about/> – Загол. з екрану.

Аннотация

В статье сформулированы особенности современной композиционной выразительности медиа-активной архитектуры. Определены ее материальные, медийные и синтетические составляющие.

Abstract

In article defined some features of modern media-architectural aesthetic expressiveness. It was defined three media-architectural aesthetic components.

УДК 72.025.4/9

Н. А. Лещенко

*кандидат архітектури,
доцент кафедри ІТА КНУБіА*

РЕВАЛОРИЗАЦІЯ ІСТОРИЧНИХ ЦЕНТРІВ МАЛИХ МІСТ

Анотація: в статті визначається стратегія ревалоризації історичних центрів малих міст, пропонується напрямок сучасного розвитку міста як культурно-туристичного центру при створенні загального туристичного маршруту по малим містам України.

Ключові слова: ревалоризація, історичне мале місто, якісне архітектурне середовище «старого міста», пам'ятка архітектури, відновлення та підвищення цінності, автентичність, історична цінність, архітектурна цінність, соціально-культурна цінність.

Цінність любого нового проекту в історичному середовищі полягає в делікатному поєднанні минулого і сьогодення. Минуле збагачує і надає значимості новому проекту. Нове дозволяє активизувати, насичити сучасним життям на сьогодні застигли або занедбані внаслідок не використання історичні споруди та середовище і тим самим підвищити їх соціальну і архітектурну цінність.

На сьогодні для більшості малих історичних міст характерна схожа схема сучасного збереження. В них досить гарно збереглося історичне розпланування, окремі пам'ятки архітектури та містобудування місцевого і державного значення, які знаходяться в дуже невиразному сучасному оточенні. Історичне архітектурне середовище практично не збереглося, а існуюча фонові забудова є малоцінною, в багатьох випадках дисгармонуючою. Крім того, самі пам'ятки також в більшості потребують реставраційного втручання. Тому наразі є дуже актуальним вирішення одночасно питання забезпечення збереження і відновлення існуючої культурної спадщини, підвищення цінності існуючого оточення пам'яток та створення нового якісного архітектурного середовища з урахуванням всіх історичних особливостей. Шлях вирішення цих питань – ревалоризація історичного центру.

Ревалоризація - відновлення та підвищення цінності історичного архітектурного об'єкта для сучасного суспільства. В контексті вирішення містобудівних питань, ревалоризації - це відновлення та підвищення цінності історичного архітектурного середовища шляхом:

1. Відновлення архітектурно-художнього значення пам'яток архітектури;
2. Заміни втраченої або застарілої історично малоцінної фонові забудови новою, сучасною з дотриманням історичної модульності, поверховості та місцевого архітектурного колориту [2].

Відновлення архітектурно-художнього значення пам'яток слід проводити за допомогою їх цілісної реставрації та адаптації до сучасної функції з мінімальним втручанням в їх планувальну та конструктивну систему. Мета:

- зберегти автентичність пам'ятки;
- зберегти її історичну цінність;
- зберегти її архітектурну цінність завдяки реставрації;

- зберегти і підвищити її соціально-культурну цінність за рахунок введення нової правильної функції (пристосування під нову функцію), яка не потребує конструктивних та значних планувальних змін.

Ревалоризація історичного середовища має на меті:

- підвищити його архітектурну цінність шляхом модернізації малоцінної забудови та тактовного введення нових будівель сучасної архітектури замість дисгармонуючої або втраченої забудови;

- підвищити його соціально-культурну цінність за рахунок насичення новою правильною функцією (функціональне доповнення);

- підвищити якість середовища за рахунок створення місць, пов'язаних з необов'язковою діяльністю людини, а саме з відпочинком, прогулянками, спілкуванням і т.п.

Заміну втраченої або застарілої історично малоцінної фонові забудови новою, сучасною слід проводити делікатно, шляхом:

- збереження традиційного історичного міського планування;

- доповнення його новими планувальними елементами, необхідними для підвищення якості середовища;

- збереження історичного масштабу і перенесення його на нову забудову;

- збереження історичної поверховості для нових будівель;

- збереження історичної парцеляції фасадів для нових будівель;

- збереження місцевих архітектурних особливостей і трансформації їх для нових будівель;

- збереження місцевого колориту;

- пристосування реконструйованих будівель і наділення нових будівель новою функцією, необхідною для підвищення якості архітектурного середовища.

Проведення грамотних проектів ревалоризації історичного архітектурного середовища потребує наявності бази детальних, науково обґрунтованих вихідних даних. Для створення цієї бази слід виконати передпроектний цикл досліджень.

В якості ілюстрації прикладів ревалоризації історичних центрів малих міст пропонується розглянути два міста: Клевань (Рівненська область) та Бар (Вінницька область).

Клевань досить добре зберігла історичну планувальну структуру, але значно гірше збереглася історична забудова, особливо рядові будівлі. Містечко має унікальні пам'ятки архітектури 15, 16, 17 століть. Однак ці пам'ятки знаходяться в поганому стані, частково зруйновані.

Історичний центр Бару зберігся трохи краще. Однак він теж має слаборозвинену інфраструктуру і невисоку якість існуючого архітектурного

середовища. Це не дає йому можливості активно розвиватися як туристичний центр.

Основними завданнями, що мають бути вирішеними при ревалоризації історичних центрів цих міст є:

- збереження їх автентичності;
- відновлення історичної та архітектурної цінності існуючих пам'яток архітектури;
- підвищення якості існуючого архітектурного середовища, створення якісного середовища для людей, місцевих мешканців і туристів.

Критеріями якості архітектурного середовища для людей виступають його автентичність, цікавість, краса, екологічна привабливість, затишність, зручність і безпека, творча, соціальна і комерційна активність. Саме таке міське середовище зможе задовольнити потреби місцевих мешканців та привернути увагу туристів, щоб приїхати подивитись на історичні архітектурні пам'ятки та залишитися у комфортному місті на кілька днів на відпочинок. Отже основним напрямком сучасного розвитку цих міст має стати культурний та зелений туризм. А міста доцільним буде об'єднати в єдиний туристичний маршрут по малим містам України.

Селище міського типу Клевань Рівненської області є типовим представником малих історичних міст Західноукраїнського регіону. Веде своє літочислення з 1458р. В 1654р. місто отримало Магдебургське право [3]. Має низку пам'яток архітектури національного та місцевого значення з різним ступенем збереження.

Родзинкою міста Клевань є його замок, побудований в 15 столітті князем Чарторийським. За свою історію існування Клеванський замок був фортецею, резиденцією князів Чарторийських, католицької гімназією і в'язницею. Зараз він не використовується. В замку збереглася північна, західна і південна частина. Незбережена східна частина була зруйнована в 19 столітті [3].

Ідея ревалоризації замку полягає в перетворенні його в музейно-туристичний комплекс. Щоб зробити це, необхідно наситити замок новими функціями. Згідно запропонованого проекту до складу музейно-туристичного комплексу увійдуть виставкові зали, сувенірні магазини, ресторан і кафе, міні-готель, лекційний зал і кінозал, адміністративні та технічні приміщення.

Благоустрій внутрішнього двору передбачає створення рекреаційно-комунікаційної зони зі сценою-ареною для лицарських турнірів, відкритим майданчиком для кафе та спілкування, майданчиками для виставок та майстер-класів, доріжок, заощених клінкером, майданчиків для відпочинку з трав'яним покриттям та з використанням прийомів геопластики.

Запропонована нова функція дозволить повернути Клеванський замок до життя, відновити його історичну, культурну, архітектурну та соціальну цінність.

Другим прикладом є проект ревалоризації історичного центру міста Бар Вінницької області. Бар – історичне мале місто. Вперше згадується у 1401 році, як місто Рів [4]. Сучасну назву місто Бар отримує в 1537 році на честь італійського міста Барі, батьківщини польської королеви Бони Сфорци, італійки за походженням, з ім'ям якої пов'язана історія його заснування та розквіту. В 1540 році Бар отримав Магдебургське право [1].

Місто має пам'ятки архітектури місцевого та національного значення, низку цінних історичних будівель. Нажаль, сучасний стан Барської фортеці – це руїни. На її території розбитий міський парк та частково ведуться розкопки.

На сьогодні Бар може розвиватися як туристичний, культурний та духовний центр, центр релігійного туризму на Поділлі.

Проект ревалоризації історичного центру міста Бар передбачає організацію соборної площі, яка об'єднає Свято-Успенський храм, костел Св. Анни та будинок-музей родини Коцюбинських, і регенерацію ринкової площі. Новим акцентом має стати духовний культурний комплекс міста, «культурний ряд».

Східну частину ринкової площі буде формувати новий торговельний квартал, «торговий ряд».

Пропонується створити нові туристично-готельний та житловий квартали з кафе, магазинами, сувенірними лавками, художніми та декоративно-прикладними майстернями на першому поверсі.

Родзинкою у відродженні історико-культурної спадщини міста Бар має стати відбудова замку (після закінчення проведення розкопок на його території), як пам'ятки засновниці міста, королеві Боні Сфорци. Тут можуть проводитись мистецькі та етнофестивалі. Він має стати загальноміською рекреаційною зоною.

Пропонується також створити рекреаційну зону та набережну вздовж річки Рів і передбачити організацію виходів до неї з соборної та ринкової площ. Цікавим буде влаштувати човникові станції для прогулянкових водних трамваїв вздовж берега.

Все це націлене на створення високоякісного урбаністичного середовища для місцевих мешканців та туристів.

Збереження, відновлення та подальший сучасний розвиток архітектурного середовища історичних малих міст має враховувати їх містобудівні, архітектурні, історичні, природні, соціальні, національні, релігійні та економічні особливості. Бути комплексним. Саме такі моделі комплексної

реконструкції та розвитку є максимально ефективними при ревалоризації історичних центрів малих міст України.

Література

1. Єсюнін С. Місто Бар Могилівського повіту у другій половині XIX – на початку XX ст.: Соціально-економічні аспекти // Третя Могилів-Подільська краєзнавча конференція. – Могилів-Подільський, Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2009. – с.116-117.
2. Попова Н.А. Реконструкция и реставрация историко-архитектурного наследия: Учебное пособие [текст]/Н.А.Попова. – Саратов: Аквариус, 2003. – 65с.
3. Рычков П. Дорогами южной Ровенщины. Москва, 1989. – 65с.
4. Український степовий кордон в середині 16 століття. Спогади Бернарда Претвича. – Запоріжжя – Київ, 1997, –с.54.

Аннотація

В статті визначається стратегія ревалоризації історических центрів малих городів. Пропонується напрямлення сучасного розвитку города як культурно-туристического центра при создании общего туристического маршрута по малым городам Украины.

Ключевые слова: ревалоризация, исторический малый город, качественная архитектурная среда «старого города», памятник архитектуры, восстановление и повышение ценности, аутентичность, историческая ценность, архитектурная ценность, социально-культурная ценность.

Annotation

The strategy for revalorization of historical center of small towns is determined in the article. Proposed the direction of modern development of the town as a cultural and tourist center with the creation of a common tourist route in the small towns of Ukraine.

Keywords: revalorization, historical small town, quality architectural environment of «old town», architectural monument, restoring and adding value, authenticity, historical value, architectural value, socio-cultural value.

УДК 72.01

Є. В. Швець

аспірант кафедри інформаційних технологій в архітектурі КНУБА

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОГО МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА ІСТОРИЧНОГО ЯДРА МІСТА АЛЖИР (КАСБИ), ПІД ВПЛИВОМ ІСЛАМСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Анотація: огляд світових тенденцій щодо становлення та трансформації історичного середовища міста Алжир.

Ключові слова: світогляд, становлення, трансформація, Касба, місто, ідентичність, цивілізація, Іслам.

*Алжир побудований у вигляді амфітеатру на крутому схилі,
так що його будинки, здається, тримають свої ноги на головах у один одного.*

*Коли відстань стає менше, ми починаємо розрізняти на тлі яскравого світла
мінарет мечеті, куполи суфійського монастиря,
та велике об'єднання будинків - Касбу.*

Готье Теофіль, Мальовнича подорож у Алжир

Середовище історичних міст, в першу чергу столичних, є матеріалізованим виразом історичних етапів розвитку країн та широко **відображає** зміни політичних, культурно - соціальних, економічних умов та факторів. Зміна історичних етапів обумовлює безліч архітектурних дисонансів і проблем якості в міському середовищі, зокрема і проблему збереження ознак національної ідентичності [2]. Так, наприклад, на XXI Світовому Конгресі архітекторів, який відбувся в 2002 р. у Берліні, проблеми пошуку нової та збереження історичної ідентичності в архітектурі міст сьогоденного глобалізованого світу визнано пріоритетним завданням практики і теорії архітектури та містобудування XXI століття [14].

Мультикультурне міське середовище постколоніальних країн Середземноморського регіону поряд з якісними перетвореннями має багато яскраво виражених архітектурних протиріч, які викликані колоніальною політикою Французької імперії. Ще до періоду колонізації на цих територіях існували великі історичні міста, де були сконцентровані торгівля, місцеві ремесла та мистецтво. Європейські міста в колоніальний період зазвичай будувались біля старих, на вільній території. Іноді ж нова забудова виникала у кільці середньовічних стін, стискаючи старі квартали, що спричиняло болісний та потворний процес ломки історично утвореної структури міст [1].

На сьогодні актуальним є питання як реконструювати історичні райони цих міст і гармонізувати міське середовище в цілому, зберігаючи при цьому ознаки національної ідентичності [3]. Соціально-культурне значення і структурна складність історичних міст, а також особливості їх багатофункціонального розвитку вимагають глибокого дослідження і знаходження нових містобудівних підходів [4].

Ісламський Середземноморський регіон - це довга географічна смуга, яка починається від Іспанії до Боснії через Магриб та Ліван. Середземномор'я мало своє власне культурне минуле на протязі багатьох століть, до якого всі культури вздовж його берегів пристосовувалися. Аттіліо Петруччіоллі, професор, автор багатьох праць на тему Середземноморської ландшафтної архітектури, стверджує, що Іслам - це справжній спадкоємець класичного світу, який створив це минуле: "Класична спадщина, що була зруйнована на Заході, була поглинена та розроблена у нові синтети на Сході. Дослідження ісламського міста є дуже корисним для розуміння наших європейських міст [5, с. 11]."

Невід'ємною частиною міського середовища Ісламського Середземноморського регіону є "касба", що у первинному значенні з арабської перекладається як цитадель. Назва "касба" прийнята насамперед у країнах Магрибу. Замки та фортеці історичних міст (наприклад в Алжирі або Сусі) називаються Касба. У Алжирі ця назва була перенесена на все Старе місто.

ЮНЕСКО називає Касбу Алжиру "унікальною формою Медіни, або ісламського міста", підкреслюючи її "значний вплив на міське планування у Північній Африці, Андалузії та Південній Сахарі» в XVI і XVII століттях [16]. У 1992 році ця міжнародна організація включила Касбу до свого списку Всесвітньої спадщини, а в 2003 році її було віднесено до сектору захисту через те, що ЮНЕСКО називає "постійною необхідністю запобігання руйнуванню міського середовища [16]." Останнім часом, однак, через неухильність, Касба знаходиться під загрозою не пройти атестацію якості міського середовища. Справді, багато будівель сьогодні нагадують намети прив'язані у вертикальному положенні, з абияк фальсифікованими дерев'яними брусами підтримки, тріснутими балконами, що нависають над вулицями та аварійними арками[13].

Термін "касба" відноситься до древнього історичного ядра сучасного Алжиру. Це було місто трикутної форми висічене у горах з видом на Середземне море. Морські береги утворюють основу цього трикутника, а цитадель є вершиною трикутника. Межі міста, були зафіксовані укріпленнями, та розповсюджувалися вертикально утворюючи селище високої щільності [8].

Його вражаюча міська естетика відображається у масі взаємопов'язаних білих, геометричних будинках з терасами на даху з видом на море.

Фінікійська торгова колонія Ікозіум зайняла це місце ще в VI ст. до н.е., а римляни прибули сюди на 500 років пізніше – арка амфітеатру досі може бути простежена у стінах будівель нижньої Касби [15].

Основу алжирського народу складають нащадки берберів, які більше 25 століть тому вийшли на історичну арену і називали себе "Амазіг, тобто вільні люди". Однак вирішальну роль у формуванні національної культури Алжиру зіграла Ісламська цивілізація. Іслам об'єднав всіх алжирців під гаслом захисту від "невірних". Особливу роль при цьому відігравав "народний" Іслам, в якому, поряд з шануванням Корану і шариату, був дуже сильний культ місцевих святих і сил природи [17].

Не так багато відомо про до касбу Османського Алжиру. Стіни арабського поселення, можливо, відповідають більш пізнім Османським стінам, але щільність міста була значно нижчою, ніж у період після XVI століття. Османські стіни тягнуться безперервно протягом 3100 метрів і прокладені у місті з усіх сторін, у тому числі, зі сторони моря. Вони були усіяні вежами і

мали п'ять воріт. Вулиці, що вели від воріт сходилися біля Мечеті Кетшава. Цитадель на найвищій точці укріплень була збудована в 1556 році[8].

Рис.1.План Старого міста.

(1) Касба, (2) Морський квартал Касби

Дорога, що об'єднує вулиці Беб ель Уед та Беб Азун ділить Касбу на дві зони, відповідно до понять Андре Раймонда на "громадське" і "приватне" місто (Рис.1): верхнє (приватне) місто, що називається аль Габал або "гора", і нижче (громадське) місто, що називається аль-Вата або "рівнина"[9]. Нижня частина розвивається як адміністративний, військовий і комерційний район. Він був населений в основному турецькими сановниками і сім'ями вищого рівня, чий розкішні будинки були синтезом східного і західного впливу. Дар аль-Султан, або Яніна палац, побудований в 1550-х роках в якості резиденції Дея (титул правителя Алжиру в 1711 — 1830 роках), також був розташований в цій частині, разом з основними мечетями і військовими казармами. Базари і склади були зосереджені уздовж головних вулиць. Аль Сук аль Кабір, вулиця шириною в 3 метри, була в якості найбільшої артерії міста

Алжир. Комерційна зона була сформована відповідно до концентрації різних товарів і торгових асоціацій та була добре організована [9].

Верхнє місто складалося приблизно з п'ятдесяти малих районів. Як це було характерно для децентралізованої Османської урбаністичної системи по всій Імперії, кожен район був під адміністративною відповідальністю релігійних вождів і кадрів (суддів), тому кожна громада була під контролем і наглядом своїх лідерів. Населення було змішаним. Старі сім'ї андалузських і мавританських коренів займалися комерційною і кустарною діяльністю; кабіли (беребери) формували робітничий клас; євреї, які мали три різних райони у верхній Касбі, були торговцями [8]. Наявність європейських консулів і бізнесменів, рабів з Сахари і християнських рабів зробили населення Алжиру воістину космополітичним [8].

Вулична мережа, яку французи вважали неадекватною і ірраціональною, продемонструвала чітку та функціональну ієрархію, що складається з трьох різних типів транспортних магістралей. Вулиці нижньої частини міста, призначені для комерційних, військових та адміністративних функцій, відрізняються за своїм фізичним характером і концентрацією їх діяльності: тут будувалися магазини, кафе та великі будівлі, що були переповнені людьми і товарами протягом усього дня, та особливо в ранкові години. Вулиці, що вели до воріт були особливо помітними. Поперечні дороги, які піднімалися у верхнє місто формували другу категорію: вони прорізають міську тканину так прямо, як дозволяла топографія, і створюють умови ефективної комунікації між двома частинами старого Алжиру [8]. Сусідні вулиці складають третю і найбільшу категорію. Вузькі, нерегулярні, часто з глухими кутами, вони відображають інтровертний спосіб життя, який, зосереджений навколо недоторканності житла і сім'ї; їх конфігурація також включає використання воріт, щоб закривати райони у вечірній час та забезпечити їх безпеку [8]. Повагу до приватного життя чітко диктував дизайн фасадів, : вікна і двері були ретельно розташовані так, щоб запобігти випадковим поглядам у будинки по всій вулиці.

Рис. 2. Сучасна Касба.

У міській структурі старого Алжиру домінували короткі вигнуті районні вулиці, що є відмінною рисою "ісламського міста" -- проблемного будівництва на думку європейських істориків, що нещодавно було серйозно переосмислено.

Джанет Абу Лугход, найбільш переконливий критик цієї концепції, стверджує, однак, що Іслам сформував соціальні, політичні і правові інститути, а через них, і міста. Вона зазначила, що гендерна сегрегація була найважливішим питанням, і, заохочуючи її, Іслам структурував міський простір і поділив місця та функції [11]. Якщо зобразити це схематично, в традиційному ісламському місті, громадські простори та вулиці, належали чоловікам, а простори домівок — жінкам. Гендер базувався на поділі територій, що запобігав фізичному контакту і зводив життя жінок до простору своїх будинків [8]. Приватність, таким чином, стала провідним чинником і призвела до появи внутрішньої домашньої архітектури. Незалежно від рівня доходів сім'ї або розміру будівлі, будинки Касби були організовані навколо внутрішнього двору, оточеного аркадами. Це був "центр", дійсно "головний зал", місце для праці та відпочинку жінок, для дитячих ігор. Деякі будинки тут мали фонтани з водою, що надходила з акведуків у різьблені джерела з пагорбів навколо Алжиру. Вхід у двір був непрямим і організовувався через декілька лабіринтних вхідних груп. Найбільша кімната вхідного рівня будинку використовувалася чоловіком, щоб розважати своїх друзів, не втручаючись у діяльність жінок. Уздовж верхніх поверхів містяться основні кімнати, всі з виходом на аркади. Сходи ведуть до тераси на даху, яка часто мала цистерну для збору дощової води.

Як і двір, тераса була невід'ємною частиною будинку, де жінки проводили багато годин на день, працюючи і спілкуючись зі своїми сусідами. Щільна конфігурація Касби дозволила переходити від однієї тераси до іншої і відвідувати інші будинки без того, щоб використовувати вулиці. Дахи Касби функціонували як альтернативна суспільна територія, яка простягалася на все місто. На відміну від внутрішнього двору та кімнат, дахи були відкриті до міста, до моря, до всього світу. З присвоєнням цього простору жінками Алжиру, Касба стала ділитися по горизонталі на дві території: на вершині, займаючи простір всього міста, були жінки; внизу, вулиці належали чоловікам.

На сьогоднішній день в умовах швидкого економічного розвитку, зростання населення в світі та взагалі людських потреб, більшість історичних районів міст у всьому світі потребують корекції та адаптації до сучасних потреб та змін. До числа цих районів відноситься і історичне середовище Касби. На сьогодні її приватні простори вже давно стали переповненими. У 1958 році 175 акрів Касби були домом для всього 30000 чоловік. Ці цифри збільшилися в роки змагання за незалежність. Понад 80 000 людей живуть у Касбі сьогодні. Кожен будинок, призначений для однієї сім'ї, в даний час заселяють цілих 10 бідних сімей [9]. Старе Ісламське місто потребує реконструкції та серйозних містобудівних рішень.

Вирішення питання реконструкції Касби є досить складним — з одної сторони існує необхідність забезпечити гідне житло для бідних жителів міста, з іншої сторони - необхідно терміново реабілітувати самі будівлі історичних районів. І хоча вони на сьогодні є притулком для великої кількості людей, існує велика необхідність щоб вони функціонували як культурний центр міста та відповідали міжнародним нормам культурного туризму.

Література

1. Баранов Н.В. Всеобщая история архитектуры в 12 томах/ Н. В. Баранов, А. В. Бунин, В. В. Большаков. – М.: Стройиздат, 1972. – Т. 10 – 591 с.
2. Черкес Б. С. Національна ідентичність в архітектурі міста: Монографія. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка» 2008. – 268с.
3. Товбич В.В. Методологічні основи формування і розвитку архітектурної діяльності [Текст]: автореферат дис. д-ра архіт.: 18.00.01 / В. В. Товбич; Київ. нац. ун-т буд-ва і архітектури. - Київ: [б. в.], 2014. – 40 с.
4. Швець Є. В. Особливості розвитку мультикультурних міст в умовах постколоніальних трансформацій. / Швець Є. В. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування – К.: КНУБА, 2013 –№32 – С. 278-281.
5. Petruccioli A. After amnesia: learning from the Islamic Mediterranean urban fabric:Theory and method in Islamic architectural design/ Petruccioli A. – ICAR, 2007. – 238 p.
6. Alger, lumières sur la ville/ [Edit. Chabbi, etc.] – A.: Dalimen, 1997. – 395 p.
7. Inal M. Algerie: guide touristique/ Inal M.– A.: Réghaïa, 1992. – 576, 2007. – 238 p.
8. Çelik Z. Urban Forms and Colonial Confrontations: Algiers Under French Rule/ Çelik Z. – C.: University of California Press, 2004. – 245 p.
9. Raymond A. The Great Arab Cities in the 16th-18th Centuries / Raymond A. – N.Y., 1984, p. 171.
10. Ravereau, A. - La Casbah d'Alger, et le site créa la ville./ Ravereau, A. – Paris: Sindbad, 1989, p. 134.
11. Janet L. A. The Islamic City -Historic Myth, Islamic Essence, and Contemporary Relevance," / Janet L. – International Journal of Middle Eastern Studies 19, no. 2, 1987, 162-164.
12. Corbusier L. Poésie sur Alger/ Corbusier L. – P.: Barzakh, 2013, p.17.
13. Werner L. The Casbah of Algiers: Endangered ark / Werner L. Magazine Aramco world, 2014 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.aramcoworld.com/issue/201401/the.casbah.of.algiers.endangered.ark.htm>
14. XXI World Congress of Architecture. Recourse Architecture. Programme and Information. – Berlin: UIA/BDA, 2002 – p.14.
15. Craig S. Smith. The Crumbling of the Casbah /Craig S. Smith. The New York Times, 2006 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nytimes.com/2006/07/23/arts/design/23smit.html?pagewanted=all& r=0>

16. UNESCO. Medinas: Selective Safeguarding of Traditional Habitat. The World Heritage Newsletter №9, 1995 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://portal.unesco.org/culture/es/file_download.php/3e14cf4c9202cf4efa37a11a6e2135a0Newsletter+no9.htm
17. Ланда Р.Г. История Алжира. XX век/ Ланда Р.Г. - М.: Институт востоковедения РАН, 1999. - 308 с.

Аннотация

В статье затронуты исторические аспекты возникновения, становления и трансформации городской среды Касбы как исторического ядра города Алжир под влиянием Исламской цивилизации. Рассмотрены ее первоначальные планировочные схемы и функциональное зонирование.

Ключевые слова: мировоззрение, становление, трансформация, Касба, город, идентичность, цивилизация, Ислам.

Annotation

The article deals with the historical aspects of occurrence, formation and transformation of the urban environment as an historical nucleus Casbah of Algiers under the influence of the Islamic civilization. Consider its initial planning and functional zoning scheme.

Keywords: formation, transformation, Casbah, city, identity, civilization, Islam.

УДК 72:711.459.6

А. С. Шевельова

аспірантка кафедри містобудування

Київського національного університету будівництва та архітектури

СУЧАСНІ НЕДОЛІКИ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ВІЙСЬКОВИХ МІСТЕЧОК КИЄВА

Анотація: в статті висвітлюються існуючі недоліки військових містечок. Визначаються особливості архітектурного середовища, планувальної та функціональної структури. Окреслюються перспективні напрямки розвитку військових територіальних об'єктів.

Ключові слова: військові містечка, архітектурне середовище, архітектурно-планувальна та функціональна структури, територіальна організація.

Постановка проблеми. Існуючі недоліки архітектурного та містобудівного середовища військових містечок потребують розробки сучасних підходів до їх усунення. Пошук ефективних шляхів осучаснення архітектурно-планувальної

та функціональної структури, системи культурно-побутового обслуговування та інфраструктури військових містечок відноситься до сучасних завдань.

Основні положення, щодо реформування та розвитку Збройних Сил України, викладені в плані заходів Міністерства оборони України з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку “України – 2020” схвалено від 12 січня 2015 року. Дана концепція передбачає розвиток військових містечок, формування на їх основі системи автономних військових баз з необхідною інфраструктурою для розташування військових частин з фондом службового житла в поєднанні з соціально-побутовою для військовослужбовців та членів їх сімей [1].

Мета статті. Проаналізувати проблеми архітектурного та містобудівного середовища військових містечок Києва, виявити можливості їх рішення.

Стан дослідження. Дослідженням архітектурної та містобудівної практики планування військових об'єктів та проектуванням військових містечок займалися: В. Башков, М. Бунін, І. Дубінін, Ю. Зайцев, Ю. Затикин Н. Кравцов, Л. Медведєв, М. Максименко, В. Мухин, В. Соколов [3, 4, 5].

В роботах вищезгаданих вчених докладно розглядається проблематика планування та забудови військових містечок. Однак, враховуючи соціокультурні потреби, виникає необхідність розроблення теоретичних робіт, спрямованих на дослідження принципів реконструкції та модернізації існуючих територіальних військових об'єктів.

Як свідчить аналіз, тема осучаснення військових містечок потребує більш глибокого дослідження та різнопланового підходу. Тому, для розуміння напрямлень досліджень необхідно виявити основні проблеми.

Основний матеріал статті. Процес архітектурно-планувальної організації військових містечок складається з координації військових і соціальних аспектів обслуговування військових об'єктів, створення сприятливих умов для несення військової служби, побуту та відпочинку жителів містечок, охорони їхнього здоров'я і задоволення естетичних потреб.

Існуючі військові містечка України, зокрема Києва, мають функціональну структуру, що включає такі основні зони: громадську, житлову, складську, господарчу, зону казарм та парк техніки. Проблематика підвищення навантаження функціональних зон відповідає сучасним соціокультурним потребам. Існує необхідність розширення функціональної структури за рахунок включення додаткових зон: спортивно-рекреаційної, науково-просвітницької, навчально-тренувальної, адміністративної, медично-реабілітаційної, виробничої. При формуванні оптимальної архітектурно-планувальної структури військових містечок необхідно враховувати принцип компактності, тому розміщення будівель і споруд у військовому містечку повинно

забезпечувати найменшу протяжність дорожніх шляхів, проїздів, інженерних мереж. Створення єдиної архітектурно-планувальної та функціональної структури за принципом цілісності сприятиме раціональному використанню території. При розміщенні зон на території військового містечка або на відокремлених територіях слід враховувати їх функціональний взаємозв'язок, санітарно-захисні зони, рельєф місцевості, зв'язок із зовнішніми дорожніми шляхами та наявність інженерних мереж [7,8].

Військові містечка можуть розташовуватися в місті та поза населеним пунктом у відповідності до класифікації за територіальним розміщенням. В залежності від розміщення військових містечок в системі розселення змінюється їх функціональна структура та її насиченість, відрізняється планування. Особливо за розмірами території та навантаженням відрізняється зона громадського центру. Військові містечка, що розташовуються в населеному пункті, мають більш потужні культурно-побутові та виробничі зв'язки. Тому, питання недостатнього культурно-побутового забезпечення в військових територіальних об'єктах Києва не стоїть дуже гостро. Однак, дана проблема є очевидною для більшості військових містечок України.

Одним з основних недоліків сучасних військових територіальних об'єктів є відсутність достатнього житлового забезпечення військовослужбовців у зв'язку з цим виникає потреба збільшення житлового фонду та норми на проживання. Основний документ, що підтверджує дану необхідність – Наказ Міністерства оборони України від 03.07.2013 № 448 «Положення про організацію квартирно-експлуатаційного забезпечення Збройних Сил України» [6].

Особливо незадовільний стан мають будівлі казарм, їх фізичний та моральний знос не відповідає задоволенню сучасних потреб. Враховуючи вище згадані недоліки, є можливість розробки нових типів будівель, які будуть забезпечувати належні умови проживання та несення військової служби. Основні перспективи модернізації будівель казарм – це можливість створення житлових чарунок, які б забезпечували особистий простір та не перешкоджали вчасному шикуванню військовослужбовців.

Напружена діяльність військових диктує необхідність створення місць рекреації для відновлення фізичних та психологічних резервів, можливості релаксації.

Середовище, безумовно, впливає на психоемоційний стан людини, що перебуває в ньому. Тому, існує необхідність підвищення естетичних якостей архітектури військових містечок. Використання ідейно-художніх та композиційних прийомів необхідно для гармонізації середовища при

реконструкції та проектуванні об'ємно-просторової та архітектурно-планувальної структури.

Перспективи розвитку військових об'єктів пов'язані з впровадженням новітніх технологій. Використання модульних конструкцій для створення мобільних об'єктів дозволить швидко та якісно створювати нові та оновлювати існуючі військові містечка. Втілення сучасних поглядів у формуванні функціональної та архітектурно-планувальної структури матиме значення для раціональної організації території військових об'єктів. Вивчення даних питань є актуальним, а розробка теоретичних та методичних принципів реконструкції матиме практичне значення для удосконалення та оновлення військових об'єктів.

Висновки. В результаті проведеного дослідження виявлені існуючі проблеми архітектурного та містобудівного середовища військових територіальних об'єктів, зокрема військових містечок. Аналіз недоліків допомагає формувати методику їх вирішення, а осучаснення військових містечок є перспективним напрямком їх розвитку. Отже, середовище проживання військовослужбовців та членів їх сімей повинно відповідати сучасним соціокультурним потребам та забезпечувати всі процеси життєдіяльності, тому в результаті реконструкції архітектурно-планувальної структури та організації території необхідно створювати якісно нову матеріальну базу.

Список літератури:

1. Закон України: «Про державні цільові програми» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004, N 25. – 352 с.
2. Закон України: «Про оборону України» // Відомості Верховної Ради України . – 1992. – № 9 . – 321 с.
3. Мухин В. И. Проблемы архитектуры жилых зон и городов в гарнизонной системе (методологический и градостроительный аспекты): Дис. д-ра архит. / ЛВВИСУ. Л., 1987. – 373 с.
4. Мухин В. И. Социально-демографические основы совершенствования организации жилых территорий постоянного населения военных городков / В. И. Мухин. – Л., ЛВВИСКУ, 1985. – 355 с.
5. Максименко, Ольга Александровна, Архитектурно-планировочная организация центров обслуживания военных городков: автореферат дис. ... кандидата архитектуры : 05.23.21 / Максименко Ольга Александровна; [Место защиты: Центр. науч.-исслед. и проект. ин-т жилых и обществ. зданий] Москва, 2013. – 26 с.
6. Наказ Міністра оборони України від 21.04.2011 № 215 "Про затвердження Положення про організацію квартирно-експлуатаційного забезпечення Збройних Сил України".

7. Планировка и застройка военных городков // Нормы проектирования: ВСН 34 - 94. М.: МО РФ, 1994. – 102 с.
8. Планировка и застройка военных городков: Нормы проектирования. ВСН 34 - 89. / МО СССР М., 1989. –88 с.

Аннотация

В статье освещаются существующие недостатки военных городков. Выявлены особенности архитектурной среды, планировочной и функциональной структуры. Определяются перспективные направления развитию военных территориальных объектов.

Ключевые слова: военные городки, архитектурная среда, архитектурно-планировочная и функциональная структуры, территориальная организация.

Annotation

The article highlights the shortcomings of existing military bases. Identify features architectural environment, planning and functional structure. Outlines promising areas to develop local military facilities.

Keywords: military towns, architectural environment, architectural planning and functional structure, territorial organization, urban planning.

УДК 72.01.725.54.57

О. А. Чала
аспірант КНУБіА

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ БЕЗБАР'ЄРНОГО АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ІНКЛЮЗИВНОГО ДИЗАЙНУ

Анотація: в статті розглянуто питання існуючих бар'єрів, аспекти, що можуть стати складовими вирішення проблеми доступності, розглянуто методи впливу на ставлення Замовника до цієї проблеми, а також завдання архітектора.

Ключові слова: безбар'єрне середовище, міське середовище, рекреаційні зони, універсальний дизайн, вільний доступ, інклюзивний дизайн.

Актуальний стан питання

Для Києва та України в цілому даний час є дуже важким. В рамках прояву непередбаченою населенням зовнішньої агресії до України, психологічний, емоційний, економічний та, нажалі, фізичний стан населення дуже погіршився за останні 2 роки. Якщо раніше люди жили і вірили в світле майбутнє, то зараз вони більше думають як зберегти хоча б життя собі і своїм близьким. Моральним обов'язком ключових осіб держави є гостре акцентування та комплексний підхід до вирішення проблеми створення рівних

комфортних умов життя населення. Якщо під час необхідності керівники держави звернулись до населення і призвали до підняття національної самосвідомості та патріотизму, і тисячі людей патріотично відправились на захист країни, то зараз черга саме держави захистити своїх людей: надати їм всебічну підтримку, створити максимально комфортний простір для життєдіяльності та віддячити за їх героїзм.

«Свобода. Мужчины и женщины имеют право жить и растить своих детей в достойных человека условиях, свободных от голода и страха насилия, угнетения и несправедливости. Лучшей гарантией этих прав является демократическая форма правления, основанная на широком участии и воле народа.

Равенство. Ни один человек и ни одна страна не должны лишаться возможности пользоваться благами развития. Должно быть гарантировано равенство прав и возможностей мужчин и женщин.»[1]

Не зважаючи на чинне законодавство та ряд правових аспектів, що були прийняті за останні роки, проведені кампанії та акції архітектурний простір Києва продовжує бути важкодоступним для людей з обмеженими фізичними можливостями. В більшості випадків в цій проблемі звинувачують архітекторів, що проектують нові простори чи реконструюють існуючі. Метою даної статті є освітлення проблеми, які стоять перед архітекторами, що проектують безбар'єрне архітектурне середовище. Важливе питання чому саме архітектурне проектування не має рівнозначного аспекта за обмеженими можливостями на одній ланці із гендерним питанням, тобто розділом на чоловіків та жінок. Адже кількість таких користувачів архітектурної діяльності зростає щорічно. Лише в Києві за останніми опитуваннями кількість постраждалих в зоні АТО біля 250 тис.чоловік, та якщо до них додати інші групи людей, які теж є частиною загальної групи з назвою «з обмеженими фізичними можливостями», то ця кількість може сміливо стати конкурентом за кількістю гендерного розподілу. Так чому ж тоді існує чіткий розподіл: чоловіки, жінки, до якого всі відносяться нормально, та який завжди береться до уваги при архітектурному проектуванні і одночасно нормативна база проектування складена за узагальненими ознаками, а результат – недоступність? Як можливо змусити не лише архітекторів мислити універсально та розробляти універсальні об'єкти, а і замовників і всіх користувачів змінити світогляд і погляди на такі прості і одночасно складно здійснювані речі? Цю проблему можливо вирішити лише за допомогою комплексного всеохоплюючого підходу.

Аспекти – складові вирішення проблеми

Кінцевою ланкою ланцюгу є архітектор – це фахівець, який досконало повинен володіти інформацією по проектуванню безбар'єрного архітектурного середовища, володіти нормами проектування, розробляти їх, якщо є необхідність, та вдосконалювати їх.[2] Саме архітектор є одним з головних джерел інформації для замовника, тобто інвестора і на ньому лежить відповідальність за ознайомлення (в доступній формі і оптимальному обсязі) Замовника з необхідністю створення інклюзивного об'єкту. Як показує практика, діяльності архітектора не достатньо для досягнення необхідного результату. Тому є необхідність розробки комплексу складових, що будуть взаємодіяти та впливати на соціум, виховувати новий світогляд та створювати необхідний ефект. Замовник (інвестор) в свою чергу є частиною соціуму, та інструменти комплексного впливу повинні діяти на нього також. Зацікавленість Замовника в створенні безбар'єрного архітектурного середовища з'явиться через раціональний підхід до ведення свого бізнесу та розподілу інвестицій. Тобто завданням архітектора є:

- Досконало володіти інформацією по існуючих бар'єрах та мати вирішення цих проблем, шляхом впровадження готових успішних прикладів чи запропонуванням власних.
- Вірним способом донести інформацію до Замовника (Інвестора). Переконати у необхідності створення саме таких умов життєдіяльності.
- Бути знайомим із діючою нормативно-правовою базою та враховувати її під час проектування.
- Працюючи над об'єктом, проаналізувати навколишнє оточуюче середовище на доступність та акцентувати на недоліки та можливі ускладнення з метою усунення їх.[3]

З іншого боку люди чи відвідувачі також можуть стати доброю мотивацією для створення саме об'єктів універсального доступу:

- Розширення кола потенційних відвідувачів – є розширення можливостей розвитку успішного бізнесу.
- Між двома подібними об'єктами, перевагу буде віддано інклюзивному об'єкту. (за власним соціологічним опитуванням).
- Універсальна доступність – є складовою позитивного іміджу, тобто додатковим PR, що теж призведе до більших прибутків.
- Універсальна доступність та дотримання всіх норм викликає повагу як до архітектора, що проектував, так і до Замовника (Інвестора).

Органи законодавчої влади також виступають інструментом впливу на замовника шляхом висунення таких вимог до всіх архітектурних об'єктів, як відповідність до норм універсальної доступності.

Соціальна політика, що прямо пов'язана з органами законодавчої влади також повинна мати один із напрямків по впровадженню норм універсальної доступності та вихованню відношення населення до цього питання.

Психологічний аспект. Діти сприймають особистість, а не фізичні особливості людини. Необхідно ввести активну агітацію(пропаганду) універсального дизайну в усіх сферах діяльності людини. З метою руйнування складених радянськими часами стереотипів у людей старшого віку та заохочення та розвитку моделі сприйняття особистості дітьми.

Учбові заклади, що підготовлюють фахівців в сфері проектування та дизайну мають більше уваги приділяти універсальності у дизайні та загальної доступності об'єктів проектування.

Люди – головна цінність будь-якої держави, мають знати свої права та бути більш вимогливими до умов свого життя, вимагати вільного доступу до громадських об'єктів, вільно використовувати зони рекреації та насолоджуватись результатами високопрофесійної діяльності фахівців, що мають відношення до створення оточуючого життєвого простору, насамперед архітектурного.

Література

1. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций. 2000.
2. Doing disability differently. Jos Boys, Great Britain, Padstow 2014.
3. Доступність та універсальний дизайн. Навчально-методичний посібник. Азін В.О., Байда Л.Ю., Грибальський Я.В., Київ 2013.
4. DIN 18024+DIN 18025., Planungs- und Anwendungshilfe/ Berlin 2008.

Анотація

В статті розглянуто питання існуючих бар'єрів, аспекти, що можуть стати складовими вирішення проблеми доступності, розглянуто методи впливу на ставлення Замовника(Інвестора) до цієї проблеми, а також розглянуті завдання архітектора, як головної ланки ланцюгу процесу будівництва.

Ключові слова: безбар'єрне середовище, міське середовище, рекреаційні зони, універсальний дизайн, вільний доступ, інклюзивний дизайн.

Annotation

There were reviewed issues of existing barriers, aspects that can be a part of solving the problem of accessibility, methods of influencing on the client (investor) and tasks of architects.

Key words: borderless architectural space, urban space, recreation areas, universal design, free accessibility, inclusive design.

УДК 711.585

В. А. Щурова,

канд. арх., доцент каф. дизайну архітектурного середовища, КНУБА

ВІДНОВЛЕННЯ УТИЛІТАРНИХ, ФУНКЦІОНАЛЬНИХ І ЕСТЕТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ПЕРВИННОЇ ЖИТЛОВОЇ СТРУКТУРИ – ДВОРУ

Анотація: розглядаються пріоритетні напрямки відновлення дворів, їх адаптація до нових потреб, соціальний підхід до рішення проектних задач. Підкреслюється залежність розмірів та можливостей трансформації прибудинкового простору від планувальних прийомів забудови на прикладі історичних та сучасних дворів Києва.

Ключові слова: житлове середовище, житлова забудова, двір, рекреація, функціональне зонування.

В ієрархії складових житлового середовища найменшою одиницею являються двори – камерні простори, первинний осередок міської структури. Поняття «житлового двору» як невід'ємного простору житлового середовища, сформованого біля будинку, що містить у собі елементи господарсько-побутового призначення, фігурувало ще з часів заснування перших міських поселень. Прибудинкові території – двори – найважливіша частина житлового середовища міста, яка підлягає достатньо швидкому моральному зносу, а, значить, і доволі частій реконструкції. За А. В. Іконніковим, житлове середовище відноситься до такого, що самоорганізується, складається у процесі життєдіяльності та постійно трансформується [1]. До реконструкції найчастіше звертаються при дефіциті відкритих озелених просторів, низьких санітарно-гігієнічних якостях середовища – забрудненості повітря, недостатній інсоляції, провітрюванні та психологічному відчутті відриву від природи. Переустрій житлового двору часто проводиться під впливом зміни соціально-економічних відносин на різних етапах розвитку суспільства.

Коли у дворі з'являються простори для відпочинку, зустрічей, ігор, він стає для мешканців власною територією – продовженням квартири і сприймається як найбільш важливий елемент переходу від інтер'єрного – житлового простору до зовнішнього – громадського. Постійна суспільна потреба в адаптації двору під свої потреби служить прямою мотивацією до здійснення реконструкції та благоустрою існуючих і впровадженню перспективних рішень. Важливим являється повернення до традицій житлових просторів, об'єднанню людей у дворах, збереженню кращих, добрих звичаїв, що диктує необхідність створення поруч з житлом рекреаційного простору, як

функціонального продовження житла з розміщенням утилітарних, функціональних та естетичних елементів.

Прибудинкова територія освоюється нерівномірно різними соціально-демографічними групами населення. У дворах превалюють такі категорії населення, як: діти дошкільного і шкільного віку, люди похилого віку та мами з немовлятами. Тому основними критеріями якості ландшафтної організації дворового простору являються: безпека, масштабність, зручні комунікації. Простір для ігор має бути універсальним, таким, що породжує фантазію, спонукає до мрій. Умови безпеки та комфорту житлового двору визначаються розділенням транспорту і пішоходів на території, можливістю паркування, тимчасового і тривалого збереження автомобіля. Від трасування маршруту залежить пріоритет машини чи людини. При зонуванні автомобільних стоянок проблема може бути вирішена архітектурно-планувальними засобами: прибудова або внесення боксів у будівлі, проектування підземних гаражів, влаштування місць для паркування в торцях житлових будинків поруч з господарчими площадками. Різномірне розташування з іншими функціональними зонами має ізолювати машини від людей. Доцільним є перенесення проїздів у центральну частину двору та розташування біля будинку майданчиків для відпочинку та вільного руху мешканців.

Оптимальне функціональне зонування належить сучасним житловим комплексам країн Західної Європи. Нові двори у місті Женева являють собою багатофункціональні утилітарні системи, що містять тенісні корти, площадки для баскетболу, тихого відпочинку. Автостоянки розташовуються під ярусом, на якому влаштовуються всі інші функціональні площадки. У Ризі сучасні житлові комплекси огорожують двір по периметру, в який можна потрапити лише з другого чи третього поверху будинку, під ним розташовується автостоянка та приміщення для сміття.

Трансформація прибудинкового простору залежить, в першу чергу, від планувальних прийомів забудови, яка строго регламентує розміри житлового двору. Кожний тип забудови формує різні простори. Периметральний тип зумовлює превалювання закритих просторів двору, строкова забудова – транзитні двори, комбінована – складні перетікаючі простори. Принцип вільного планування взагалі призвів до втрати традиційних дворів.

Поділ превалюючих функцій у дворі за В. А. Нефедовим на приватні, колективні, громадські та комунікаційні дає змогу проаналізувати ситуацію, та виявити оптимальні шляхи щодо його розвитку чи реконструкції [2]. Ділянки уособленої рекреації знаходяться безпосередньо біля житла і пристосовані для менш рухомих категорій населення: батьків з дітьми, людей похилого віку, людей з обмеженими можливостями. Для груп людей за інтересами

створюються колективні простори. Колективні простори, формуються з метою ліквідації психологічного бар'єру спілкування сусідів, пов'язаного з підвищенням поверховості. До колективних просторів відносяться ігрові зони для дітей, обмежені природним контуром. Громадські простори у структурі житлової забудови є доступними для мешканців кількох житлових груп. До їх складу входять майданчики для активних ігор підлітків, спортивних занять, дитячі комплекси у природному оточенні. Причиною тяжіння мешканців інших житлових районів є природні переваги території з наявністю водоймищ, лісів і т. п. До комунікаційних просторів у дворі відносяться: проїзди, проходи до зупинок транспорту та об'єктів обслуговування.

Стереотипність застосування нормативів, невідповідність конкретним життєвим вимогам призводить до появи відірваних від життя ландшафтних об'єктів, які потребують модернізації. Протиріччя між сталою формою і змістом, який розвивається, виникає в момент експлуатації [3].

Дворики історичного Києва стають об'єктами екскурсій, обростають легендами. Дух місця успадковується і, пройшовши часові трансформації, зберігається в дворику з воронами по вулиці Рейтарська, 9, Пейзажній алеї, двори-колодязі 18 століття. У забудові Липок з'явився новий архітектурний тип будівель – житлові комплекси з просторими упорядкованими дворами і фонтанами. Двори Виноградаря потребують підходів до коригування благоустрою у зв'язку із збільшенням числа автомобілів на кількість мешканців. Представники Київської ініціативи звернулись до кафедри дизайну архітектурного середовища з пропозицією розробити благоустрій двору по проспекту Правди, 6 а, який вирішили реконструювати силами мешканців та районних громадських організацій. Щоб вирішувати проблему на професійному рівні, не обмежуючи свої кроки до естетичного покращення середовища стандартними дитячими площадками, об'єктами та обладнанням з вторинної сировини. Стали реальністю елітні комфортабельні будинки при засвоєнні житлових масивів Осокорки, Позняки, Оболонь та окремі житлові комплекси закритого типу. Відповідно двір тут постає у своїй новій інтерпретації, і влаштовується за вимогами підвищеної комфортності. При багатопверховому житлі практично відсутні тихі затишні дворики. Відродження «інтер'єрного» сприйняття дворового простору в такій забудові дозволяє вирішувати проблеми з ним пов'язані за допомогою прийомів, характерних для вирішення внутрішніх житлових приміщень у вигляді зимових садів, дворів-холів, вертикальних зелених структур, тощо.

Необхідно підтримувати і розвивати об'єктивну потребу людей у прагненні до індивідуальності і неповторності і – дати можливість самим

мешканцям обирати проект благоустрою двору, кольори забарвлення будинків, характер зелених насаджень, майданчики для дітей, занять спортом і т. д.

Концепція, сценарій, впровадження – основні складові проектування у житлового середовища. Внутрішня суперечливість і багатозначність житлового середовища викликають необхідність проведення передпроектних досліджень, у тому числі соціально-просторового аналізу і моделювання житлового середовища.

Література:

1. Анисимова Л.В. Городской ландшафт. Социально-экологические аспекты проектирования: Учеб. пособие. – Вологда: ВоГТУ, 2002. – 192 с.
2. Нефедов В.А. Ландшафтный дизайн и устойчивость среды. – Санкт-Петербург, 2002. – 295 с.
3. Крашенинников А.В. Жилые кварталы. – М., 1988. – 87 с.

Аннотация

Рассматриваются направления обновления дворов, их адаптация к новым требованиям, социальный поход к решению проектных задач. Подчеркивается зависимость размеров и возможностей трансформации придомового пространства от планировочных приемов застройки на примере исторических и современных дворов Киева.

Ключевые слова: жилая среда, жилая застройка, двор, рекреация, функциональное зонирование.

Annotation

Directions of updates yards, their adaptation to the new requirements, a social campaign to solving design problems. It emphasizes the dependence of the size and capacity of transformation of houses adjoining area of development planning methods on the example of the historical and contemporary courtyards Kiev.

Keywords: living environment, residential buildings, yard, recreation, functional zoning.

УДК 711.4

В. О. Яценко

кандидат архітектури, доцент кафедри ландшафтно́ї архітектури КНУБА

ЕЛЕМЕНТИ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА – ОБ’ЄКТ СПІЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ МІСТА ТА ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ

Анотація: в статті розглянуто стан та перспективи стану історико-культурної спадщини та можливість створення спільної територіально – планувальної структури місто – приміська зона.

Ключові слова: історія, культура, місто, приміська зона, система розселення.

Одним з важливих та маловідомих питань урбанізації є закономірності та механізми взаємопов’язаного розвитку соціально-культурних функцій міст різного типу на території регіонів. [1] Оточуюче середовище міста впливає на особисте життя людини як міста та передмістя.

В теоретичному розумінні місто та приміська зона разом з усіма функціональними зонами, культурно-історичною спадщиною, природними багатствами формують потужний соціально-територіальний комплекс який повинен розвиватись за єдиними законами, нормами, правилами. В науці цей комплекс отримав велику кількість трактувань, все залежало в якому аспекті виникала необхідність його застосування. Найбільш відомі поняття – агломерація, приміська зона, передмістя, зона впливу, система розселення, групова система розселення і інші. Незважаючи на різноманіття термінів суть одна і об’єкт один – узгоджена організація міста та прилеглих територій. На практиці ситуація відрізняється від теорії. Міська територія є міською і передмістя для міста тільки резерв для розвитку, тому підтвердженням є ряд трактувань в різних видах досліджень та публікацій. В реальності ситуація підтверджується, розробляється генеральний план міста і окремим документом розробляється планування територій прилеглих до нього районів, незважаючи на те що розробляються два документи одночасно. Особливо ця проблема характерна для міст мільйонерів таких як Київ, Харків, Одеса, Львів.

І якщо промислові інтереси міста, створення нових незрозумілих житлових утворень, котеджних містечок, логістичних комплексів стало звичайною інтервенцією приміської зони, не спільним досягненням паритету, а за бажанням інвестора або бізнесу, то проблеми екології, збереження довкілля, відновлення та розвиток історико-культурної спадщини залишається на позиції бідних родичів. Всі розуміємо, всі в захваті, як ці проблеми вирішуються в

інших країнах і самі ж переступаємо через них з надією, що завтра ми звернемо увагу на них і в нашій країні. Ми забуваємо, що історія як час спливає, а культура зникає, перша з виду, друга з свідомості.

Розглядаючи Київ та приміську зону, всі дослідження культурно-історичної спадщини мали б базуватись на наступних завданнях:

- Чіткого визначення меж територій які мають глибокі зв'язки міста та передмістя в історичному та культурному розумінні, щоб можна було сформулювати єдиний суспільний історико-культурний комплекс місто-приміська зона;

- Виявлення можливих зон впливу на найбільш віддалені райони та спроба задіяти їх в єдиній регіональній системі програми організації відновлення та популяризації історичної та культурної спадщини регіону.

Вирішення даних завдань передбачає створення не системи, а скоріше мережі об'єктів історії та культури яка буде базуватись на системності, «об'єкти міста – об'єкти приміської зони». Якщо об'єктами міста є елементи архітектурної спадщини, споруди, міські комплекси, вулиці площі то об'єктами приміської зони є такі ж об'єкти але в тісному зв'язку з природним середовищем які стають не тільки елементами історії, а і туризму, рекреації позаміських територіальних систем.

Надскладним завданням є регулювання їх взаємодії в параметрах місто-приміська зона.

Однією з надважливих проблем в спільній діяльності на даний час є різниця прав власності на території – міста, приміських поселень і державних міжміських територій. Три власники, а проблема зберегти, відновити, використовувати. На жаль для всіх трьох цей «тягар» не є пріоритетним.

Вихід може бути знайдено уже найближчим часом який прийшов зовсім з іншої сфери.

Децентралізація та нова система адміністративного врядування залишить два суб'єкти – місто, приміські громади. Як для міста так і для громади така ситуація вирішить проблему власності, співробітництва та інвестування в галузь з бізнес планами розвитку. Це перспектива до якої потрібно провести ряд підготовчих заходів і уже не уособлених об'єктних, а системних по підсиленню зв'язків і заінтересованості міста та приміської зони.

Такими зв'язками можуть стати:

- Розробка єдиної проектно-планувальної та кошторисної документації на місто і приміську зону як єдиного об'єкту включаючи створення єдиного реєстру та схеми існуючого стану історико-культурної спадщини, яка має враховуватись як елемент важливого значення для перспективного розвитку суспільства;

- Створення єдиного органу управління нової територіальної системи, «місто – приміська зона» в сфері дослідження, вивчення та діяльності історико-культурних об'єктів;

- Розробка стратегії ролі кожного суб'єкту в подальшому взаємному розвитку з урахуванням змін які з часом можуть проявлятися в характері взаємовідносин.

Розрізненість стану збереження, використання навіть найближчого оточення Києва не відповідає вимогам системності та відповідності їх значенню.

Як правило, об'єкти історії і культури приміської зони є перепорою так званого «розвитку» населених пунктів та міста в силу їх часткової захищеності законом. Стан дивний вони є, вони мішають, їх майже не охороняють, очікують коли зникнуть самі, або досягнуть стану неможливого відновлення. А такі об'єкти як трипільські поселення, городища, змійові вали та ін., що стали основою зародження системи розселення Київської області є для багатьох не що інше як перепони розвитку.

Так, історія Білогородщини тісно пов'язана з заснуванням та розвитком Київської Русі ще тисячу років тому. Землі великого князя Київського Володимира Святославовича про що і зараз нагадують ще подекуди не до кінця зруйновані городища. І самим унікальним за розмірами 110 га, є городище Давнього Білгорода, що свідчить про велич поселення на період його зародження. [3] З історичних відомостей та описів ми дізнаємось про безліч легенд які могли б в певній мірі бути відтворені в контексті історико-культурного каркасу приміської зони та міста центру як спільної системи.

А, що це можливо можна впевнитись прочитавши історію кожного населеного пункту, особливо невеликих міст таких як Вишгород, Бровари, Бориспіль, Переяслав-Хмельницький, Боярка, Васильків, Біла Церква, с. Білогородка і багато інших за якими закріпилась назва міста-супутники, або міста економічної децентралізації міста центру Києва.

Міста-супутники, а також деякі близько розташовані міста і селища розглядаються сьогодні як «противаги» гіпертрофірованому росту надвеликих міст, як інструмент їх «розвантаження» і пом'якшення загрозливого стану та впливу на оточуюче середовище, яке для міста і приміської зони покищо залишається природною та культурною ресурсною базою.

Місто завжди отримувало можливість вільного розвитку за рахунок розширення власної території.

Широкомасштабна субурбанізація приміської зони, поступовий відхід приміських територій місту збільшують економічну залежність поселень від

міста, формуючи систему зв'язків в різних сферах господарської, економічної та культурної діяльності.

Уже сьогодні фізичні межі Київської системи розселення сягають майже 100-кілометрової віддаленості за трудовими поїздками. Цей лінійний розмір можна вважати на даний час як фізичним так і психологічним часовим порогом групових систем розселення. Обґрунтування характерне для існуючої системи адміністративно-територіального устрою. Зміна системи управління, введення самостійності, децентралізації, зможе змінити акценти існуючих трудових зв'язків в бік їх зменшення.

Появляються нові полюси соціальних пріоритетів оснований на нових формах господарювання пов'язаних з вивченням історії краю, розвитку системи історичного туризму, створення культурних осередків приміської зони, відновленням соціально-економічної основи приміських поселень, яку вони втратили за багато років перебуваючи ресурсною базою міста.

Нова громада-соціум внесе зміни до форми взаємовідносин в групових системах розселення. Інтеграція історико-культурної спадщини міста-передмістя-міста дасть можливість сформувати нову концепцію, стратегію усвідомленої систематизації історії, культури, як елемента територіальної структури і відповідно важливим об'єктом містобудівної діяльності.

Список літератури

1. Білоконь Ю.М. Регіональне планування. (Сутність і значення). Навчальний посібник. За ред., І.О. Фоміна. Укрархбудінформ. Київ, 2001.
2. Палеха Ю.М., Економов А.О. Визначення приміських зон великих міст, актуальна містобудівна проблема сучасності. Зб. Наукових праць. Досвід та перспективи розвитку міст України. Вип.18, Приміські зони, міські агломерації., Київ, 2010.
3. Літопис Києво-Святошинського району. Презентаційний збірник. Київ, 2012.

Аннотация

В статье рассмотрено состояние и перспективы состояния историко-культурного наследия и возможность создания общей территориально-планировочной структуры город – пригородная зона.

Ключевые слова: история, культура, город, пригородная зона, система расселения.

Abstract

The state and perspectives of historical-cultural heritage are observed in the article. The possibilities of creation of common territorial-and-planning structure of city and suburban zone are observed in the article.

Key words: History, culture, city, suburban zone, settlement system.

ЗМІСТ

Програма доповідей.	4
П. М. Куліков, В. В. Товбич Архітектура історичного Києва – дискусійний подіум проблем забудови.	7
І. Г. Абрамюк Стан збереження історичносформованого житлового середовища у місті Луцьку.	10
И. Р. Акмен, В. М. Лопатько, В. В. Шулика, Церковь-музей в имени «Натальевка»: судьба архитектуры и ее создателей в структуре повседневности.	15
Алимадад Солтани - Али Проблемы реконструкции современных рынков и рыночных площадей Ирана.	25
М. Г. Бадюл, А. О. Зєрова Вплив сучасних інформаційних технологій на функціонально-просторове формування об'єктів пам'яті.	29
О. В. Бачинська Проблеми відродження втраченого Пустинно-Миколаївського монастиря на Печерську у Києві.	37
Л. Г. Василенко Проблема адаптації архітектури авангарда в сучасному середовищі Києва.	41
Н. А. Вусатюк Девелопмент готелів у Східній Європі на прикладі України.	45
Ю. О. Горова Київський державний музей авіації в Жулянах.	65
А. Л. Гусева Актуальные проблемы спальных районов.	69
С. А. Дюжнев Історична забудова міста чи історичний міський ландшафт (місто-ландшафт і технологічні аспекти його містобудівного планування).	74
О. Д. Івашко Реабілітація міського середовища засобами стріт-арту.	81
Ю. В. Івашко, В. В. Ніколаєнко, Стилiстична специфіка історичної забудови старої Полтави.	86
О. С. Зінов'єва Ритмічно-еволюційний розвиток плану Києва.	90
Г. Л. Ковальська Реорганізація мережі навчальних закладів у кварталах історичної забудови.	95
О. М. Козакова Готельні будівлі історичного Києва (на прикладі Поштового будинку на Поштовій площі).	99
І. В. Коротун Архітектурні об'єкти всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО в Україні: проблеми, задачі та тенденції організації збереження і управління.	103

В. І. Книш, І. О. Іщенко Питання висотного будівництва в історичному середовищі міста Києва.	108
В. В. Куцевич Київські пам'ятки архітектури в історії України.	116
Т. М. Ладан Основи стратегії та моделі реконструкції кінотеатру «Жовтень» у м. Києві.	124
Н. А. Лоліна Стилїстика міського середовища – парадигма існування в рамках сучасного Києва.	131
Ли Шуань Пам'ятники модерна на території Китаю – опыт современного использования.	136
А. І. Марковський Особливості формування генерального плану Києва першої третини ХХ століття.	141
С. Ю. Марчук Контекстуальний підхід в ревалоризації архітектурно-історичного середовища малого міста.	147
О. М. Набок Припортова територія міста Києва. Аналіз функціонально-планувальної організації.	153
І. Г. Новосад Історія забудови типовими житловими будинками столиці України Києва.	158
А. В. Онофрійчук Місце розташування житла довготривалого перебування в структурі міста Києва.	162
М. І. Орленко Комплексні науково-реставраційні дослідження, науково-проектні роботи 1981-1990 рр. І програма наукових досліджень Успенського собору 1981 р.	166
Ю. С. Рябець Роль мобільних об'єктів обслуговування у структурі великих міст України.	176
О. В. Пивоваренко Архітектура шкільних комплексів в забудові історичного Києва.	180
В. К. Сафронов, О. О. Сафронова Аналіз розвитку і впровадження концепції розміщення зовнішньої реклами в місті Києві.	185
С. О. Смоленська Зберегти пам'ятки конструктивізму в Україні (на основі неопублікованих архівних матеріалів).	190
М. А. Сингаєвська Виявлення ознак впливовості конструктивізму в сучасній архітектурі м. Києва.	199
І. І. Стецюк Типи та види гармонійної трансформації міського середовища.	203
Р. З. Стоцько Концепція духовно-гуманітарного простору в архітектурі будівель Папського Лютеранського Університету в Римі.	209
С. М. Трофимчук Композиційна роль медіа-засобів у сучасній архітектурі.	215

Н. А. Лещенко Ревалоризація історичних центрів малих міст.	218
Є. В. Швець Особливості становлення та трансформації мультикультурного міського середовища історичного ядра міста Алжир (Касби), під впливом ісламської цивілізації.	224
А. С. Шевельова Сучасні недоліки архітектурного середовища військових містечок Києва	230
О. А. Чала Комплексний підхід до вирішення проблеми безбар'єрного архітектурного середовища та інклюзивного дизайну.	234
В. А. Щурова Відновлення утилітарних, функціональних і естетичних якостей первинної житлової структури – двору	238
В. О. Яценко Елементи культурно-історичного середовища – об'єкт спільних інтересів міста та приміської зони	242

Шановні науковці!

В Київському національному університеті будівництва і архітектури видаються науково-технічні збірники „Містобудування та територіальне планування” (відповідальний редактор професор Осетрін М.М.) і „Сучасні проблеми архітектури та містобудування” (відповідальний редактор професор Дьомін М.М.), „Архітектурний вісник КНУБА” (відповідальний редактор д. арх., професор Слепцов О.С.) які визнані ВАК України, як наукові фахові видання України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

Випуски збірників в обов'язковому порядку розсилаються в бібліотеки та організації згідно вимог ВАК України до розсилки авторефератів дисертацій, в бібліотеки провідних профільних науково-дослідних та проектних організацій, вищих навчальних закладів освіти в яких ведеться підготовка фахівців за напрямками „Архітектура” та „Будівництво”, а також окремим провідним фахівцям вказаних напрямів, які є членами спеціалізованих вчених рад по присудженню наукових ступенів.

Збірники видаються за рахунок коштів авторів та спонсорів.

Контактні телефони:

Збірник „Містобудування та територіальне планування”:

відповідальний секретар, доцент кафедри міського будівництва КНУБА Чередніченко Петро Петрович – робочий тел. 24-15-543 та 245-42-04; мобільний –067-442-13-36 (він же відп. секретар збірника „Містобудування та територіальне планування”).

Збірник „Сучасні проблеми архітектури та містобудування”:

Заступник відповідального редактора, доктор архітектури, професор, завідувач кафедри інформаційних технологій в архітектурі КНУБА Товбич Валерій Васильович – робочий тел. 245-48-40; моб.т. – 067-442-77-45.

097-222-888-0 Наталія Леонідівна

Архітектурний факультет КНУБА, Кафедра інформаційних технологій в архітектурі, каб. 113

Збірник „Архітектурний вісник КНУБА”:

Відповідальний редактор, докт. арх., професор кафедри основ архітектури і архітектурного проектування КНУБА Слепцов Олег Семенович – робочий телефон кафедри 241-55-64; заступник відповідального редактора, доцент кафедри основ архітектури і архітектурного проектування Ніканоров Сергій Олександрович – моб. 050-638-52-85.

Архітектурний факультет КНУБА, Кафедра основ архітектури та архітектурного проектування, каб. 217 !

Вимоги до статей.

Рукописи статей, що подаються до нашого збірника, повинні бути оформлені на аркушах **формату А4 з полями: верхнім - 25 мм (для розміщення в подальшому колонтитулу), боковими і нижнім - 20 мм** (для зручності виготовлення макету і розмножувальних матеріалів). Вони подаються українською або російською мовами у відповідності до вимог, викладених в постановах президії ВАК України від 10.02.1999 р. №1-02/3 „Про публікації результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук та їх апробацію” та від 15.01.2003 р. №7-05/1 „Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України”, в електронному виді та відповідно у роздрукованому вигляді на аркушах формату **А4** (без нумерації сторінок (для великих статей можлива нумерація на звороті роздруківки) та обов’язково з підписом автора (ів) на останній сторінці), в текстових редакторах типу Word **шрифтом Times NR Cyr 14 р.**, на А 4 з **інтервалом 18 пт.** (набирається в позиції "точно");

Кожна стаття повинна мати свій індекс УДК (Універсальної десятичної класифікації), який розміщується в лівому верхньому куті. Прізвища авторів та їх відповідні ініціали, **титули і звання, повну назву організації (закладу) слід розміщувати з правого боку.**

Заголовок набирається великими буквами, жирним шрифтом, того ж розміру (14 р.) і форматується по центру. Над заголовком і під ним пропускається один рядок.

Потім після заголовку і підзаголовних даних розміщують анотацію на мові тексту матеріалу, що публікується. Далі через один рядок перед текстом наводять ключові слова, які вибирають з тексту цього матеріалу і виділяють поліграфічними засобами (бажано курсивом того ж шрифту).

По тексту статті повинно бути чітко видно **стан проблеми, її актуальність і новизна, особистий вклад автора (авторів) в це дослідження.** Якщо передбачається публікація матеріалу частинами в декількох випусках збірника то кожную частину слід завершувати поміткою „Продовження (закінчення) буде”. На сторінках з початком кожної наступної частини матеріалу, що публікується, в підстрочному зауваженні або перед текстом роблять помітку „Продовження (закінчення)” та вказують номер (и) випуску (ів) видань, в якому (их) були надруковані попередні частини цього матеріалу.

Рисунки та формули повинні бути вмонтовані в її електронний текст по місцю автором і чітко читатись в форматі сторінок збірника (фактично на аркуші формату А5 після відповідного зменшення тексту на форматі А4).

Після тексту статті повинно бути розміщено пристатейні бібліографічні списки у відповідності до ГОСТ 7.1-84, ГОСТ 7.16-79, ГОСТ 7.18-79, ГОСТ 7.34-81, ГОСТ 7.40-82.

Бібліографічні записи в пристатейних бібліографічних списках повинні бути пронумеровані.

Після бібліографічного списку необхідно розмістити анотації та ключові слова на англійській мові та ще на одній з мов, що не відповідає мові оригіналу статті – російській або українській.

До матеріалів статті необхідно додавати авторську довідку (**вказати місце роботи чи навчання, посаду, наукові ступені та вчені звання, контактні телефони, поштову адресу для переписки, при можливості „Email”**) та рекомендацію наукового підрозділу, де підготовлена стаття, у вигляді витягу з протоколу засідання, на якому вона розглядалась, завіреного керівництвом та печаткою закладу, для опублікування у відповідному науково-технічному виданні.

За зміст статті несуть відповідальність автор та науковий підрозділ, який рекомендував її для опублікування. Рецензент статті (призначається редколегією) несе моральну відповідальність за рекомендацію статті до друку.

Наукове видання

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДУВАННЯ

Науково-технічний збірник

Випуск 41

Має свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації в Державному комітеті інформаційної політики України (серія КВ № 2649 від 16 червня 1997 року).

Визнаний ВАК України, як наукове фахове видання України, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата архітектурних та технічних наук. (Постанова президії ВАК України від 14 квітня 2010р. №1 – 05/3).

Адреса редколегії: 03037, м.Київ-37, Повітрофлотський пр., 31. КНУБА.
Тел. 245-42-04.

Підписано до друку 27. 11.2015 р. Формат 60x84¹/₁₆.
Обл.-вид. арк. . Тираж 120. Зам. №

Фірма "ВІПОЛ"
03151, м.Київ-151, вул. Волинська, 60